

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فرهنگستان علوم
جمهوری اسلامی ایران

The Academy of Sciences
Islamic Republic of Iran

The Academy of Sciences
Islamic Republic of Iran

خبرنامه، سال بیستم، شماره ۷۴ ■ ۱۳۹۹

صاحب امتیاز: فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران

مدیر مسئول: دکتر رضا داوری اردکانی

سرمدیر: دکتر حسین نمازی

مدیر داخلی: سیدعلی پزشکی

همکاران تحریریه: بهاره برزگر - بردیا برهان مهر

مدیر هنری: مجید میرابزاده

نشانی: تهران، بزرگراه شهید حقانی، خروجی فرهنگستان‌های
جمهوری اسلامی ایران و کتابخانه ملی، فرهنگستان علوم، دفتر ریاست

کدپستی: ۱۵۳۸۶۳۳۱۱۱ - صندوق پستی: ۵۳۱۸-۱۹۳۹۵

تلفن: ۸۸۶۴۵۵۹۲ - دورنگار: ۸۸۶۴۵۵۹۸

تارنما: www.ias.ac.ir - رایانامه: info@ias.ac.ir

شماره سامانه پیامک فرهنگستان: ۰۲۱۸۸۶۴۵۵۹۲

«مسئولیت مطالب به عهده گویندگان و نویسندگان است»

فهرست

۵

سخن اول

تحلیلی از شرایط اقتصادی کشور و راهکارهای پیشنهادی؛ دکتر حسین نمازی

۹

اخبار و گزارش‌ها

پیام نوروزی رئیس فرهنگستان علوم

گفتگوی تلفنی وزیر علوم و رئیس فرهنگستان علوم

نشست اندیشمندان و مسئولان علمی و دانشگاهی با رئیس جمهوری

سی‌امین جلسه هیئت امنای فرهنگستان‌ها

انتصاب دکتر بهمن نامور مطلق به ریاست فرهنگستان هنر؛ تمدید دوره ریاست سایر فرهنگستان‌ها

امضای تفاهم‌نامه همکاری میان فرهنگستان علوم و مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور

جلسات شورای علمی فرهنگستان علوم

تجلیل از پژوهشگران جوان برجسته رشته‌های علوم پایه کشور، منتخب فرهنگستان علوم

تجلیل از مهندسان برجسته کشاورزی و منابع طبیعی کشور، منتخب فرهنگستان علوم

تجلیل از برگزیدگان مهندسی کشور، منتخب فرهنگستان علوم

برگزاری ششمین دوره مراسم گرامیداشت روز جهانی آینده با موضوع «پاندمی‌ها و کرونا»

برگزاری سه وینار با موضوع «تحولات آموزش عالی در عصر کرونا»

پیام رئیس فرهنگستان علوم به مناسبت روز پزشک

نگرانی درباره آینده تعلیم و تربیت در کشور

انتشار شماره سوم مجله «توسعه علوم انسانی»

انتشار ۴ شماره فصلنامه «آموزش مهندسی ایران»

انتشار ۲ شماره مجله «پژوهش‌های راهبردی در علوم کشاورزی و منابع طبیعی»

انتشار گزارش فعالیت‌های ۲۵ ساله گروه علوم پایه

دعوت و اتیکان از آیت‌الله دکتر محقق داماد

نامه تعدادی از استادان کشور با موضوع ظلم و تبعیض اجتماعی نسبت به سیاهپوستان آمریکا

اهم فعالیت‌های دفتر امور زنان در علم و فناوری فرهنگستان علوم

گزارشی از اجرای طرح «زیبایی‌شناسی محراب‌های ایران»

وبینار توانمندی‌های زمین‌شناسی ایران

معرفی و تجلیل از استادان نمونه کشور

معرفی برگزیدگان یازدهمین دوره جشنواره بین‌المللی فارابی

دکتر یوسف ثبوتی برگزیده ویژه سی و چهارمین جشنواره بین‌المللی خوارزمی

معرفی برگزیدگان بیست و یکمین جشنواره تجلیل از پژوهشگران و فناوران کشور

معرفی برگزیدگان جایزه «مریم میرزاخانی»

دکتر سیمین ناصری در فهرست یک درصد دانشمندان برتر ایران

معرفی برگزیدگان جایزه کتاب سال

دکتر علیرضا کوچکی اولین استاد ممتاز دانشگاه فردوسی مشهد

نکوداشت دکتر علی حائریان اردکانی

دکتر مهدی زارع؛ برنده جایزه ترویج علم

انتشار نقشه پهنه‌بندی خطر زلزله دنیا

انتصاب دکتر محمدرضا مخبر دزفولی به عضویت در هیئت امنای مؤسسه رازی

حمایت دکتر حسن ابراهیم‌زاده برای تجهیز آزمایشگاه فیزیولوژی دانشگاه تهران

گرامیداشت یکصدمین سال تولد استاد احمد سمیعی (گیلانی)

نامگذاری دو خیابان در تهران به نام «استاد دکتر شریعتمداری» و «استاد دکتر احمدی»

نکوداشت یکصدمین سال تولد مرحوم دکتر آئینوش طریان

درگذشت دکتر غلامعباس توسلی، عضو پیوسته فرهنگستان علوم

درگذشت دکتر داود فیروزی، همکار مدعو گروه مطالعات اسلامی فرهنگستان علوم

درگذشت دکتر جواد بهبودیان، عضو وابسته گروه علوم پایه فرهنگستان علوم

درگذشت دکتر محمدرضا سعیدی، عضو وابسته گروه علوم پایه فرهنگستان علوم

پیام تسلیت گروه علوم پایه به مناسبت درگذشت اخت‌فیزیکدان برجسته کشور

■ درگذشت دکتر رامزوفار، مهندس برجسته منتخب فرهنگستان علوم

■ درگذشت دکتر سیدامیربدخشان، همکار مدعو گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم

■ درگذشت دکتر مجید صادق آذر، مهندس برجسته منتخب فرهنگستان علوم

■ درگذشت دکتر اسدالله توسلی، عضو وابسته گروه علوم دامپزشکی فرهنگستان علوم

■ درگذشت دو عضو پیوسته فرهنگستان زبان و ادب فارسی

گفتگو

۸۵ ■ فرهنگستان در باب وضع علم و شرایط توسعه و ارتقای آن تأمل می‌کند؛ گفتگو با رئیس فرهنگستان علوم

طرح‌ها

۹۶ ■ خلاصه مدیریتی طرح پژوهشی خاتمه‌یافته؛ بررسی رساله‌های دکتری معماری دفاع‌شده در دانشگاه‌های برتر جهان؛ مجری؛ دکتر هادی ندیمی

■ خلاصه مدیریتی طرح پژوهشی خاتمه‌یافته؛ آینده‌نگری وضعیت کشاورزی و منابع طبیعی با توجه به تغییرات جهانی و روند رو به رشد فناوری‌ها، فاز اول؛ «بررسی وضعیت موجود تولیدهای زراعی، باغبانی، دامی و منابع طبیعی به روش مطالعات اسنادی و تنظیم گزارش»؛ مجری؛ دکتر عباس شریفی تهرانی

اعلام نظرها

■ سامانه‌های نوین آبی‌پروری؛ چالش‌ها و راهکارها

■ ناسازنمایی کشاورزی فاریاب و محدودیت منابع آب

■ چالش‌های گیاه‌پزشکی در ارتباط با توسعه کشت گلخانه‌ای

■ تخریب اراضی در ایران و راهکارهای مهار آن

■ آمایش سرزمین در ایران، چالش‌ها و راهکارها

اعضا

■ گوشه نشینی نخبگان مانع رشد جامعه است؛ دکتر محمد رضا عارف

■ استیلای غاصبانه و احکام فقهی مترتب بر آن؛ آیت‌الله دکتر سید مصطفی محقق داماد

■ روش‌های نوین «هنر یونولوژی برای یونولوژی هنر» در فضای 4π یونی، دستگاه

پلاسمای کانونی؛ پلی بین هنر، علم و فناوری؛ دکتر مهدی سهرابی

■ انرژی زمین‌گرمایی و فرصت آینده برای ایران؛ دکتر مهدی زارع

■ اهمیت شهاب‌سنگ‌های ایران؛ دکتر علی درویش‌زاده

معرفی

۱۲۳ ■ آکادمی جوانان جهان

■ معرفی مؤسسه ماکس پلانک برای فیزیک گرانش (مؤسسه آلبرت انشتین)؛ دکتر احمد شیخی

کتاب

۱۳۳ ■ مجموعه سه جلدی «نقد فرهنگ توسعه‌نیافتگی»؛ اثر دکتر رضا داوری اردکانی

■ کرونا، بلایی طبیعی یا تاریخی؛ اثر دکتر رضا داوری اردکانی

■ تجدید چاپ دو کتاب «درباره غرب» و «درباره علم»؛ از آثار دکتر رضا داوری اردکانی

■ قواعد فقه، بخش عمومی (سیاسی-اداری / حقوق شهروندی)؛ اثر آیت‌الله دکتر سید مصطفی محقق داماد

■ رونمایی از کتاب نظریه عمومی نفی دشواری در حقوق اسلامی؛ اثر آیت‌الله دکتر سید مصطفی محقق داماد

■ تأملی بر نهضت عاشورا، با ویرایش و افزوده‌های جدید؛ اثر دکتر رسول جعفریان

■ هیچ وقت علم را جدی نگرفته‌ایم؛ اثر دکتر رسول جعفریان

■ مبانی عصب‌شناختی فرهنگ سازمانی؛ اثر دکتر سید مهدی الوانی

■ رهرو کوی دانش؛ ارج‌نامه استاد دکتر حسن تاج‌بخش

■ دانش، فناوری و ویژگی‌های سلامت زعفران، اثر دکتر علیرضا کوچکی

■ اصول پرورش و تولید سبزی‌ها از کاشت تا برداشت؛ اثر دکتر مریم حقیقی

سخن اول

تحلیلی از شرایط اقتصادی کشور وراهکارهای پیشنهادی

دکتر حسین نمازی

گزارش خارج است. بنابراین در این گزارش ابتدا به چند مشکل اساسی اقتصادی اشاره می‌شود. آنگاه ارتباط این مشکلات با سیاست‌های اقتصادی مصوب کشور تبیین و در نهایت راه حل مشخص پیشنهاد می‌شود.

بخش اول: مهمترین مشکلات اقتصادی

با توجه به آنچه در مقدمه توضیح داده شد در این گزارش تحلیل تمامی مشکلات ساختاری و عناصر بنیان اقتصادی، مورد نظر نیست، بلکه اهم مشکلات ملموسی که موجب فشارهای اقتصادی و اجتماعی در جامعه شده و مخاطرات جدی را به دنبال دارد مورد توجه قرار گرفته است.

در اینجا به ذکر سه مورد اکتفا می‌شود:

۱- افزایش سریع و غیرمتعارف قیمت کالاها و خدمات و فقدان نظارت دولت: این افزایش در بسیاری از موارد تناسب چندانی با افزایش هزینه تولید ندارد و به صورت جهشی انجام می‌گیرد. (در چند روز اخیر بسته صد گرمی کره از ۴۵۰۰ تومان به ۸۰۰۰ تومان، انواع اتومبیل از ۷۰ میلیون تا سیصد میلیون تومان و لپتاپ صد در صد افزایش داشته است). متناسب نبودن روند افزایش قیمت‌ها با افزایش درآمد حقوق بگیران و دستمزد بگیران موجب کاهش مستمر قدرت خرید صاحبان درآمد ثابت و فشار بیشتر بر طبقات ضعیف و متوسط جامعه و افزایش بیشتر اختلاف طبقاتی شده است. این افزایش شامل مواد اولیه و کالاهایی مانند آهن، فولاد و کود شیمیایی

این گزارش بنا به درخواست کمیسیون دائمی هیئت امنای فرهنگستان‌ها برای طرح در جلسه هیئت امنای فرهنگستان‌های جمهوری اسلامی ایران توسط آقای دکتر حسین نمازی عضو پیوسته و دبیر فرهنگستان علوم و استاد اقتصاد تهیه و تدوین شده است. گزارش در جلسه شاخه اقتصاد و در جلسه گروه علوم انسانی فرهنگستان علوم نیز مورد بحث و بررسی قرار گرفته است. متن آن به این شرح است:

مقدمه

در تحلیل شرایط اقتصادی کشور علاوه بر لزوم بررسی نقش سیاست‌های اقتصادی اتخاذ شده و حاکم به عنوان محور اصلی، بررسی عوامل مؤثر و تعیین کننده‌ای مانند نظام مدیریت کشور، مدیریت تصمیم‌گیری اقتصادی، ساختار اقتصادی کشور، عوامل سیاسی و اجتماعی ضروری است. همچنین شناخت بستری که فعالیت‌های اقتصادی در آن جریان دارد از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است؛ زیرا شرط لازم برای موفقیت سیاست‌های اقتصادی بستر مناسبی است که سیاست‌های اقتصاد را به هدف برساند. نقش عوامل بازدارنده‌ای مانند اختلاس، ارتشاء، کلاهبرداری، فقدان وجدان کاری و عدم صداقت در شکل‌گیری شرایط اقتصادی غیرقابل انکار است.

بدیهی است با توجه به شرایط زمانی و مکانی تحلیلی جامع و حاوی کلیه عوامل مؤثر و تعیین کننده وضع اقتصادی کشور از حوصله این

نیز می‌شود که تولید و توزیع آن زیر نظر وزارتخانه‌های ذیربط مانند وزارت صمت و وزارت کشاورزی است که همین روزها شاهد گزارش‌هایی از رسانه‌های ملی در این زمینه‌ها هستیم. خلاء نظارت و کنترل محسوس و مؤثر دولت در این زمینه‌ها دیده می‌شود که سوالات و انتقاداتی را نیز در پی داشته است.

۲- افزایش نامتناسب نرخ ارز و عدم ثبات آن؛ واگذاری شکل‌گیری نرخ ارز به مکانیسم بازار و افزایش نامتناسب آن با قدرت خرید ریال تأثیر منفی بر تولید و اشتغال داشته و موجب افزایش قیمت‌ها و کاهش ارزش پول ملی می‌شود که مجدداً زمینه را برای افزایش بعدی نرخ ارز فراهم می‌سازد.

۳- واردات بی‌رویه؛ این مشکل به لحاظ گستردگی، تأثیرات منفی زیادی بر تولید و اشتغال داشته و مشکلات زیادی برای مؤسسات تولیدی ایجاد کرده و یا آنها را به تعطیلی کشانده است. نمونه‌های متعددی از این موارد از طریق تلویزیون جمهوری اسلامی به اطلاع عموم رسیده است (مانند صنایع بافندگی، لاستیک سازی، ذغال سنگ). از طرف دیگر با توجه به تحریم اقتصادی و محدودیت‌های ارزی و لزوم صرفه‌جویی بیشتر در هزینه‌های ارزی، واردات کالاهایی مانند سنگ پا، دسته بیل، جانماز، تسبیح، سیر (پیاز)، که به راحتی در داخل قابل تولید است توجیه معقولی ندارد.

بخش دوم: ارتباط این مشکلات با سیاست‌های اقتصادی مصوب

شناختن منشأ شرایط موجود اقتصاد کشور شامل سه موردی که به

عنوان نمونه در بخش اول توضیح داده شد علاوه بر این که به شناخت بیشتر وضع موجود کمک می‌کند برای ارائه راه حل و برون‌رفت آن نیز ضروری و اجتناب‌ناپذیر است. کمتر کسی می‌داند که این شرایط محصول قوانین و مصوباتی است که از سال‌ها قبل به توصیه صندوق بین‌المللی پول آگاهانه به تصویب مجلس شورای اسلامی، دولت و مراجع ذیربط رسیده است. توضیح مختصر آن که در اردیبهشت سال ۱۳۷۸ (آوریل ۱۹۹۹) متن توافقنامه‌ای بین ایران و صندوق بین‌المللی پول تهیه شده بود که قرار بود از طرف ایران به امضاء رئیس کل بانک مرکزی، معاون رئیس‌جمهور و رئیس سازمان برنامه و بودجه و وزیر امور اقتصادی و دارایی برسد و آقای میشل کامدسو مدیر صندوق نیز آن را امضا کند. به رغم توجیه‌هایی که برای امضای این توافقنامه می‌شد اما به لحاظ تعهداتی که برای دولت ایجاد می‌کرد امضا نشد، اما بانک مرکزی با کمک سازمان برنامه و بودجه پیشنهادهای صندوق را که شامل هفده مورد می‌شد در رهنمودهای قانون برنامه پنج‌ساله سوم و در تبصره‌های بودجه سال ۷۸ و مصوبات دولت گنجانید و بر این اساس جدولی با عنوان: جدول مقایسه سیاست‌های اقتصادی تهیه کرد که هر یک از پیشنهادهای صندوق و مقابل آن متن قانون مصوب یا مصوبه هیئت دولت و آدرس آن مقایسه شده بود. حال ببینیم سه مورد از مهمترین مشکلات اقتصادی که در بخش اول توضیح داده شد چه ارتباطی با سیاست‌ها و قوانین مصوب دارد.

۱- در مورد افزایش قیمت‌ها و عدم نظارت دولت:

جدول مقایسه سیاست‌های اقتصادی	
برنامه اقتصادی دولت	برنامه تفاهم شده با صندوق
بند ۱۱۸ رهنمودهای مصوب: دخالت دولت در قیمت‌گذاری کالاها و خدمات به کالاها و خدمات اساسی، انحصاری و دارو محدود خواهد بود. این قیمت‌ها برای دوره‌های معین، ترجیحاً یک‌ساله، محاسبه و اعلام می‌شود. قیمت سایر کالاها و خدمات توسط مکانیزم بازار تعیین خواهد شد.	بند ۷ برنامه مورد تفاهم: صرفنظر از فرآورده‌های نفتی و خدمات عمومی، دخالت دولت در قیمت‌گذاری کالاها و خدمات اساسی و دارو در سطح ۱۷ گروه کالا و خدمات (کالاهای تحت پوشش سازمان حمایت مورد نظر است) محدود خواهد بود و قیمت این محصولات همه‌ساله توسط دولت بر مبنای هزینه تمام شده تعیین خواهد شد. لازم است که این مداخله با تدوین برنامه حمایت از اقشار آسیب‌پذیر در طول برنامه سوم تدریجاً کاهش یابد تا مکانیزم بازار تعیین‌کننده قیمت گردد. در مورد سایر کالاها و خدمات، قیمت‌ها در چارچوب مکانیزم بازار تعیین خواهد شد.

همانطور که ملاحظه می‌شود بر اساس بند ۱۸ رهنمودهای مصوب برنامه سوم قیمت کالاها و خدمات (به استثنای کالاهای اساسی تحت پوشش سازمان حمایت) باید به وسیله مکانیسم بازار تعیین شود. قابل توجه اینکه اولین جمله متن مورد توافق در توافقنامه که در این جدول حذف شده عبارت است از: «دولت به ضرورت حذف تمامی یارانه های ضمنی و کنترل های قیمتی واقف است». منظور از یارانه های ضمنی عمده تأیید قیمت فرآورده های نفتی است که مقرر شده است باید بر مبنای قیمت های حاکم در منطقه خلیج فارس شکل گیرد. آیا با توجه به این سیاست و طرز تفکر یعنی شکل گرفتن قیمت به وسیله عرضه و تقاضا در بازار و بدون کنترل دولت، می توان انتظاری غیر از شرایط موجود در بازار کالا و خدمات داشت.

۲- در مورد نرخ ارز:

جدول مقایسه		
برنامه اقتصادی دولت	برنامه تفاهم شده با صندوق	توضیحات
بندهای ۱۰۵ و ۱۳۸ رهنمودهای مصوب بند ۱۴ طرح ساماندهی و بندهای ۳۲، ۲۷، ۱۸ و ۵۱ تصویب نامه ۳۵۹۸۵ هیات وزیران؛ به موجب مصوباتی که در فوق ذکر شد تعدد نرخ های ارز کاهش می یابد و مکانیسم تنظیم نرخ ارز صادرات غیرنفتی به گونه ای خواهد بود که مشوق صادرات غیرنفتی باشند.	بند ۱۱ مورد تفاهم: نظام تعیین ارز و معامله ارز و ارزنامه در بازار بورس تهران به گونه ای اصلاح خواهد شد تا ضمن حذف صف فعلی متقاضیان خرید ارز و ارزنامه، مکانیزم بازار بر تعیین نرخ حاکم شود.	

موضوع توافق شده حاکمیت مکانیزم بازار بر تعیین نرخ ارز است که در مصوبات قانونی با توجیه «مشوق صادرات غیرنفتی» آورده شده است. نتیجه چنین سیاستی کاملاً روشن است. در کشوری که بر اساس آمار بانک مرکزی نقدینگی کشور در پایان سه ماهه اول سال ۱۳۹۹ با ۷/۳ درصد رشد نسبت به پایان سال قبل به ۲۶۵۱۴/۶ هزار میلیارد ریال (۲۶/۵ تریلیارد ریال) رسیده است و این نقدینگی گاهی در بازار زمین یا طلا، مسکن، اتومبیل و ارز وارد می شود و شرایط عرضه و تقاضا را به هم می ریزد، بانک مرکزی نمی تواند با عرضه بیشتر ارز در بازار، تقاضای ارز را اشباع کند. آیا در چنین شرایطی واگذاری تعیین نرخ ارزی به مکانیزم بازار غیر از افزایش بی رویه قیمت آن و افزایش قیمت کالاها و خدمات و اختلال در تولید و کاهش اشتغال اثر دیگری دارد؟ به گفته کینز: «برای ویران کردن اقتصاد ایجاد اختلال در سیستم ارزی کافی است». این شرایط بر صادرات غیرنفتی هم اثر منفی دارد که در جای خود مورد بررسی قرار گرفته است. اما اعتقاد به درست بودن این سیاست ارزی موجب شده است که مسئولان اقتصادی به رغم اعتراف به بی رویه بودن افزایش نرخ ارز رسماً اعلام کنند که ما می توانیم نرخ ارز را پایین بیاوریم اما این کار را نمی کنیم چون آن را درست نمی دانیم.

۳- در مورد واردات:

جدول مقایسه		
برنامه اقتصادی دولت	برنامه تفاهم شده با صندوق	توضیحات
بندهای ۱۲۸ و ۱۴۴ رهنمودهای مصوب: سیاست های تجاری فعال در جهت حذف معافیت ها و انحصارات، حذف موانع غیرتعرفه ای و کاهش تعدد نرخ های تعرفه طراحی می شود. همچنین قوانین مربوط به تعرفه های گمرکی، مالیات و عوارض در جهت کاستن از تعدد، مورد بازنگری و اصلاح قرار خواهد گرفت.	بند ۱۳ برنامه مورد تفاهم: نظام بازرگانی خارجی کشور با انتشار لیست کالاهای غیرقابل ورود (لیست منفی) به جای انتشار لیست کالاهای قابل ورود (لیست مثبت)، متحول خواهد شد. (طی ۱ تا ۲ سال) نظام نرخ های تعرفه ساده گردیده و ساختار تعرفه منطقی خواهد شد و تدریجاً فهرست کالاهای غیرمجاز وارداتی کاهش می یابد. مبنای ارزشیابی و تعیین تعرفه های گمرکی در لایحه بودجه سال آینده به نرخ ارز و ارزنامه ای پیشنهاد خواهد شد.	

همان طور که ملاحظه می‌شود برنامه تفاهم شده با صندوق در مورد نظام بازرگانی خارجی کشور تنها شامل واردات می‌شود و رفع محدودیت‌های واردات را هم از نظر اقلام وارداتی و هم به لحاظ تسهیلات تعرفه‌ای دنبال می‌کند. البته در متن توافقنامه چنین آمده است: «تعداد اقلام دربرگیرنده لیست منفی واردات (شامل کالاهایی که ورود آنها ممنوع است (حلی یک تا دو سال آینده) به شدت کاهش یافته و به تعداد خیلی از کالاها در رابطه با مسائل شرعی، بهداشت و امنیت محدود خواهد شد. برای تعیین سرعت و جهت این اصلاحات از کمک‌های کارشناسی صندوق استفاده خواهد شد».

نتیجه این توافق و اعمال سیاست مبتنی بر آن همین وضع واردات فعلی است که آن را واردات بی‌رویه می‌دانیم، در صورتی که با صندوق توافق شده که تعداد کالاهای ممنوع‌الورود به شدت کاهش یافته و به تعداد خیلی آن هم محدود به مسائل شرعی، بهداشت و امنیت محدود شود.

بنابراین واردات دسته بیل، سنگ پا و ذغال سنگ و ... همه با رویه‌ای است که در این توافقنامه پیش‌بینی شده، ممکن است در مورد اینگونه واردات گفته شود که وقتی ما نفت خود را صادر می‌کنیم و به لحاظ تحریم بانکی نمی‌توانیم بهای آن را دریافت کنیم چاره‌ای جز این نداریم که هر کالایی را که در ازای بهای نفت به ما عرضه کنند وارد کنیم، اما باید توجه داشته باشیم که:

■ اولاً تاریخ این توافقنامه اردیبهشت سال ۱۳۷۶ (آوریل ۱۹۹۹) یعنی بیش از ۲۱ سال پیش بوده است در صورتی که تحریم بانکی علیه ایران سال‌ها بعد آغاز شد و دوره جدید و جدی آن از ۱۴ آبان ۱۳۹۷ (۵ نوامبر ۲۰۱۸) اعمال شده است.

■ ثانیاً تصمیم‌های غیرعادی که در شرایط خاص ممکن است اتخاذ شود با تسری آن به همه کالاها و خدمات جز تعداد خیلی آن هم محدود به سه موضوع خاص و قانونی کردن آن و پیاده کردن آن طی یک برنامه زمان‌بندی شده دو ساله کاملاً متفاوت است.

■ ثالثاً اگر در برابر فروش نفت کالاهای کم ارزش وارد کنیم که خود به راحتی می‌توانیم تولید کنیم و اشتغال و تولید داخلی را بالا ببریم و یا کالاهایی را وارد کنیم که به تعطیلی مؤسسات تولیدی کشور بیانجامد بدون تردید صادر نکردن آن ترجیح دارد زیرا صدور نفت

خود هدف نیست، بلکه وسیله‌ای برای تأمین منابع ارزی در جهت تأمین نیازهای ضروری و رشد و شکوفایی کشور است و چنانچه برعکس موجب رکود و بیکاری شود به طریق اولی موضوعیت نخواهد داشت.

بخش سوم: راهکارهای پیشنهادی

برای ارائه هر نوع راهکار، لازم است که قبلاً وجود مشکل را پذیرفته باشیم. زیرا چنانچه وجود مشکل را نپذیریم بلکه آن را برای رشد و شکوفایی کشور ضروری بدانیم ارائه راهکار مفهومی نخواهد داشت.

ریاست محترم هیئت امنای فرهنگستان‌ها حتماً به خاطر دارند که از همان ابتدا با اجرای سیاست‌های مورد توافق با صندوق بین‌المللی پول و مطرح شدن بعضی از عواقب آن مخصوصاً فشار بر طبقات کم درآمد بعضی افراد رسماً اعلام می‌کردند که برای نجات اقتصاد ایران باید بپذیریم که ۱۵ درصد جمعیت کشور یعنی ۹ میلیون نفر از جمعیت ۶۰ میلیون نفری آن روز قربانی شوند. هرچند این نظر آنها پذیرفته نشد و برای جلسه‌ای که در نیمه دوم سال ۱۳۷۶ به منظور تشکیل کمیته طرح ساماندهی اقتصادی به ریاست رئیس‌جمهور متشکل از صاحب‌نظران تشکیل شد از آنان دعوت به عمل نیامد. بعضی از آن افراد هنوز در قید حیاتند. اما آن سیاست‌ها قوت قانونی یافت و در عمل پیاده شد.

حال اگر بپذیریم که:

۱- بر اساس مشاهدات عینی و تجربیات عملی، پیشنهادهای صندوق بین‌المللی پول در عمل موفق نبوده است. استیگلیتز برنده جایزه نوبل که مدت‌ها مسئولیت نظارت بر اجرای دستورالعمل‌های صندوق توسط کشورها را به عهده داشته و رئیس اقتصاددانان بانک جهانی و مدتی هم معاون آن بانک بوده است به علت انتقادات شدیدش علیه سیاست‌های صندوق و بانک جهانی از کار برکنار شد. او در کتاب معروف خود به نام جهانی‌سازی و مسائل آن اظهار می‌دارد: «سیاست‌های صندوق بین‌المللی پول بر مبنای این فرض کهنه بنا شده است که بازارها به خودی خود نتایج کارآمدی را حاصل می‌کنند، بنابراین اجازه مداخله دولت را در بازارها نمی‌دهد» (ترجمه حسن گلریز ص ۱۸).

۲- کشورهای سرمایه‌داری نیز بر اساس تجربه خود در قرن هجدهم و

نوزدهم در مبانی نظری نظام اقتصاد سرمایه‌داری لیبرال و عدم مداخله دولت و اتکاء به مکانیسم بازار تجدید نظر کردند به طوری که نظام اقتصاد سرمایه‌داری لیبرال جای خود را به نظام اقتصاد سرمایه‌داری مقرراتی داد. با این حال کشورهایی که هنوز به نظام اقتصاد سرمایه‌داری لیبرال نزدیک‌تر هستند از توزیع درآمد ناعادلانه‌تر برخوردارند که موجب بروز نارضایتی‌ها و اعتراضات عمومی مانند جنبش وال استریت شده است.

۳- با توجه به اینکه صندوق بین‌المللی پول و بانک جهانی بازوی اجرایی آمریکا برای اجرای سیاست‌های خارجی این کشور هستند و اعلام جنگ اقتصادی آمریکا بر علیه ایران و تصویب مکرر بودجه توسط کنگره آمریکا و تحریم‌های اقتصادی به منظور افزایش فشار اقتصادی بر مردم، انهدام اقتصاد کشور و براندازی نظام ایران است نه تنها امیدی به مفید بودن استمداد از صندوق نیست بلکه عکس آن را باید انتظار داشت زیرا شرایط فعلی اقتصاد کشور که در بخش اول گزارش به آن اشاره شد تأییدی بر آن است.

بنابراین اولین اقدام لازم اما غیرکافی و مهمترین راهکار اساسی برای

برون‌رفت از وضع فعلی تغییر ریلی است که قطار اقتصاد ایران با سرعت فزاینده در آن مسیر به سمت پرتگاه و متلاشی شدن پیش می‌رود. تا دیر نشده سیاست‌های اقتصادی پیشنهادی صندوق را کنار بگذاریم و براساس تفاهم‌های به عمل آمده با آن اقتصاد و بازار و نرخ ارز و واردات و نظام پولی و سایر بخش‌ها را به حال خود رها نکنیم. برخلاف تفاهم با صندوق مبنی بر: «تعیین قیمت کالاها و خدمات توسط مکانیسم بازار- وقوف دولت به ضرورت حذف کنترل‌های قیمتی» دولت نظارت و کنترل را در بازار، تولید و توزیع به عهده بگیرد. در این راستا باید قوانین و مقررات انفعالی کنونی جای خود را به قوانین و مصوبات کارآمد بدهد که تعیین‌کننده اختیارات، وظایف و حدود نقش دولت در اقتصاد باشد.

دومین اقدام بعد از اصلاح قوانین و مقررات، اجرای آنها توسط افرادی است که معتقد به نقش فعال دولت در اقتصاد باشند و مکانیسم بازار را برای ایجاد تعادل اقتصادی کافی ندانند.

همزمان برای ایجاد بستر مناسب که برای موفقیت سیاست‌های اقتصادی ضروری است و در مقدمه به آن اشاره شد باید اهتمام شود.

اخبار و گزارش‌ها

پیام نوروزی رئیس فرهنگستان علوم

فرارسیدن نوروز و سال نو را تبریک می‌گوییم. نوروز وقت نشاط و خرمی و شادی و دوستی و همدمی است. اما اکنون که اهریمن و ویروس کرونا در انتظار اجتماع مردمان است تا به آنها هر چه بیشتر آسیب برساند، خوب است که به مراد او عمل نکنیم و در خانه بمانیم و مصاحبت و دید و بازدیدمان در فضای مجازی باشد. پیداست که این امر برای همه و به خصوص جوانان که بخش عظیمی از جمعیت کشورند آسان نیست. ولی این مشکل را باید به یاد عهد آسانی و برای آن تحمل کرد تا انشاءالله این بلا هر چه زودتر رفع شود و امیدوار باشیم که روزها و نوروزهای آینده اوقات رفع تنگ‌نظری‌ها و اختلاف‌ها و مواجهه هماهنگ با مسائل و مشکلات کشور و توفیق در حل آنها و گشایش کارها و در نتیجه زمان وفاق و هم‌آوایی و شادی و خوشدلی باشد.

رضا داوری اردکانی

رئیس فرهنگستان علوم

سخن اول

گفتگوی تلفنی وزیر علوم و رئیس فرهنگستان علوم

تبریک نوروزی وزیر علوم به تعدادی از چهره‌های شاخص آموزش عالی کشور

آقای دکتر منصور غلامی وزیر علوم، تحقیقات و فناوری در تماس تلفنی با آقای دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران، ضمن تبریک سال جدید، جویای احوال ایشان شد و با رئیس فرهنگستان گفتگو کرد. آقای دکتر داوری اردکانی نیز در این گفتگو، ضمن تشکر از لطف وزیر علوم و تبریک متقابل، برای آقای دکتر غلامی و همکارانشان توفیق بیشتر در راه خدمت به علم و توسعه کشور مسألت کرد.

به گزارش اداره کل روابط عمومی وزارت علوم، آقای دکتر غلامی با هدف تجلیل از چهره‌های شاخص آموزش عالی کشور، طی تماس‌های تلفنی جداگانه با تعدادی از استادان بنام و برجسته کشور، سال جدید را به آنها تبریک گفته و جویای احوال آنها شده است.

وزیر علوم در تماس‌های تلفنی جداگانه با دکتر رضا داوری اردکانی فیلسوف و متفکر ایرانی و استاد ممتاز فلسفه دانشگاه تهران و رئیس فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران، دکتر علی کاوه عضو پیوسته فرهنگستان علوم و استاد ممتاز مهندسی سازه و عمران دانشگاه علم و صنعت ایران، دکتر حسن تاج‌بخش عضو پیوسته

فرهنگستان علوم و استاد ممتاز دامپزشکی و تاریخ علم دانشگاه تهران، دکتر علیرضا کوچکی عضو پیوسته فرهنگستان علوم و استاد ممتاز کشاورزی دانشگاه فردوسی مشهد، دکتر علیرضا سپاسخواه عضو پیوسته فرهنگستان علوم و استاد برجسته کشاورزی دانشگاه شیراز، دکتر حسن ابراهیم‌زاده عضو پیوسته گروه علوم پایه فرهنگستان علوم و استاد برجسته زیست‌شناسی دانشگاه تهران، دکتر محمدرضا اسلامی عضو پیوسته و رئیس گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم و استاد برجسته مهندسی مکانیک دانشگاه صنعتی امیرکبیر، دکتر محمدرضا سعیدی استاد دانشگاه صنعتی شریف و نخستین رئیس دانشگاه صنعتی اصفهان پس از انقلاب اسلامی، دکتر کاظم امینی استاد برجسته شیمی و عضو هیئت علمی دانشگاه اصفهان، دکتر ضیاء موحد استاد فلسفه و عضو هیئت علمی مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه، دکتر حمید لطیفی عضو هیئت علمی دانشگاه شهیدبهشتی و یکی از پیشگامان اپتیک و لیزر در ایران، دکتر کاظم اکرمی استاد و رئیس اسبق دانشگاه خوارزمی، دکتر محمدرضا ضیایی بیگدلی استاد دانشگاه علامه طباطبائی، دکتر فرزانه گشتاسب عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، دکتر سیدمهدی گلایی استاد و رئیس اسبق دانشگاه تبریز، دکتر بهرام فلاح‌کار عضو هیئت علمی دانشگاه گیلان، دکتر جعفر قیصری استاد پیشکسوت دانشگاه یزد و از بنیانگذاران این دانشگاه، دکتر اسداله رضوی عضو هیئت علمی پیشکسوت و از رؤسای پیشین دانشگاه شهیدباهنر کرمان و دکتر محمدجعفر پاک‌سرشت استاد پیشکسوت دانشگاه شهیدچمران اهواز گفتگو کرد.

وزیر علوم در چند سال گذشته و از زمان عهده دار بودن مسئولیت وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و در فروردین هر سال در منزل برخی استادان بنام و برجسته کشور حضور می‌یافت و ضمن دید و بازدید به مناسبت سال جدید، احوال استادان را از نزدیک جویا می‌شد اما امسال به دلیل شیوع ویروس کرونا و رعایت پروتکل‌های بهداشتی در تماس‌های تلفنی جداگانه‌ای با چند تن از استادان نام‌آشنای دانشگاه‌های کشور گفتگو و سال جدید را تبریک گفت و احوال آنان را جویا شد.

نشست اندیشمندان و مسئولان علمی و دانشگاهی با رئیس جمهوری

سخنرانی رئیس فرهنگستان علوم در این مراسم

حجت الاسلام والمسلمین آقای دکتر حسن روحانی رئیس جمهور محترم در نشستی با مسئولان مؤسسات علمی و دانشگاهی کشور دیدار و گفتگو کرد.

در این نشست که عصر سه شنبه ۲۳ اردیبهشت ۱۳۹۹، برگزار شد رئیس جمهوری با بیان اینکه در تاریخ، بیماری مسری زیاد داشته ایم و شاید بشر تصور می کرد که بر اپیدمی پیروز شده و دیگر هیچ گاه یک بیماری جوامع بشری را تحت تأثیر قرار نخواهد داد، اظهار کرد: دانش و آگاهی انسان همیشه محدود است و به رغم پیشرفت های بشر در علوم مختلف، جامعه بشری به طور کامل در مواجهه با کرونا غافلگیر شد.

آقای دکتر روحانی با اشاره به اینکه شیوع این بیماری رابطه انسان با جامعه، علم با دین و انسان با طبیعت را بازتعریف می کند، افزود: در جوامع همواره توصیه بر این بوده که انسان ها در مناسبات اجتماعی حضور داشته باشند و تمامی برنامه های اقتصادی، علمی، اجتماعی و فرهنگی بر مبنای یک رابطه صمیمانه میان فرد و جامعه تدوین می شد اما این بیماری بر اصل مسلم انس و ارتباط انسان با جامعه تأثیر گذاشت. رئیس جمهوری با اشاره به اینکه

کرونا مطمئناً آثار و تبعاتی در جوامع بشری خواهد داشت، خاطرنشان کرد: این حادثه معیار مقایسه ملت ها، دولت ها و جوامع انسانی را تغییر داد؛ به گونه ای که بسیاری از دولت ها که مدعی علم، تجهیزات و توانمندی های علمی و مالی بسیاری بودند در مواجهه با آن، به طور کامل گرفتار شدند. دکتر روحانی با تأکید بر اینکه ایران امروز کشوری است که می تواند در این مقایسه و رقابت، خود را به خوبی نشان دهد، افزود: تا این مرحله می توانیم بگوییم عملکرد ما در مقابله با کرونا نسبت به بسیاری از کشورها خوب بوده و بسیاری از کشورها این عملکرد را مورد تمجید قرار می دهند.

رئیس جمهوری تصریح کرد: اقداماتی که در جریان مقابله با کرونا در ایران شاهد آن بودیم، توانست بر بسیاری از قضاوت هایی که نسبت به نظام، دولت و مردم انجام می شد خط بطلان بکشد. بنابراین تمامی موفقیت های به دست آمده، قضاوت های مغرضانه علیه ایران، نظام، دولت و مدیریت کشور را نقش بر آب کرد و آنها فهمیدند که ایران کشوری توانمند و قدرتمند است.

دکتر روحانی با تجلیل از همدلی، همراهی و حضور آحاد ملت در صحنه و فداکاری و کمک برای مقابله با این بیماری در کل کشور،

این جلوه‌ها را با آنچه در دوران دفاع مقدس در کشور به وقوع پیوست شبیه دانست و گفت: در دوران دفاع مقدس نیز شرایط کشور بسیار سخت بود؛ به گونه‌ای که در برخی برهه‌ها تصور می‌کردیم که تا چند روز دیگر کشور کاملاً بی‌دفاع خواهد بود اما حضور مردم و تلاش و فداکاری جوانان دانشمند کشور موجب شد تا بتوانیم از آن روزهای سخت عبور کنیم.

رئیس جمهوری تلاش دولت در زمینه ایجاد شبکه ملی و تقویت فضای ارتباطات در کشور و توسعه شرکت‌های دانش‌بنیان را در مقابله با کرونا مؤثر دانست و گفت: بسیاری از موفقیت‌ها و خودکفایی‌ها در سایه کار، تلاش و کوشش همه مردم و جوانان کشور در دانشگاه‌ها حاصل شده و این در حالی است که هرگاه با هم بودیم موفق و هرگاه از هم فاصله گرفتیم دچار دشواری در کارها شده‌ایم. آقای روحانی تصریح کرد: کرونا به‌رغم همه سختی‌ها و مشکلاتی که به همراه داشت، وحدت، دوستی و همدلی خاصی را در کشور به وجود آورد که این نعمتی بزرگ برای ما به‌شمار می‌رود.

پیش از سخنان رئیس‌جمهور، آقایان دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم، دکتر غلامعلی حداد عادل رئیس فرهنگستان زبان و ادب فارسی، دکتر سیدعلیرضا مرندی رئیس فرهنگستان علوم پزشکی، دکتر محمود نیلی احمدآبادی رئیس دانشگاه تهران، دکتر محمود فتوحی فیروزآباد رئیس دانشگاه صنعتی شریف، دکتر نصیری قیداری رئیس دانشگاه شهیدبهبشتی، دکتر محمد مهدی تهرانیچی رئیس دانشگاه آزاد اسلامی، دکتر حسینعلی قبادی رئیس پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، حجت‌الاسلام احمد واعظی رئیس دفتر تبلیغات حوزه علمیه قم، حجت‌الاسلام مصطفی رستمی رئیس نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها، دکتر احمد پاکتچی رئیس پژوهشگاه دایره‌المعارف‌نگاری و دکتر نجف لک‌زایی رئیس پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی در سخنانی به بیان دیدگاه‌ها و نقطه نظرات خود پیرامون مسائل و چالش‌های مختلف در حوزه‌های گوناگون به‌ویژه موضوع شیوع ویروس کرونا پرداختند. چالش‌های کرونا درباره تفکر دینی، نگاه انتقادی به دین و الحاد

مدرن، تأثیر کرونا بر حوزه دین و دینداری، جلوه‌های ایثار و فداکاری و تقویت دینداری در عموم جامعه به واسطه شیوع کرونا، لزوم جدی گرفتن ابعاد فرهنگی و آسیب‌های ناشی از کرونا توأم با نگرش به ابعاد سلامت و اقتصاد، تجلیل از تلاش پزشکان و کادر درمانی در ارائه خدمات به مردم در شرایط سخت، نمایش فرهنگ اصیل و غنی ایرانی برخلاف آنچه در جوامع غربی به وجود آمد، شکست تبلیغات منفی و جوسازی دشمنان و رسانه‌های معاند بر ناکارآمدی نظام ایران، شناخت بهتر دشمنان توسط ملت ایران، تقدیر از حضور فعال رئیس‌جمهوری و تلاش‌های وزیر بهداشت در ستاد ملی مقابله با کرونا، نمایش کارآمدی شبکه بهداشت و درمان کشور با اجرای طرح‌های غربال‌گری، توجه به مدیریت جامعه و عملکردها در مدیریت بحران و آثار آن در دوران پسابحران، لزوم توجه به استفاده از ظرفیت‌ها و توانمندی‌های علمی، فناوری و دانش‌بنیان برای رسیدن به دستاوردهای مطلوب، پیشنهاد تشکیل ستاد ملی علم و فناوری برای مدیریت استفاده از ظرفیت علم در بحران، توجه به تقویت آموزش مجازی در آموزش عالی کشور از جمله موضوعاتی بود که در این جلسه مطرح شد.

همچنین خانواده‌بنیاد کردن موضوعات فرهنگی و معنوی، توجه به عملکرد جامعه متمدن اسلامی، توانمندی جامعه ایرانی برای مواجهه با بحران‌ها، مردم‌سالار کردن مدیریت بحران مانند دوران دفاع مقدس، توجه به تولید محتوای مطلوب و فراگیر در فضای مجازی، توجه به علوم انسانی، رفتاری و علوم پایه در مدیریت بحران جامعه، ضرورت نگاه به جهانی بودن پدیده کرونا و در نظر گرفتن تبعات تجاری، فرهنگی و اقتصادی از این منظر، عدم نگرش منطقه‌ای و محلی به کرونا، ضرورت نزدیکی دین و علم به یکدیگر و تقویت علوم انسانی، توجه به موضوع امنیت روانی جامعه و تشویق احاد ملت به همراهی با سیاست‌ها، ضرورت تکمیل زیرساخت‌های لازم برای استفاده از فضای مجازی در راستای تقویت آموزش مجازی و ضرورت تعامل میان دانشگاه و دولت در راستای توسعه دانش، تقویت گفتگو و هم‌فکری مؤثر عالمان و حاکمان و تدوین دستورالعملی برای شناخت کاستی‌ها و نقاط ضعف و قوت از دیگر موضوعات و مباحثی بود که در این جلسه مطرح شد.

سی‌امین جلسه هیئت امنای فرهنگستان‌ها

دکتر جهانگیری: فرهنگستان‌ها به مطالعه ابعاد و راهکارهای مقابله با کرونا بپردازند

زندگی مردم باید به مطالعه ابعاد و راهکارهای مقابله با تبعات کرونا بپردازند. معاون اول رئیس‌جمهوری تصریح کرد: یکی از بخش‌هایی که پس از شیوع بیماری کرونا آسیب فراوانی دید بخش هنر و زندگی هنرمندان بود؛ زیرا تمام رشته‌های هنری وقتی می‌توانند عرضه شوند که مردم حضور داشته باشند و وقتی به دلیل رعایت ضوابط بهداشتی، برگزاری تجمعات متفی می‌شود، هنرمندان آسیب می‌بینند و حتی ممکن است برخی از رشته‌های هنری به دست فراموشی سپرده شوند.

دکتر جهانگیری در بخش دیگری از سخنانش گفت: یکی از مطالبات اقوام ایرانی احیای زبان قومی آنها است، باید در عین توجه به زبان فارسی به عنوان محور همبستگی کشور به مطالبات آنها نیز پاسخ داده شود.

در این جلسه که وزرای علوم تحقیقات و فناوری، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، و فرهنگ و ارشاد اسلامی نیز حضور داشتند؛ دستور کار هیئت امنای فرهنگستان‌ها در خصوص موضوعات اداری، مالی، پشتیبانی و نیز گزارش حسابرسی صورت‌های مالی ارائه و به تصویب رسید.

آقایان دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم، دکتر

معاون اول رئیس‌جمهوری گفت: کرونا علاوه بر سلامت مردم پیامدهای اقتصادی، فرهنگی، سیاسی و اجتماعی داشته و فرهنگستان‌های کشور به تناسب ارتباط کرونا با زندگی مردم، باید به مطالعه ابعاد و راهکارهای مقابله با کرونا بپردازند.

سی‌امین جلسه هیئت امنای فرهنگستان‌های جمهوری اسلامی ایران روز چهارشنبه ۶ اسفند ۱۳۹۹ به ریاست آقای دکتر اسحاق جهانگیری معاون اول رئیس‌جمهوری و رئیس هیئت امنای فرهنگستان‌ها برگزار شد. آقای دکتر جهانگیری در این جلسه فرا رسیدن میلاد با سعادت مولای متقیان حضرت امیرالمؤمنین (ع) را تبریک گفت و با اشاره به گزارش‌های ارائه شده از سوی رؤسای فرهنگستان‌های کشور از عملکرد آنان قدردانی کرد.

معاون اول رئیس‌جمهوری با اشاره به گزارش فرهنگستان علوم پزشکی در خصوص بیماری کرونا بر حمایت همه بخش‌ها از تصمیمات وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی برای مقابله با شیوع این بیماری تأکید کرد و گفت: کرونا علاوه بر مسائل سلامت مردم، پیامدهای زیادی در ابعاد اقتصادی، فرهنگی، سیاسی و به ویژه اجتماعی در زندگی انسان‌ها داشته است. دکتر جهانگیری افزود: فرهنگستان‌های کشور به تناسب ارتباط موضوع کرونا با

سیدعلیرضا مرندی رئیس فرهنگستان علوم پزشکی، دکتر غلامعلی حداد عادل رئیس فرهنگستان زبان و ادب فارسی و اسماعیلی سرپرست فرهنگستان هنر نیز به ترتیب گزارش عملکرد و برنامه‌های فرهنگستان‌های علوم، علوم پزشکی، زبان و ادب فارسی، و هنر را ارائه کردند.

گزارش اهم اقدامات و فعالیتهای فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران (در سال‌های ۹۹-۱۳۹۸) ارائه شده به هیئت امنا؛ مقدمه

فرهنگستان علوم مشاور دولت در سیاستگذاری‌های علم و فناوری و فرهنگ است. فعالیتهای فرهنگستان علوم نقش «ارشادی» و «دیده‌بانی» داشته است. اهداف فرهنگستان عبارتند از: نیل به استقلال علمی و فرهنگی و توسعه علوم و فنون و تقویت روح پژوهشی و ارتقای سطح علمی و فرهنگی کشور و دستیابی به آخرین یافته‌ها و نوآوری‌ها در عرصه دانش از طریق فعالیتهای جمعی و جذب و حمایت و تشویق دانشمندان و محققان برجسته.

فرهنگستان علوم با عنایت به اهداف و وظایف مصرح در اساسنامه، چهار فعالیت اصلی به عهده گرفته است و به آن می‌پردازد:

- اول، رصد علم و پرداختن به موضوعات اساسی کشور؛
- دوم، پژوهش در مرزهای دانش و توجه به مرزشکنی در علم؛
- سوم، برگزاری سمینار و همایش و جلسات هم‌اندیشی و میزگرد و اتاق فکر در سطح داخلی و بین‌المللی برای نیل به دو وظیفه نخست؛
- و وظیفه چهارم، تشویق و ترغیب دانشمندان و پژوهشگران و نخبگان کشور بخصوص پژوهشگران جوان

این فعالیتهای هم در سطح مسائل کلان علم و دانش صورت می‌گیرد و هم در سطح گروه‌های علمی و شاخه‌های تخصصی فرهنگستان

اعضا

فرهنگستان علوم با همکاری بیش از ۲۷۰ تن از برجسته‌ترین استادان و دانشمندان و صاحب‌نظران کشور، در جهت نیل به اهداف خود و در نهایت توسعه دانش کشور قدم برمی‌دارد. این فرهنگستان در حال حاضر ۴۶ عضو پیوسته، ۱۰۰ عضو وابسته و ۱۲۲ همکار مدعو دارد.

صاحب‌نظران دیگری نیز در جلسات کارگروه‌ها، کمیسیون‌ها،

اتاق‌های فکر و کمیته‌های علمی فرهنگستان با اعضای فرهنگستان جهت بحث و تبادل نظر در مسائل علم و فرهنگ و فناوری کشور، و نیز پژوهش در مرزهای دانش، مشارکت و همکاری می‌کنند.

گروه‌ها و شاخه‌ها

فرهنگستان علوم دارای شش گروه علمی با نام‌های «مطالعات اسلامی»، «علوم انسانی»، «علوم پایه»، «علوم مهندسی»، «علوم دامپزشکی» و «علوم کشاورزی» است و هرکدام از گروه‌ها تعدادی شاخه تخصصی دارند که تعداد شاخه‌های تخصصی فرهنگستان در حال حاضر ۴۰ شاخه است. شاخه بین‌گروهی «محیط‌زیست» و «کمیسیون پیشبرد ریاضیات کشور» و «شورای اتاق فکر مهندسان برجسته کشور» از دیگر بخش‌های دائمی فرهنگستان است که با حضور صاحب‌نظران و دعوت از مسئولان در جهت نیل به اهداف تعیین شده فعالیت می‌کنند.

فعالیت‌ها

فعالیت‌های فرهنگستان علوم از طریق: برگزاری جلسات مجمع عمومی، شوراها، علمی و پژوهشی و کمیسیون‌ها و کمیته‌های مختلف در سطح فرهنگستان و یا در سطح گروه‌های علمی و شاخه‌های تخصصی گروه‌ها؛ برگزاری همایش‌ها و سمینارها و کارگاه‌ها و جلسات سخنرانی در سطح ملی و بین‌المللی؛ اجرای طرح‌های پژوهشی کلان ملی؛ چاپ کتاب‌ها و مجموعه مقالات و مجلات علمی-پژوهشی و ... انجام می‌شود. تجلیل از استادان و دانشمندان و پژوهشگران و مهندسان، بخصوص تجلیل از جوانان برجسته در حوزه‌های مختلف علوم از دیگر فعالیتهای سالانه فرهنگستان علوم است.

شورای آینده‌نگری

شورای آینده‌نگری فرهنگستان علوم به منظور دستیابی به تفکری جامع و منسجم در زمینه آینده‌نگری کشور و پیشنهاد اولویتهای علم و فناوری با توجه به اسناد بالادستی شامل سند چشم‌انداز توسعه کشور، نقشه جامع علمی کشور و سیاست‌های کلی در بخش علم و فناوری، و ناظر به توسعه پایدار ایران تشکیل شده است. همچنین فرهنگستان جهت پشتیبانی برای تحقق اهداف و اجرای مأموریت‌ها و وظایف از طریق انجام مطالعات مورد نیازش، «مرکز

مطالعات علم و فناوری» ایجاد کرده است. کمیسیون‌های مرکز در حال حاضر زیر نظر شورای آینده‌نگری فعالیت می‌کنند. برگزاری جلسات روز جهانی آینده از جمله اقدامات فرهنگستان در زمینه آینده‌نگری بوده است.

روابط بین‌الملل

از دیگر فعالیت‌های شاخص فرهنگستان علوم، ارتباطات و مراودات بین‌المللی است.

■ فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران در حال حاضر عضو انجمن بین‌آکادمی‌های جهان (IAP) است و در انتخابات اخیر این انجمن، به عنوان عضو هیأت‌مدیره انجمن آکادمی‌های علوم جهان، از میان ۱۱۱ کشور، انتخاب شده است.

■ فرهنگستان علوم، عضو انجمن آکادمی‌های علوم و مجامع علمی آسیا (ASSAA) و همچنین عضو هیأت‌مدیره این انجمن است. ■ در طول سال هیأت‌های مختلفی از آکادمی‌های علوم و مجامع علمی کشورهای مختلف برای تبادلات علمی و بین‌المللی به فرهنگستان می‌آیند.

■ کارگاه‌های متعددی با میزبانی، و یا همکاری مشترک فرهنگستان علوم و آکادمی‌های برخی کشورها تشکیل شده که از این رهگذر کتاب‌های مجموعه مقالات مربوط به چاپ رسیده است.

■ در ۳۰ سال گذشته فرهنگستان با کشورهای رومانی، فنلاند، اتریش، بلغارستان، جمهوری چک، مجارستان، صربستان، کره جنوبی، آمریکا، سریلانکا، روسیه، بنگلادش، کرواسی، لهستان، چین، هندوستان و... قرارداد و تفاهم‌نامه همکاری داشته است.

■ مسئولان و اعضای فرهنگستان علوم ایران نیز با دعوت آکادمی‌ها و مجامع علمی بین‌المللی در اجلاس‌های مختلف، کنگره‌ها و کارگاه‌ها شرکت می‌کنند و مقاله ارائه می‌دهند.

برونداها

کلیه فعالیت‌های فرهنگستان علوم از طریق ارسال نامه، صدور بیانیه و اعلام نظر، انتشار گزارش نهایی طرح‌های پژوهشی، انتشار گزارش عملکرد سالیانه، انتشار کتاب‌ها و مجموعه مقالات، انتشار مجلات علمی: «نامه فرهنگستان»، «توسعه علوم انسانی»، «فصلنامه آموزش مهندسی ایران»، «پژوهش‌های راهبردی در علوم کشاورزی و

منابع طبیعی» و انتشار «خبرنامه»؛ انتشار بروشور به زبان‌های مختلف از جمله: فارسی، انگلیسی و روسی، و ارسال آن به مقامات، مسئولان و مراکز علمی و فرهنگی و پژوهشی؛ و همچنین از طریق پایگاه اطلاع‌رسانی (سایت) دو زبانه: فارسی و انگلیسی به نشانی: www.ias.ac.ir از طریق سامانه دولت و سایر سامانه‌های اداری و مالی اطلاع‌رسانی می‌شود. فرهنگستان همچنین انتشار دو مجله «نامه علوم پایه» و «نامه محیط‌زیست ایران» را در دستور کار قرار داده است که شماره نخست آنها به زودی منتشر می‌شود.

برنامه پیشنهادی فرهنگستان علوم تا افق ۱۴۰۰ و در راستای وظایف مصرح در اساسنامه و مطابق با اسناد بالا دستی:

برنامه پیشنهادی فرهنگستان علوم در ۲۱ بند، مطابق با اساسنامه فرهنگستان و در راستای ۷ سند بالادستی کشور تنظیم شده و برای هرکدام راهبردهای کلی و اقدامات کمی و کیفی در نظر گرفته شده و به تصویب هیئت‌امنای فرهنگستان‌ها رسیده و به سازمان برنامه و بودجه کشور هم‌اعلام شده است.

برنامه فرهنگستان علوم براساس اسناد ذیل تنظیم شده است:

■ برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران؛

■ سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴؛

■ سند نقشه جامع علمی کشور؛

■ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی؛

■ برنامه دولت دوازدهم به مجلس شورای اسلامی؛

■ سیاست‌های کلی علم و فناوری؛

■ سند دانشگاه اسلامی.

عناوین کلی برخی برنامه‌های پیش‌بینی شده

■ تلاش برای ارتقای سطح دانش و پژوهش در کشور

■ مشاوره علمی و تحقیقاتی

■ رصد تحولات علم و فناوری و مطالعه و بررسی تجربیات کشورها

■ تشویق و ترغیب دانشمندان و پژوهشگران بخصوص جوانان برجسته

■ رصد آموزش‌های ابتدایی، متوسطه و عالی در کشور

■ توجه به مرزشکنی در علم و پژوهش در مرزهای دانش و اشاعه

اطلاعات و دانسته‌های علمی و فرهنگی

■ ایجاد تعامل و ارتباط استراتژیک میان دانشگاهیان و

سیاستگذاران اجرایی

■ بسط دیدگاه مسأله‌محور و تمرکز بر نگاه جامع و میان‌رشته‌ای در حل معضلات

■ اهتمام در نهادینه کردن و پذیرش آینده‌پژوهی در عرصه نظام

سیاستگذاری علم، فناوری، آموزش و پژوهش

■ آسیب‌شناسی برنامه‌های بلندمدت توسعه در کشور

■ تلاش برای شناسایی و تدوین مؤلفه‌های نظام فکری و نظام

سیاستگذاری علم و فناوری

■ آسیب‌شناسی جایگاه علوم بخصوص علوم انسانی و اجتماعی و

علوم پایه در طرح‌های توسعه

■ بررسی نظام تدبیر و تصمیم‌سازی بر رویکرد توسعه پایدار

■ مطالعه و ارزیابی شاخص‌های سنجش آموزش و پژوهش و فناوری

در سطح ملی و بین‌المللی

■ بررسی و تحلیل وضع علم در کشور

■ بررسی علل واگرایی فزاینده میان اقتصاد، سیاست و فرهنگ

راهبردهای کلی برای سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹

فرهنگستان علوم با عنایت به برنامه پنج‌ساله مصوب هیئت‌امنا،

مطابق با اساسنامه و در راستای اسناد بالادستی، راهبردهای کلی

ذیل را استخراج و فعالیت‌هایش را در سال‌های ۹۸ و ۹۹ براساس این

راهبردها تنظیم و اجرا کرده است:

■ نقش دیده‌بانی و مشاوره به دولت در سیاستگذاری‌های علم و

فناوری

■ حمایت و تقویت علم و پژوهش و فناوری

■ گسترش مناسبات علمی و فرهنگی ملی و بین‌المللی

■ تشویق و ترغیب دانشمندان و پژوهشگران برجسته بخصوص

جوانان

رئوس فعالیت‌های فرهنگستان علوم در سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹

رئوس اقدامات فرهنگستان علوم در راستای اهداف و راهبردهای

فوق در سال‌های ۹۸ و ۹۹ به شرح ذیل است. لازم است تأکید شود

که در سال ۹۹ موضوع پاندمی کرونا و ابعاد مختلف آن هم مورد توجه

ویژه فرهنگستان قرار گرفت.

الف) مشارکت و همکاری و تعامل با دولت و مراکز علمی و

پژوهشی

از مهم‌ترین اقدامات فرهنگستان در ۲ سال اخیر می‌توان به تعامل مستمر با نهادهای اجرایی و تصمیم‌گیری در کشور اشاره کرد.

مشارکت و همکاری با مراکز علمی و پژوهشی، دانشگاه‌ها و انجمن‌ها و

...از دیگر فعالیت‌های فرهنگستان بوده است.

۱- برگزاری بیست و نهمین و سی‌امین جلسه هیئت‌امنای

فرهنگستان‌ها به ریاست معاون اول رئیس‌جمهوری

- در این جلسات بر لزوم مشارکت جدی فرهنگستان‌ها و کمک آنها به

دولت در رفع چالش‌های اصلی کشور از جمله بررسی ابعاد مختلف

پاندمی کرونا تأکید شد.

۲- تعامل با معاونت علمی و فناوری ریاست‌جمهوری

- سخنرانی آقای دکتر سورنا ستاری معاون علمی و فناوری

رئیس‌جمهوری در نشست یکصد و بیست و ششم مجمع عمومی

فرهنگستان علوم با موضوع دانش‌بنیان و وضع زیست‌بوم کارآفرینی و

نوآوری

- تعامل با معاونت علمی و فناوری ریاست‌جمهوری و ایجاد کمیته

مشترک دائمی میان فرهنگستان علوم و بنیاد ملی نخبگان براساس

سند راهبردی کشور در امور نخبگان

- ارسال گزارش‌ها و تعهدات برنامه‌ای فرهنگستان علوم برای معاونت

علمی و فناوری و بنیاد ملی نخبگان و انتشار در کتاب «میثاق نظام

نخبگانی»

- دیدار اعضای شاخه ریاضی و فیزیک فرهنگستان با معاون علمی و

فناوری ریاست‌جمهوری و همچنین با رئیس صندوق حمایت از

پژوهشگران و فناوران کشور در مورد چالش‌ها و دغدغه‌های علوم پایه

و حمایت از علوم پایه

۳- حضور وزیر علوم، تحقیقات و فناوری در نشست گروه علوم پایه

فرهنگستان و تبادل نظریه‌پیرامون مسائل آموزش عالی کشور

- این نشست منجر به امضای تفاهم‌نامه همکاری میان رئیس

فرهنگستان علوم و وزیر علوم، تحقیقات و فناوری برای ارتقای

رشته‌های علوم پایه در کشور شد

۴- حضور وزرای نیرو و جهاد کشاورزی در فرهنگستان و برگزاری نشست با رئیس و صاحب‌نظران فرهنگستان علوم پیرامون وضع منابع آب کشور و تصمیم‌گیری در مورد همکاری‌های مشترک برای حل مسائل آب و منابع آب

- در این جلسه بر همکاری مشترک میان فرهنگستان علوم، وزارت نیرو، وزارت جهاد کشاورزی و سازمان حفاظت محیط‌زیست تأکید و مقرر شد کارگروهی با محوریت فرهنگستان تشکیل شود

۵- تعامل مستمر با شورای عالی انقلاب فرهنگی از جمله:

- نشست رؤسای فرهنگستان‌های کشور با دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی در خصوص اساسنامه فرهنگستان‌ها و تأکید بر نقش و جایگاه فرهنگستان در نظام علم و فناوری و فرهنگ کشور

- نشست‌های مختلف شاخه‌های ریاضی و فیزیک فرهنگستان با دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی و سایر مسئولان و کمیته‌های دبیرخانه شورا پیرامون: افت چشم‌گیر ریاضیات در کشور؛ وضع تعلیم و تربیت کشور؛ مسائل کنکور و آزمون‌های ورودی مقاطع مختلف تحصیلی؛ ریاضیات در مدرسه؛ اشتغال فارغ‌التحصیلان، دانشگاه فرهنگیان و توجه به نقش فرهنگستان و انجمن‌های علمی در نقشه جامع علمی کشور

- مشارکت در نشست‌های شورای عالی انقلاب فرهنگی با عنوان بازنگری و تکمیل بررسی سند ملی توسعه زیست‌فناوری

- تعامل با ستاد علم و فناوری شورای عالی انقلاب فرهنگی و ارسال گزارش عملکرد فرهنگستان به آن ستاد

۶- تعامل با شورای عالی علوم، تحقیقات و فناوری و ارسال گزارش طرح‌ها و برنامه‌های فرهنگستان به آن شورا

۷- جلسه با معاون آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در خصوص وضع موجود علوم ریاضی در کشور و همکاری فرهنگستان و اتحادیه انجمن‌های مرتبط با ریاضیات برای تعیین راهکارهای برون‌رفت از این بحران. در این خصوص طرح مقدماتی که با همکاری انجمن ریاضی ایران، در مورد آزمون ورودی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی، تهیه شده بود به وزیر علوم تحویل داده شد.

۸- دیدار با معاون پژوهشی وزارت علوم در مورد وضع آموزش و پژوهش در کشور

۹- نشست رئیس و مدیران مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور با رئیس و مدیران فرهنگستان علوم پیرامون زمینه‌های همکاری مشترک

- نتیجه این نشست به امضای تفاهم‌نامه همکاری میان فرهنگستان علوم و مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور منجر شد

۱۰- جلسه گروه علوم پایه فرهنگستان با رئیس دانشگاه و نماینده نهاد مقام معظم رهبری در دانشگاه فرهنگیان در خصوص ماده ۲۸ اساسنامه این دانشگاه برای جذب دانش‌آموختگان رشته‌های ریاضی (بطور کلی علوم پایه) دانشگاه‌های دولتی و آموزش روش‌های علوم تربیتی

۱۱- تعامل مستمر با هیئت ویژه ملی سیلاب‌ها و برگزاری جلسات مرتبط با این موضوع در فرهنگستان علوم و ارسال نظرها و پیشنهادهای فرهنگستان به هیئت مزبور

۱۲- تشکیل دفتر زنان در علم و فناوری در فرهنگستان علوم و برگزاری سلسله نشست‌های آن با مشارکت معاونت امور زنان و خانواده ریاست جمهوری، کمیسیون انجمن‌های علمی کشور، و مشاوران و معاونان امور زنان در دانشگاه‌ها و مراکز علمی و پژوهشی

۱۳- تعامل گروه‌های علمی فرهنگستان با دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌ها و دانشکده‌های کشور و مشارکت در برگزاری نشست‌ها و همایش‌ها و هم‌اندیشی‌ها

۱۴- تعامل با موزه علوم و فناوری و برگزاری جلسات مشترک برای واگذاری سالن همایش‌های مجموعه فرهنگستان‌ها به موزه برای مدت ۲۰ سال

۱۵- تعامل با معاونت سیاسی وزارت کشور و شرکت نماینده فرهنگستان در کارگروه تقسیمات کشوری

۱۶- تعامل مستمر گروه‌ها و شاخه‌های تخصصی فرهنگستان با انجمن‌های علمی مرتبط در کشور و مشارکت در برگزاری نشست‌ها و همایش‌ها و هم‌اندیشی‌ها

۱۷- تعامل با انجمن آموزش مهندسی ایران و برگزاری همایش‌ها و نشست‌های مشترک، چاپ مقالات مشترک و تشکیل بسیاری از مجامع انجمن در محل فرهنگستان علوم

۱۸- ایجاد و راه‌اندازی اتحادیه انجمن‌های علمی مرتبط با ریاضیات

در کشور، تشکیل جلسات اتحادیه با محوریت شاخه ریاضی فرهنگستان و برگزاری جلسات مشترک میان شاخه ریاضی فرهنگستان، اتحادیه و انجمن ریاضی ایران برای چاره‌اندیشی پیرامون مسائل آموزش عالی بخصوص ریاضیات کشور

۱۹- تعامل مستمر گروه علوم دامپزشکی فرهنگستان با سازمان دامپزشکی کل کشور، سازمان نظام دامپزشکی، مؤسسه واکسن و سرم‌سازی رازی، مؤسسه شیلات و دانشکده‌های دامپزشکی کشور
۲۰- تعامل و همکاری مشترک گروه علوم کشاورزی فرهنگستان و شاخه محیط‌زیست فرهنگستان با وزارت جهاد کشاورزی، وزارت نیرو و سازمان حفاظت محیط‌زیست کشور پیرامون مسائل آب، مسائل محیط‌زیست و ...

۲۱- پیشنهاد وزیر جهاد کشاورزی مبنی بر ارائه راهکارهای هم‌افزایی فعالیت‌های مرتبط با آب و خاک ... با محوریت فرهنگستان علوم و همکاری وزارتخانه‌های جهاد کشاورزی، نیرو، صنایع و معادن و سازمان محیط‌زیست از موضوعاتی است که گروه علوم کشاورزی با همکاری گروه علوم مهندسی و شاخه محیط‌زیست فرهنگستان در حال پیگیری هستند.

۲۲- تعامل با «ستاد احیای دریاچه ارومیه» به منظور «احترام به تأمین حقایق زیست محیطی کشور»

۲۳- تعامل گروه علوم مهندسی فرهنگستان با صنعت و دانشکده‌ها و انجمن‌های مهندسی کشور

۲۴- تعامل شاخه حقوق فرهنگستان با انجمن حقوق مالکیت فکری و دانشکده‌های حقوق کشور برای بررسی تحلیلی و انتقادی لایحه حمایت از مالکیت ادبی و هنری و حقوق مرتبط

- در این خصوص همایشی توسط فرهنگستان برگزار شد و مجموعه مقالات و نتایج آن منتشر و برای کمیسیون قضایی و مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی و کارشناسان و قانونگذاران و دست‌اندرکاران ارسال شد

۲۵- تعامل شاخه زیست‌شناسی فرهنگستان علوم با انجمن ویروس‌شناسی ایران برای برگزاری سلسله نشست‌هایی با موضوع ویروس کرونا

۲۶- مراودات بین‌المللی با آکادمی‌های علوم دنیا، انجمن

آکادمی‌های جهان و انجمن آکادمی‌های علوم و مجامع علمی آسیا، شرکت در جلسات هیئت‌رئیس آنها و مشارکت در جلسات مختلفی که برگزار می‌شود

۲۷- درخواست کمیته آموزش علم انجمن آکادمی‌های علوم و مجامع علمی آسیا (AASSA) از فرهنگستان برای معرفی فرد واجد شرایط برای همکاری در تألیف کتابی با عنوان «آموزش علوم در آسیا» و تدوین مقاله‌ای به زبان انگلیسی از بین موضوعات: «سیاست‌گذاری در آموزش علوم»، «تاریخچه آموزش علوم»، «آموزش علوم در دوره متوسطه یا آموزش عالی»، «آموزش پرسش‌محور»، «آموزش عالی و فرهنگ» و «نقش دانشگاه در آموزش علوم». فرهنگستان آقای دکتر عباس بازرگان استاد پیشکسوت دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه تهران را برای این منظور معرفی کرد

۲۸- شرکت و ارائه سخنرانی آقای دکتر یوسف ثبوتی عضو پیوسته فرهنگستان علوم در کارگاه مالزی درخصوص اجرای پروژه جهانی تغییرات آب و هوا و بهداشت

۲۹- مراودات گروه مطالعات اسلامی فرهنگستان با رهبران و مراکز دینی و مذهبی دنیا و برگزاری نشست‌های مختلف پیرامون گفتگو و صلح در جهان و در میان ادیان ابراهیمی

۳۰- تعامل با مرکز مطالعات و همکاری‌های بین‌المللی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری مبنی بر معرفی محققان و دانشمندان برجسته برای اعلام به آکادمی علوم جهان (TWAS)

۳۱- تعامل علمی با سایر فرهنگستان‌ها از جمله:
- امضای تفاهم‌نامه همکاری‌های علمی و پژوهشی میان ۴ فرهنگستان کشور

- برگزاری کارگروه مشترک با عنوان «مرجعت علمی»
- برگزاری کارگروه مشترک با عنوان «اقتصاد مقاومتی»
- برگزاری کارگروه مشترک با عنوان «فرهنگ‌سازی»
- برگزاری کارگروه مشترک با عنوان «سبک زندگی»
- تألیف و ارائه مقالات مشترک با موضوعات فوق

ب) اعلام نظر‌ها در دو سال اخیر

۱- اعلام نظر درخصوص «پیش‌نویس سیاست‌های کلی نظام جمهوری اسلامی ایران در امور نخبگان» به مجمع تشخیص

مصلحت نظام

۲- اعلام نظر در خصوص «وضع تعلیم و تربیت در کشور»

۳- ابراز نگرانی‌ها و پیشنهادها و دغدغه‌های گروه علوم پایه فرهنگستان به وزیر علوم در مورد آموزش عالی کشور

۴- بررسی محتوای کتاب‌های درسی و آزمون‌های مقاطع مختلف تحصیلی

۵- بررسی شیوه‌های افزایش علاقه و استقبال دانش‌آموزان به رشته‌های علوم پایه به ویژه فیزیک و ریاضیات

۶- اعلام نظر در خصوص «شرایط اقتصادی کشور» و ارائه راهکارهای پیشنهادی به دفتر معاون اول رئیس جمهوری

۷- هشدار در خصوص «وضع منابع آب کشور»

۸- اعلام نظر در خصوص گزارش «آسیب‌شناسی حوزه قانونگذاری ایران از منظر سازوکارهای تأثیرگذار بر منابع آب به معاونت پژوهش‌های زیربنایی و امور تولیدی وزارت نیرو»

۹- اعلام نظر پیرامون «پیش‌نویس قانون جامع آب کشور» و شرکت نماینده فرهنگستان علوم در جلسات مربوط در وزارت نیرو

۱۰- اعلام نظر در خصوص گزارش «بررسی تحولات دکترین‌ها و رویکردهای حاکم بر تدوین قوانین آب در ایران و جهان»

۱۱- اعلام نظر در خصوص «گزارش راهنمای تدوین مواد پیش‌نویس قانون آب به تفکیک سرفصل‌ها» و «سند پشتیبان تدوین مواد قانون آب در سرفصل مالکیت منابع آب» جهت ارائه به دفتر برنامه‌ریزی کلان آب و آبفا؛ وزارت نیرو

۱۲- اعلام نظر پیرامون «چالش‌های گیاه‌پزشکی در ارتباط با توسعه کشت گلخانه‌ای»

۱۳- اعلام نظر در خصوص «تخریب اراضی در ایران و راهکارهای مهار آن»

۱۴- اعلام نظر در خصوص «چالش‌های سامانه‌های نوین آبی‌پروری» و ارائه راهکارها

۱۵- اعلام نظر در خصوص «سلامت و کیفیت محصول‌های کشاورزی و فرآورده‌های غذایی»

۱۶- اعلام نظر در خصوص «زهراه‌های قارچی، اهمیت و نقش آنها در بهداشت عمومی و اقتصاد کشاورزی»

۱۷- اعلام نظر در خصوص «توسعه پایدار بخش کشاورزی در جهان و ایران»

۱۸- اعلام نظر در خصوص «ناسازنمایی کشاورزی فاریاب و محدودیت منابع آب»

ج) وضع طرح‌های پژوهشی در دو سال اخیر

۱- گزارش نهایی طرح پژوهشی «آسیب‌شناسی ساختار و فرآیند سیاستگذاری آموزش عالی ایران در راستای توسعه اقتصادی پایدار» به فرهنگستان ارائه شد و به تصویب رسید و طرح مزبور خاتمه‌یافته تلقی شد.

۲- گزارش نهایی طرح پژوهشی «آینده‌نگری وضعیت کشاورزی و منابع طبیعی با توجه به تغییرات جهانی و روند رو به رشد فناوری‌ها- فاز اول: بررسی وضعیت موجود تولیدهای زراعی، باغبانی، دامی و منابع طبیعی به روش مطالعات اسنادی و تنظیم گزارش» به فرهنگستان ارائه شد و به تصویب رسید و طرح مزبور خاتمه‌یافته تلقی شد.

۳- گزارش نهایی طرح پژوهشی «تحلیل و طبقه‌بندی رساله‌های دکتری دفاع‌شده معماری در دانشگاه‌های جهان» به فرهنگستان ارائه شد و به تصویب رسید و طرح مزبور خاتمه‌یافته تلقی شد.

۴- گزارش‌های پیشرفت مراحل اول تا سوم طرح پژوهشی «تحقیق، کشف، تحلیل و مستندسازی پروفایل مهندسان برجسته فرهنگستان علوم» به فرهنگستان ارائه و تصویب شد. گزارش نهایی این طرح در حال تدوین است.

۵- طرح پژوهشی «زیبایی‌شناسی محراب‌های ایران» با حمایت مالی صندوق حمایت از پژوهشگران و فناوران کشور و طبق قراردادی که آن صندوق با مجری منعقد کرده است در حال اجراست. تاکنون گزارش‌های مراحل اول تا سوم این طرح به فرهنگستان ارائه شده و به تصویب رسیده است.

۶- گزارش‌های پیشرفت مراحل اول تا چهارم طرح پژوهشی «بررسی راهبردهای اخیر در حوزه‌های پژوهش و فناوری علوم زیستی» ارائه و تصویب شده است. گزارش نهایی این طرح به زودی به فرهنگستان ارائه می‌شود.

۷- گزارش نهایی طرح پژوهشی «تاریخ فقه امامیه ۳» در حال تدوین

است و به زودی به فرهنگستان ارائه می‌شود.

۸- اجرای فاز دوم طرح پژوهشی «آینده‌نگری وضعیت کشاورزی و منابع طبیعی با توجه به تغییرات جهانی و روند رو به رشد فناوری‌ها» با عنوان «بررسی فناوری‌های نوین بوم‌سازگار در کشاورزی و منابع طبیعی» به تصویب رسید.

د) معرفی و تجلیل از نخبگان، استادان و پژوهشگران برجسته بخصوص جوانان برجسته در دو سال اخیر

یکی از وظایف مهم فرهنگستان علوم تشویق دانشمندان و پژوهشگران به خلق آثار علمی و فرهنگی از طریق حمایت مادی و معنوی ایشان است. بر این اساس همه‌ساله جلسات مختلفی به منظور معرفی و تجلیل از دانشمندان و پژوهشگران برجسته کشور انجام می‌شود. از مهمترین جلسات می‌توان به مراسم روز مهندسی و تجلیل از استادان و مهندسان و پژوهشگران جوان برجسته علوم مهندسی، مراسم تجلیل از مهندسان برجسته در علوم کشاورزی و منابع طبیعی و همچنین مراسم گرامیداشت روز ابوریحان بیرونی و تجلیل از پژوهشگران جوان برجسته در رشته‌های علوم پایه کشور اشاره کرد. انتخاب یکی از استادان برجسته و ممتاز کشور برای مراسم بزرگداشت مشترک فرهنگستان‌ها و دریافت نشان درجه یک دانش از رئیس محترم جمهوری نیز از دیگر اقدامات است.

کلیه انتخاب‌ها بر اساس شاخص‌ها و موازینی است که در قالب آیین‌نامه و دستورالعمل به تصویب شورای علمی فرهنگستان رسیده است.

۱- در خردادماه سال ۱۳۹۸ مراسم گرامیداشت روز ابوریحان بیرونی و تجلیل از پژوهشگران جوان برجسته رشته‌های علوم پایه کشور به همت گروه علوم پایه فرهنگستان علوم در پنجمین دوره این مراسم برگزار شد و از ۵ پژوهشگر جوان برجسته کشور تجلیل شد.

۲- برگزیدگان ششمین دوره اعطای جایزه ابوریحان بیرونی، ویژه پژوهشگران جوان برجسته رشته‌های علوم پایه کشور، منتخب فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران نیز در سال ۱۳۹۹ معرفی و تجلیل شدند.

۳- شانزدهمین دوره گرامیداشت روز مهندسی و تجلیل از استادان برجسته مهندسی کشور، مهندسان برجسته کشور و پژوهشگران

جوان برجسته مهندسی کشور، منتخب فرهنگستان علوم در سال ۱۳۹۸، که به دلیل شیوع ویروس کرونا به تعویق افتاده بود، در تاریخ ۱۳۹۹/۱۲/۰۵ برگزار شد.

این مراسم به همت گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم همه‌ساله در روز پنجم اسفندماه همزمان با روز مهندسی برگزار می‌شود. در شانزدهمین دوره گرامیداشت این روز ۴ استاد برجسته مهندسی کشور، ۳ مهندس برجسته کشور، و ۵ پژوهشگر جوان برجسته کشور به عنوان برگزیدگان فرهنگستان علوم معرفی و تجلیل شدند.

۴- ششمین آیین نکوداشت و تجلیل از مهندسان برجسته کشاورزی و منابع طبیعی کشور، منتخب فرهنگستان علوم که به علت شیوع ویروس کرونا به تعویق افتاده بود در تاریخ ۱۳۹۹/۱۱/۲۰ برگزار شد. این مراسم به همت گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم همه‌ساله در هفته درختکاری برگزار می‌شود. در این دوره ۶ مهندس برجسته کشاورزی و منابع طبیعی کشور به عنوان برگزیدگان سال ۱۳۹۸ فرهنگستان علوم معرفی و تجلیل شدند.

۵- روز چهارشنبه ۲۰ آذر ۱۳۹۸، جلسه شورای همگانی گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم برگزار شد. در این نشست ضمن ارائه گزارشی از دوده انتشار فصلنامه آموزش مهندسی ایران توسط گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم و گرامیداشت ۱۰ سال فعالیت انجمن آموزش مهندسی ایران، از نویسندگان ده مقاله برتر فصلنامه آموزش مهندسی ایران با اهدای لوح تقدیر تجلیل به عمل آمد.

۶- فرهنگستان همچنین در مراسم تجلیل از استادان عضو پیوسته و وابسته خود که توسط دانشگاه‌ها یا سازمان‌های دیگر علمی و پژوهشی و فرهنگی برگزار شده، مشارکت کرده است.

۷- فرهنگستان بنا به درخواست‌های جداگانه سازمان زیباسازی شهر تهران و همچنین برج میلاد تهران، استادان و دانشمندان برجسته کشور در رشته‌های مختلف علوم را جهت ساخت مجسمه و تندیس معرفی کرد.

ه) اشاعه اطلاعات و دانسته‌های علمی از طریق انتشار مجلات و کتاب‌های علمی

۱- در دو سال اخیر مقالات مختلفی از نتایج طرح‌های پژوهشی فرهنگستان تدوین و در نشریات مختلف فرهنگستان به چاپ رسید.

از جمله مقالات منتشر شده می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

- مقاله طرح پژوهشی «دانشگاه‌های آینده» با عنوان «الزامات و ویژگی‌های دانشگاه آینده»

- مقاله طرح پژوهشی «اطاله دادرسی در امور مدنی و راهکارها» با عنوان «راهکارهای کاهش اطاله دادرسی در امور مدنی»

- مقاله طرح پژوهشی «نقش زنان در علم و فناوری در ایران» با عنوان «وضعیت زنان در رشته‌های علوم مهندسی و مقایسه نسبی آن با کشورهای آسیایی و اروپایی»

- مقاله طرح پژوهشی «طراحی سامانه مدیریت یکپارچه در توسعه پایدار کشور» با عنوان «طراحی نظام مدیریت یکپارچه در توسعه پایدار کشور»

۲- کتابی نیز از اجرای طرح پژوهشی «تطور مفهوم علم در ادبیات اسلامی-ایرانی» با عنوان «سیر تحول مفهوم علم در متون حدیثی، ادبی، کلامی و فلسفی» توسط آقای دکتر رسول جعفریان عضو پیوسته فرهنگستان علوم تدوین و منتشر شد. نسخه‌ای از این کتاب به مراکز علمی ذیربط ارسال شده است

۳- به غیر از موارد فوق که حاصل اجرای طرح‌های پژوهشی فرهنگستان بوده است، مقالات مختلفی نیز توسط اعضای فرهنگستان و همچنین سایر علاقمندان و اندیشمندان و استادان کشور، در سال‌های ۹۸ و ۹۹ در نشریات فرهنگستان علوم منتشر شد

۴- در حال حاضر فرهنگستان خبرنامه‌ای حاوی فعالیت‌های علمی و پژوهشی خود منتشر می‌کند که بسیار مورد استقبال عموم است و شماره‌های ۷۰ و ۷۱ و ۷۲ و ۷۳ و ۷۴ آن در سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ منتشر شده است

۵- در سال‌های ۹۸ و ۹۹، ۸ شماره از فصلنامه آموزش مهندسی ایران، منتشر شد (برای دریافت کلیه اطلاعات و مقالات مجله به نشانی: ijee.ias.ac.ir مراجعه شود)

۶- در دو سال اخیر ۲ شماره نامه فرهنگستان علوم، منتشر شد

۷- در سال‌های ۹۸ و ۹۹، ۴ شماره مجله پژوهش‌های راهبردی در علوم کشاورزی و منابع طبیعی، منتشر شد

۸- در دو سال اخیر ۳ شماره از دو فصلنامه توسعه علوم انسانی، به چاپ رسید

۹- دو مجله دیگر هم با عناوین «نامه علوم پایه» و «نامه محیط زیست ایران» به تصویب رسیده که اقدامات اولیه برای چاپ اولین شماره آنها انجام شده است. شماره نخست نامه علوم پایه در بهار ۱۴۰۰ منتشر می‌شود.

۱۰- مجموعه مقالات همایش «بررسی تحلیلی و انتقادی لایحه حمایت از مالکیت ادبی و هنری و حقوق مرتبط» به چاپ رسید. این مجموعه شامل پیشگفتار و ۶ مقاله است و نتایج آن برای کمیسیون قضایی و مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی و کارشناسان قانونگذاران و دست‌اندرکاران این رشته ارسال شد

۱۱- کتاب «رهرو کوی دانش، ارج‌نامه استاد دکتر حسن تاج‌بخش»، توسط فرهنگستان منتشر شد. این مجموعه به مناسبت برگزیده‌شدن آقای دکتر حسن تاج‌بخش برای مراسم بزرگداشت مشترک فرهنگستان‌ها و دریافت نشان درجه یک دانش از رئیس محترم جمهوری تهیه و منتشر شده است. این کتاب شامل مقدمه و ۳۱ مقاله و یادداشت و فهرست آثار و تصاویر و ... است. در این خصوص کار تهیه و چاپ دو ارج‌نامه دیگر برای آقایان دکتر فتح‌الله مضطرزاده و دکتر علیرضا سپاسخواه و تهیه گزارش زندگی علمی آقای دکتر سیدمحمد بلورچیان در حال تنظیم و چاپ است

۱۲- کتاب آشنایی با آکادمی‌های علوم جهان به همت دفتر ریاست و دفتر روابط بین‌الملل فرهنگستان تهیه و تنظیم شده که زیر چاپ است و بزودی منتشر می‌شود. همچنین اطلاعات مربوط به دو آکادمی علوم آرژانتین و کرواسی ترجمه و در نشریه خبری فرهنگستان چاپ شد

۱۳- از سایر اقداماتی که به منظور اشاعه نتایج فعالیت‌های علمی و پژوهشی فرهنگستان انجام شده است، گردآوری و تدوین مجموعه خلاصه نتایج گردهمایی‌های علمی فرهنگستان و گزارش‌های گروه‌های علمی در سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ است

۱۴- گزارش‌های عملکرد جداگانه گروه‌های مختلف علمی از دیگر انتشارات فرهنگستان بوده است.

و) برگزاری جلسات کارگروه اولویت‌ها و مسائل کلان کشور در دو سال اخیر

پس از اعلام نظر مجمع عمومی مبنی بر بحث و تبادل نظر پیرامون

موضوعات کلان کشور، کارگروهی متشکل از نمایندگان گروه‌های علمی تشکیل شد تا موضوعات کلان کشور را بررسی و نتایج حاصله را به فرهنگستان اعلام کنند تا در فرهنگستان مطرح و به نحو مقتضی اطلاع‌رسانی شود.

بر این اساس جلسات کارگروه مورد نظر تشکیل و موضوع «بررسی شاخص‌های توسعه پایدار از نظر آموزش، پرورش نیروهای انسانی و نهادهای مدنی مستقل» انتخاب شد. حاصل این جلسات تاکنون مطالب ذیل بوده است:

■ آسیب‌شناسی فرهنگی و رصد کلان نظام آموزش و پرورش کشور و برخی پیشنهادها

■ شاخص‌های توسعه پایدار

■ شاخص‌های توسعه‌یافتگی و توسعه پایدار

■ راهکارهای تقویت نظام آموزشی کشور- ویراست اول

■ خلاصه راهکارهای پیشنهادی برای تقویت نظام آموزشی

دوره‌های قبل از آموزش عالی- ویراست دوم

■ اصلاح مبنایی نظام آموزش و پژوهش که تنها با تمسک به

توسعه پایدار امکان‌پذیر است

■ ویراست اول پیشنهادهای کارگروه اولویت‌ها و مسائل کلان کشور

در خصوص آسیب‌شناسی نظام آموزش کشور- مقطع ابتدایی

ز. جلسات هم‌اندیشی و همایش‌های دو سال اخیر

۱- جلسه میزگرد و هم‌اندیشی با موضوع «تحول در دین یا دنیا؟»

۲- سخنرانی با عنوان «اخلاق معاشرت در تعلیمات فاطمی»

۳- جلسه میزگرد و بحث در خصوص کتاب «دن کیشوت‌های ایرانی»

۴- جلسه میزگرد و بحث در خصوص «ملیت و تجدد»

۵- مشارکت با پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی به

مناسبت هفته پژوهش و برگزاری نشست با موضوع «نسبت اخلاق با

علم»

۶- بررسی ابعاد قرآنی، کلامی، فلسفی و تاریخی «آزادی بیان»

۷- نگاهی به شرایط امکان و امتناع «آزادی بیان در تمدن اسلامی»

۸- نقش اندیشه اسلامی در توسعه و تکوین حقوق بشر

۹- رویکرد تشیع و تسنن به تجدد در دوره جدید تاریخ غرب

۱۰- مروری بر جایگاه آزادی بیان در تمدن اسلامی

۱۱- ارتداد و مفهوم آن در تاریخ اسلام

۱۲- همکاری در نشست علمی دانشکده حقوق و علوم سیاسی با

همکاری معاونت فرهنگی اجتماعی دانشگاه شیراز (صلح جاویدان در

سایه ایمان) با سخنرانی آقای دکتر محقق داماد همراه با رونمایی

کتاب نظریه عمومی نفی دشواری در حقوق اسلامی

۱۳- همکاری با مرکز ایران‌شناسی و برگزاری همایش بین‌المللی

جایگاه زن در تمدن ایران و اسلام

۱۴- همکاری با دانشگاه شهید بهشتی و ایراد ۲ سخنرانی یکی تحت

عنوان «الهیات پزشکی» توسط آقای دکتر محقق داماد و دیگری تحت

عنوان «رابطه حکمت و پزشکی» توسط آقای دکتر غلامرضا اعوانی

۱۵- همکاری با انجمن اسلامی پزشکان مقیم کانادا و ایراد سخنرانی

در شب قدر به زبان انگلیسی

۱۶- همکاری در همایش اندیشه‌های فقهی و حقوقی علامه

طباطبایی

۱۷- سمینار پژوهش‌های نوین در علوم همبسته

۱۸- رونمایی از کتابی در حوزه فناوری نانو (چاپ اشپرنگر) در

فرهنگستان علوم

۱۹- سخنرانی با عنوان «نظریه گرانش: از نیوتون تا انیشتین»

۲۰- سخنرانی با عنوان «نوروساینس، دیروز، امروز، فردا»

۲۱- سخنرانی با عنوان «آمایش سرزمین در ایران: چالش‌ها

و راهکارها»

۲۲- برگزاری سلسله نشست‌های شورای زنان در علم و فناوری

۲۳- برگزاری نشست محیط زیست شهری: فضای سبز و پسماند

۲۴- سخنرانی با عنوان «طراحی شهری آب‌محور»

۲۵- سخنرانی با عنوان «روش‌های نوآورانه و هوشمند در مدیریت

پسماند شهری»

۲۶- سخنرانی با عنوان «تحلیل وضعیت مدیریت پسماندها در کشور

(چالش‌ها، فرصت‌ها و مسئولیت اجتماعی)»

۲۷- همایش «شیمی و ضرورت‌های جامعه»

۲۸- سخنرانی با عنوان «معرفی خانواده ربات‌های اجتماعی ایرانی»

۲۹- سخنرانی با عنوان «نقش فرهنگستان علوم در معرفی و تکامل

ساختار دانشگاه‌ها»

۳۰- همایش «سامانه‌های نوین آبرزی پروری: چالش‌ها و راهکارها»

۳۱- سخنرانی با عنوان «تخریب اراضی در ایران و راهکارهای مهار آن»

۳۲- همایش «تحولات جدید در ریاضی و فیزیک»

۳۳- همایش «منشاء حیات: دیدگاه‌های علمی-فلسفی» با همکاری دانشگاه تربیت مدرس

۳۴- نشست «تعامل علوم انسانی و علوم مهندسی»، با همکاری انجمن آموزش مهندسی ایران و دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی

۳۵- سخنرانی با عنوان «چالش‌های گیاه‌پزشکی در ارتباط با توسعه کشت گلخانه‌ای»

۳۶- گردهمایی شاخه مهندسی مکانیک فرهنگستان علوم با رؤسای دانشکده‌های مهندسی مکانیک کشور

۳۷- سمینار «تحریم‌ها، اقتصاد جهانی و آینده ایران»، شاخه اقتصاد فرهنگستان علوم با همکاری مرکز مطالعات و همکاری‌های علمی و بین‌المللی وزارت علوم تحقیقات و فناوری

۳۸- سخنرانی با عنوان «ناسازمایی کشاورزی فاریاب و محدودیت منابع آب در بخش نیمه شرقی ایران»

۳۹- سخنرانی با عنوان «پیوسنسورها یا حسگرهای زیستی»

۴۰- سمینار «راهکارهای برون‌رفت از مشکلات فعلی مجموعه دامپزشکی کشور»

۴۱- سمینار «انفلوآنزای طیور و اهمیت آن در اقتصاد کشور»

۴۲- سخنرانی «اولویت‌ها و چالش‌های پژوهش با نگاه ویژه به دامپزشکی»

۴۳- سمینار «مسائل نشر کتاب»

۴۴- برگزاری نشست «مدیریت ریسک سیلاب»

۴۵- سخنرانی رئیس هیأت ویژه ملی سیلاب‌ها در فرهنگستان علوم

۴۶- تشکیل جلسات کارگروه حقوق هیأت ویژه ملی سیلاب‌ها در فرهنگستان علوم

۴۷- سخنرانی با عنوان «مروى بر توسعه پایدار بخش کشاورزی در جهان و ایران»

۴۸- سخنرانی با عنوان «الگوی آموزش مهندسی شیمی در ایران، حال و آینده»

۴۹- سخنرانی با عنوان «شیمی پیتید و جایگاه آن در تحقیقات بین‌رشته‌ای و صنایع دارویی ایران»

۵۰- سخنرانی با عنوان «کشاورزی هوشمند؛ فرصت‌ها و چالش‌ها»

۵۱- سمینار «تخریب اراضی در ایران و راهکارهای مهار آن»

۵۲- همایش «سامانه‌های نوین آبرزی پروری»

۵۳- آمایش سرزمین در ایران: چالش‌ها و راهکارها؛ سخنرانی دکتر نغمه برقی

۵۴- همایش «افق‌های آینده مهندسی برق و کامپیوتر»، (سخنرانی با عنوان سیستم‌های سایبر فیزیکی قابل اعتماد)

۵۵- آیین اهدای بیش از ۲۰۰۰ جلد کتاب نفیس و نسخه با ارزش خطی توسط آقای دکتر حسن تاج‌بخش عضو پیوسته فرهنگستان علوم به کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران

۵۶- تعامل با پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، کتابخانه ملی ایران و انجمن فلسفه میان‌فرهنگی ایران و برنامه‌ریزی برای برگزاری سلسله نشست‌هایی با موضوع «تأملات فکری درباره شیوع همه‌گیری ویروس کرونا»

۵۷- برنامه‌ریزی شاخه زیست‌شناسی فرهنگستان علوم با همکاری انجمن ویروس‌شناسی ایران برای برگزاری سلسله نشست‌هایی پیرامون ویروس COVID-19، این نشست‌ها در سال جاری برگزار شده است

۵۸- برگزاری سه وینار از سوی گروه علوم مهندسی فرهنگستان با عنوان تحولات آموزش عالی در دوره پسا کرونا

۵۹- مشارکت و همکاری در مراسم نکوداشت یکصدمین سال تولد دکتر آلتوش طریان

۶۰- همکاری و مشارکت در برگزاری وینار «علل کاهش اقبال دانشجویان به رشته‌های علوم و مهندسی»

۶۱- مشارکت در تهیه نامه تعدادی از اندیشمندان کشور به مسئولان سازمان ملل درباره ظلم و تبعیض اجتماعی نسبت به سیاهپوستان آمریکا

ح) انتخاب اعضای پیوسته و وابسته و همکاران جدید در گروه‌های علمی در دو سال اخیر

■ فرهنگستان در دو سال اخیر نیز همانند سال‌های گذشته با

بررسی‌های دقیق علمی درخصوص انتخاب استادان و دانشمندان و پژوهشگران برجسته کشور به عنوان عضو پیوسته، عضو وابسته و همکار مدعو اقدام کرد.

■ همچنین فرهنگستان علوم کارگروهی را به منظور بررسی شاخص‌ها و معیارهای انتخاب عضو افتخاری بخصوص عضو افتخاری خارجی در فرهنگستان علوم تعیین کرد.

ت) ارزیابی فعالیت‌های اعضای فرهنگستان براساس شاخص‌ها
اعضای فرهنگستان از میان ممتازترین استادان و دانشمندان کشور با پیشنهاد اعضای فرهنگستان و شاخه‌ها و گروه‌های علمی و تأیید شورای علمی و تصویب (رأی کتبی) مجمع عمومی فرهنگستان برای عضویت و همکاری انتخاب می‌شوند. عضویت اعضای پیوسته مادام‌العمر است. اعضای وابسته برای یک دوره ۴ ساله و همکاران مدعو برای یک دوره ۲ ساله انتخاب می‌شوند که انتخاب مجدد آنان بلامانع است. فرهنگستان در حال حاضر ۴۶ عضو پیوسته، ۱۰۰ عضو وابسته و ۱۲۲ همکار مدعو دارد.

احراز مرتبه رسمی استادی در یکی از دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌های کشور (یا هم‌تراز در زمینه علوم و معارف اسلامی)، صاحب‌نظر بودن در رشته تخصصی خود، داشتن حسن شهرت علمی و عمومی، داشتن آثار، تحقیقات و مقالات معتبر علمی متعدد، داشتن خدمات ارزشمند در سازندگی و ارتقای سطح علمی کشور، داشتن انگیزه و نشاط علمی، پروردن دانشجویان و یا پژوهشگران شایسته و داشتن روح ابتکار و عمق بصیرت در سیاست‌گذاری علم از جمله شاخص‌های فرهنگستان برای انتخاب اعضا است. همکاران مدعو نیز از میان دانشمندان و پژوهشگران برجسته کشور، اغلب جوان، برای مشارکت در برنامه‌های فرهنگستان برگزیده می‌شوند.

بسیاری از این دانشمندان از میان برگزیدگان جشنواره‌های علمی گروه‌های فرهنگستان انتخاب شده‌اند.

گزارش عملکرد و فعالیت اعضا نیز همه‌ساله از سوی گروه‌های علمی اعلام می‌شود. همچنین هرکدام از اعضا در طول سال حداقل یک سخنرانی علمی در شاخه مربوط یا گروه و یا در سطح شوراها و مجمع فرهنگستان ارائه می‌کنند که مقالات مربوط نیز در مجلات فرهنگستان منتشر می‌شود. فعالیت‌ها و سخنرانی‌ها و مقالات بیرون

از فرهنگستان اعضا نیز به نحو مقتضی در پایگاه اطلاع‌رسانی و خبرنامه فرهنگستان منعکس می‌شود. همچنین فرهنگستان‌ها هر سال یکی از اعضای پیوسته را برمی‌گزینند تا در مراسم مشترکی که با حضور رئیس محترم جمهوری برگزار می‌شود، نشان درجه یک دولتی به آنان اعطاء شود (هرچند این مراسم سال‌هاست که به تعویق افتاده است اما فرهنگستان علوم عضو پیوسته برگزیده را همه‌ساله معرفی کرده است). برای معرفی اعضا، علاوه بر شاخص‌های فوق، سابقه حضور و فعالیت‌های مؤثر و مداوم در فرهنگستان و خلق آثار ارزشمند علمی و پژوهشی بروز نیز ملاک انتخاب است. کتابی نیز برای ادای احترام به استاد برگزیده فراهم و به ایشان تقدیم می‌شود.

ی) بررسی و اظهار نظر پیرامون ابعاد مختلف پاندمی کرونا

■ برگزاری سلسله نشست‌های شاخه زیست‌شناسی فرهنگستان علوم و انجمن ویروس‌شناسی ایران فرهنگستان علوم با موضوع کرونا:

- واکسن کرونا

- بررسی فیلوژنتیک و تنوع ژنتیکی ویروس مولد بیماری کووید-19 (SARS-CoV-2) از ایران

- ژنوم کرونا ویروس‌ها

- جهش در ویروس مولد بیماری کووید-19 (SARS-CoV-2)

- بررسی فیلوژنتیک ویروس مولد بیماری کووید-19 (SARS-CoV-2) از ایران

- بررسی جهش‌ها در بخش‌های مختلف ژنوم ویروس‌های SARS-CoV-2 شیوع یافته در ایران

- جهش D614G باعث افزایش عفونت‌زایی ویروس مولد بیماری کووید-19 می‌شود

■ انتشار کتاب «کرونا بلایی طبیعی یا تاریخی»

■ انتشار مقاله با عنوان «آموزه‌های همه‌گیری کرونا برای مدیریت و توسعه کشور»

■ انتشار مقالات توسط اعضای شاخه اقتصاد فرهنگستان علوم با عناوین:

- بزرگترین درس از کرونا

- اقتصادی سیاسی پاندمی کرونا ویروس: رویکرد شناختی نهادی

■ شوک کرونا و تاب‌آوری در غیاب نهادهای تولیدمحور

■ ابعاد سیستمی آثار کرونا بر اقتصاد ایران

■ انتشار مقاله با عنوان «پیشنهادی برای مبارزه با بیماری همه‌گیر کرونا»

■ انتشار مقاله با عنوان «بررسی حرکت و انتشار ویروس کرونا در هوا»

■ گزارش الزامات مورد تأکید شاخه شیمی فرهنگستان علوم برای مقابله با آثار کوتاه‌مدت و میان‌مدت پدیده کووید-19 بر فرابخش‌ها و بخش‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و فناوریانه

■ برگزاری سلسله وبینارهای گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم

■ با عنوان «چالش‌های آموزش عالی در دوران پساکرونا» و ارائه و ایراد

۱۲ مقاله و سخنرانی توسط استادان و صاحب‌نظران رشته‌های مختلف علمی

■ برگزاری نشست گرامیداشت روز جهانی آینده با موضوع «علم و

فناوری، پیش‌بینی مواجهه با پاندمی‌ها و کرونا» و ارائه و ایراد ۷ مقاله و سخنرانی در این نشست.

دکتر بهمن نامور مطلق رئیس فرهنگستان هنر شد

تمدید دوره ریاست سایر فرهنگستان‌ها

در آخرین جلسه شورای عالی انقلاب فرهنگی در سال ۱۳۹۹، به پیشنهاد رئیس محترم جمهوری و تصویب شورا، آقای دکتر بهمن نامور مطلق علاوه بر عضویت در فرهنگستان هنر، برای مدت ۴ سال به عنوان رئیس این فرهنگستان تعیین شد. آقای دکتر نامور مطلق عضو هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی است و سال‌ها مسئولیت معاونت پژوهشی و دبیری فرهنگستان هنر را به عهده داشته است.

همچنین در جلسه مورخ ۱۳۹۹/۱۲/۰۵ شورای عالی، به پیشنهاد رئیس جمهوری و تصویب شورای عالی انقلاب فرهنگی، دوره ریاست آقایان دکتر رضا داوری اردکانی، دکتر سیدعلیرضا مرنندی و دکتر غلامعلی حداد عادل برای چهار سال دیگر به ترتیب در فرهنگستان‌های «علوم»، «علوم پزشکی» و «زبان و ادب فارسی» تمدید شد.

امضای تفاهم‌نامه همکاری میان فرهنگستان علوم و مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور

آقای دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران و آقای دکتر وحید احمدی رئیس مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور، با هدف توسعه همکاری‌های علمی، پژوهشی و اجرایی میان فرهنگستان و مرکز، تفاهم‌نامه همکاری امضاء کردند.

در جلسه‌ای که روز دوشنبه ۱۳۹۹/۰۳/۲۶، با حضور آقای دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران در محل مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور برگزار شد، تفاهم‌نامه‌ای با موضوع گسترش همکاری‌های علمی، پژوهشی و اجرایی با هدف توسعه علم و فناوری و ارتقاء سطح علمی و فرهنگی کشور در ارتباط با فعالیت‌ها و مأموریت‌های طرفین منعقد شد.

در این جلسه آقای دکتر داوری اردکانی توجه به مشکلات و پرداختن به مسائل کشور را ضروری دانست و اظهار داشت: بی‌توجهی به مشکلات و مسائل مانعی برای توسعه است و با سیاست علم باید بتوانیم نیازهای کشور را مشخص کنیم. ایشان افزود: سیاستگذاری علم، هنر ترویج علم و به معنی آشتی دادن علم با جامعه است. رئیس فرهنگستان علوم ضمن اشاره به پیشنهاد مرکز برای همکاری مشترک با فرهنگستان، بر ضرورت این همکاری تأکید کرد و گفت:

وظیفه مرکز تدوین سیاست علم است و فرهنگستان علوم که مجمع ممتازترین دانشمندان این کشور است و می‌تواند و باید مشاور دولت و وزارتخانه‌ها و سازمان‌ها در سیاستگذاری‌های علم و فناوری و فرهنگ باشد، می‌تواند با مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور در تدوین سیاست علم همکاری کند.

آقای دکتر وحید احمدی در ادامه با تشکر از حضور آقای دکتر داوری اردکانی در مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور، ضمن اشاره به بندهای تفاهم‌نامه گفت: هر دو مجموعه زمینه‌های فکری و برنامه‌ریزی بسیار خوبی دارند و با تجربه فرهنگستان و ساختار مرکز کارهای خوبی صورت خواهد گرفت. ایشان در ادامه ضمن تأکید بر لزوم تشکیل کارگروه پیش‌بینی شده در تفاهم‌نامه، گفت: باید تلاش کنیم تا مفاد تفاهم‌نامه اجرایی شود. مشاور وزیر علوم در پایان به اهمیت سیاست علم اشاره کرد و گفت: علم بدون سیاست ابزاری بی‌اثر است. ما عالمان بزرگی داریم ولی چون سیاست علم نداریم بهره‌وری مناسب هم نداریم.

در ادامه نشست چند تن از معاونان و رؤسای گروه‌های مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور ضمن بیان دغدغه‌هایشان، سؤالاتی مطرح کردند که استاد داوری اردکانی به پرسش‌ها پاسخ داد.

در پایان جلسه تفاهم‌نامه همکاری به امضای آقای دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران و آقای دکتر وحید احمدی رئیس مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور رسید.

گفتنی است این تفاهم‌نامه در ۱۰ بند با محورهای همکاری مشترک در زمینه انجام طرح‌های پژوهشی، همکاری مشترک در زمینه ترویج دستاوردهای علمی از طریق انتشار مجلات، کتب و طرح‌ها؛ همکاری مشترک در زمینه پیشنهاد داور یا ناظر برای ارزیابی طرح‌ها؛ بهره‌مندی از ظرفیت علمی و توانمندی استادان و محققان فرهنگستان و مرکز در برگزاری مشترک همایش‌ها، نشست‌های علمی، کرسی‌های نظریه‌پردازی، میزهای تخصصی و کارگاه‌های تخصصی مرتبط؛ امکان دسترسی و تبادل اطلاعات علمی و پژوهشی مرتبط؛ همکاری مشترک در زمینه‌شناسایی وضع موجود و روند احتمالی تحولات علم و فناوری در جهان و ایران؛ همکاری

مشترک در زمینه انتخاب الگوی آینده‌نگرانه جهت تعیین اولویت‌های ملی علم و فناوری مبتنی بر نیازهای توسعه کشور؛ همکاری مشترک در زمینه تهیه و تدوین سیاست‌های توسعه علم و فناوری کشور؛ همکاری مشترک در زمینه پایش و ارزیابی وضعیت علم و فناوری کشور و همکاری مشترک در زمینه ارائه خدمات مشاوره‌ای تخصصی مورد نیاز طرفین و... منعقد شده است.

■ **نمایندگان فرهنگستان علوم در جلسه کمیته راهبری تفاهم‌نامه:** بنا به پیشنهاد آقای دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم و تصویب جلسه پانصدم شورای علمی فرهنگستان، مورخ ۱۳۹۹/۰۴/۱۵، آقایان دکتر جعفر توفیقی و دکتر رسول جعفریان به عنوان نمایندگان فرهنگستان علوم برای کمیته راهبری تفاهم‌نامه انتخاب و معرفی شدند.

جلسات شورای علمی فرهنگستان علوم

در سال ۱۳۹۹، دو جلسه شورای علمی به ریاست آقای دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان و با حضور آقایان دکتر حسین نمازی دبیر فرهنگستان و رئیس گروه علوم انسانی، دکتر سیدمصطفی محقق داماد رئیس گروه مطالعات اسلامی، دکتر محمدرضا اسلامی رئیس گروه علوم مهندسی، دکتر فرید مَر رئیس گروه علوم پایه، دکتر عباس شریفی تهرانی رئیس گروه علوم کشاورزی، دکتر محمدقلی نادعلیان رئیس گروه علوم دامپزشکی و دکتر محمد شاهدی به صورت حضوری و مجازی تشکیل شد.

■ روز یکشنبه ۱۵ تیر ۱۳۹۹، پانصدمین جلسه شورای علمی فرهنگستان علوم برگزار شد. در ابتدای جلسه رئیس فرهنگستان ضمن خوشامدگویی به استادان و آرزوی سلامت و عافیت مردم و علاج و رفع ویروس کرونا از سر جامعه بشری، با توجه به پیشنهادهای گروه‌های علمی، بر لزوم فراهم آمدن امکانات و تشکیل جلسات مصوب و برنامه‌ریزی شده شوراها و گروه‌ها مخصوصاً بصورت مجازی - با رعایت مصوبات و تصمیمات ستاد ملی کرونا- تأکید و مقرر کرد اقدامات لازم در این خصوص به عمل آید. آقای دکتر داوری اردکانی در

ادامه، مصیبت درگذشت آقایان دکتر منصور طاهری انارکی و دکتر جواد بهبودیان اعضای وابسته گروه‌های علوم مهندسی و علوم پایه فرهنگستان علوم در ماه‌های اخیر را تسلیت گفت. رئیس فرهنگستان همچنین انتخاب آقایان دکتر عباس شاکری عضو وابسته گروه علوم انسانی و دکتر محمد صالح اولیاء همکار مدعو گروه علوم مهندسی را به عنوان استاد نمونه کشور و همچنین انتخاب آقای دکتر علیرضا کوچکی عضو پیوسته گروه علوم کشاورزی را به عنوان اولین استاد ممتاز دانشگاه فردوسی مشهد و معرفی خانم دکتر سیمین ناصری عضو وابسته گروه علوم مهندسی را به عنوان یک درصد دانشمندان برتر پراستناد در ماه می ۲۰۲۰ تبریک گفت.

آقای دکتر داوری اردکانی در ادامه با اشاره به انعقاد تفاهم‌نامه همکاری میان فرهنگستان علوم و مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور بر لزوم اجرایی کردن مفاد تفاهم‌نامه تأکید کرد. پس از تبادل نظر آقایان دکتر جعفر توفیقی و دکتر رسول جعفریان به عنوان نمایندگان فرهنگستان علوم برای اجرایی‌سازی مفاد تفاهم‌نامه و تشکیل جلسات کارگروه راهبری انتخاب شدند.

در ادامه جلسه نامه وزیر جهاد کشاورزی به رئیس فرهنگستان و پیشنهاد ایشان مبنی بر ارائه راهکارهای هم‌افزایی فعالیت‌های مرتبط با آب و خاک با محوریت فرهنگستان علوم و همکاری وزارتخانه‌های جهاد کشاورزی، نیرو، صنایع و معادن و سازمان حفاظت محیط‌زیست مطرح شد که پس از تبادل نظر و موافقت کلی، قرار شد گروه علوم کشاورزی با همکاری گروه علوم مهندسی و شاخه محیط‌زیست فرهنگستان موضوع را پیگیری کنند. پس از آن، نامه سازمان زیباسازی شهر تهران مبنی بر معرفی مفاخر و مشاهیر معاصر ایران در هر رشته علمی توسط فرهنگستان علوم برای سومین دوره سمپوزیوم مجسمه‌سازی مفاخر ایران مطرح و قرار شد گروه‌های علمی پیشنهادهایشان را اعلام کنند. تصویب منتخبان گروه علوم پایه فرهنگستان علوم برای اعطای جایزه ابوریحان بیرونی در سال ۱۳۹۹ به پژوهشگران جوان برجسته رشته‌های علوم پایه کشور، تصویب گزارش‌های نهایی طرح‌های پژوهشی «آینده‌نگری وضعیت کشاورزی و منابع طبیعی با توجه به تغییرات جهانی و روند رو به رشد فناوری‌ها- فاز اول ...» و «تحلیل و طبقه‌بندی رساله‌های دکتری دفاع شده معماری در دانشگاه‌های برتر جهان» و خاتمه طرح‌های مزبور، و نیز تمدید زمان اجرای طرح پژوهشی «تحقیق، کشف، تحلیل و مستندسازی پروفایل مهندسان برجسته فرهنگستان علوم» به مدت یک سال دیگر از تصمیمات جلسه شورای علمی بود.

در این جلسه همچنین پیشنهاد تمدید همکاری مدعو آقایان دکتر رضا مکنون، دکتر بهروز گتمیری و دکتر رهبر رحیمی برای یک دوره دوساله دیگر در گروه علوم مهندسی، پیشنهاد تمدید همکاری مدعو خانم‌ها دکتر نسرين سلطانخواه و دکتر یاسمن فرزانه و آقایان دکتر رحیم زارع نهندي، دکتر سیامک یاسمی، دکتر حمید پزشک، دکتر ایمان افتخاری، دکتر محمد صالح مصلحیان، دکتر محمد نوری نوزو و دکتر احمد شیخی برای یک دوره دو ساله دیگر در گروه علوم پایه، و پیشنهاد تمدید همکاری مدعو ۲۶ تن از همکاران مدعو گروه علوم کشاورزی خانم دکتر نغمه مبرقعی و آقایان دکتر جعفر ارشاد، دکتر منصور امیدي، دکتر جواد بذرافشان، دکتر بهرام پیمانی‌فرد، دکتر سیدعلی پیغمبری، دکتر شهرام دخانی، دکتر شاهرخ زند پارسا، دکتر محمدعلی سحری، دکتر حمید سیادت، دکتر اسماعیل

شهبازي، دکتر حسن صالحی، دکتر علیرضا صبور، دکتر محمدجواد ضمیری، دکتر یوسف عباسپور گیلانده، دکتر مهدی فائزی‌پور، دکتر جواد فرهودی، دکتر مهدی کدیور، دکتر واژگین گریگوریان، دکتر باقر مجازی امیری، دکتر نصرالله محبوبی صوفیانی، دکتر سیداحمد میرشکرایی، دکتر علی‌اکبر نظری سامانی، دکتر محمدرضا نقوی، دکتر رسول واعظ ترشیزی، دکتر کورش وحدتی برای یک دوره دوساله دیگر مطرح شد و به تصویب رسید.

تأیید پیشنهاد گروه علوم مهندسی برای عضویت وابسته استاد پیشنهادی برای یک دوره چهارساله، و تأیید پیشنهاد تمدید عضویت وابسته استادان پیشنهادشده توسط گروه‌های علوم پایه، علوم کشاورزی و علوم مهندسی برای یک دوره چهارساله دیگر و ارسال موضوعات به مجمع عمومی برای تصویب از دیگر مصوبات جلسه شورای علمی پانصدم بود.

■ در پانصد و یکمین جلسه شورای علمی مورخ ۱۳۹۹/۱۰/۱۴، ابتدا اعضای شورا، ضایعه درگذشت استادان فقید آقایان دکتر غلامعباس توسلی عضو پیوسته گروه علوم انسانی، دکتر محمدرضا سعیدی عضو وابسته گروه علوم پایه، دکتر اسدالله توسلی عضو وابسته گروه علوم دامپزشکی، دکتر امیر بدخشان همکار مدعو گروه علوم مهندسی و حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر داود فیرحی همکار مدعو گروه مطالعات اسلامی فرهنگستان علوم در ماه‌های اخیر را تسلیت گفتند و از درگاه خداوند متعال برای آن استادان فقید شادی روح و علودرجات طلب کردند.

در ادامه و پس از تصویب صورت جلسه قبلی شورا، اجرای فاز دوم طرح پژوهشی کلان «آینده‌نگری وضعیت کشاورزی و منابع طبیعی با توجه به تغییرات جهانی و روند رو به رشد فناوری‌ها» با عنوان «بررسی فناوریهای نوین بوم‌سازگار در کشاورزی و منابع طبیعی» به تصویب رسید. همچنین در این جلسه با پیشنهاد گروه علوم مهندسی مبنی بر تشکیل کارگروه «مهندسی و سلامت» با محوریت گروه مزبور و همکاری و مشارکت نمایندگان سایر گروه‌های علمی موافقت شد. موافقت با همکاری مدعو آقای دکتر علی شاهنده نوک‌آبادی استاد دانشکده مهندسی صنایع و سیستم‌ها دانشگاه صنعتی اصفهان برای یک دوره دو ساله در گروه علوم مهندسی، موافقت با تمدید

همکاری مدعو خانم دکتر معصومه نصیری کناری و آقایان دکتر کامبیز بدیع، دکتر علی خاکی صدیق، دکتر احمد رضا شرافت، دکتر رضا صفابخش، دکتر علی موقر رحیم آبادی، دکتر ابراهیم واشقانی فراهانی و دکتر منوچهر وثوقی برای یک دوره دوساله دیگر در گروه علوم مهندسی، موافقت با تمدید همکاری مدعو خانم دکتر زهرا امام جمعه و آقایان دکتر محمدرضا مصدقی، دکتر مجید عزیزی آرانی، دکتر همایون حسین زاده صفافی، دکتر سعید محرمی پور و دکتر علی طویلی برای یک دوره دوساله دیگر در گروه علوم کشاورزی و موافقت با تمدید همکاری مدعو خانم دکتر شهین نعمت زاده و آقایان دکتر

فرشاد مؤمنی، دکتر ابوالقاسم مهدوی مزده، دکتر حسین راغفر، دکتر حسن دانایی فرد و دکتر ابوالحسن فقیهی برای یک دوره دو ساله دیگر در گروه علوم انسانی فرهنگستان علوم از دیگر مصوبات جلسه شورای علمی پانصد و یکم بود.

در پایان جلسه نیز پیشنهاد تمدید عضویت وابسته ۲ تن از اعضای وابسته گروه علوم مهندسی، یک عضو وابسته گروه علوم کشاورزی و ۶ تن از اعضای وابسته گروه علوم دامپزشکی برای یک دوره چهارساله دیگر به تأیید رسید و برای تصویب در دستور کار مجمع عمومی فرهنگستان قرار گرفت.

تجلیل از پژوهشگران جوان برجسته رشته های علوم پایه کشور

روز چهارشنبه ۲۸ آبان ۱۳۹۹، جلسه گروه علوم پایه فرهنگستان علوم به صورت مجازی و با حضور و خیرمقدم آقای دکتر رضا داوری اردکانی ریاست فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران برگزار شد. در این نشست که با مدیریت آقای دکتر فرید مَر رئیس گروه علوم پایه فرهنگستان تشکیل شد، برگزیدگان ششمین دوره اعطای جایزه ابوریحان بیرونی، ویژه پژوهشگران جوان برجسته رشته های علوم پایه کشور، منتخب فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۹۹، معرفی شدند و مورد تجلیل قرار گرفتند.

در این مراسم برگزیدگان ضمن معرفی خود، برخی دستاوردهای علمیشان را برشمردند. رؤسای شاخه های تخصصی گروه علوم پایه نیز در این مراسم، ضمن بیان توضیحات کوتاهی درباره انتخاب پژوهشگران جوان برجسته، برگزیدگان شاخه ها را معرفی کردند.

گروه علوم پایه فرهنگستان علوم هر سال با گرامیداشت مقام علم و دانش ابوریحان بیرونی، پژوهشگران جوان برجسته رشته های علوم پایه کشور را معرفی و از آنان تجلیل می کند. در سال ۱۳۹۹ و در ششمین دوره اعطای این جایزه، ۶ پژوهشگر جوان برجسته کشور: - آقای دکتر ایمان ستایش، متولد ۱۳۶۲، عضو هیئت علمی دانشکده

ریاضی دانشگاه تربیت مدرس، و آقای دکتر سجاد لکزیان، متولد ۱۳۶۱، عضو هیئت علمی دانشکده ریاضی دانشگاه صنعتی اصفهان، به عنوان پژوهشگران جوان برجسته ریاضی کشور - آقای دکتر شانت باغرام، متولد ۱۳۶۱، عضو هیئت علمی و دانشیار دانشکده فیزیک دانشگاه صنعتی شریف، به عنوان پژوهشگر جوان برجسته فیزیک کشور

گروه علوم پایه فرهنگستان علوم به مناسبت

روزگرامی داشت ابوریحان بیرونی

اسامی برندگان پژوهشگران جوان برجسته علوم پایه کشور در سال ۱۳۹۹ را

به شرح زیر اعلام می نماید:

دکتر حمیدرضا شهسواری
پژوهشگر جوان برجسته دانش

دکتر مجید مهدوی
پژوهشگر جوان برجسته دانش

دکتر ایمان ستایش
پژوهشگر جوان برجسته دانش

دکتر فرهاد پناهی
پژوهشگر جوان برجسته دانش

دکتر شانت باغرام
پژوهشگر جوان برجسته دانش

دکتر سجاد لکزیان
پژوهشگر جوان برجسته دانش

بخش شیمی دانشگاه شیراز، به عنوان پژوهشگران جوان برجسته شیمی کشور منتخب فرهنگستان علوم، معرفی و تقدیر شدند. لوح تقدیر برگزیدگان این دوره، پیشتر برای دانشگاه‌های محل فعالیت آنان ارسال شده بود و هرکدام از دانشگاه‌ها طی برگزاری جلسه‌ای با حضور مسئولان دانشگاه، لوح تقدیر فرهنگستان علوم را به استادان برگزیده اهداء کرده بودند.

- آقای دکتر مجید مهدوی، متولد ۱۳۵۹، عضو هیئت علمی و دانشیار گروه زیست‌شناسی دانشگاه تبریز، به عنوان پژوهشگر جوان برجسته زیست‌شناسی کشور
- آقای دکتر حمیدرضا شهسواری، متولد ۱۳۶۳، عضو هیئت علمی و دانشیار دانشکده شیمی دانشگاه تحصیلات تکمیلی علوم پایه - زنجان، و آقای دکتر فرهاد پناهی، متولد ۱۳۶۳، عضو هیئت علمی

تجلیل از مهندسان برجسته کشاورزی و منابع طبیعی کشور، منتخب فرهنگستان علوم

کشاورزی فرهنگستان علوم ضمن خیرمقدم و تشکر از مدعوین، اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی، متخصصان و مسئولان اجرایی بخش کشاورزی و منابع طبیعی کشور، مسئولان و اعضای فرهنگستان علوم و نیز مهندسان برجسته کشاورزی و منابع طبیعی منتخب سال ۱۳۹۸ که دعوت گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم را پذیرفته و در این جلسه به صورت حضوری یا برخط (آنلاین) شرکت کرده‌اند، به طور ویژه از جناب آقای دکتر داوری اردکانی ریاست فرهنگستان تشکر کرد. دکتر شریفی تهرانی در ادامه اظهار داشت که مراسم نکوداشت مهندسان برجسته کشاورزی و منابع طبیعی در اسفندماه هر سال برگزار می‌شود ولی سال گذشته به علت آغاز شیوع بیماری کرونا و آماده نبودن امکانات، این مراسم برگزار نشد و به سال جاری موکول شد که امروز توفیق یافتیم مراسم را به صورت حضوری و برخط برگزار کنیم. رئیس گروه علوم کشاورزی فرهنگستان در ادامه با بیان اینکه شیوع بیماری کرونا تغییرات زیادی

روز دوشنبه ۲۰ بهمن ۱۳۹۹، ششمین دوره تجلیل از مهندسان برجسته کشاورزی و منابع طبیعی کشور، منتخب فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران، به همت گروه علوم کشاورزی فرهنگستان به صورت حضوری و مجازی برگزار شد.

در این مراسم از ۶ مهندس برجسته کشاورزی و منابع طبیعی کشور که در سال ۱۳۹۸ توسط فرهنگستان علوم انتخاب شده بودند، آقایان:

- دکتر جواد وفابخش، در رشته زراعت (فیزیولوژی گیاهان زراعی)
- دکتر حسن فضائی، در رشته علوم دامی
- مهندس عباس زارع، در رشته ماشین‌های کشاورزی
- مهندس هوشنگ بهرامی، در رشته علوم و صنایع غذایی
- دکتر علی اصغر زینانلو، در رشته علوم باغبانی
- مهندس محمد گرگیج جاسکی، در رشته شیلات تقدیریه عمل آمد.
در ابتدای مراسم آقای دکتر عباس شریفی تهرانی رئیس گروه علوم

اخبار و گزارش

در زندگی بشر امروز به وجود آورده است و می‌توان گفت که مردم کره زمین از سال قبل دوره کروناپی را شروع کرده‌اند، اظهار داشت: بسیاری از معادلات در زندگی بشر تغییر یافته و این تغییرات در اغلب زمینه‌ها به ویژه از نظر اجتماعی، اقتصادی، اخلاقی، روانی در همین مدت یکساله نمایان شده است. در این دوره اهمیت موضوع خوداتکایی در بسیاری از زمینه‌ها به ویژه خوداتکایی و تأمین محصولات اساسی کشاورزی داخلی بیشتر به چشم می‌خورد چون برای جلوگیری از ابتلا به این بیماری تغذیه سالم و کافی لازم است. در این دوره خوداتکایی کشورها به دستاوردهای علمی کشاورزی و صنعتی بیشتر شده و خواهد شد. برای خوداتکاء شدن در محصولات اساسی کشاورزی تنها با بالا بردن بازده (راندمن) محصول می‌توان به این مهم دست یافت که برای رسیدن به آن لازم است از توان علمی کشاورزی و منابع طبیعی کشور بهره‌گیری کرد و برای بقاء بیشتر و دست یافتن به خوداتکایی پایدار صیانت از منابع طبیعی و محیط زیست از اصول مهم است. موضوع تغییرات اقلیمی نیز مسئله مهمی است که بر خوداتکایی سایه افکنده است که باید همواره مورد توجه و بررسی قرار گیرد، بدین جهت لازم به نظر می‌رسد که سرمایه‌گذاری در ابعاد مادی و معنوی کشاورزی و منابع طبیعی افزایش یابد و از کلیه امکانات علمی و اجرایی بهره‌گیری شود تا بتوان نیاز کمتری به محصولات کشاورزی خارج از کشور داشت و در داخل نیز با دست باز بتوان از نظر کمی و کیفی مواد غذایی سالم و زیستی (ارگانیک) برای مردم فراهم آورد.

آقای دکتر عباس شریفی تهرانی در بخش دیگری از سخنانش تأکید کرد که مراسم نکوداشت مهندسان برجسته کشاورزی و منابع طبیعی کشور نیز در همین راستا و برای ارج نهادن به مهندسانی است که علم را با عمل درآمیخته و توانسته‌اند گامی در جهت اعتلا و خوداتکایی در زمینه‌های مختلف کشاورزی و منابع طبیعی بردارند.

رئیس گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم در ادامه گفت: طی برگزاری ۵ دوره از سال ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۷، فرهنگستان علوم از ۲۵ مهندس برجسته کشاورزی و منابع طبیعی کشور تجلیل کرده است و امروز نیز از ۶ نفر دیگر در ششمین دوره برگزاری این مراسم قدردانی خواهد شد. مهندسان برجسته‌ای که در سال ۱۳۹۸ توسط هیأت

داوران پس از بررسی سوابق علمی و اجرایی آنان انتخاب شده‌اند بدین شرح هستند که ۴ تن در جلسه حضور دارند و دو تن دیگر به صورت برخط (آنلاین) در این مراسم شرکت کرده‌اند: دکتر جواد وفاپخش، رشته زراعت (فیزیولوژی گیاهان زراعی)؛ دکتر حسن فضائی، رشته علوم دامی؛ مهندس عباس زارع، رشته ماشین‌های کشاورزی؛ مهندس هوشنگ بهرامی، رشته علوم و صنایع غذایی؛ دکتر علیاصغر زینالو، رشته علوم باغبانی؛ و مهندس محمد گرگیج جاسکی، رشته شیلات. آقای دکتر شریفی تهرانی در خاتمه ضمن تبریک به مهندسان برگزیده کشاورزی و منابع طبیعی کشور، از هیئت داوران، از هیئت رئیسه فرهنگستان و از کارکنان پژوهشی گروه علوم کشاورزی و کارکنان اجرایی فرهنگستان شامل امور اداری و تشکیلات، روابط عمومی، امور رایانه، امور پژوهشی که برگزاری این مراسم را میسر ساختند تشکر کرد.

آقای دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم نیز در پیام کوتاهی به این مراسم، ضمن تبریک به مهندسان برجسته کشاورزی و منابع طبیعی کشور منتخب فرهنگستان علوم اظهار امیدواری کرد که همواره در همه زندگی در خدمت دانش بمانند که دانش صرف نظر از شأن و مقامی که در گردش کار جهان دارد مایه شادی و خوشنودی خاطر شخص دانشمند است. رئیس فرهنگستان همچنین از همکاران گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم که با دقت و علاقه از میان مهندسان ممتاز کشاورزی و منابع طبیعی، چند تن از ممتازترین‌ها را برگزیده‌اند تشکر کرد.

در ادامه مراسم آقایان دکتر حسین نمازی دبیر فرهنگستان، دکتر محمد شاهدی، دکتر بهمن یزدی صمدی، دکتر کرامت‌الله ایزدپناه و دکتر مرتضی خوشخوی اعضای گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم ضمن تبریک به برگزیدگان، سخنان کوتاهی ایراد کردند.

در بخش دوم جلسه ۶ مهندس برجسته کشاورزی و منابع طبیعی کشور، منتخب فرهنگستان علوم ضمن معرفی کارها و دستاوردهای علمی و پژوهشی و فنی‌شان، به بیان نظر و دیدگاه خود در زمینه مسائل کشاورزی و منابع طبیعی کشور پرداختند و از فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران تشکر کردند. مراسم با اهداء لوح تقدیر به برگزیدگان پایان یافت.

تجلیل از برگزیدگان مهندسی کشور، منتخب فرهنگستان علوم

دکتر محمدرضا اسلامی در بخش دیگری از سخنانش گفت: فرهنگستان هیچ‌گاه وظیفه‌ای برای تعیین کار دولت ندارد. فرهنگستان‌ها فقط فکر می‌کنند و راه حل ارائه می‌دهند، پس از آن وظیفه دولت است که از این راه حل استفاده کند یا نکند. یعنی فرهنگستان نقش اتاق فکر کشور را دارد.

رئیس گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم ادامه داد: فرهنگستان علوم تاکنون بیش از صد پروژه استراتژیک اجرا کرده است و همچنان پروژه‌های زیادی در دست دارد که به تدریج آنها را در اختیار نهادهای ذیربط قرار می‌دهد.

در ادامه جلسه پیام آقای دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران قرائت شد. آقای دکتر داوری اردکانی در این پیام خطاب به آقای دکتر اسلامی رئیس گروه علوم مهندسی ضمن پوزش از اینکه به علل و جهاتی نتوانسته است در مجلس گرامیداشت روز مهندسی شرکت کند، اظهار داشت: وظیفه و علاقه داشتم که در این مجلس حاضر شوم و به استادان و دانشمندان برگزیده ادای احترام کنم.

روز سه‌شنبه پنجم اسفند ۱۳۹۹، همزمان با تولد خواجه نصیرالدین طوسی و روز مهندسی، شانزدهمین دوره معرفی و تجلیل از مهندسان برجسته کشور و هشتمین دوره تجلیل از استادان برجسته مهندسی و پژوهشگران جوان برجسته مهندسی کشور، منتخب فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران، به همت گروه علوم مهندسی فرهنگستان به صورت حضوری و آنلاین (برخط) برگزار شد.

در ابتدای جلسه آقای دکتر محمدرضا اسلامی رئیس گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم ضمن خیرمقدم به حضاران و تبریک به برگزیدگان مهندسی کشور منتخب فرهنگستان علوم، در سخنانی به فعالیت‌های برجسته فرهنگستان در این سی سال اشاره کرد و با تأکید بر شأن و جایگاه فرهنگستان و اهمیتی که آکادمی‌ها در دنیا دارند، برخی از مهمترین طرح‌ها و کارهای فرهنگستان را برشمرد. ایشان در این راستا یکی از وظایف فرهنگستان را شناسایی نخبگان کشور به مردم بیان کرد و اظهار داشت که این مهم سال‌هاست که توسط گروه‌های علمی فرهنگستان به خوبی انجام شده است.

بخصوص که حضور در مجلس دانشمندان ممتاز و شنیدن گزارش دلبستگی‌شان به دانش و پژوهش و کارهایی که در این راه کرده و نتایجی که گرفته‌اند، امید به پیشرفت بیشتر علم و قرار گرفتن آن در زمینه توسعه را قوت می‌بخشد. در ادامه این پیام آمده است: مهندسان در جهان کنونی دارای مقامی ممتازند و اگر درست باشد که جهان کنونی جهان سازندگی است آنان در این سازندگی پیداترین و مسلم‌ترین سهم را دارند.

آقای دکتر داوری اردکانی در پایان روز مهندسی و انتخاب استادان و مهندسان برگزیده را به همکاران گرامی و یکایک برگزیدگان محترم تبریک گفت و از گروه علوم مهندسی که در این کار مهم بذل همت و سعی کردند سپاسگزاری کرد.

پس از قرائت پیام رئیس فرهنگستان، آقای دکتر حسین نمازی دبیر فرهنگستان با تشکر از گروه علوم مهندسی بابت برگزاری این جلسه، روز مهندسی را به استادان حاضر در نشست تبریک گفت.

پس از آن آقای دکتر جعفر توفیقی عضو پیوسته فرهنگستان علوم و مسئول کارگروه انتخاب استادان و مهندسان و پژوهشگران برجسته در سخنانی گفت: بی تردید آنچه که امروز در دنیا به عنوان دستاورد علم و فناوری می‌بینیم، یکی از دستاوردهای مهندسان برجسته جهان است. ایشان با اشاره به اینکه یکی از وظایف فرهنگستان علوم تشویق و ترغیب دانشمندان و پژوهشگران برجسته است، توضیحاتی درخصوص نحوه انتخاب‌های فرهنگستان ارائه کرد و در بخشی از سخنانش اظهار داشت که برگزیدگان فرهنگستان علوم در زمره برجسته‌ترین افراد مهندسی کشورند و بر اساس استاندارد علمی و فنی که اساسنامه آن در فرهنگستان علوم به تصویب رسیده است، انتخاب می‌شوند.

از جمله اینکه برای انتخاب آنها دریافت جوایز علمی بین‌المللی و ملی و دانشگاهی معیار است. بنابراین می‌توان گفت که سطح جایزه فرهنگستان علوم در زمره بالاترین جوایزی است که در کشور اعطا می‌شود. دکتر توفیقی در پایان به معرفی برگزیدگان این دوره پرداخت.

در ادامه جلسه کلیپ‌های جداگانه‌ای از هر کدام از برگزیدگان پخش شد.

در پایان جلسه نیز لوح تقدیر و هدایایی به برگزیدگان مهندسی کشور، منتخب فرهنگستان علوم اهداء شد. در این آیین ۴ استاد برجسته مهندسی، ۳ مهندس برجسته و ۵ پژوهشگر جوان برجسته مهندسی کشور، که در سال ۱۳۹۸ توسط فرهنگستان علوم انتخاب شده‌اند، تجلیل شدند. اسامی منتخبان به شرح ذیل است:

الف. استادان برجسته مهندسی کشور، منتخب فرهنگستان علوم

- آقای دکتر مجیدرضا آیت‌اللهی، استاد برجسته در رشته مکانیک از دانشگاه علم و صنعت ایران

- آقای دکتر امیرحسین کوبی، استاد برجسته در رشته مهندسی مواد و متالورژی از دانشگاه صنعتی شریف

- آقای دکتر فریدون کیانفر، استاد برجسته در رشته مهندسی صنایع از دانشگاه صنعتی شریف

- آقای دکتر داریوش مولا، استاد برجسته در رشته مهندسی شیمی از دانشگاه شیراز

ب. مهندسان برجسته کشور، منتخب فرهنگستان علوم

- آقای مهندس جمشید بردبار در رشته مهندسی برق

- آقای دکتر رامین خسروخاور در رشته مهندسی شیمی

- آقای مهندس علیرضا مقصودی در رشته مهندسی مواد و متالورژی

ج. پژوهشگران جوان برجسته مهندسی کشور، منتخب فرهنگستان علوم

- آقای دکتر میرسامان پیشوایی در رشته مهندسی صنایع از دانشگاه علم و صنعت ایران

- آقای دکتر فرزاد خدابخشی در رشته مهندسی مواد و متالورژی از دانشگاه تهران

- آقای دکتر ماشاءالله رضا کاظمی در رشته مهندسی شیمی از دانشگاه صنعتی شاهرود

- آقای دکتر بهنام محمدی ایواتلو در رشته مهندسی برق از دانشگاه تبریز

- آقای دکتر تورج نصرآبادی در رشته مهندسی محیط‌زیست از دانشگاه تهران

برگزاری ششمین دوره مراسم گرامیداشت روز جهانی آینده با موضوع پاندمی ها و کرونا

سخنرانی ایراد کردند.

در ابتدای نشست نیز آقایان دکتر حسین نمازی دبیر فرهنگستان و دکتر فتح‌الله مضطرزاده عضو پیوسته فرهنگستان و دبیر همایش به حاضران خیرمقدم گفتند.

آقای دکتر حسن ظهور عضو پیوسته فرهنگستان علوم هم برخی چالش‌ها و دغدغه‌های مربوط به آینده کشور را که توسط کمیسیون آینده‌نگری علم و فناوری مطرح شده بود برشمرد.

آقای دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم در ابتدای مقاله‌ای که به این مراسم ارائه کرد اظهار داشت: «از همکاران عزیز و گرمای سپاسگزارم که در روز جهانی آینده، بیشتر به آینده پاندمی کووید ۱۹ پرداخته‌اند. روشن کردن وضع امروز و فردای این بیماری همه‌گیر یک ضرورت است.

زیرا متأسفانه این بیماری می‌خواهد در زندگی ما و همه جهان جایی برای خود بیابد و هم‌خانه ما شود. اگر از عهده شناخت آن برآییم راه آینده را بر او می‌بندیم. غلبه بر کرونا، آینده‌نگری نیست اما اگر این کار بزرگ و دشوار صورت گیرد، آینده از خطر بزرگی که تهدیدش می‌کند در امان می‌ماند. آینده‌نگری هم قانون حفظ آینده است و هر کاری و

به مناسبت «روز جهانی آینده»، فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران مطابق با سنوات گذشته، ششمین دوره گرامیداشت این روز را با موضوع «علم و فناوری: پیشران مواجهه با پاندمی‌ها و کرونا» برگزار کرد.

در این نشست که به همت کمیسیون مطالعات آینده‌نگری علم و فناوری فرهنگستان علوم و به ریاست آقای دکتر فتح‌الله مضطرزاده تشکیل شد، علاوه بر ارائه مقاله آقای دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم، آقایان دکتر محمدرضا ظفرقندی رئیس سازمان نظام پزشکی کشور، دکتر فرشاد مؤمنی استاد اقتصاد دانشگاه علامه طباطبائی و همکار مدعو گروه علوم انسانی فرهنگستان علوم، دکتر عباس منوچهری استاد علوم سیاسی دانشگاه تربیت مدرس و عضو وابسته گروه علوم انسانی فرهنگستان علوم، دکتر سیدمحمدکاظم سجادیور استاد روابط بین‌الملل و رئیس مرکز مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امور خارجه و دکتر رضا مکنون استاد مهندسی عمران و محیط‌زیست دانشگاه صنعتی امیرکبیر و همکار مدعو گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم

علمی که با آن آینده حفظ شود می‌تواند مقدمه‌ای یا جزئی از آینده‌نگری باشد. مقابله با کرونا این مزیت را دارد که در میدان عمل و فارغ از حرف و قیل و قال و غرقه شدن در خیالات و بحث‌های انتزاعی صورت می‌گیرد و می‌تواند درسی برای حفظ آینده و آینده‌نگری از موضع اینجا و اکنون باشد». رئیس فرهنگستان علوم در این مقاله با تصریح بر این نکته که آینده‌نگری نشستن و در نظر آوردن تصاویری مطلوب و برساخته با نظر مهندسی از فردا نیست، می‌نویسد: «آینده‌نگری شناخت اکنون جامعه در نسبتش با اصول و مبادی آغازین و توجه به عیب‌ها و نقص‌ها و دانایی‌ها و نادانی‌ها و توانایی‌ها و ناتوانی‌های خود است نه اینکه علمی تخصصی در اختیار گروهی دانشمند باشد که بروند و آینده هر جامعه‌ای را ببینند و گزارش کنند. در اینکه دانشمندان آینده‌شناس با آینده‌شناسی‌ها و روش‌های آینده‌شناسی آشنایی دارند و برنامه‌ریزی آینده باید با دخالت آنان صورت گیرد بحثی نیست بلکه نظر به شرط اصلی آینده‌نگری یعنی آشنایی با تاریخ و ناموس زمین و زمان و رموز قانونگذاری است. این دانایان را در کجای می‌توان یافت و اگر در جایی هستند چرا آنها را نمی‌شناسیم و نمی‌آیند که گاهی از کار فرو بسته جهان یا کشور خود بکشایند. کوشش‌های انجام شده در دهه‌های اخیر چندان راه‌گشا نبوده است.

وقتی جهان چشم‌اندازی از آینده ندارد کشورها حداکثر می‌توانند سیر عادی یا راه مدرنیزاسیون را بپیمایند. آینده‌نگری ما هم می‌تواند نگرشی به این راه و منزل‌هایش باشد. در جهان توسعه یافته نیز گروه‌های مختلف متفکران و صاحب‌نظران، وقتی به آینده نظر می‌کنند که راه روشن و افق باز نمی‌بینند. پست‌مدرن‌ها که بیشتر از دیگر اهل نظر مورد توجهند از پایان مدرنیته و ضعف و فتوری که عارض آن شده است و می‌شود گفته‌اند و می‌گویند. معتقدان و پایبندان به اصول و رسوم مدرنیته نیز هر چه سعی کرده‌اند دوام نظم کنونی جهان را توجیه کنند راه به جایی نبرده‌اند. فوکویاما که از پایان تاریخ گفت خیلی زود از رأی و نظر خود برگشت. هانتینگتون هم که از ابتدا چندان امیدوار نبود با کوشش نو می‌دانه خود نمی‌توانست و نتوانست پایان خوشی برای مدرنیته تصویر کند. قانون و ناموسی که پانصد سال پیش برای کل زمین و زمان جدید

انشاء شده بود دیگر قدرت و نفوذ ندارد.

آیا عالمی دیگر و آدمی دیگر با نظم و ناموسی دیگر باید پدید آید؟ هنوز نشانه‌ای از پدید آمدن این عالم و آدم پیدا نیست ولی ما چندان با فضای مجازی و اوهام سیاسی سرگرم شده‌ایم که گرفتاری جهان کنونی و دشواری شرایط را درک نمی‌کنیم. با همه اینها به نو میدی تن نباید داد و در تنگنای شدت امید‌گشایش را حفظ باید کرد». در ادامه سخنرانان به ایراد سخن پرداختند.

■ ارزیابی تجربه ایران در پاندمی کرونا و چشم‌انداز آینده؛

دکتر محمد رضا ظفرقندی

آقای دکتر محمد رضا ظفرقندی رئیس کل سازمان نظام پزشکی کشور در ابتدای سخنان خود در نشست گرامیداشت روز جهانی آینده، در رابطه با ارزیابی تجربه ایران در پاندمی کرونا و چشم‌انداز آینده سخنرانی کرد و به بیان آمار ابتلاء و مرگ و میر کرونایی در کشور پرداخت و اظهار داشت که ایران با توجه به آمار مرگ و میر رتبه ۱۱ را در دنیا دارد و به نسبت جمعیت در دنیا چهل و هفتم است. دکتر ظفرقندی ادامه داد: اکنون تنها راه کنترل اپیدمی کرونا تزریق واکسن است. تزریق واکسن سبب کاهش مرگ و میر با قطع زنجیره انتقال کرونا می‌شود، زیرا هنوز درمانی برای بیماری پیدا نشده است. با توجه به مرگ و میر ۷۰ درصدی بیماران کرونایی در ستین بالای ۷۰ سال و افراد دارای بیماری زمینه‌ای، فقط با تزریق یک میلیون و ۳۰۰ هزار دز واکسن هم کادر درمان و هم افراد سالمند و دارای بیماری زمینه‌ای را می‌توانیم ایمن کنیم.

دکتر ظفرقندی در رابطه با نقاط ضعف ایران در مقابله با این پاندمی هم گفت: یکی از مشکلات ایران غافلگیری و عدم آمادگی برای مواجهه با این پاندمی به دلیل عدم کنترل دقیق مرزها، کاستی در تهیه اقلام بهداشتی و تجهیزات پزشکی مورد نیاز از جمله کمبود اکسیژن در بیمارستان‌ها و عدم آموزش مناسب به مردم پیش از شروع بحران بود. ایشان افزود: عدم استفاده از تجربه‌های موفق جهانی مانند قرنطینه، کنترل رفت و آمدهای بین شهری، تست ناکافی و عدم پیگیری و تعقیب بیماران یکی دیگر از مشکلات بود. عدم انسجام عزم ملی در سطوح مدیریت و تصمیم‌سازی نیز مشکل

دیگر بود که خلاء برنامه و سند راهبردی ملی، تصمیم‌های مقطعی یا تصمیم‌های ناصحیح نظیر تعجیل در بازگشایی‌ها، بی‌توجهی به نهادهای مدنی از جمله سازمان نظام پزشکی و انجمن‌های علمی در تصمیم‌گیری‌ها، ترویج روش‌های غیرعلمی و غیرمستند و شبه علمی توسط بعضی از رسانه‌ها و گروه‌ها، تأخیر در شروع درمان و افزایش مرگ و میر، مداخله امور سیاسی در روند امور درمانی، تأثیر منفی تحریم‌ها و تأخیر در تهیه و توزیع واکسن از جمله مشکلات در مواجهه با این پاندمی بود.

آقای دکتر ظفرقندی در توضیح نقاط قوت ایران نیز گفت: وجود سیستم بهداشتی P.H.C خوب در روستاها و شهرهای کوچک، حضور فداکارانه و ایثارگرانه کادر درمان (حدود ۳۰۰ شهید و ده‌ها هزار مبتلا)، تحمل و تمکین مردم در شرایط سخت اقتصادی و اجتماعی، اقدام مناسب در رفع کمبودهای وسایل بهداشتی و حفاظتی و تجهیزات پزشکی، حضور مؤثر خیرین و نهادهای مردمی، حرکت علمی مناسب در جهت تأمین واکسن از جمله نقاط قوت ایران در مواجهه پاندمی کرونا بود.

رئیس سازمان نظام پزشکی کشور در رابطه با چشم‌انداز آینده گفت: دو نکته مهم برای هرگونه برنامه‌سازی و مدل‌سازی برای آینده باید مدنظر داشت. یکی اینکه کووید ۱۹ فعلاً ماندگار است و دوم اینکه آینده به مؤلفه‌هایی بستگی دارد که از برخی از آنها اطلاعاتی نداریم. برای نمونه یکی از چالش‌های ما در آینده جهش‌های مکرر ویروس کرونا است که نمی‌دانیم این جهش‌ها تا کجا ادامه خواهد داشت و چگونه قابل کنترل خواهند بود.

دکتر ظفرقندی در بیان راهکارها به ضرورت برنامه‌ریزی منسجم و ملی برای دوران پس از کرونا تأکید کرد و گفت: تهیه و توزیع واکسن مناسب و تأمین داروی آنفلوآنزا از مهمترین راهکارها برای ورود به دوران پساکرونا است.

■ پیامدهای اجتماعی و اقتصادی پاندمی‌ها؛ کرونا و آینده ایران؛

دکتر فرهاد مؤمنی

آقای دکتر فرهاد مؤمنی استاد اقتصاد دانشگاه علامه طباطبائی و همکار مدعو شاخه اقتصاد فرهنگستان علوم دیگر سخنران این

نشست بود که با موضوع «پیامدهای اجتماعی و اقتصادی پاندمی‌ها؛ کرونا و آینده ایران» سخنرانی کرد.

وی با بیان اینکه اقتصاد سیاسی ما اسیر کوتاه‌نگری سیستماتیک است، افزود: به طور سیستمی ملاحظه‌های کوتاه مدت و روزانه بر مسائل بنیادی ترجیح داده می‌شود. در کشور ما به اقتضای اقتصاد رانتی مسئله آینده‌نگری در حاشیه قرار دارد. دکتر مؤمنی اظهار داشت: کشور شرایط آشوبناکی را تجربه می‌کند که در این وضعیت افراد به دنبال تأمین منافع شخصی خود، منافع ملی را نادیده می‌گیرند و به منافع ملی آسیب وارد می‌کنند.

دکتر مؤمنی تأکید کرد: گیر افتادن در روزمرگی آینده‌شناختی را قربانی کرده است. ایشان ادامه داد: در سه دهه گذشته با بی‌سابقه‌ترین و نگران‌کننده‌ترین مسئولیت‌گریزی مواجه بودیم، در سند بودجه هر ساله این مسئولیت‌گریزی قابل مشاهده است. به گفته این اقتصاددان، مسئولیت‌پذیری حکومت در رابطه با تغذیه و آموزش سلامت مسکن به شدت کاهش یافته است. در این بین شاهد رشد پدیده بحران حاشیه‌نشینی، متعاقب آن افزایش مستمر بخش غیررسمی در جامعه بوده‌ایم، افزایش حاشیه‌نشینی سبب حاکمیت‌زدایی خواهد شد. وی افزود: امور حمایتی و مساعدتی حکومت برای قشر ضعیف و غیررسمی به شدت کاهش یافته و صرفنظر از یارانه‌های نقدی امور حمایتی به صفر رسیده است.

دکتر مؤمنی توضیح داد: اکنون با بی‌سابقه‌ترین بحران اعتماد اجتماعی روبرو هستیم، این بی‌اعتمادی میان مردم و دولت، دولت با مردم و هم مردم با مردم، افزایش یافته است. ایشان همچنین گفت: مطالعات رسمی در سال ۱۳۹۹ نشان می‌دهد فقط از ناحیه کرونا دو میلیون تا چهار میلیون نفر شغل خود را از دست داده‌اند.

مسئول کمیسیون مطالعات اقتصادی و اجتماعی فرهنگستان علوم در پایان گفت: آسیب دیدن اشتغال، نابسامانی‌های اجتماعی فرهنگی سیاسی و اقتصادی کلان را با خود به همراه خواهد داشت.

■ پاندمی‌ها و پارادوکس‌های جهان معاصر؛

دکتر عباس منوچهری

آقای دکتر عباس منوچهری استاد علوم سیاسی دانشگاه تربیت

مدرس و عضو وابسته گروه علوم انسانی فرهنگستان علوم دیگر سخنران این نشست بود که مباحث خود را در ارتباط با پدیدارشناسی میان‌رشته‌ای و عمدتاً راجع به فلسفه و اقتصاد سیاسی کرونا آغاز کرد و گفت: اساساً اگر ما چیستی و چرایی کرونا را بهتر بدانیم از وضع آینده آگاهی بیشتری خواهیم یافت، بر این اساس می‌توانیم راهکارهای بهتری نیز بیاندیشیم.

ایشان ادامه داد: در رابطه با این پدیده صحبت بسیار شده است، از تئوری توطئه تا صرفاً یک خطای انسانی از دلایل شیوع کرونا بیان شده که نشان می‌دهد همه به دنبال یک نگاه علت‌گرایانه هستند.

دکتر منوچهری افزود: تاریخ گواه است که عموماً اپیدمی‌ها همراه جنگ‌ها بوده‌اند. طاعون در دهه اول جنگ‌های ده ساله بین انگلیس و فرانسه شیوع پیدا کرد یا پس از جنگ اول جهانی آنفلوآنزای اسپانیایی با تلفات چند میلیونی شایع شد. در عصر حاضر نیز رابطه بین جنگ و پاندمی علاوه بر وجه تاریخی، وجه محیط زیستی هم دارد. بعد از جنگ ویتنام، حمله شیمیایی به هیروشیما، ماجرای هسته‌ای چرنوبیل، جنگ‌های خاورمیانه و ... شرایط سخت محیط زیستی و بیولوژیکی در جهان تجربه شد.

وی ادامه داد: رابطه قطعی میان کرونا و آسیب‌های وارده بر محیط زیست وجود دارد، آسیب‌هایی که به دست بشر ایجاد شده‌اند.

دکتر منوچهری توضیح داد: کرونا از دل اقتصاد جنگ بیرون آمده است، کرونا مانع تراکم اخلاقی و برای ما یک پارادوکس مضاعف است که با غفلت آینده‌پژوهان از روند اپیدمی‌ها در دنیا عنصر غافلگیری را با خود داشته است. دکتر عباس منوچهری در پایان تأکید کرد: کرونا اساساً فقط یک بیماری نیست بلکه یک پدیده است و باید به عنوان یک پدیده مورد توجه قرار گیرد.

■ پیامدهای محیط‌زیستی پاندمی و کرونا؛

دکتر رضا مکنون

آقای دکتر رضا مکنون همکار مدعو گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم و عضو شورای عالی حفاظت محیط زیست ایران، دیگر سخنران این نشست بود که در رابطه با پیامدهای محیط‌زیستی و پاندمی کرونا سخنرانی کرد.

دکتر رضا مکنون در ابتدای سخنانش توضیح داد که برای بررسی محیط‌زیست و پاندمی کرونا بر یکدیگر باید به تحولات تاریخی حیات محیط زیست و همچنین تحولات روابط انسان و محیط‌زیست و ویروس و حیات محیط‌زیست توجه داشت.

دکتر مکنون افزود: تاکنون در پنج دوره تاریخی شاهد انقراض محیط زیست در زمین بودیم. اولین انقراض ۴۴۰ میلیون سال پیش رخ داد که اکثر موجودات در دریا زندگی می‌کردند و بر اثر این انقراض ۷۰ درصد موجودات زنده نابود شدند. وی ادامه داد: دومین انقراض ۳۷۰ تا ۳۶۰ میلیون سال پیش رخ داد که نابودی سه چهارم گونه‌های زنده که عمدتاً در آب‌های کم عمق بودند را رقم زد و تا ۱۰۰ میلیون سال هیچگونه مرجانی تکامل پیدا نکرد. انقراض سوم هم ۲۵۱ میلیون سال پیش اتفاق افتاد و تا ۹۷ درصد از کل زمین را از بین برد.

دکتر مکنون افزود: انقراض بعدی ۴ میلیون سال قبل اتفاق افتاد و تغییرات آب و هوایی، فوران آتش فشان و برخورد یک سیارک به زمین سبب شد سه چهارم موجودات کل زمین از بین بروند. در انقراض پنجم ۷۵ درصد جانداران زمین نابود شدند.

استاد دانشگاه صنعتی امیرکبیر توضیح داد: حال با آغاز دوره انسان جدید از سال ۱۵۰۰ تا ۱۷۰۰ میلادی شاهد نابودی ۷۵ درصد گونه‌های پستانداران در ۳۰۰ سال گذشته هستیم. بر اساس روند فوق در ۵۰۰ تا ۲۵۰۰ سال آینده اکثریت جانداران زمین نابود خواهند شد و محیط زیست در زمین از بین خواهد رفت.

در پایان نشست آقایان دکتر محسن بهرامی استاد آینده‌نگری دانشگاه صنعتی امیرکبیر، دکتر رضا نیلی‌پور رئیس شاخه زبان‌شناسی فرهنگستان علوم، دکتر محمد شاهدی رئیس شاخه علوم و صنایع غذایی فرهنگستان علوم، دکتر محمود شمسی شهرآبادی استاد ویروس‌شناسی و رئیس شاخه زیست‌شناسی فرهنگستان علوم و دکتر علی فرازمنند همکار مدعو شاخه زیست‌شناسی فرهنگستان علوم، نظرها و دیدگاه‌های خود در خصوص مباحث مطرح‌شده در نشست را بیان کردند و آقای دکتر مضطرزاده به جمع‌بندی مطالب پرداخت.

تحولات آموزش عالی در عصر کرونا

برگزاری سه وبینار توسط گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم

هماهنگی بسیاری داشتند یا کره جنوبی به دلیل استفاده مناسب از آی تی و اعمال اقتدار شدید توانست بیماری را کنترل کند.

عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران افزود: ۸ اسفند ۱۳۹۸ از طرق مختلف اعلام کردیم که نیاز به اعلام قرنطینه وجود دارد که این موضوع رخ نداد. بعدتر در فروردین ۱۳۹۹ این قرنطینه اعمال شد که بعد از تقریباً یک ماه مجدداً جامعه به حال خود رها شد و نتیجه آن را می بینیم. دکتر قناعتی با بیان اینکه «اگر میزان کنترل اجتماعی به کمتر از ۱۰ درصد برسد، یک مبتلا ممکن است ۴۰۶ نفر را بیمار کند»، افزود: اگر فاصله اجتماعی تا ۷۵ درصد رعایت شود، این میزان به ۲.۵ نفر می رسد.

ایشان در بخش دیگری از سخنان خود با اشاره به ابتلای سرنشینان کشتی دیاموند پرنسس و ماجرای عجیب آن، گفت: سرنشینان کشتی دیاموند پرنسس به مدت یک ماه در کشتی و در کنار یکدیگر قرنطینه بودند. بنابراین از لحاظ اپیدمیولوژیک همه آنها باید به کرونا مبتلا می شدند، اما حدود ۳۰ درصد این افراد مبتلا شدند. همین عدد اگر ضربدر ۸۰ میلیون جمعیت ایران شود؛ یعنی تقریباً ۲۵

روز دوشنبه ۱۰ آذر ۱۳۹۹، اولین وبینار «تحولات آموزش عالی در عصر کرونا» با موضوع چالش ها و فرصت ها، به همت گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم و با حضور نزدیک به ۱۰۰ تن از اعضای فرهنگستان، استادان و اعضای هیئت علمی دانشگاه ها، متخصصان و دانشجویان تحصیلات تکمیلی به صورت مجازی برگزار شد.

در این جلسه که به ریاست آقای دکتر رضا فرجی دانا استاد دانشگاه تهران و عضو وابسته گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم تشکیل شد، ۴ تن از استادان دانشگاه سخنرانی ایراد کردند.

■ در اولین سخنرانی آقای دکتر حسین قناعتی گفت: کرونا ویروس قوی ای نیست و بسیار راحت از میان می رود؛ اما مشکل اصلی ای که با این ویروس داریم این است که دوره بی علامتی آن بسیار زیاد است و شدیداً واگیردار است. دبیر اتاق فکر کرونای کمیسیون بهداشت و درمان مجلس شورای اسلامی با اشاره به رویکردهای متفاوت کشورهای مختلف در مقابله با کووید ۱۹ گفت: هر کشوری در مواجهه با کرونا برخوردی داشت. مثلاً در آلمان مردم با دولت

اخبار و گزارش

میلیون نفر از مردم به کرونا مبتلا می شوند و بقیه به هیچ وجه بیمار نمی شوند.

وی افزود: ۹۰ درصد افرادی که به کووید-۱۹ دچار می شوند یا بدون علائم هستند یا به صورت خفیف این بیماری را تجربه می کنند. از میان ۱۰ درصد افرادی که دارای علامت هستند، تقریباً یک درصد آنها فوت می کنند. با توجه به این درصدها، اگر کنترل درستی در این اپیدمی اعمال نشود، تقریباً ۶۰۰ هزار نفر از شهروندان تا آخر این بحران کشته خواهند شد.

عضو فرهنگستان علوم پزشکی با تأکید بر اینکه «فعلاً نه واکسنی وجود خواهد داشت و نه درمانی» گفت: همه این جنجال هایی که در خصوص فلویرپیراویر و رمدسیویر و تامی فلو و داروهای دیگر مطرح شد، دعوایی تجاری بود و ما در این ماجرا فریب خوردیم.

وی با اشاره به فداکاری های کادر پزشکی در وضعیت شیوع کرونا گفت: ما در این بحران، مشکل مدیریت داشتیم، زیرا غافلگیرانه رخ داد. این بحران با قرنطینه، اقتدار و بیماریابی فعال کنترل خواهد شد. کمک های دولتی باید وجود داشته باشد. طرح شهید سلیمانی که به طور مشترک توسط بسیج و وزارت بهداشت انجام می شود و هفته گذشته یک مرحله از آن اجرا شد، تاکنون نتیجه خوبی داشته است. اگر این طرح به صورت جامع انجام شود، تأثیرات مهمی خواهد داشت.

دکتر قناعتی در بخش دیگری از سخنان خود با اشاره به تحقیقات انجام شده در زمینه کرونا در ایران بیان کرد: در زمینه تحقیقات، ایران ی.ی برابر حد نرمال دنیا مقاله منتشر کرد، اما متأسفانه از میان بیش از دو هزار مقاله ای که منتشر شد، شاید حدود ۱۰۰ مقاله مفید باشد و این به وجود شهوت مقاله نویسی بدون توجه به کاربرد مربوط می شود.

به گفته ایشان در بحران کرونا، متأسفانه بیماران غیرکوویدی بسیار ضربه خوردند.

عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران با ابراز خوشحالی از توسعه و گسترش آموزش الکترونیکی و برگزاری وبینارهای مختلف در دوران شیوع کووید-۱۹ گفت: فرهنگ جدیدی در آموزش ایجاد شده است و این بحران ضمن سختی، فرصت های خوبی را هم ایجاد

کرد. این دوران، بهترین ایام برای آموزش انترن ها بود و من یکی از مخالفان عدم حضور انترن ها در بیمارستان ها بودم.

وی در بخش پایانی این وبینار درباره زمان پایان بحران کووید-۱۹ گفت: طبق مدل های بیولوژیکی ای که محققان در دنیا ارائه کردند، طول این بحران دو سال تا دو سال و نیم است که یک سال آن گذشته و باید یک الی یک سال و نیم دیگر نیز طی شود تا این وضعیت پایان یابد. بسته به روش های پیشگیرانه باید تعداد مرگ و میر را کاهش دهیم.

■ آقای دکتر علی اکبر صبوری در این وبینار گفت: برخی از ویروس کرونا به عنوان پژواک ناله زمین یاد می کنند چون در طول تداوم این وضعیت به مدت یک سال، بقای بیش از ۷۰۰ گونه گیاهی و جانوری حفظ می شود و بیش از ۲۰۰ میلیون مترمکعب گازهای گلخانه ای و دی اکسید کربن کاهش می یابد. در آینده نزدیک دمای کره زمین پایین می آید. علاوه بر آن، کاهش چند صد میلیون تن زباله پلاستیکی و افزایش بهداشت عمومی به خصوص در کشورهای فقیر از ره آوردهای این ویروس خواهد بود.

ایشان با اشاره به تغییر سیستم آموزش و استفاده بهینه از فضای مجازی گفت: ویدیو کنفرانس ها و آموزش های تحت شبکه اینترنت، سرفصل تازه ای از آینده علم و آموزش نوین است. این به صورت غیرمستقیم و بعضاً هم مستقیم رخ می دهد و در نتیجه می تواند از نابودی جنگل های بسیاری جهت چاپ کتب درسی و آموزشی در سراسر زمین جلوگیری کند. در جهان پس از کرونا انسان خردمندتر خواهد شد.

عضو هیئت علمی دانشگاه تهران درباره مطالعه ای که پیرامون تحقیقات ایران در سال ۲۰۲۰ انجام شده است گفت: در این مطالعه، از داده های پایگاه WOS استفاده شد تا اسناد علمی نمایه شده با موضوع کرونا در هفت ماه نخست سال ۲۰۲۰ میلادی، مورد بررسی قرار گیرد. در حوزه Science تعداد مقالات ایران در سال ۲۰۱۹، ۴۷۶۴۵ عدد بوده است که این میزان در سال ۲۰۲۰ به ۴۵۸۱۴ رسید. در حوزه علوم اجتماعی، تعداد مقالات از ۳۲۱۰ سال ۲۰۱۹، به ۳۵۱۹ در سال ۲۰۲۰ رسیده است. در حوزه هنر و علوم انسانی، تعداد مقالات در سال ۲۰۲۰، ۳۴۶ بوده است در حالی که در

سال ۲۰۱۹، ۲۵۲ مقاله در این زمینه‌ها منتشر شد.

آقای دکتر صبوری ادامه داد: از میان دو میلیون سندی که در سال ۲۰۲۰ منتشر شده است، ۳۱۷۹۴ مورد درباره کووید-۱۹ بوده است. از این میان، آمریکا با ۹۱۶۱ مقاله در رتبه اول قرار گرفته و بعد از آن چین قرار دارد. رتبه ایران در این حوزه ۱۲ است در حالی که در رتبه‌بندی از لحاظ تعداد مقالات در زمینه علوم رتبه ۱۴ را داریم. استاد ممتاز دانشگاه تهران درباره مقالات حوزه علوم اجتماعی بیان کرد: در حوزه علوم اجتماعی، از میان ۳۵۶۸۰۶ سند علمی تهیه شده در دنیا، آمریکا، انگلیس و چین در رتبه‌های اول تا سوم قرار دارند. ایران در جایگاه ۲۹ قرار دارد. از این تعداد مقاله منتشر شده در سراسر دنیا، ۲/۱ درصد مقالات به کووید-۱۹ مرتبط بوده است. ایران رتبه‌ی ۱۴ را در این رده‌بندی دارد.

وی خاطرنشان کرد: در حوزه علوم انسانی و هنر، از ۷۴ هزار و ۲۴۳ مقاله منتشر شده، ایران با ۲۴۶ مقاله رتبه ۳۷ جهان را داراست. از کل سندهای علمی تولید شده در زمینه علوم انسانی و هنر، فقط ۰/۲۱ درصد به مقالاتی با موضوع کووید-۱۹ اختصاص دارد که ایران با چهار مقاله در رتبه هفتم جهان است البته این چهار مقاله از هیچ کدام از دانشمندان ایرانی نبوده، بلکه متعلق به یک استاد آمریکایی است که فرصت مطالعاتی در دانشگاه شیراز گذرانده و در مقالات خود از افیلیشن دانشگاه شیراز استفاده کرده است.

این استاد مرکز تحقیقات بیوشیمی و بیوفیزیک افزود: به طور کلی، ایران با ۷۸۶ مقاله مرتبط با کووید-۱۹ در جایگاه سیزدهم قرار دارد و ۲/۳ درصد مقالات مربوط به این بیماری توسط ایران منتشر شده است. این در شرایطی رخ داده است که دانشگاه‌های ما واقعا از لحاظ مالی در مضیقه بوده‌اند. در سال ۲۰۲۰ رتبه علمی ایران از لحاظ کمیت انتشارات در همه موضوعات، پانزدهم است.

دکتر صبوری با بیان این که «مقالات ایرانی در ۳۸۸ مجله دنیا منتشر شده است»، گفت: میانگین کیفیت مقالات ایرانی منتشر شده Q2 بوده است که بیانگر کیفیت خوب این اسناد است. ۷۸۶ مقاله‌ای که از ایران در خصوص کووید-۱۹ منتشر شده است از ایندکس ۲۵ را طی کمتر از یک سال کسب کرده‌اند و ۳۲۱۷ مورد ارجاع به آنها داده شده است؛ یعنی میانگین ارجاع به هر مقاله ایرانی چهار است و

این عدد بسیار خوبی است. مقالاتی با ۱۴۰ و ۱۱۱ ارجاع وجود داشته است.

وی اظهار کرد: دانشگاه هاروارد با ۷۷۱ سند علمی در زمینه کووید-۱۹ رتبه نخست را در میان دانشگاه‌ها دارد. غالب مقالات ایرانی از سوی دانشگاه علوم پزشکی تهران به ثبت رسیده است. پس از آن، دانشگاه علوم پزشکی شهیدبهشتی، دانشگاه علوم پزشکی شیراز و دانشگاه علوم پزشکی ایران قرار دارند. دانشگاه تهران نیز ۲۶ مقاله در زمینه کووید-۱۹ ثبت کرده است.

دکتر صبوری در ادامه با اشاره به حمایت‌های مالی از پژوهش‌ها بیان کرد: تحقیقات مرتبط با کووید-۱۹ در ایران، توسط دانشگاه‌ها حمایت مالی شده‌اند و هیچ مورد حمایتی از صندوق پژوهشگران و فناوران کشور و نظایر آن دیده نشده است. اما دو مورد حمایت مالی از سوی بنیاد قطر مشاهده شده است.

عضو هیئت علمی دانشگاه تهران درباره حمایت‌های مالی از تحقیقات علمی در آمریکا گفت: NSF و NIH مهمترین و بزرگترین بنگاه‌های ارائه دهنده گرنت پژوهشی به استادان و محققان از میان حدود ۵۰ بنگاه ریز و درشت در کشور آمریکا است. در سال ۱۹۵۸، با نگرانی شدید پیش آمده در آمریکا از خبر پیشتازی اتحاد جماهیر شوروی سابق، بودجه NSF از ۳.۵ میلیون دلار به ۴۰ میلیون دلار افزایش یافت. در شماره پنج ماه ژوئن مجله ساینس خبر مهمی درباره لایحه افزایش بودجه بنیاد ملی علم آمریکا (NSF) به چاپ رسیده است که براساس آن بودجه این نهاد از هشت میلیارد دلار سالیانه به ۴۰ میلیارد دلار ظرف پنج سال رسیده است. این جهش، دومین جهش اعتباری در عمر ۷۰ ساله این مؤسسه است و با احساس خطر از عقب افتادن در توسعه تکنولوژیک از چین حاصل شده است.

دکتر صبوری در پایان با اشاره به فعالیت‌های شرکت‌های دانش بنیان در تولید ماسک، ساخت ویتلا تور و کیت‌های تشخیص کرونا بیان کرد: توسعه، پیشرفت، قدرت، برتری اقتصادی، سلامتی و رفاه جامعه و در نهایت ابرقدرتی، در گرو پژوهش و تحقیق بوده و حتی در کمبودها و بحران‌های سنگین اقتصادی، نه تنها از اعتبارات پژوهشی نباید کاست، بلکه برای مقابله با این طوفان، باید دست به

دامن محققان شد و بر اعتبارات پژوهشی افزود. توانایی، دانایی می‌خواهد و این نیازمند تحقیق است.

■ آقای دکتر عبدالرضا سیم‌چی در اولین وبینار تحولات آموزش عالی در عصر کرونا که به همت گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم برگزار شد، بیان کرد: شاید در اخبار و سخنرانی‌ها شنیده باشید که دانشگاه‌های ایران در به راه‌اندازی آموزش مجازی موفق عمل کرده‌اند اما این سؤال وجود دارد که آیا این رویکرد بر حسب یک تحول درون‌سازمانی بوده یا یک اجبار باعث شده که دانشگاه‌های ما به این سمت هدایت شوند؟ ما به استفاده از بسترهای خارجی وابسته هستیم که به همه امتیازات آنها دسترسی نداریم و این یک زنگ خطر برای آموزش عالی ایران است. آموزش برخط در دنیا سال‌هاست که رایج است. مثلاً دانشگاه MIT، بیش از ۲۰ سال است که کورس‌های آنلاین ارائه می‌دهد. دانشگاه‌های ما از قبل به فکر آموزش آنلاین نبوده‌اند و یا حداقل آن را خیلی جدی نگرفتند تا بتوانیم یک بستر داخلی برای آموزش مجازی ارائه کنیم.

ایشان با بیان اینکه «در ادبیات جهانی، آموزش برخط به چهار دسته آموزش از راه دور، آموزش مجازی، آموزش الکترونیک و آموزش ترکیبی تقسیم می‌شود» گفت: واقعیت این است که مفهوم آموزش برخط این است که محتوای آموزش از قبل برای آموزش آنلاین آماده شده است. این در حالی است که در ایران شرایط اضطراری پیش آمد که همکاران ما مجبور شدند آموزش برخط را بدون توجه به به‌روزرسانی محتواهای درسی آغاز کنند. عضو هیئت علمی دانشگاه صنعتی شریف اظهار کرد: ما از ۲۵۰ محقق برجسته کشور پرسیدیم چه قدر زمان صرف کردید که مطالب آموزش آنلاین را آماده کنید. ۸۱ درصد وقت بیشتری نسبت به آموزش حضوری صرف کردند این نتیجه حاکی از این است که اگر چه دانشگاه‌های ما عملکرد خوبی داشتند اما آمادگی این تغییر را نداشتند.

وی افزود: در رابطه با کیفیت ارائه مطالب، ۳۵ درصد اعلام کردند کیفیت آموزششان پایین‌تر آمده است و این هشدار برای آموزش عالی کشور است. دانشگاه‌های مختلف روش‌های متفاوتی را برای ارزشیابی به کار بردند. ۶۲ درصد همکاران اعلام کردند سطح نمرات دانشجو تغییر نکرده است. ۵۳ درصد آنها اعلام کردند که در

امتحانات تخلف صورت گرفته است. ۱۱ درصد تخلفات گسترده را گزارش کردند و این زنگ خطری برای آموزش عالی است.

این استاد دانشگاه با بیان اینکه «آنچه که در دنیا مطرح می‌شود این است که آموزش در دنیا در پنج بعد تحت تأثیر قرار می‌گیرد» افزود: در آینده، استفاده از روش‌های مجازی بسیار گسترده‌تر خواهد شد و در کنار روش‌های سنتی رشد می‌کند. محتوای آموزش آنلاین به شدت افزایش می‌یابد و بحث مالکیت معنوی مطرح می‌شود. نکته بسیار مهمی که آموزش عالی ایران نباید از آن غافل شود افزایش همکاری‌های آموزشی چه در سطح ملی و چه در سطح بین‌المللی میان دانشگاه‌ها است. علاوه بر آن، ارزشیابی دانشجویان متد جدیدی را می‌طلبد و برنامه‌های درسی به صورت ترکیبی با انعطاف‌پذیری بالا و اختصاصی شده ارائه خواهد شد.

وی افزود: باید در کشور زیرساخت‌های مناسب برای آموزش برخط تهیه شود. لازم است نرم‌افزارهایی داشته باشیم که آموزش مجازی ما وابسته به نرم‌افزارهای خارجی نباشد. همکاری‌های بین‌المللی را افزایش دهیم و استادان را توانمند کنیم. دکتر سیم‌چی درباره عملکرد دانشگاه‌های ایران در دوران شیوع کرونا بیان کرد: بی‌شک دانشگاه‌های ایران با توجه به بودجه و عملکردی که داشتند بسیار خوب در دوران شیوع کرونا عمل کردند. اما لایه‌های پنهانی هم وجود دارد. اکثر دانشگاه‌های ایران به طور اختصاصی پروژه تعریف کردند مثلاً دانشگاه تبریز ۵۰ پروژه، دانشگاه شیراز ۴۵ طرح، دانشگاه فردوسی مشهد ۳۰، دانشگاه شریف ۲۲، دانشگاه خواجه نصیر ۱۵ و دانشگاه علامه طباطبائی ۱۳ پروژه تعریف کردند.

عضو هیئت علمی دانشگاه صنعتی شریف ادامه داد: ۸۰ درصد مقالات نگاشته شده در ایران در خصوص کووید-۱۹ در زمینه پزشکی است و فقط دو درصد این مقالات در حوزه علوم اجتماعی نوشته شده است. این در حالی است که آثار اجتماعی کرونا کمتر از آثار پزشکی آن نیست. وی با اشاره به ساخت محصولات فناورانه در زمینه بهداشت و درمان، فناوری اطلاعات و طراحی مدل‌های تحول تاب‌آوری گفت: اگر ما در دوران اضطرار هستیم مدیریت فناوری و پژوهش نیز باید در دوران اضطرار باشد. من نشنیده‌ام که دانشگاهی اعلام کند مدیریت پژوهش و فناوری را تغییر داده است.

دکتر سیم‌چی با بیان اینکه «در دنیا گزنت‌های پژوهشی بسیاری بر تحقیقات کووید-۱۹ صرف شد» گفت: آیا ما در ایران هم این مبالغ را صرف کردیم؟ در کدام یک از دانشگاه‌های ایران یا وزارت علوم اعلام شد که ما گزنت پژوهشی خاصی در سطح ملی برای کرونا تعریف می‌کنیم؟ تنها گزنتی که اعلام شد گزنتی ملی برای همکاری ایران و چین است.

این استاد دانشگاه درباره تغییراتی که در آینده در عرصه پژوهش و فناوری رخ می‌دهد گفت: آنچه که در دنیا اعلام می‌شود این است که زیرساخت‌های دیجیتال، پژوهش و مدیریت پژوهش تغییر خواهد کرد. ارتباطات مجازی، هوش مصنوعی به شدت گسترش خواهد یافت. تمرکززدایی از ظرفیت‌های پژوهشی و رونق حوزه‌های بین‌رشته‌ای قطعاً در دوران پساکرونا رخ می‌دهد که وزارت علوم و بهداشت باید به آن توجه کنند.

■ آقای دکتر حسین معماریان در این وینار با اشاره به نتایج نظرسنجی از ۵۶۰ دانشجوی مهندسی درباره آموزش غیرحضوری گفت: اغلب دانشجویان معتقد بودند در کلاس‌های برخط، عدالت آموزشی بهتر از کلاس‌های حضوری رعایت نشد.

بیشتر شرکت‌کنندگان در این نظرسنجی، با گزاره «مشتاقم بار دیگر تجربه آموزش غیرحضوری را تکرار کنم» مخالفت کردند اما اغلب آنها معتقدند ترکیب آموزش برخط و آموزش حضوری مفیدتر است. رئیس کرسی یونسکو در آموزش مهندسی ضمن بیان این مطلب، درباره این نظرسنجی گفت: این نظرسنجی با هدف آگاهی‌آزواکنش دانشجویان مهندسی پس از گذشت یک نیم سال تحصیلی غیرحضوری و با همکاری کرسی یونسکو و انجمن آموزش مهندسی ایران انجام شد و در آن ۵۶۰ پاسخ از ۹ دانشگاه ثبت شد که عمده این دانشجویان در دانشگاه‌های تهران، تربیت مدرس و امیرکبیر تحصیل می‌کردند.

استاد دانشگاه تهران درباره برخی نتایج این نظرسنجی گفت: بر اساس نتایج این نظرسنجی، درصد زیادی از دانشجویان ساعات بسیار کمی را در کلاس‌های برخط حضور داشتند با این که واحدهای معمول را اخذ کرده بودند. ۶۷ نفر از شرکت‌کنندگان اعلام کردند کمتر از یک ساعت در هفته مطالعه داشتند و نتایج این نظرسنجی نشان

داد اغلب دانشجویان از لپ‌تاب استفاده می‌کردند.

به گفته عضو وابسته گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم، نتایج این نظرسنجی نشان می‌دهد به طور کلی، در برقراری ارتباط برخط مشکلی وجود نداشته است.

همچنین اغلب دانشجویان اعلام کرده‌اند شرایط محل سکونت برای شرکت در کلاس‌های برخط مناسب بوده است. همچنین اغلب شرکت‌کنندگان در این نظرسنجی معتقدند در کلاس برخط تعامل بین مدرس و دانشجویان و میان دانشجویان با یکدیگر کمتر از کلاس‌های حضوری بوده است.

دکتر معماریان با بیان اینکه «اغلب دانشجویان با گزاره «تدریس و ارائه‌های غیرحضوری استادان بهتر از روش حضوری بوده است مخالف بودند» گفت: علاوه بر این، بیشتر آنها با جمله تکالیف و مطالب درسی بارگذاری شده بیشتر از شیوه حضوری بوده است، موافق بودند. همچنین، آنها مخالفت خود را با جمله «در دروسی که مستلزم فعالیت‌های عملی و آزمایشگاهی بود به مشکلی برخوردیم» اعلام کردند.

وی افزود: نتایج این نظرسنجی نشان داد اغلب دانشجویان معتقد بودند در کلاس‌های برخط، عدالت آموزشی بهتر از کلاس‌های حضوری رعایت نشد. بیشتر شرکت‌کنندگان در این نظرسنجی، با گزاره «مشتاقم بار دیگر تجربه آموزش غیرحضوری را تکرار کنم» مخالفت کردند اما اغلب آنها معتقدند ترکیب آموزش برخط و آموزش حضوری مفیدتر است. بر اساس یافته‌های این نظرسنجی، شرکت‌کنندگان با جمله «فرآیند یاددهی و یادگیری غیرحضوری از کاستی‌های زیادی برخوردار است» به طور صددرصدی موافق بودند. به گفته ایشان در پایان، اغلب این دانشجویان مهندسی بیان کردند که سلامت برگزاری امتحان‌های برخط از آزمون‌های حضوری کمتر بوده است.

دومین وینار «تحولات آموزش عالی در دوره کرونا» با تأکید بر زیرساخت‌ها و الزامات آموزش مجازی در دوره کرونا روز دوشنبه ۲۴ آذرماه ۱۳۹۹ به همت گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم برگزار شد. در این وینار که با مدیریت آقای دکتر احمد رضا شرافت استاد دانشگاه تربیت مدرس، رئیس گروه مطالعاتی ۲ در بخش

توسعه ارتباطات در آی تی یو، و همکار مدعو گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم برگزار شد، سه تن از استادان و مسئولان بخش‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات دانشگاه‌ها سخنرانی ایراد کردند و ضمن بیان تجارب و دیدگاه‌هایشان درخصوص آینده آموزش الکترونیکی در دوران کرونا و پسا کرونا، به سؤالات حاضران در وینار پاسخ دادند.

در این وینار آقایان دکتر مرتضی امینی دانشیار و مدیر مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات دانشگاه صنعتی شریف، و دکتر علی فانیان دانشیار و رئیس مرکز فناوری اطلاعات دانشگاه صنعتی اصفهان، با اشاره به زیرساخت‌های آموزش الکترونیکی، در مورد تجهیزات الکترونیکی، سامانه‌های نرم‌افزاری، زیرساخت شبکه و مؤلفه‌های کلیدی آن، پشتیبانی و همچنین تعامل بین سامانه‌های مرتبط با آموزش الکترونیکی بخصوص در دانشگاه‌های صنعتی شریف و صنعتی اصفهان مطالبی بیان کردند و ضمن بیان برخی مشکلات یادگیری این حوزه، پیشنهادهایی نیز ارائه دادند.

آقای دکتر امید فاطمی دانشیار و رئیس مرکز فناوری‌های دیجیتال دانشگاه تهران نیز در سخنانش بر لزوم تغییر نگرش و دیدگاه در حوزه آموزش الکترونیکی تأکید کرد و اظهار داشت که این تغییر نگرش لوازم دیگر را هم به دنبال خود می‌آورد. ایشان در ادامه سخنانش اظهار داشت: یادگیری الکترونیکی یک پارادایم است و در وضعیت دوران کرونا فعالیت محوری و دانشجوی محوری اهمیت دو چندان پیدا می‌کند. ایشان ضمن بیان توضیحاتی اضافه کرد که یادگیری آینده یادگیری اجتماعی است و این یادگیری: محتوا محور، فعالیت محور، یادگیرنده محور، دستاورد محور و شبکه محور خواهد بود.

در پایان جلسه حاضران پرسش‌هایی مطرح کردند که سخنرانان به آنها پاسخ دادند. آقای دکتر شرافت نیز ضمن جمع‌بندی مطالب، اظهار داشت: برخی از پیشنهادها مطرح شده در سخنرانی‌ها را به وزارت فناوری اطلاعات و همچنین سازمان تنظیم مقررات منعکس خواهد کرد.

سومین وینار تحولات آموزش عالی در عصر پسا کرونا روز دوشنبه ۲۰ بهمن ماه ۱۳۹۹ به همت گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم و به ریاست آقای دکتر حمید سلطانیان زاده رئیس شاخه مهندسی برق و

کامپیوتر فرهنگستان علوم و با سخنرانی آقایان دکتر ابراهیم اصل سلیمانی استاد دانشگاه تهران و همکار مدعو گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم، دکتر عبدالرضا سیم‌چی استاد و مدیر امور بین‌الملل دانشگاه صنعتی شریف و دکتر امین صابری استاد دانشگاه استنفورد و بنیانگذار مؤسسه آموزشی نواد و خانم دکتر تارا جاویدی استاد و نائب رئیس سنای علمی دانشگاه کالیفرنیا در سن دیگو برگزار شد. این میزگرد مورد استقبال فراوان قرار گرفت و متجاوز از ۱۲۰ شرکت‌کننده داشت.

آقای دکتر سلیمانی در این نشست با بیان تاریخچه تأسیس دانشگاه در دنیا، تأسیس دانشگاه را برای کشف حقیقت توصیف کرد. ایشان ضمن اشاره به تغییراتی که در گذر زمان در دانشگاه اتفاق افتاده و خواهد افتاد، رسالت دانشگاه را همچنان کشف حقیقت دانست و ضرورت توجه به این رسالت را مورد تأکید قرار داد.

آقای دکتر سیم‌چی با بیان پیشرفت‌های صنایع و ایجاد تکنولوژی‌های نو، ضرورت تربیت دانش‌آموختگان نوآور و خلاق را مطرح کرد و بر تعامل دانشجویان با یگدیگرو با استادان در یادگیری مطالب علمی و انجام پژوهش‌های مورد نیاز جامعه تأکید کرد. ایشان تحولات دانشگاه در سال‌های پیش رو را در گسترش استفاده از امکانات جدید در بهینه‌سازی فرآیند یادگیری دانست.

آقای دکتر صابری به بیان تجربه سال‌های اخیر در برگزاری کلاس‌های دانشگاهی با شرکت هزاران نفر از سراسر دنیا پرداخت و فواید ناشی از تعامل دانشجویان از کشورهای مختلف در یادگیری و در شکل دادن همکاری‌های علمی و صنعتی بعدی را متذکر شد. ایشان آینده دانشگاه‌ها را در فراهم آوردن چنین محیط‌هایی برای آموزش و پژوهش دانست.

خانم دکتر جاویدی تجربیات خود در مورد فعالیت‌های آموزشی-پژوهشی دانشگاه در عصر کرونا و پسا کرونا را مطرح کرد. ایشان به توضیح مشکلات پیش آمده در ارزیابی دانشجویان و استادان اشاره کرد و بعضی از راه‌حل‌های ممکن را برشمرد.

در انتهای میزگرد، پرسش‌ها و نقطه نظرات شرکت‌کنندگان مطرح و بر لزوم ارائه راهکارهای علمی در مقابله با کرونا و ایجاد زیرساخت‌های لازم برای دستیابی به فرآیندهای نوین آموزش و پژوهش تأکید شد.

قانون خیلی زود کتاب درسی پزشکی شد و شرح‌های بسیار بر آن نوشتند. به زبان لاتینی هم ترجمه شد و در مدارس اروپا آن را تدریس کردند.

بوعلی سینا هم طبیب بزرگ است و هم فیلسوف بزرگ. تا زمان جدید، پزشکان بزرگ همه فیلسوف بودند و فیلسوفان اگر نه همه، غالباً پزشکی می‌دانستند. فیلسوفان بزرگی مثل بوعلی و بعضی از اخلاف او به شغل پزشکی نیز مشغول بوده‌اند. در اینکه فلسفه به پزشکی مدد رسانده است و می‌رساند لااقل در نظر نویسنده این سطور تردیدی وجود ندارد. اما فلسفه هم از پزشکی بهره‌ها برده است و می‌تواند بهره ببرد.

شاید یکی از مزایای کتاب قانون بوعلی این بوده است که آن را بر وفق نظم منطقی و فلسفی خاص ترتیب داده و کلیات و جزئیات را در هم نیامیخته و هر یک را در جای خود آورده است. پزشکان و فیلسوفان قربات‌های بسیار دارند و متأسفانه ما که در دو قرن اخیر کمتر به علم و روابط علوم و جایگاه هر یک اندیشیده‌ایم به این قبیل معانی اهمیت نداده‌ایم. اینکه پزشکان را حکیم می‌خوانده‌اند و اهل فلسفه تا این اواخر پزشکی می‌دانسته‌اند می‌تواند مؤید این قربات باشد. با توجه به نکته‌ای که گفته شد از مدتی پیش به این فکر افتاده‌ام که مقاله‌ای بنویسم و قربات میان فلسفه و پزشکی و مقام و جایگاه این علم را در میان علوم و در جامعه بشری نشان دهم. البته این کار آسان نیست و لازمه‌اش داشتن اطلاعاتی است که متأسفانه از آنها بهره کافی ندارم. آنچه اکنون می‌توان گفت این است که فلسفه و پزشکی در جان ابن سینا با هم جمع شده بود تا آنجا که می‌توان گفت به نظر او فلسفه و پزشکی هر دو علم درمان‌اند. یکی علم درمان بیماری‌های مردم بیمار است و دیگر علم درمان دردهای اجتماع و زندگی عمومی. اگر او کتاب بزرگ فلسفه خود را شفا نامید و به کتاب پزشکی‌اش نام قانون داد وجهش اعتقاد به قربات فلسفه و پزشکی بود.

ما اکنون چه نسبتی با ابن سینا داریم؟ به وجود او افتخار می‌کنیم و آثارش را کم و بیش در اینجا و آنجا می‌آموزیم. ما ابن سینا را بزرگ می‌دانیم اما کمتر به جایگاه و مقام تاریخی او می‌اندیشیم و از او درس تفکر می‌گیریم. ابن سینایی که ما می‌شناسیم ابن سینای

پیام رئیس فرهنگستان علوم به مناسبت روز پزشک

این پیام برای هم‌اندیشی «اندیشیدن با ابن سینا» صادر شد

آقای دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران به مناسبت روز پزشک در پیامی از نقش پزشکان در مقابله با بحران کرونا تقدیر کرد.

این پیام برای هم‌اندیشی دو روزه «اندیشیدن با ابن سینا» صادر شد. این هم‌اندیشی دو روزه به همت مرکز فرهنگی شهر کتاب به صورت مجازی و با حضور استادان فلسفه و پزشکان به مناسبت اول شهریور روز بزرگداشت ابن سینا و روز پزشک در روزهای شنبه و یکشنبه اول و دوم شهریور برگزار شد. متن پیام دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم و فیلسوف معاصر به هم‌اندیشی دو روزه «اندیشیدن با ابن سینا» بدین شرح است:

اول شهریور روز بزرگداشت بوعلی سینای بزرگ و روز پزشکان است. پزشکان درست فکر کرده‌اند که روز بوعلی را روز خود دانسته‌اند. همین که کتاب قانون او دومین کتابی است که در اروپا چاپ شد، گواه عظمت مقام و اعتبار کتاب قانون و صاحب آن است. اروپاییان این کتاب را بر آثار جالینوس و بسیاری دیگر از بزرگان پزشکی مقدم داشته‌اند. کتاب قانون گرچه به اعتبار عدد صفحات و فصول مفصل می‌نماید در نظر نویسنده بزرگش حاوی «حداقل لازم» مطالبی است که یک پزشک باید بداند. ابن سینا در مقدمه کتاب نوشته است که کوشش دیگری در این زمینه در پیش دارد که اگر اجل به او مهلت دهد و سرنوشت یاری‌اش کند آن را انجام خواهد داد. کتاب

قانون و شفا و تا حدودی اشارات است. اما نمی‌دانیم ابن‌سینای منطق‌المشرقیین و دیگر آثار گمشده‌اش چه می‌گفته و می‌اندیشیده است؟ ابن‌سینا کتاب شفا را کتاب درسی و شرح آراء مشایبان و نه مجموعه آراء خود دانسته است. کتاب اشارات هم چندان موجز است که باید مطالب بین‌السطور آن را خواند و نمی‌دانیم شارحان این مطالب را خوانده‌اند یا نه. نوشته‌های تمثیلی‌اش هم تا این اواخر چندان مورد اعتنا نبوده است. حتی به دانشنامه علایی‌اش هم چنانکه باید اعتنا نکرده‌ایم. فیلسوف در این کتاب زبان فارسی را با فلسفه آشنا کرده و به فلسفه زبان فارسی آموخته است. نکته مهم دیگر اینکه وقتی به مقام ابن‌سینا در فلسفه فکرمی‌کنیم باید نسبت او و فارابی را در نظر آوریم.

فارابی مؤسس فلسفه اسلامی است، اما همه ابن‌سینا را شیخ‌الرئیس و بزرگ فیلسوفان می‌دانند. شیخ‌الرئیس به فارابی احترام می‌گذاشت و هرگز درصدد رد نظرهای او برنیامد اما در تربیتی که به فلسفه داد در آراء فارابی نیز تعدیل‌هایی پدید آورد و شاید با این تعدیل‌ها بود که فلسفه توانست در تاریخ دوره اسلامی دوام بیاورد، بی‌آنکه از طرح کلی فارابی منصرف شود. به عبارت دیگر،

ابن‌سینا هم مطالب فارابی را نظم و تفصیل داد و هم نظرها و مسائل را در جای مناسب خود نشانده و هم خردمندانه به امکان‌های جهان اسلامی زمان خود نظر کرد و نسبت میان دین و سیاست را چنان دریافت که سیاست نه صرف سیاست مدنی بلکه سیاست کشور و سرزمینی بزرگ باشد. او راهی را که فارابی در نظر آورده بود چنان ممهد کرد که اخلافتش توانسته‌اند آن را بی‌زحمت بسیار بییمایند و در منزل‌های این راه بود که فلسفه اشراق و مشا و عرفان و کلام با هم جمع شدند. تکرار کنم که پزشکان کار خوبی کردند که روز ابن‌سینا را روز پزشکی دانستند. این روز را به آنان تبریک باید گفت و مخصوصاً در ایامی که ویروس کرونا سلامت مردمان را به خطر انداخته و پزشکان در صف اول مقابله با آن ایستاده‌اند بیشتر باید قدر آنان را دانست.

فرهنگستان علوم نیز روز این استاد و روز پزشک را به همه پزشکان و اهل فلسفه تبریک می‌گوید و سپاس و ستایش خود را از پزشکی و پزشکان و مخصوصاً کاری که در شرایط دشوار کنونی به عهده گرفته‌اند به جامعه پزشکی و نظام بهداشت و درمان کشور تقدیم می‌کند.

نگرانی درباره آینده تعلیم و تربیت در کشور

اتحادیه انجمن‌های ایرانی علوم ریاضی و شاخه‌های ریاضی و فیزیک فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران در اعلام نظری درخصوص آینده تربیت معلم در کشور ابراز نگرانی کردند.

متن بیانیه بدین شرح است:

«باسمه‌تعالی؛

بر اساس سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، دانش‌آموزان کشور باید بتوانند در همه ساحت‌های تعلیم و تربیت، از جمله ساحت‌های اعتقادی، عبادی، اخلاقی، هنری، اقتصادی،

حرفه‌ای، علمی و فناورانه، آموزش‌های لازم را فراگیرند و برای ساختن ایران آباد، پیشرفته و سرفراز در آینده تربیت شوند. تحقق این هدف مهم به عوامل مختلف و اجرای صحیح راهکارهای مذکور در این سند وابسته است که یقیناً مهمترین آنها، تربیت و حضور معلمان توانمند، متخصص و کارآزموده در نظام آموزش و پرورش کشور است.

تربیت معلم، یکی از رسالت‌های برجسته جامعه دانشگاهی دانسته می‌شود. تربیت یک معلم خوب به لوازم متعددی نیازمند است که برخورداری از امکانات فراگیری دروس تخصصی در یک محیط

علمی-آموزشی با حضور استادان باتجربه و کارآزموده، آشنایی با روش‌های تحقیق و استفاده از تجهیزات کافی آزمایشگاهی و گذراندن دوره‌های کارآموزی، به همراه فراگیری روش‌های تعلیم و تربیت و اخلاق اسلامی، از اهم این لوازم هستند تا توانایی انجام رسالت مهم معلمی که تربیت نسل آینده کشور است، به دست آید. به این منظور ضروری است تمام دانشگاه‌های کشور، به ویژه آنها که از سطح بالای توانمندی برای تربیت آموزشی و پژوهشی دانشجویان در رشته‌های علوم پایه برخوردار هستند، در فرآیند تربیت معلمان مورد نیاز کشور مشارکت داشته باشند. جداسازی یا حذف رسالت تربیت معلمان از دانشگاه‌های کشور و سپردن انحصاری این امر مهم به یک دانشگاه خاص، در حقیقت محروم کردن نسل آینده کشور از ورود به مباحث نوین علمی و بی‌محتوی ساختن حرفه مقدس معلمی است.

مطالعات کارشناسان و محققان آشنا به مسائل آموزشی، نشان می‌دهد که پردیس‌های دانشگاه فرهنگیان توان تربیت نیروهای آینده‌ساز کشور را ندارند و نمی‌توانند این وظیفه خطیر را با کیفیت مطلوب به انجام برسانند.

علاوه بر این، اهداف دانشکده‌های علوم و علوم تربیتی برای گسترش علوم و حرفه معلمی که با سرمایه عظیم ایجاد شده‌اند نیز محقق نمی‌شوند.

واقعاً سزاوار نیست که دانشگاه‌های خوب کشور با برخورداری از وجود استادان متخصص و متعهد در زمینه‌های مختلف علمی، در امر تربیت معلم و تأمین نیاز مبرم وزارت آموزش و پرورش هیچ‌گونه نقش بایسته‌ای نداشته باشند. همان‌طور که در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، تعلیم و تربیت از مهمترین زیرساخت‌های تعالی همه‌جانبه و ابزار جدی برای ارتقای سرمایه انسانی شایسته کشور در عرصه‌های مختلف دانسته شده است، نمی‌توان پذیرفت که این ابزار بدون پشتیبانی و مشارکت دانشگاه‌های توانمند کشور به کار گرفته شود که قطعاً در این صورت از کارآمدی و اثربخشی آن به شدت کاسته خواهد شد.

کنار گذاشتن دانشگاه‌های کشور از فرایند تربیت معلم، نظام آموزش و پرورش کشور را از فرصت‌های بی‌نظیر بهره‌مندی از

محیط‌های علمی و تحقیقاتی کشور به خصوص در ساحت تعلیم و تربیت علمی و فناوریانه محروم می‌کند. ضمن آنکه انگیزه تحصیل دانشجویان مستعد در دانشگاه‌های کشور که عاشقانه به حرفه معلمی برای آینده شغلی خود می‌اندیشند را نیز از بین می‌برد. این کاهش انگیزه به طور خاص باعث کاهش ترغیب دانشجویان به تحصیل در رشته‌های علوم پایه و ریاضیات در دانشگاه‌های کشور می‌شود و به آثار ناگواری بر ارتقای علوم پایه و مهندسی در آینده کشور می‌انجامد که تحقق اهداف سند نقشه جامع علمی کشور را با مخاطرات جدی مواجه خواهد کرد. به عبارت دیگر، منطقی نیست که کار آموزش معلمان در کشور به مراکز و پردیس‌هایی منحصر شود که فاقد امکانات آموزشی، علمی و آزمایشگاهی لازم هستند.

این مراکز و پردیس‌ها با نداشتن تعداد کافی استادان مجرب و توانا و بدون بهره‌مندی از کمترین تجهیزات آزمایشگاهی و تحقیقاتی، نه تنها نمی‌توانند دانشجویان خود (یا معلمان آینده) را به مدارج علمی مناسب برسانند، بلکه آنها را با انگیزه تضمین شغل معلمی، از پذیرفته شدن در سایر دانشگاه‌های کشور و حضور در کنار استادان توانمند و فرهیختگان دانشگاهی نیز بازمی‌دارند.

در همه کشورهایی که در آنها آموزش از اهمیت خاصی برخوردار است، مسئله دریافت مجوز معلمی برای نایل شدن به افتخار معلمی یک ضرورت است که در اکثر این کشورها، با گذراندن دوره‌های خاص آموزشی در دانشگاه‌ها و توسط استادان مجرب و متخصصان تعلیم و تربیت محقق می‌شود. در کشور ما نیز این امر مهم توسط دانشگاه فرهنگیان، به شرط بهره‌گیری از استادان مجرب و معلمان با سابقه، در حوزه اصلی‌ترین وظیفه آن به خوبی قابل انجام است.

به علاوه دانشگاه فرهنگیان می‌تواند برنامه‌های آموزش ضمن خدمت معلمان را به کمک استادان و دانشگاه‌های کشور، انجمن‌های علمی آموزشی معلمان و سایر انجمن‌های علمی اجرا کند. بر این اساس از تصمیم‌سازان آموزشی کشور خواسته می‌شود، برای تربیت معلمان شایسته از دانشگاه‌های معتبر و با سابقه کشور یاری جویند و صدور گواهینامه صلاحیت معلمی برای

دانش‌آموختگان دانشگاه‌ها را بر اساس ماده ۲۸ اساسنامه دانشگاه فرهنگیان به گذراندن دوره‌های آموزشی کسب شایستگی معلمی و تأیید این دانشگاه منوط کنند. بدیهی است در این فرآیند، انجمن‌های علمی معلمان نیز می‌توانند توانمندی‌های تخصصی خود را برای روزآمدسازی گواهینامه‌های صادره در خدمت دانشگاه فرهنگیان قرار دهند.

در اینجا با استناد دوباره به سند تحول بنیادین آموزش و پرورش که مدرسه را محلی برخوردار از مربیان دارای فضایل اخلاقی و شایستگی‌های حرفه‌ای می‌داند، تأکید می‌شود که صورت مطلوب این «شایستگی‌های حرفه‌ای» در عرصه‌های مختلف و به ویژه در علوم پایه و ریاضی، با استمداد از توانمندی‌های علمی دانشگاه‌های کشور و به کارگیری دانش‌آموختگان آنها در حرفه معلمی قابل حصول خواهد شد.

با سپاس فراوان از نظرات وزیر محترم علوم، تحقیقات و فناوری در خصوص استفاده بهینه از امکانات دانشگاه‌های دولتی و دانشگاه فرهنگیان به منظور تربیت نیروی انسانی مورد نیاز وزارت آموزش و پرورش، امیدوار هستیم با توجه به تصویب ماده واحده «سیاست‌های جذب معلمان در آموزش و پرورش» توسط شورای عالی انقلاب فرهنگی در جلسه مورخ ۱۳۹۹/۰۸/۲۷ این شورا، ضوابط اجرایی مبتنی بر ماده ۲۸ اساسنامه دانشگاه فرهنگیان، به نحو مناسب شرایط ورود دانش‌آموختگان دانشگاهی به ویژه دانش‌آموختگان رشته‌های علوم پایه دانشگاه‌های طراز اول کشور را به شغل شریف معلمی فراهم کند.

در خاتمه اتحادیه انجمن‌های ایرانی علوم ریاضی با عضویت انجمن ریاضی ایران، انجمن آمار ایران، انجمن فیزیک ایران، اتحادیه انجمن‌های علمی-آموزشی معلمان ریاضی ایران، انجمن رمز ایران، شورای خانه‌های ریاضیات ایران، انجمن ایرانی تحقیق در عملیات، انجمن سیستم‌های فازی ایران، انجمن سنجش از دور GIS ایران و انجمن علمی فرماندهی و کنترل ایران و شاخه‌های ریاضی و فیزیک گروه علوم پایه فرهنگستان جمهوری اسلامی ایران با ابراز نگرانی عمیق از آینده وضعیت علوم پایه در کشور و با اعتقاد عمیق به این مهم که تربیت معلمان متخصص و توانمند، با

صلاحیت‌های اخلاقی لازم برای تعلیم و تربیت می‌تواند زمینه‌ساز ارتقاء علوم پایه در کشور باشد، با استناد به مطالب پیش‌گفته، به طور خلاصه از عموم مسئولان و تصمیم‌گیران حوزه آموزش کشور درخواست می‌کند:

۱- با عنایت به رهنمودهای رهبر معظم انقلاب برای توجه به رشته‌های علوم پایه و ریاضی در کشور، شرایط ورود فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها، به ویژه در رشته‌های علوم پایه به حرفه معلمی از طریق ضوابط اجرایی ماده ۲۸ اساسنامه دانشگاه فرهنگیان به نحو بایسته فراهم شود.

۲- ارتقاء علوم پایه در کشور به عنوانی که ضرورت انکارناپذیر برای توسعه پایدار کشور در آینده، ریشه در تحول و تقویت آموزش علوم پایه در مدارس کشور دارد و این مهم در گرو تربیت معلمان متخصص، توانمند و آشنا با علوم و فناوری‌های نوین است. به این منظور ضوابط اجرایی ماده ۲۸ اساسنامه دانشگاه فرهنگیان کشور به نحوی تدوین شوند که ضرورت حضور دانش‌آموختگان رشته‌های علوم پایه دانشگاه‌ها در حرفه معلمی به طور دقیق مورد توجه قرار گیرد.

۳- در بازنگری آینده سند بنیادین تحول آموزش و پرورش و با ملاحظه مفاد کنونی آن در بخش‌های مختلف، از جمله:

■ در بخش چشم‌انداز که مدرسه را «کانون عرضه خدمات و فرصت‌های تعلیم و تربیتی» ترسیم می‌کند؛

■ در بخش اهداف کلان که بر روی «ارتقاء اثربخشی و افزایش کارایی در نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی» تأکید دارد؛

■ در بخش هدف‌های عملیاتی و راهکارها که به «توسعه زمینه پژوهشگری و افزایش توانمندی‌های حرفه‌ای معلمان» و «جلب مشارکت دانشگاه‌های برتر در امر تربیت تخصصی-حرفه‌ای معلمان» اشاره می‌کند؛

بر استفاده از امکانات آموزشی و پژوهشی دانشگاه‌ها و توانمندی‌های تخصصی استادان آنها برای مهارت‌افزایی معلمان و همچنین به کارگیری دانش‌آموختگان دانشگاه‌های برتر در حرفه معلمی، به عنوان یک راهکار مهم برای ارتقاء نظام تعلیم و تربیت کشور، تصریح شود. ۱۸ آذر ۱۳۹۹.

انتشار شماره سوم مجله توسعه علوم انسانی^۱

برای توسعه علمی باید راه ارتباط و مراوده این سازمان ها و مجامع را با هم فراهم آوریم و بدانیم علمی که بخواهد در خدمت جامعه باشد باید علمی مرکب و کل نگر باشد.

دکتر الوانی در ادامه بلای بیماری کووید ۱۹ را مثال می زند که صرف تحقیقات پزشکی و درمانی برای حل مسئله کافی نیست و اقتصاددانان و جامعه شناسان و روان شناسان باید به یاری هم این معضل پیچیده را چاره یابی کنند.

اولین مقاله شماره سوم مجله توسعه علوم انسانی به قلم آقای دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم و استاد برجسته فلسفه است و «علوم انسانی و مهندسی اجتماعی» عنوان دارد.

داوری اردکانی در این مقاله با طرح این پرسش ها که آیا مهندسی اجتماعی ممکن است؟ و اگر ممکن است چگونه صورت می گیرد؟ و مهندسان اجتماعی چه کسانی هستند و علوم انسانی و اجتماعی چه مدخلیتی در این کار دارد؟ به بحث در مورد مفهوم و معنای مهندسی اجتماعی که همانا با هدف تعدیل و اصلاح سیاست های اقتصادی، اجتماعی، اداری و علمی انجام می شود می پردازد و نقش شرایط تاریخی در تحقق مهندسی اجتماعی را واکاوی و تأکید می کند که بدون همراهی با تاریخ و درک شرایط و امکانات تاریخی و داشتن چشم انداز اخلاقی و روشن، توسعه و پیشرفت حاصل

شماره سوم مجله «توسعه علوم انسانی» به همت گروه علوم انسانی فرهنگستان علوم منتشر شد.

این مجله که با مدیریت مسئولی و سردبیری آقای دکتر سیدمهدی الوانی عضو پیوسته فرهنگستان علوم و استاد برجسته مدیریت به صورت دو فصلنامه منتشر می شود، با امعان نظر به فضای فرهنگی - ارزشی جامعه و تحت نظر هیئت تحریریه و استادان و پژوهشگران علوم انسانی تدوین می شود و مقالات اصیل علمی و پژوهشی و برگردان آثار برتر علمی را در زمینه علوم انسانی منتشر می کند.

در شماره سوم مجله توسعه علوم انسانی ۸ مقاله منتشر شده است. مرور و نقد کتاب، چکیده مقالات به انگلیسی و راهنمای نویسندگان از دیگر مطالب چاپ شده در این شماره است.

در ابتدای این شماره مقدمه ای به قلم آقای دکتر سیدمهدی الوانی آمده است. وی در این مقدمه اظهار می کند که علم را با ایجاد اداره و سازمان و قانون و مقررات نمی توان بارور کرد و زایش علم نیاز به محیط طبیعی و آزاد دارد و باید برای نشو و نما ی آن شرایط را فراهم کنیم و بستر توسعه علم را از طریق مشارکت و همکاری و همراهی رشته های مختلف علم امکان پذیر سازیم.

وی در ادامه با بیان اینکه نیروهای علمی بالقوه عظیمی در نهادهای علمی کشور به تنهایی مشغول کار علمی هستند، تأکید می کند که

اخبار و گزارش

نمی‌شود.

رئیس فرهنگستان علوم تأکید می‌کند که تاریخ بدون انسان وجود ندارد و انسان هم بیرون تاریخ نیست و به این جهت نمی‌تواند تاریخ را با طرح مهندسی اجتماعی تدوین شده در بیرون از تاریخ و مستقل از آن و طراحی شده با خرد و فهم انتزاعی بسازد. لذا باید با چراغ علم و دانایی و شناخت زمانه، عزم تحول و توسعه کرد و بر حذر بود که از سر خودخواهی به مهندسی اجتماعی پرداخت که در این صورت انتظار توفیق، توقعی موهوم و برآورده‌نشدنی است.

داوری اردکانی در پایان تأکید می‌کند که جهان توسعه‌نیافته قبل از هرچیز به برنامه اصلاح و بهبود وضع اجتماعی و اقتصادی و سیاسی و اخلاقی نیاز دارد و کاش راهی به تدوین چنین برنامه‌ای داشتیم و می‌توانستیم خود را برای اجرای آن آماده کنیم.

دومین مقاله با عنوان «راهکارهای کاهش اطاله دادرسی در امور مدنی» به قلم آقای دکتر سیدحسین صفایی عضو پیوسته و رئیس شاخه حقوق فرهنگستان علوم و استاد دانشگاه تهران و آقای دانیال باخدا دانشجوی دکتری حقوق خصوصی دانشگاه علامه طباطبایی است.

در این مقاله با نظر به اینکه اطاله دادرسی در نظام حقوقی ما هزینه دادخواهی را آنچنان بالا برده است که یا عدالت‌گستری صورت نمی‌گیرد یا به گونه‌ای است که کارکرد مناسب خود را به همراه ندارد، برخی راهکارهای کاهش اطاله دادرسی مطرح می‌شود. البته با این فرض که کاهش اطاله دادرسی تا جایی مطلوب است که موجب تضییع حق اصحاب دعوا نشود و دقت و عدالت فدای سرعت در رسیدگی نشود. این مقاله برخی راهکارهای اطاله دادرسی را مستلزم هماهنگی و همکاری نهادهای مختلف به ویژه دخالت قانونگذار می‌داند که اغلب راهکارهای بلندمدت و پرهزینه‌اند و برای تحقق آن لازم است اصلاحات اساسی در ساختار وضع موجود صورت گیرد.

اما در ادامه بیان می‌کند که برخی دیگر از راهکارها را می‌توان در بستر وضع موجود و با اصلاحات جزئی اعمال کرد. بنابراین در این مقاله که برآمده از پژوهشی است که در فرهنگستان علوم صورت گرفته، ارائه راهکارهای مد نظر تحت عناوین راهکارهای سطح کلان و

سطح خرد مورد بررسی قرار گرفته است.

در مقاله سوم با عنوان «تحقیقات کمی و کیفی؛ مناقشه‌ای بیهوده» به قلم آقای دکتر عزت‌الله نادری عضو وابسته و رئیس شاخه تعلیم و تربیت فرهنگستان علوم و استاد دانشگاه خوارزمی و خانم دکتر مریم سیف نراقی استاد دانشگاه علامه طباطبایی بیان می‌شود مناقشه‌ای که در خصوص تحقیقات کمی و کیفی در مجالس علمی به میان آمده است، حاصل مستقل پنداشتن این دو مرحله از یکدیگر است در حالی که امر تحقیق مستلزم همگرایی بین این دو است. این مقاله تلاش می‌کند با توضیحاتی شفاف و با مصادیقی مستند پراکندگی‌ها در مبحث تحقیقات کمی، کیفی و آمیخته را کاهش دهد تا آنچه شایسته فعل تحقیق است، به عنوان تنها راهکار در اختیار عالم برای حفظ اعلمیت و مرجعیتش، متجلی شود.

مقاله چهارم با موضوع «آموزه‌های همه‌گیری کرونا برای مدیریت و توسعه کشور» به قلم خانم دکتر شمس‌السادات زاهدی عضو وابسته فرهنگستان علوم و استاد مدیریت دانشگاه علامه طباطبایی است. در این مقاله با تأکید بر اینکه توسعه فرآیندی یکپارچه و چندوجهی است که به کلیه وجوه آن باید به گونه‌ای مسئولانه و مدبرانه و به‌طور همزمان پرداخته شود، تصریح می‌شود که اکنون زمان بازنگری اقدامات پیشین و ایجاد تغییرات بنیادین در سیاست‌های مدیریتی و توسعه‌ای است و همه‌گیری کرونا یکبار دیگر بر اهمیت نقش دولت‌ها در اداره امور جوامع صحنه گذاشته و دولت‌های جهان لازم است که شیوه تفکر خود را اصلاح کنند و به جای تلاش برای قدرت داشتن بر دیگران به قدرت داشتن با دیگران بیندیشند، همکاری‌های جهانی را ارتقا دهند و از دستاوردهای حاصله بهره‌مند شوند.

زاهدی در این مقاله بیان می‌کند که همه‌گیری کرونا نشان داد سرنوشت کلیه کشورهای جهان به نوعی در هم گره خورده و آنها عمیقاً به هم وابسته‌اند.

از این رو کشورهای برخوردار موظفند به کشورهای محروم از جهات مختلف علمی، فنی، اقتصادی، بوم‌شناختی و هرآنچه که در فرآیند توسعه همگانی مؤثر است مدد رسانند و در مسیر توسعه و تحول جهانی گام بردارند.

مقاله بعدی با عنوان «اکنون‌زدگی در عصر شتاب تاریخ: چالش‌ها و چشم‌اندازها» اثر آقای دکتر فرشاد مؤمنی استاد اقتصاد دانشگاه علامه طباطبائی و همکار مدعو گروه علوم انسانی فرهنگستان علوم است.

در این مقاله با نظر به اینکه ایران یکی از پیشگامان برنامه‌ریزی توسعه در سطح جهان به شمار می‌آید اما نتایج حاصل از تلاش‌های صورت گرفته در این زمینه با منابع مادی و انسانی صرف شده در این راه و نیز اهداف کیفی مندرج در اسناد برنامه‌ها ناسازگار است، به ریشه‌یابی چرایی این مسئله و چگونگی حل و فصل آن پرداخته شده است. در این پژوهش با رویکردی نهادی همراه با بهره‌گیری از تجربه‌های تاریخی کشور در امر برنامه‌ریزی توسعه نشان داده شده است که غفلت از نقش بنیادی شکاف فزاینده علمی- فناوریانه با پیشگامان و ضرورت تمرکز اساسی بر ریشه‌های آن که عبارت از پاداش بیشتر به فعالیت‌های غیر مولد در برابر فعالیت‌های مولد است، موجب شده بزرگترین تقاضاکننده دستاوردهای علمی- فنی به حاشیه برود.

یافته اصلی این مقاله آن است که به اعتبار هزینه فرصت از دست رفته و دائماً رو به افزایش غفلت مزبور، راه نجات کشور، حل و فصل نهادمند و نظام‌وار مسئله کوتاه‌نگری به مثابه مهمترین سازه ذهنی حاکم بر نظام تصمیم‌گیری و تخصیص منابع ملی است. «پویش راه حل محور در سازمان؛ واکاوی مبانی، فهم اجرا، نقد عمل» اثر آقای دکتر حسن دانایی‌فرد استاد مدیریت دانشگاه تربیت مدرس و همکار مدعو گروه علوم انسانی فرهنگستان علوم و خانم ندا احسانی مقدم دانشجوی دکتری مدیریت رفتاری دانشگاه تربیت مدرس از دیگر مقالات منتشر شده در این شماره است.

در این مقاله بیان می‌شود که پویش راه حل محور، شیوه پژوهش نوآورانه، مثبت و مشارکتی‌ای است که چیزی قریب به چهل سال پیش توسط کوپرریدر و استادش استریواستوا به منظور رفع کاستی قابلیت تعمیم‌پذیری یافته‌های پژوهش داده بنیاد و پس از آن حذف نقایص رویکردهای رایج در حوزه تغییر و توسعه سازمانی مطرح شد. این شیوه به تاسی از دیدگاه‌های ساخت‌گرایانه و پست‌مدرنیسم بر مبنای مفروضات ذهنی گرایانه بنا شده است و با

استمداد از هشت اصل ساخت‌گرایانه، همزمانی، شعرگونه، پیش‌بینی، مثبت، تمامیت، وضع و انتخاب آزاد تلاش می‌کند، از طریق ایجاد جوی عادلانه، مشارکتی و مثبت، مقاومت‌ها در برابر تغییر را تقلیل و همکاری‌ها را تشدید کند. پویش راه حل محور با تقویت قوت‌های گروه، نیل به آینده مطلوب را تسهیل کرده و پنج گام انتخاب عنوان مثبت، کشف، رویکرداری، طراحی و سرنوشت را گام‌های ضروری برای ایجاد تغییرات اثربخش می‌داند. مقاله حاضر در صدد است تا از طریق تشریح سیر تطور، تعاریف، مفروضات، اصول و مراحل انجام آن، شناختی جامع از این شیوه پژوهش، فراهم آورد.

مقاله هفتم با عنوان «فرا حکمرانی، رویکردی نو در مدیریت دولتی» نوشته آقای دکتر محسن فرهادی دانش‌آموخته دکتری مدیریت دولتی پردیس فارابی دانشگاه تهران است.

این مقاله با اتخاذ رویکردی معرفت‌شناسانه، روایت گرابعد تغییر از حکومت به حکمرانی و شناسایی دیدگاه‌های جدید در حکمرانی است؛ و تلاشی است برای فهم و استنباط منطق حکمرانی مبتنی بر بازآفرینی نقش دولت که ظهور شکل‌های جدیدی از حکمرانی شبکه‌ای، چندسطحی و چند ذینفعی و فرا حکمرانی را در پی داشته است. هدف این مقاله شناخت فرا حکمرانی و تمهیدات ساختاری لازم برای تحقق آن در راستای اصلاحات مدیریت دولتی و حکمرانی است. برای این منظور از روش فراترکیب برای مطالعه و تحلیل بهره‌گیری شده و فراترکیب خود را به مقاله‌های علمی که در مجلات خارجی در مورد حکمرانی و فرا حکمرانی به رشته تحریر درآمده، اختصاص داده است.

«تنوع عصبی؛ پیش به سوی خلق یک محیط کاری فراگیر» عنوان آخرین مقاله این شماره مجله است که توسط آقایان دکتر رضا طهماسبی استادیار دانشکده مدیریت و حسابداری پردیس فارابی دانشگاه تهران، دکتر ابوالفضل گائینی استادیار پژوهشگاه حوزه و دانشگاه و خانم فاطمه حاج کریمی دانشجوی دکتری پردیس فارابی دانشگاه تهران نوشته شده است.

اصطلاح تنوع عصبی برای ارائه یک زیرمجموعه به شدت در حال رشد از شمول و تنوع سازمانی استفاده می‌شود که می‌خواهد

استعداد افرادی که متفاوت فکر می کنند را به حداکثر برساند. تنوع عصبی این ایده است که شرایط شناختی هم چون اوتیسم، ADHA، خوانش پیریشی و کنش پیریشی گونه های طبیعی در روشی است که افراد فکر می کنند و اطلاعات پردازش می کنند. در این مقاله توضیح مختصری از هر یک از این مقوله ها ارائه و به نقاط قوت و چالش های بالقوه افراد مبتلا، در سازمان پرداخته شده است. هدف این مقاله، با استفاده از روش مرور نظام مند معرفی همین تنوع، و ارائه راهنمایی جهت خلق یک محیط کاری فراگیر،

مبتنی بر مدل اجتماعی ناتوانی است؛ مدلی که بیان می کند افراد تنوع عصبی ناتوان هستند، زیرا جامعه و محیط های کاری صرفاً به نفع افراد طبیعی سازماندهی می شوند. در بخش پایانی شماره اخیر مجله توسعه علوم انسانی و در بخش مرور و نقد کتاب، کتاب «تحلیل خط مشی عمومی: رویکردی یکپارچه» اثر William N. Dunn توسط آقای دکتر حسن دانایی فرد معرفی شده است. چکیده مقالات به زبان انگلیسی در پایان مجله آمده است.

انتشار ۴ شماره فصلنامه آموزش مهندسی ایران

در سال ۱۳۹۹، چهار شماره فصلنامه آموزش مهندسی ایران به همت گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم منتشر شد.

■ در هشتاد و پنجمین شماره فصلنامه آموزش مهندسی ایران علاوه بر پیشگفتار، مقالات ذیل آمده است:

- طراحی و اجرای برنامه کارشناسی ارشد آموزش مهندسی (حسین معاریان عضو وابسته فرهنگستان علوم و استاد دانشکده فنی دانشگاه تهران)
- شناسایی و رتبه بندی مؤلفه های اخلاق مهندسی با رویکرد تصمیم گیری چندشاخصه (مهدی صفایی، اردلان فیلی، امید جباری و سیداحمد جنبعلی جهرمی؛ نویسندگان اول، سوم و چهارم؛

گروه مهندسی عمران و نویسنده دوم: گروه مدیریت، مؤسسه آموزش عالی آپادانا، شیراز)

- بررسی اصول و مبانی اخلاق زمین به عنوان شاخه ای نوظهور در اخلاق حرفه ای و ضرورت توجه به آموزش آن (مجتبی طباطبایی، سروش مقصودی، فرامرز دولتی ارده جانی؛ گروه مهندسی محیط زیست معدنی، دانشکده مهندسی معدن، پردیس دانشکده های فنی دانشگاه تهران)

- راهبردهای آموزش علوم و مهندسی همگام با زبان اشاره ناشنویان (مینو عالمی دانشیار دانشگاه آزاد اسلامی- واحد تهران غرب و علی مقداری استاد دانشگاه صنعتی شریف و عضو وابسته فرهنگستان علوم)

اخبار و گزارش

- بررسی میزان رعایت استاندارد بین المللی ایزو ۲۱۴ در چکیده فارسی پایان نامه ها و رساله های رشته های فنی - مهندسی دانشگاه تبریز (زهرا جهانبان اسفهلان کارشناسی ارشد، افشین حمدیپور و رسول زوارقی؛ دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی دانشگاه تبریز)

- صلاحیت های اعضای هیئت علمی برای آموزش تنوع زیستی و محیط زیستی با رویکرد تحلیل محتوا (حمید موحد محمدی، مونا بابایی، امیر علم بیگی، احمد رضوانفرو و امیرافضلی؛ دانشکده اقتصاد و توسعه کشاورزی دانشگاه تهران)

- بررسی تطبیقی تخصص گرایی تولیدات علمی دانشگاه های صنعتی در شهر تهران در حوزه مهندسی در بین سال های ۱۹۹۹-۲۰۱۸ (عرفان قادری آزاد، محسن فاضلی ورزنه و سپیده فهیمی فر؛ دانشکده مدیریت دانشگاه تهران)

■ در هشتاد و ششمین شماره فصلنامه آموزشی مهندسی ایران، ۷ مقاله از استادان و صاحب نظران در زمینه های مختلف آموزش مهندسی به شرح ذیل به چاپ رسیده است:

- علم چگونه آینده را پیش بینی می کند؟ (علی غفاری و مسعود عبداللہی نیا؛ دانشگاه صنعتی خواجه نصیرالدین طوسی)

- بررسی علل بی انگیزگی دانشجویان مهندسی (حسین معماریان رئیس کرسی یونسکو در آموزش مهندسی، آزاده معماریان کارشناسی ارشد آمار و عماد محصل افشار کارشناسی ارشد مهندسی معدن)

- ارزیابی و رتبه بندی معیارهای انتخاب استاد راهنما با روش های تصمیم گیری چند معیاره؛ مطالعه موردی دانشگاه صنعتی ارومیه (رحیم دباغ و پریا عزیزپور؛ دانشگاه صنعتی ارومیه)

- تطبیق برنامه دروس گرافیک مهندسی با رویکردهای مدرن طراحی با استفاده از یک روش داده کاوی هایپریدی مبتنی بر به کارگیری تابع کیفیت و تحلیل چند معیاره DEMATEL به صورت فازی (حمید حق شناس گرگانی؛ علیرضا جهان تیغ پاک؛ مرکز گرافیک مهندسی دانشگاه صنعتی شریف)

- بررسی رابطه و مقایسه ابعاد میزان گرایش به علوم، فناوری، مهندسی و ریاضی با میزان مهارت های لازم برای قرن ۲۱ (سحر برادران عبداللہی و فیروز محمودی؛ دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی دانشگاه تبریز)

- وضعیت اشتغال پذیری دانش آموختگان دانشگاه فنی و حرفه ای از منظر معاونان فرهنگی و دانشجویی (رضا مهدی و احمد کیخا؛ پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم و دانشگاه تهران)

- بررسی برداشت فراگیران و تأثیر استفاده از نرم افزار Edmodo بر مهارت های نگارش دانشجویان مهندسی راه آهن (محبوبه تقی زاده، مینا بصیرت و آتنا اجتهادی؛ گروه زبان های خارجی دانشگاه علم و صنعت ایران)

■ در هشتاد و هفتمین شماره این فصلنامه، مقالات ذیل منتشر شده است:

- تحقیقات مسئله دار در معماری (زهرا اهری، هادی ندیمی، صحرا عابری زاهد، فاطمه توانایی مروی، پریسا رحیمزاده، مریم حیدرخانی و شیوا فلاح نجم آبادی؛ دانشکده معماری دانشگاه شهید بهشتی)

- مطالعه تطبیقی و مقایسه شیوه اجرای آزمون جامع دکتری رشته مهندسی شیمی دانشگاه های منتخب ایران و آمریکا (غلامرضا پازوکی، منیره تدین و منیژه میرهاشمی؛ دانشکده مهندسی شیمی دانشگاه صنعتی امیرکبیر)

- آموخته هایی از همه گیری کووید-۱۹ در برنامه ریزی آموزشی دانشکده مهندسی دانشگاه فردوسی مشهد (علی کریم پور، حمیدرضا پوررضا، مجید میرزاویری و علی عباسی؛ دانشگاه فردوسی مشهد)

- ارزیابی دانش محیط زیستی در برنامه درسی دوره کارشناسی ارشد رشته های طراحی و برنامه ریزی شهری (رزا وکیلی نژاد؛ دانشکده هنر و معماری دانشگاه شیراز)

- بررسی زمان شناختی دانشگاه های برتر کشور از منظر شاخص های دروندادی در پنجاه سال اخیر (غلامعلی منتظر و مهدیه فرازکیش؛ دانشگاه تربیت مدرس)

- الگوی مفهومی توسعه حرفه ای اعضای هیئت علمی به منظور ارتقای کیفیت در آموزش مهندسی (داود قرونه دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی دانشگاه فردوسی مشهد و فاطمه ثنائی پور مجتمع آموزش عالی صنعت آب و برق خراسان)

- بررسی کاهش قابل ملاحظه داوطلبان رشته های مهندسی (پرویز جبه دار مارالانی عضو پیوسته فرهنگستان علوم و استاد دانشکده فنی

دانشگاه تهران)

■ در هشتاد و هشتمین شماره فصلنامه آموزش مهندسی ایران، ویژه زمستان ۱۳۹۹، ۶ مقاله از استادان و صاحب نظران در زمینه های مختلف آموزش مهندسی به چاپ رسیده است. عناوین مقالات منتشر شده به این شرح است:

- تأثیر عوامل محیطی بر بهره وری و رضایت دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته رایانه (شیما اسفندیاری، سید محمد رضا موسوی و اشکان سامی: دانشکده برق و کامپیوتر دانشگاه شیراز)

- نقش مدیریت دانش فردی بر اشتغال پذیری دانشجویان فنی-مهندسی (عباس خاکپور، نسرين قیاسوند و هانیه کلانتری: دانشکده علوم انسانی دانشگاه ملایر)

- تحلیل ساختاری عواطف و اعتیاد به اینترنت با میانجی گری

احساس تنهایی در دانشجویان مهندسی (معصومه عزیزی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه زابل)

- بررسی تأثیر سطح تحصیلات نیروی انسانی در کارایی صنعت ریلی ایران و نقش دانشکده مهندسی راه آهن (ملودی خادم ثامنی و علی آشور: دانشکده مهندسی راه آهن دانشگاه علم و صنعت ایران)

- استفاده از رویکرد تحلیل پوششی داده ها برای ارزیابی کارایی آموزش در دانشکده های دانشگاه خلیج فارس بوشهر: مطالعه موردی (محمد نوریان و محمد قلعه گلایی: دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران جنوب)

- اخلاق زیست محیطی در آموزش مهندسی: یک حلقه مفقوده (دانشکده مهندسی عمران و معماری دانشگاه شهید چمران اهواز) در انتهای هر شماره فصلنامه خلاصه مقالات به انگلیسی آمده است.

انتشار ۲ شماره مجله

پژوهش های راهبردی در علوم کشاورزی و منابع طبیعی

■ شماره یک از جلد ۶ مجله پژوهش های راهبردی در علوم کشاورزی و منابع طبیعی، ویژه پاییز ۱۳۹۹، به همت گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم منتشر شد.

در این شماره ۶ مقاله از استادان و صاحب نظران رشته های مختلف کشاورزی و منابع طبیعی به چاپ رسیده و در پایان بیانیه های صادر شده از سوی گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم، حاصل همایش های برگزار شده توسط گروه مزبور، منتشر شده است. چکیده مقالات به زبان انگلیسی، راهنمای نویسندگان و کوتاه ها برای

نماینده از دیگر مطالبی است که در مجله آمده است. عناوین مقالات و بیانیه های منتشر شده در این شماره بدین شرح است:

- سلامت و کیفیت فراورده های ارگانیک و ترازن (میترا ملانی پوروی دانشجوی دکتری دانشگاه آزاد واحد علوم پزشکی تهران و دکتر محمد شاهی استاد دانشگاه صنعتی اصفهان و عضو وابسته فرهنگستان علوم)

- نقشه راه توسعه گلخانه های ساحلی جنوب کشور با اقلیم گرمسیری (دکتر قاسم زارعی دانشیار پژوهش مؤسسه تحقیقات فنی و مهندسی کشاورزی، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی)

- نگرش همه جانبه بر انتقال آب بین حوضه ای (امید رجا دانشجوی دکتری و دکتر مسعود پارسى نژاد دانشیار دانشگاه تهران)

- چالش های کاربرد زیست فناوری های تولید مثلی در دام (دکتر محمد جواد ضمیری استاد دانشگاه شیراز و همکار مدعو گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم)

- رویکرد اعتباربخشی در مرکزهای پژوهشی کشاورزی و منابع طبیعی ایران (دکتر بهجت تاج‌الدین، دکتر فریبرز عباسی و دکتر نادر حیدری به ترتیب، دانشیار، استاد و دانشیار مؤسسه تحقیقات فنی و مهندسی کشاورزی، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی)

- واکاوی آخرین وضعیت آبی‌پروری جمهوری اسلامی ایران (دکتر حسینعلی عبدالحی دانشیار مؤسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی و دکتر رضا عسگری دانش‌آموخته دکتری دانشگاه تهران)

بیانیه‌های منتشرشده از همایش‌های برگزار شده توسط گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم عبارتند از:

- مروری بر توسعه پایدار بخش کشاورزی در جهان و ایران (دکتر کورش وحدتی استاد دانشگاه تهران و همکار مدعو گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم)

- ناسازنمایی کشاورزی فاریاب و محدودیت منابع آب (دکتر کامران داوری استاد دانشگاه فردوسی مشهد)

■ در شماره دوم از جلد ۶ مجله پژوهش‌های راهبردی در علوم کشاورزی و منابع طبیعی، ویژه بهار ۱۴۰۰، مقالات و بیانیه‌های ذیل منتشر شده است:

- راهبردهای توسعه صنایع تبدیلی و تکمیلی محصول‌های باغبانی استان فارس، ایران (زینب شکوهی، سپیده ذوالانوار شیرازی و آذر شیخ‌زین‌الدین به ترتیب، استادیار، دانشجو و استادیار دانشگاه شیراز)

- بررسی وضعیت موجود تولیدهای کشاورزی و منابع طبیعی ایران (عباس شریفی‌تهرانی و عبدالمجید مهدوی دامغانی به ترتیب، استاد دانشگاه تهران و عضو پیوسته فرهنگستان علوم؛ دانشیار دانشگاه شهید بهشتی و همکار مدعو گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم)

- بررسی اسنادی وضعیت منابع و مصرف‌های آب کشاورزی در ایران؛ واکاوی وضعیت موجود، آسیب‌شناسی و راه‌های برون‌رفت از چالش‌ها (جواد بذرافشان، علی خلیلی، شاهرخ زند پارسا، علیرضا سپاسخواه، امین عزیزاده و جواد فرهودی اعضای شاخه آبیاری فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران و به ترتیب، دانشیار دانشگاه تهران، استادان دانشگاه تهران، دانشگاه شیراز، دانشگاه شیراز، دانشگاه فردوسی

مشهد و دانشگاه تهران)

- وضع موجود تولید محصول‌های باغبانی در ایران: یک بررسی اسنادی ۱- میوه‌ها (مرتضی خوشخوی، کورش وحدتی، وارگین گریگوریان، عنایت‌اله تفضلی، حسن صالحی، مجید عزیزی و مصطفی مبلی اعضای شاخه علوم باغبانی فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران و به ترتیب، استادان دانشگاه شیراز، دانشگاه تهران، دانشگاه تبریز، دانشگاه شیراز، دانشگاه شیراز، دانشگاه فردوسی مشهد و دانشگاه صنعتی اصفهان)

- وضع موجود تولید محصول‌های باغبانی در ایران: یک بررسی اسنادی ۲- سبزی‌ها، گل‌ها، گیاهان زینتی و گیاهان دارویی (مرتضی خوشخوی، حسن صالحی، مجید عزیزی، مصطفی مبلی، کورش وحدتی، وارگین گریگوریان، عنایت‌اله تفضلی و مریم حقیقی اعضای شاخه علوم باغبانی فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران و به ترتیب، استادان دانشگاه شیراز، دانشگاه شیراز، دانشگاه فردوسی مشهد، دانشگاه صنعتی اصفهان، دانشگاه تهران، دانشگاه تبریز، دانشگاه شیراز و دانشیار دانشگاه صنعتی اصفهان)

- بررسی اثرگذاری ارزش افزوده بخش صنعت بر انتشار گاز دی‌اکسید کربن در ایران: رویکرد منحنی محیط زیستی کوزنتس (مرتضی تهمامی‌پورزند، سمانه عابدی، افشین سفاهن و سجاد فتح‌اللهی به ترتیب، استادیاران دانشکده اقتصاد و علوم سیاسی دانشگاه شهید بهشتی، دانشگاه علامه طباطبائی، دانشگاه پیام نور مرکز تهران جنوب و دانش‌آموخته کارشناسی ارشد دانشگاه شهید بهشتی)

بیانیه‌های منتشرشده از همایش‌های برگزار شده توسط گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم عبارتند از:

- چالش‌های گیاه پزشکی در ارتباط با توسعه کشت گلخانه‌ای (کرامت‌اله ایزدپناه عضو پیوسته فرهنگستان علوم و استاد دانشگاه شیراز)

- تخریب اراضی در ایران و راهکارهای مهار آن (علی‌اکبر طهماسبی بیرگانی و محمود عرب‌خدری به ترتیب، مشاور رئیس سازمان حفاظت محیط‌زیست و معاون پژوهشی پژوهشکده حفاظت خاک و آبخیزداری).

در سال ۱۳۹۹ دو شماره از این مجله منتشر شده است.

انتشار گزارش فعالیت‌های ۲۵ ساله گروه علوم پایه

گزارش فعالیت‌های بیست و پنج ساله گروه علوم پایه فرهنگستان علوم منتشر شد.

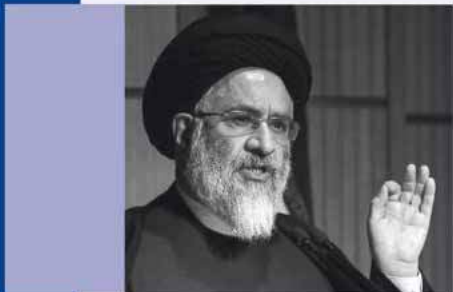
در این گزارش ۱۹۰ صفحه‌ای که به بیان کلیه فعالیت‌های گروه علوم پایه می‌پردازد، ابتدا پیشگفتاری به قلم آقای دکتر مهدی زارع عضو وابسته و رئیس شاخه زمین‌شناسی فرهنگستان علوم آمده است.

در این پیشگفتار ایشان با بیان یک مقدمه تاریخی به وضع علم در ایران می‌پردازد و چالش‌های توسعه علمی در ایران را مطرح می‌کند و پس از آن درباره نقش فرهنگستان علوم در ترویج علم و نقش راهبردی فرهنگستان در برنامه‌های دولت تحلیلی ارائه می‌کند.

در ادامه این گزارش مطلب کوتاهی از آقای دکتر یوسف ثبوتی عضو پیوسته گروه علوم پایه فرهنگستان

علوم که چند دوره ریاست این گروه را هم به عهده داشته‌اند آمده است که در این مطلب استاد ثبوتی ضمن اشاره به فعالیت‌های این گروه از سال ۱۳۷۰، از همه استادان رشته‌های مختلف گروه تشکر می‌کند.

در این گزارش علاوه بر معرفی استادان عضو گروه علوم پایه فرهنگستان از ابتدا تاکنون، به سمینارها و طرح‌های انجام شده در گروه پرداخته می‌شود. فعالیت‌های شاخه‌های تخصصی گروه، بیانیه‌ها و اعلام نظرها و پیشنهادها مطرح شده توسط گروه، انتخاب نخبگان جوان گروه علوم پایه و چشم‌انداز آتی گروه و گزارشی از فعالیت‌های علمی و پژوهشی استادان عضو گروه علوم پایه فرهنگستان علوم از دیگر مطالبی است که در این گزارش آمده است.

دعوت واتیکان از آیت‌الله محقق داماد برای شرکت در مراسم دیدار نمایندگان ادیان اصلی و دانشمندان برجسته جهان

سفارت ایتالیا و سفارت واتیکان در تهران از جانب واتیکان، از آیت‌الله آقای دکتر سیدمصطفی

محقق داماد رئیس گروه مطالعات اسلامی فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران برای شرکت در مراسم دیدار نمایندگان ادیان اصلی و همچنین دانشمندان برجسته جهان در چارچوب کنفرانس cop26 دعوت به عمل آوردند. این مراسم در تاریخ ۱۴ اکتبر ۲۰۲۱ (۱۲ مهرماه ۱۴۰۰) در شهر رم ایتالیا برگزار خواهد شد. بریتانیا، ایتالیا و واتیکان همایش cop26 را برای نمایندگان ادیان و شماری از دانشمندان برجسته جهان سازماندهی کرده‌اند تا دیدگاه‌هایشان را برای پرداختن به مسائل مرتبط با تغییرات اقلیمی ابراز کنند. اهداف این کنفرانس عبارتند از:

- ارتقاء فعالیت‌های دولت‌ها برای افزایش مشارکت آنها جهت نیل به اهداف توافقنامه پاریس (Paris Agreement)

- رهبری ادیان برای کمک به رفع مشکلات مرتبط با تغییرات اقلیمی

- ترغیب مردم برای اقدام در جهت کاهش گرمایش زمین

این دعوت توسط وزارت امور خارجه ایران به فرهنگستان علوم منعکس شد و استاد محقق داماد به دلیل اهمیت موضوع و مطرح کردن اندیشه اسلامی در این مسائل، دعوت را پذیرفت و موافقت ایشان توسط وزارت امور خارجه اعلام شد.

نامه تعدادی از استادان کشور با موضوع ظلم و تبعیض اجتماعی نسبت به سیاهپوستان آمریکا

تعدادی از استادان کشور در نامه‌ای به دبیر کل سازمان ملل متحد و کمیسر عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد نکاتی را در خصوص ظلم و تبعیض اجتماعی نسبت به سیاهپوستان آمریکا و انواع تبعیض اجتماعی در این کشور مطرح کردند. متن نامه خطاب به آقای آنتونیو گوترش و خانم میشل باشیلت به این شرح است:

«بسم الله الرحمن الرحيم

جناب آقای آنتونیو گوترش دبیر کل محترم سازمان ملل متحد، سرکار خانم میشل باشیلت کمیسر عالی محترم حقوق بشر سازمان ملل متحد؛

با سلام و احترام و آرزوی سلامتی و آرامش برای عالیجنابان، چند نکته مهم در خصوص ظلم و تبعیض اجتماعی نسبت به سیاهپوستان آمریکا و همه انواع تبعیض اجتماعی در این کشور را با شما در میان می‌گذاریم:

امروز علی‌رغم رشد و پیشرفت علم و دانش و یافتن مسیرهای کارآمدتر برای زندگی سالم، عادلانه و برخوردار از کیفیت بهتر زندگی، شاهد فراگیرتر شدن نظام سلطه جهانی و عمیق تر شدن زخم و درد ظلم، تبعیض اجتماعی و تقسیم‌بندی‌های نژادپرستانه و مبتنی بر منافع گروه‌های خاص بر علیه همه ملت‌های جهان هستیم. کشتن و آزار ظالمانه سیاهپوستان آمریکا، یک رفتار موردی نیست، بلکه برخاسته از یک تفکر نژادگرایانه اجتماعی است که در آن گروهی کوچک جایگاه بسیار والا دارند و ما بقی افراد جامعه حتی از نازل‌ترین حقوق اجتماعی هم برخوردار نیستند.

نگرش زورگویانه «یا با ما هستید یا باید بمیرید» و نگاه «یا با ما هستید یا بر علیه ما» در دوران شکل‌گیری کشوری به نام ایالات متحده آمریکا که با جنگ بر علیه صاحبان سرزمین آمریکا که در واقع بومیان آن سرزمین محسوب می‌شدند، آغاز شد.

این نگاه استثناء‌گرایانه دوباره در پایان قرن بیستم توسط بوش بازخوانی شد. در استقرار نظام آمریکای جدید، ضمن نسلکشی‌های گسترده و سرزمین‌زدایی از صاحبان اصلی آمریکا، شاهد تبعیض

اجتماعی نهادینه بودیم. کسانی که به نوعی «دیگری و غریبه‌های» سرزمین آمریکا محسوب می‌شدند از جمله بومیان آمریکا، سیاهپوستان و به نوعی کل جامعه غیر سفیدپوست، مصادیق جامعه تبعیض شده هستند.

تبعیض و بی‌عدالتی نسبت به جامعه سیاهپوستان تنوع و گستردگی زیادی دارد و در بسیاری از حوزه‌ها محرومیت و تبعیض را نهادینه نموده است. نمونه‌هایی از این تبعیض‌ها را می‌توان در موارد ذیل ذکر کرد:

- هر ساله در آمریکا حدود ۱۰۰۰ غیرنظامی توسط مأموران اجرای قانون کشته می‌شوند و یک سیاهپوست ۲.۵ برابر بیشتر از یک سفیدپوست احتمال دارد که در زندگی خود توسط پلیس کشته شود [1].

- در سال ۲۰۱۷، آمریکایی‌های آفریقایی‌تبار ۴ برابر بیشتر از سفیدپوستان اعلام کردند که زمان رأی‌دادن یا مشارکت سیاسی، تجربه تبعیض نژادی را داشته‌اند [2].

- بر اساس گزارش «مرکز ملی آمار آموزش آمریکا [3]»، در سال ۲۰۱۷، بالغ بر ۴۵ درصد از دانش‌آموزانی که به مدارس دولتی مختص دانش‌آموزان بسیار فقیر می‌رفتند، سیاهان بودند و تنها ۸ درصد این دانش‌آموزان سفیدپوست بودند.

- بر اساس گزارش سازمان ملل متحد در سال ۲۰۱۸ [4]، آمریکایی‌های آفریقایی‌تبار بیش از سفیدپوستان احتمال دارد که دستگیر شوند؛ و در صورت دستگیری، بیشتر احتمال دارد که محکوم شوند و در صورت محکومیت، نسبت به سفیدپوستان بیشتر احتمال دارد که زندان را تجربه کنند. بزرگسالان آمریکایی آفریقایی‌تبار ۵.۹ برابر بیش از سفیدان احتمال دارد که مجازات شوند. هرچند آمریکایی‌های آفریقایی‌تبار و آمریکایی‌های لاتینی‌تبار ۲۹ درصد جمعیت ایالات متحده را شکل می‌دهند، اما بیش از نیمی از (۵۷ درصد) جمعیت زندانیان در آمریکا را تشکیل می‌دهند [5].

- در سال ۲۰۱۶، سیاهان ۷ برابر بیشتر از سفیدان به دلیل HIV جان

خود را از دست دادند گزارش آژانس تحقیق و کیفیت خدمات درمانی [6]، ۲۰۱۸: ۷۱). در سال ۲۰۱۷ نیز براساس تحقیق [7] CDC مرکز کنترل و پیشگیری بیماری، سیاهان ۱۳ درصد از جمعیت آمریکا را تشکیل می‌دادند، در حالی که ۴۳ درصد از کل موارد جدید ابتلا به HIV مربوط به آنها بود [8] گزارش آژانس تحقیق و کیفیت خدمات درمانی آمریکا، ۲۰۱۸: ۷۲).

- همچنین براساس گزارش APA در میان سیاهپوستان، از هر ۱۲۵۰ نفر مبتلا به کرونا ۱ نفر کشته می‌شود، در حالیکه از هر ۲۸۰۰ نفر سفیدپوست آمریکایی، ۱ نفر می‌میرد [9].

- درصد توزیع معلمان در مدارس دولتی ابتدایی و دبیرستان در سال تحصیلی ۲۰۱۸-۲۰۱۷ نیز نشان می‌دهد که ۷۹ درصد از معلمان سفید و تنها ۷ درصد معلمان سیاهپوست هستند. همچنین در همین سال تحصیلی، ۷۸ درصد از مدیران مدارس دولتی سفید و تنها ۱۱ درصد از مدیران مدارس دولتی سیاهپوست هستند [10].

با گذشت تجارب تلخ جنگ‌ها، ترورها و کشتارهای جمعی فراگیر که یکی از قربانیان آن نسل‌کشی مردم آفریقا که منجر به کشته شدن بیش از صد میلیون انسان بی‌گناه و داغگذاری حیوانی نسبت به جامعه انسانی و برده‌داری منتهی به شکنجه و آزار انسان‌های شریف شد و با کشته شدن بیش از صد میلیون نفر در دو جنگ جهانی اول و دوم، انتظار می‌رفت وارد دوره عقلانی‌تر، عادلانه‌تر و انسانی‌تری شویم، ولی متأسفانه همچنان خوی استثناء‌گرایانه گروه کوچک ولی قدرتمند و ثروتمند آمریکایی منشاء ظلم‌های فراگیر، تحریم‌ها و تحریف‌های تاریخی و زیر پا گذاشتن حقوق بشر و قیمت‌گذاری برای ارزش انسانی مبتنی بر ثروت، قومیت، موقعیت جغرافیایی و دین شده است.

نظام سلطه آمریکایی به هیچ وجه روحیه شرم‌نده و عذرخواهانه از رفتارهای خود ندارد و اساساً عذرخواهی را برای خود یک ننگ تلقی می‌کند. در آمریکا، اوباما را بخاطر اینکه پذیرفته است «آمریکا هم خطاهایی داشته»، نامیه‌ن‌پرست به حساب آوردند. باید توجه داشت که ساختارهای قومی که همیشه خود را درستکار تلقی می‌کنند، گرفتار یک خطای ناشی از خودخواهی و خودپرستی هستند.

البته اکثریت جامعه آمریکا و اروپا در کمپین مخالفان تبعیض اجتماعی قرار دارند. واکنش‌های اعتراض آمیز نسبت به ظلم، آزار و قتل سیاهپوستان و از بین بردن نمادهای برده داری حکایت از وجدان بیدار مردم آمریکا و اروپا همچون سایر نقاط جهان نسبت به تبعیض اجتماعی دارد.

دیگر پذیرفته شده نیست که جامعه انسانی بخاطر رنگ پوست، نژاد، قومیت، ملیت و یا جنسیت برتری یا ذلتی پیدا کند، این تعبیر فاخر قرآن کریم خطاب به جامعه انسانی در سراسر گیتی است که ملاک اصلی برای مزیت یافتن انسان‌ها اخلاق، خود نگهداری و تقوای الهی است که منتهی به اصلاح رفتار، عمل صالح و رعایت حقوق بشر و احترام به دیگران و نه دیگریسازی همراه با سیاه‌نمایی و ذلت‌پروری است.

لطفاً به این بیان و پیام زیبای الهی توجه بفرمائید: ای مردم! ما شما را از یک مرد و زن آفریدیم و شما را تیره‌ها و قبیله‌ها قرار دادیم تا یکدیگر را بشناسید: (اینها ملاک امتیاز نیست)، گرمی‌ترین شما نزد خداوند با تقواترین شماست؛ خداوند دانا و آگاه است! (حجرات-۱۳).

اگر امروز جامعه فکری نسبت به قتل، تبعیض و آزار سیاهپوستان واکنش نشان ندهد، این اخلاق شیطانی بصورت گسترده‌تری ادامه پیدا خواهد کرد و هر روز شاهد فاجعه بزرگتری خواهیم بود و اینگونه فجاجع به زندگی فردی و اجتماعی همه ما سرایت خواهد کرد.

تاریخ آمریکا مشحون از جنایات فراگیر و ناعادلانه بوده و هست. در همین قرن ۲۱ شاهد رفتارهای خشونت‌آمیز و ترورهای ضد انسانی از جمله ترور شخصیت آزاده و نماد مبارزه با تروریسم یعنی سردار سلیمانی بودیم. در عین حال بر مبنای ارزش مشترک ادیان الهی کشتن یک نفر بدون آنکه مرتکب ظلم یا فساد شده باشد به منزله کشتن همه انسان‌هاست (مائده-۳۲). در واقع با بی‌تفاوتی نسبت به اینگونه ظلم‌ها، شاهد سرایت ظلم به همه جهان خواهیم بود. عدالت و بی‌عدالتی جغرافیا ندارد و هر کجا که شاهد عدالت باشیم، ارزشمند است و هر کجا با بی‌عدالتی و تبعیض مواجه باشیم مرموم است.

با تأکید بر اینکه سختی مبارزه با ظلم و فساد برای همه ما روشن است؛ در پایان چند نکته را به استحضار همه جامعه سیاهپوستان،

مظلومین جهان و جامعه اندیشمندان و نخبگان علمی و اجتماعی صمیمانه و دلسوزانه عرض می‌کنیم:

۱- به جامعه سیاهپوستان آمریکا و همه سیاهپوستان و مظلومان جهان صمیمانه، دوستانه و همدلانه و دردمندانه عرض می‌کنیم ما با شما هستیم و در کنار شما هستیم و به یک معنا همه ما سیاهپوست هستیم و خود را در جایگاه شما می‌بینیم و هر نوع تبعیض نژادی، قومی، جغرافیایی، ملیتی و دینی را نمونه‌هایی از دور شدن از ارزش‌های الهی و ضد حقوق بشر می‌دانیم و آن را محکوم می‌کنیم. خداوند کریم خالق همه ماست و مزیت انسان را بر توانایی در نیکی کردن به دیگران و خیر رساندن به جامعه تعریف کرده است و از جمله بدترین گناهان ظلم به دیگری است.

۲- از دانشمندان، روشنفکران و علمای دینی جهان تقاضا می‌شود که از ظرفیت‌های فکری و علمی و نوآوری‌های خود در خصوص حل مسئله ظلم و نظام سلطه بهره بگیرند و روش و راهکاری نظام‌مند برای از بین بردن ظلم و تبعیض نژادی معرفی کنند و نهادهایی را تدبیر کنند که بتواند به لحاظ حقوقی جایگاه بازدارنده برای ظلم و تبعیض و نابرابری فراهم کند.

۳- از جامعه هنری، اصحاب رسانه و همه کسانی که توانایی بازنمایی فرهنگ سالم و متعالی را دارند، تقاضا می‌شود در مسیر خلق فرهنگ عدالت‌گرایانه و ظلم ستیز و عاری از نژادپرستی و فرهنگ‌دوستی و همزیستی مسالمت‌آمیز، دست به آفرینش‌های هنری بزنند تا هنجارهای بی‌عدالتی تبدیل به هنجار و ارزش پذیرفته شده جامعه نشود و الگوهای عدالت‌گرایانه در مسیر زندگی عموم مردم قرار گیرد.

به‌طور حتم با تلاش و تدبیر همه مردم جهان و همه نخبگان علمی و فرهنگی، عقلانیت بر خودخواهی، علم بر جهل و عدالت بر ظلم پیروز خواهد شد و شاهد جهانی سراسر صلح و سلامت خواهیم بود. از دبیر کل محترم ملل متحد و کمیسر عالی حقوق بشر ملل متحد تقاضا می‌شود، ظرفیت جهانی برای پایان دادن به تبعیض اجتماعی و اساساً روحیه نژادپرستی، خصوصاً تبعیض بر علیه سیاهپوستان را تدبیر کنید و نسبت به تشکیل "کمیته بررسی تبعیض اجتماعی فراگیر در آمریکا" خصوصاً بر علیه سیاهپوستان اقدام بفرمائید. به‌طور حتم تلاش‌های شما، زمینه‌ساز آرامش و امنیت اجتماعی برای همه مردم

جهان خواهد بود.

فرصت را برای تجدید احترامات فائقه مغتنم می‌شماریم.

امضاءکنندگان:

دکتر محمدرضا عارف: استاد ممتاز دانشگاه صنعتی شریف و عضو پیوسته فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران

دکتر سعیدرضا عاملی: استاد دانشگاه تهران و دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی

دکتر فریدون عزیزی: استاد دانشگاه علوم پزشکی شهیدبهشتی، عضو شورای پژوهش‌های علمی کشور و عضو پیوسته فرهنگستان علوم پزشکی

دکتر علیرضا اسماعیلی: عضو هیئت علمی و سرپرست فرهنگستان هنر جمهوری اسلامی ایران

دکتر محمدرضا گنجعلی: استاد دانشگاه تهران و جزو ۲۰ دانشمند برتر ایرانی در

سال ۲۰۱۴ از نگاه مؤسسه تامسون رویترز

دکتر مهدی گلشنی: استاد ممتاز دانشگاه صنعتی شریف و عضو پیوسته فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران و چهره ماندگار رشته فیزیک

دکتر غلامعلی حداد عادل: دانشیار دانشگاه تهران و رئیس فرهنگستان زبان و ادب فارسی و چهره ماندگار رشته فلسفه

دکتر سیدعلیرضا مرندي: استاد دانشگاه علوم پزشکی شهیدبهشتی و رئیس فرهنگستان علوم پزشکی و چهره ماندگار رشته پزشکی

دکتر محمدرضا مخبر دزفولی: استاد دانشگاه تهران و چهره ماندگار علوم دامپزشکی کشور و عضو پیوسته فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران

دکتر سعید سهراب‌پور: استاد دانشگاه صنعتی شریف و عضو پیوسته فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران و چهره ماندگار رشته مهندسی مکانیک

دکتر محمد مهدی طهرانچی: استاد دانشگاه شهیدبهشتی و رئیس دانشگاه آزاد اسلامی

[1] <https://www.pnas.org/content/116/34/16793>

[2] <https://www.americanprogress.org/issues/race/reports/2019/08/07/473003/>

[3] National Center for Education Statistics

[4] <https://www.sentencingproject.org/publications/un-report-on-racial-disparities/>

[5] <https://www.sentencingproject.org/publications/un-report-on-racial-disparities/>

[6] 2018 NATIONAL HEALTHCARE QUALITY AND DISPARITIES REPORT

[7] Centers for Disease Control and Prevention

[8] <https://www.ahrq.gov/research/findings/nhqdr/nhqdr18/index.html>

[9] <https://www.apmrsearchlab.org/covid/deaths-by-race>

[10] National Center for Education Statistics

اهم فعالیت‌های دفتر امور زنان در علم و فناوری فرهنگستان علوم در سال ۱۳۹۹

توفیق بیشتر در راه خدمت به علم و دانش کشور مستلزم داشت. موضوع مهم دیگری که مد نظر شورا قرار گرفت، بهره‌مندی از ظرفیت انجمن‌های علمی در توان‌افزایی زنان در حوزه علم و فناوری بود که در این خصوص جلسات متعددی با حضور اعضای شورا و با همکاری کمیسیون انجمن‌های علمی وزارت علوم تشکیل شد و اولین نشست از سلسله نشست‌های هم‌اندیشی ارتقای نقش زنان در علم و فناوری به موضوع «زنان و انجمن‌های علمی» اختصاص یافت. در این راستا با هماهنگی کمیسیون انجمن‌های علمی، از انجمن‌های علمی حوزه علوم پایه و علوم مهندسی درخواست شد رابطین خود را جهت تعامل بهینه‌تر با انجمن‌ها معرفی کنند. انجمن‌های علمی به مثابه یک نهاد رسمی، تخصصی، مستقل و مرجع، می‌توانند بستر حضور مؤثرتر زنان در عرصه‌های علمی و مدیریت تخصصی باشند و ورود به عرصه‌های تصمیم‌گیری کلان مدیریتی را هموار کنند. با عنایت به ضرورت توجه به نقش انجمن‌های علمی در افزایش مشارکت و ارتقای جایگاه زنان در عرصه علم و فناوری، در نشستی که با حضور اعضای شورا، دبیر کمیسیون انجمن‌های علمی و تعدادی از رابطین انجمن‌های علمی برگزار شد، درخصوص بررسی و تدوین راهکارهایی برای افزایش نقش زنان در انجمن‌های علمی و بهره‌برداری از کارکرد این انجمن‌ها در راستای افزایش مشارکت و ارتقای جایگاه زنان در حوزه علم و فناوری و نقش و جایگاه فرهنگستان علوم، بحث و تبادل نظر شد و رئیس کمیته بانوان انجمن ریاضی در مورد چگونگی تشکیل کمیته و تجربه موفق آن صحبت کرد. در ادامه، رابطین انجمن‌های علمی مطالبی را در راستای اهداف، برنامه‌ها و دغدغه‌های انجمن‌های خود در این خصوص ارائه کردند و نسبت به تعامل و هم‌اندیشی در این خصوص نکات مهمی بیان کردند. ایجاد پایگاه اطلاعاتی از بانوان متخصص در رشته‌های علوم پایه و فنی-مهندسی در زمینه‌های علمی و پژوهشی با استفاده از ظرفیت‌های موجود در انجمن‌های علمی، شورای زنان در علم و فناوری فرهنگستان و وزارت علوم، تحقیقات و فناوری از جمله مصوبات

به همت کارگروه جایگاه زنان در علوم مهندسی فرهنگستان علوم و در راستای محورهای و اهداف شورای زنان در علم و فناوری فرهنگستان که زیرمجموعه این کارگروه است، در سال ۱۳۹۹ علیرغم شرایط همه‌گیری بیماری کرونا، در خصوص دو محور مهم و اساسی با تشکیل جلسات متعدد هم‌اندیشی و نشست‌های تخصصی اقدامات ارزشمندی صورت گرفت.

در خصوص تقویت نقش و جایگاه مشاوران زنان در دانشگاه‌ها، سازمان‌های دولتی و وزارتخانه‌ها پس از تشکیل جلسات متعدد با اعضای شورای زنان علم و فناوری که مشاور امور زنان و خانواده وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و تعدادی از مشاوران رؤسای دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی در آن حضور دارند، در راستای همکاری و هماهنگی در برنامه‌های مرتبط با حوزه زنان و خانواده در دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی، شرح وظایف و شاخص‌های انتخاب مشاوران رؤسای دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی تهیه، تدوین شد و نظر به ضرورت بررسی موارد حقوقی، جهت طی مراحل پایانی به دفتر مشاور وزیر علوم، تحقیقات و فناوری در امور زنان و خانواده ارسال شد و پس از اعمال نظرها و پیشنهادهای وزارت علوم، شرح وظایف و شاخص‌های انتخاب مشاوران رؤسای دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی در امور زنان و خانواده توسط وزیر علوم، تحقیقات و فناوری ابلاغ شد.

شایان ذکر است که آقای دکتر غلامی وزیر علوم، تحقیقات و فناوری طی نامه‌ای خطاب به آقای دکتر داور اردکانی رئیس فرهنگستان، از همکاری‌ها و تلاش‌های ارزنده شورای زنان در علم و فناوری فرهنگستان علوم در تدوین دستورالعمل مذکور تقدیر و تشکر کرد و اظهار امیدواری نمود که با تلاش بیشتر، همچنان شاهد تقویت حضور زنان در مراکز تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری و در نتیجه، ارتقای جایگاه زنان در جامعه به ویژه عرصه آموزش عالی کشور باشیم.

ریاست فرهنگستان نیز متعاقباً از تلاش و حضور ارزشمند و صمیمانه اعضای این شورا تشکر و قدردانی کرد و از خداوند متعال برای ایشان

آسیب‌شناسی وضع موجود انجمن‌ها، بازیابی آیین‌نامه ارتباط نهادین انجمن‌های علمی با قوه اجرایی در حوزه زنان پیشنهاد شد. توجه به تقویت شاخه دانشجویی، تعامل و توان‌افزایی بانوان عضو جهت تشکیل شاخه زنان با بهره‌گیری از تجارب انجمن‌های پیشرو، برگزاری نشست‌های تخصصی با محوریت امور زنان و تعریف پروژه‌های مطالعاتی در این خصوص نیز از دیگر پیشنهادهای مطرح‌شده در این جلسه بود.

جلسه بود که مورد توافق قرار گرفت و گام‌های اجرایی برای آن طراحی شد. با ایجاد چنین پایگاهی علاوه بر ارائه الگوی نقش و ایجاد انگیزه در بین دختران دانشجو و دانش‌آموز برای ادامه تحصیل در رشته‌های فنی و مهندسی و علوم پایه، بستری مناسب برای تقویت شبکه ارتباطی فعالان این حوزه نیز فراهم خواهد آمد. علاوه بر این به منظور تقویت حضور زنان در بخش‌های مدیریتی راهکارهایی چون شناسایی چالش‌ها و فرصت‌ها، مطالعه و

تمدید مدت زمان اجرای طرح «مستندسازی تجربیات مهندسان برجسته»، ارائه کرد.

پس از آن آقای دکتر محمدحسین حلیمی عضو پیوسته فرهنگستان علوم و استاد پیشکسوت دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران گزارشی از طرح پژوهشی اجرا شده در فرهنگستان علوم با عنوان «زیبایی‌شناسی محراب‌های ایران» ارائه کرد.

ایشان عکس و آنالیزهایی از جزئیات دقیق و شاهکارهای طراحی محراب‌های کشور را با دنیایی از تصویر و تنوع به نمایش درآورد و در این باره ضمن تعریف محراب، توضیحاتی درباره نوع نگاه، هویت فرهنگ و هنر ایرانی، رابطه نقش و نگارها، تکرارها و قرینه‌سازی‌ها، حفظ، مرمت و نگهداری آثار، ارتباط‌های تاریخی، استفاده و توجه به جنبه‌های اقتصادی، جنبه‌های هنری، کتب دانشگاهی، ادامه اجرا و فاز بعدی طرح جهت تکمیل بررسی و آنالیزها، مصالح قدیمی به کار گرفته شده، فلسفه طراحی‌ها و فرهنگ تصویری، آثار، خطوط و نقش مایه‌ها، عرق ملی، اطلاع‌رسانی و شناساندن و ارائه در نمایشگاه‌ها از جمله موزه هنرهای معاصر بیان کرد. پس از سخنان ایشان، اعضای شورای گروه علوم مهندسی ضمن تشکر از سخنرانی آقای دکتر حلیمی و تحقیقاتی که در فرهنگستان انجام داده‌اند و قدردانی از اینکه بر جلوه‌های بصری محراب‌ها توجه و آفری کرده‌اند، از ایشان درخواست کردند در ادامه و فاز بعدی اجرای طرح، علاوه بر جلوه بصری به بحث نظری و تاریخی آن هم بپردازند.

گزارشی از اجرای طرح «زیبایی‌شناسی محراب‌های ایران»

روز پنجشنبه ۱۹ تیر ۱۳۹۹، جلسه شورای عمومی گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم با حضور کلیه اعضای پیوسته گروه و همچنین رؤسای شاخه‌های تخصصی گروه مزبور به صورت حضوری و مجازی، به ریاست آقای دکتر محمدرضا اسلامی رئیس گروه علوم مهندسی برگزار شد.

در ابتدای جلسه رئیس گروه علوم مهندسی گزارشی از برگزاری جلسه شورای علمی فرهنگستان و موضوعات و تصمیمات آن جلسه از جمله تصویب گزارش نهایی طرح پژوهشی «رساله‌های دکتری معماری دانشگاه‌های برتر جهان» و خاتمه طرح مزبور و

وبینار

توانمندی‌های زمین‌شناسی ایران

اولین وبینار شاخه زمین‌شناسی گروه علوم پایه فرهنگستان علوم با عنوان «توانمندی‌های زمین‌شناسی ایران» با استقبال شایسته و گسترده زمین‌شناسان و علاقمندان علوم زمین در ساعت ۱۶ تا ۱۸:۳۰ روز سه‌شنبه ۱۳۹۹/۱۲/۰۵ برگزار شد.

در این وبینار آقای دکتر علی درویش‌زاده عضو پیوسته فرهنگستان علوم و استاد پیشکسوت دانشگاه تهران در مورد «شهاب‌سنگ‌های ایران»، آقای دکتر نوذر سامانی عضو وابسته فرهنگستان علوم و استاد دانشگاه شیراز در مورد «باران‌سنگی در ایران و تحولات نوین»، و آقای دکتر مهدی زارع رئیس شاخه زمین‌شناسی فرهنگستان علوم و استاد پژوهشگاه بین‌المللی زلزله‌شناسی و مهندسی زلزله در مورد «انرژی زمین‌گرمایی و فرصت آینده برای ایران» سخنرانی کردند. خلاصه سخنان آقایان دکتر درویش‌زاده و دکتر زارع در ادامه همین شماره خبرنامه آمده است. شرکت‌کنندگان در فضای مجازی (اسکای روم فرهنگستان) به تناوب بین ۸۰ تا ۱۱۰ نفر در تمام طول برگزاری برنامه وبینار در سخنرانی‌های مختلف برخط (آنلاین) بودند. و در مجموع برآورد می‌شود که حدود ۱۵۰ نفر از علاقمندان از این وبینار استقبال کردند. این استقبال شایسته جامعه علاقمندان علوم زمین ایران نشان داد که فرصت فضای مجازی و کیفیت و عنوان‌های استادان و مطالب ارائه شده امکان جذب چنین مخاطبان خوبی را فراهم کرده است، که عمدتاً به صورت حضور فیزیکی عملاً ممکن نبود. این مخاطبان به صورت مجازی از سیستان و بلوچستان و خراسان جنوبی گرفته تا خوی و اردبیل و از خوزستان تا خراسان شمالی همزمان در برنامه شرکت داشتند و براساس معرفی که از خود کردند بسیاری از مخاطبان از کارشناسان و دبیران زمین‌شناسی و اعضای هیئت علمی در شاخه‌های مختلف علوم زمین بودند. شاخه زمین‌شناسی گروه علوم پایه چنین استقبالی را مایه امیدواری دانسته و امید است در سال ۱۴۰۰ چنین برنامه‌هایی به صورت ماهیانه تداوم بیابد. مجموعه مقالات و مذاکرات این وبینار و وبینارهای بعدی تدوین شده و در دسترس همه علاقمندان قرار خواهد گرفت. شاخه زمین‌شناسی نوید می‌دهد که در سال آینده برنامه‌های مشترک بین‌رشته‌ای و فرارشته‌ای با مشارکت شاخه زمین‌شناسی با سایر شاخه‌ها و گروه‌های فرهنگستان و گروه‌های تخصصی بیرون فرهنگستان برگزار خواهد کرد.

معرفی و تجلیل از

استادان نمونه کشور در سال جاری

شانزده تن از استادان دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌ها، به عنوان استاد نمونه کشور در سال جاری انتخاب و معرفی شدند. آقایان دکتر عباس شاکری عضو وابسته گروه علوم انسانی فرهنگستان علوم و استاد اقتصاد دانشگاه علامه طباطبائی و دکتر محمد صالح اولیاء همکار مدعو گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم و استاد مهندسی صنایع دانشگاه یزد در میان ۱۶ استاد نمونه کشور در این دوره هستند.

آقای دکتر منصور غلامی وزیر علوم، تحقیقات و فناوری در تماس‌های تلفنی جداگانه‌ای با این ۱۶ استاد نمونه منتخب دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌های کشور، انتخاب آنها را به عنوان استاد نمونه تبریک گفت.

دانشگاه تربیت مدرس، دکتر ناهید پوررضا رشته شیمی تجزیه عضو هیئت علمی دانشگاه شهیدچمران اهواز، دکتر محمدرضا رحیم پور رشته مهندسی شیمی عضو هیئت علمی دانشگاه شیراز، دکتر بهرام رضائی رشته کانه‌آرایی عضو هیئت علمی دانشگاه صنعتی امیرکبیر، دکتر عباس شاکری حسین‌آباد رشته علوم اقتصادی عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی، دکتر محمدحسین صنعتی رشته بیوتکنولوژی عضو هیئت علمی پژوهشگاه ملی مهندسی ژنتیک و زیست فناوری، دکتر احمد ضابطی جهرمی رشته پژوهش هنر عضو هیئت علمی دانشگاه صدا و سیما، دکتر سیدامیرحسین فقهی رشته مهندسی هسته‌ای عضو هیئت علمی دانشگاه شهیدبهشتی، دکتر سید محمود مدرس هاشمی رشته مهندسی برق عضو هیئت علمی دانشگاه صنعتی اصفهان، دکتر ولی‌الله میرخانی رشته شیمی معدنی عضو هیئت علمی دانشگاه اصفهان و دکتر حمید وحید دستجردی رشته فلسفه عضو هیئت علمی پژوهشگاه دانش‌های بنیادی.

به گزارش اداره کل روابط عمومی وزارت علوم، از آنجا که به دلیل شیوع ویروس کووید ۱۹، امکان برگزاری آیین تجلیل از استادان نمونه کشوری به سیاق و روال سال‌های گذشته فراهم نبود، پس از تأیید نهایی و معرفی استادان نمونه، وزیر علوم با توجه به شرایط جدید در تماس‌های تلفنی جداگانه‌ای به آنها تبریک گفت و از تلاشها و فعالیت‌های علمی، پژوهشی و فناورانه آنها قدردانی کرد.

اسامی ۱۶ استاد نمونه کشور عبارتند از: آقایان: دکتر سیدمحمد ابراهیم‌زاده موسوی رشته صنایع غذایی عضو هیئت علمی دانشگاه تهران، دکتر محمد الماسی کاشی رشته فیزیک عضو هیئت علمی دانشگاه کاشان، دکتر سیدامیرامین یزدی رشته روان‌شناسی عضو هیئت علمی دانشگاه فردوسی مشهد، دکتر منصور انبیاء رشته شیمی تجزیه عضو هیئت علمی دانشگاه علم و صنعت ایران، دکتر محمد صالح اولیا رشته مهندسی صنایع عضو هیئت علمی دانشگاه یزد، دکتر علی ایرانمنش رشته ریاضی محض عضو هیئت علمی

معرفی برگزیدگان بیست و یکمین جشنواره تجلیل از پژوهشگران و فناوران کشور

دکتر جعفر توفیقی و دکتر مهدی بهزاد در میان برگزیدگان

بیست و یکمین جشنواره تجلیل از پژوهشگران و فناوران برگزیده کشور روز سه‌شنبه ۲۵ آذر ۱۳۹۹ با حضور آقایان دکتر اسحاق جهانگیری معاون اول رئیس‌جمهوری، دکتر منصور غلامی وزیر علوم، تحقیقات و فناوری، دکتر سورنا ستاری معاون علمی و فناوری رئیس‌جمهوری و همچنین خانواده شهیدفخری‌زاده در محل وزارت علوم به صورت حضوری و بخش به صورت ویدئویی برای تمام دانشگاه‌ها و مراکز پژوهش و فناوری کشور برگزار شد.

تجلیل از پژوهشگران و فناوران

در این مراسم از ۱۷ پژوهشگر برتر، ۱۶ فناور برتر و ۱۰ نشریه برتر در حوزه پژوهش و فناوری تجلیل به عمل آمد. آقای دکتر جعفر توفیقی استاد مهندسی شیمی دانشگاه تربیت مدرس و عضو پیوسته فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران یکی از پژوهشگران برتر در این دوره جشنواره بود که به عنوان پژوهشگر برتر در بخش جامعه و صنعت معرفی شد و از ایشان تجلیل به عمل آمد.

در بخش دیگری از این جشنواره، ۱۵ برگزیده از میان افرادی که به هرنحوی در ارتباط بخش پژوهش و فناوری با جامعه مؤثر بوده‌اند، انتخاب شدند و همچنین از میان حامیان پژوهش و فناوری هم که با دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی استان‌ها همکاری مناسبی داشته‌اند نیز ۶ برگزیده معرفی شدند. آقای دکتر مهدی بهزاد عضو پیوسته فرهنگستان علوم و استاد ریاضیات یکی از افرادی بود که در این دوره از جشنواره به عنوان یکی از استادان برگزیده بخش همکاری با دانشگاه و صنعت معرفی و از ایشان قدردانی شد. در جشنواره امسال به دلیل محدودیت‌های کرونایی، از ۵۰ استاد منتخب حوزه پژوهش و فناوری به صورت حضوری تجلیل و لوح تقدیر سایر برگزیدگان برای آنها ارسال شد.

اخبار و گزارش

معرفی و تجلیل از برگزیدگان یازدهمین دوره جشنواره بین‌المللی فارابی

دکتر غلامعباس توسلی و دکتر عباس منوچهری در میان برگزیدگان

برگزیدگان یازدهمین دوره جشنواره بین‌المللی فارابی، ویژه تحقیقات علوم انسانی و اسلامی، صبح دوشنبه ۲۷ مرداد ۱۳۹۹ معرفی و تقدیر شدند.

در آیین اختتامیه این دوره از جشنواره بین‌المللی فارابی که با حضور وزیر علوم، تحقیقات و فناوری و معاون علمی و فناوری رئیس‌جمهوری برگزار شد، صاحبان ۱۹ اثر برگزیده داخلی و هفت شخصیت برگزیده خارجی در حوزه ایران‌شناسی و اسلام‌شناسی از کشورهای اندونزی، لبنان، انگلستان، ژاپن، کانادا، گرجستان و آمریکا و همچنین هشت شخصیت حقیقی و حقوقی ایرانی شامل دو تن از شخصیت‌های فقید پیشرو علوم انسانی و اسلامی و دو تن از پیشکسوتان علوم انسانی ایران، یک مترجم برتر، نظریه‌پرداز برجسته و انجمن علمی و نشریه علمی به عنوان برگزیدگان حائزرتبه یا شایسته تقدیر برگزیده معرفی و تقدیر شدند.

در این دوره، آقای دکتر غلامعباس توسلی عضو پیوسته فرهنگستان علوم و استاد جامعه‌شناسی دانشگاه تهران به عنوان پیشکسوت علوم انسانی ایران معرفی و تجلیل شد.

در این بخش ویژه جشنواره فارابی از مرحوم آیت‌الله ابراهیم امینی و مرحوم دکتر داریوش شایگان به عنوان شخصیت‌های پیشرو علوم انسانی و اسلامی و از دکتر منصوره اتحادیه و دکتر غلامعباس توسلی به عنوان دو پیشکسوت علوم انسانی ایران تجلیل شد.

در این بخش، حجت‌الاسلام نجف لکزایی به عنوان نظریه‌پرداز برجسته (به پیشنهاد هیئت حمایت از کرسی‌های نظریه‌پردازی، نقد و مناظره) و عبدالله کوثری به عنوان مترجم برتر مورد تقدیر قرار گرفتند. در بین ۱۹ اثر برگزیده داخلی، ۱۵ اثر رساله دکتری و چهار اثر کتاب قرار داشت و از لحاظ رده سنی، ۱۱ اثر در بخش بزرگسال و هشت اثر در بخش جوان برگزیده شدند.

در میان برگزیدگان داخلی این دوره جشنواره و در گروه علوم سیاسی، روابط بین‌الملل و مطالعات منطقه‌ای، آقای دکتر عباس منوچهری باغبادرانی عضو وابسته گروه علوم انسانی فرهنگستان علوم و استاد دانشگاه تربیت مدرس با ارائه کتاب «فراسوی رنج و رویا؛ روایتی دلالتی - پارادایمی از تفکر سیاسی» به عنوان برگزیده سوم در سطح بزرگسال معرفی و تقدیر شد.

دکتر یوسف ثبوتی برگزیده ویژه

سی و چهارمین جشنواره

بین‌المللی خوارزمی

روزیکنشبه ۱۹ بهمن ۱۳۹۹، برترین طرح‌های سی و چهارمین جشنواره بین‌المللی خوارزمی و بیست و دومین دوره جشنواره جوان خوارزمی با حضور وزیر علوم، تحقیقات و فناوری معرفی و تقدیر شدند.

در سی و چهارمین جشنواره بین‌المللی خوارزمی، آقای دکتر یوسف ثبوتی عضو پیوسته فرهنگستان علوم و استاد فیزیک دانشگاه تحصیلات تکمیلی علوم پایه - زنجان به عنوان رتبه اول برگزیده ویژه این جشنواره با طرح «نقش ماندگار در توسعه آموزش و پژوهش» معرفی شد و از ایشان تجلیل به عمل آمد.

برگزیدگان جایزه «مریم میرزاخانی» معرفی و تقدیر شدند

دکتر سیمین ناصری در میان برگزیدگان

سومین جشنواره «زن و علم» روز ۶ دی ۱۳۹۹ با حضور آقای دکتر اسحاق جهانگیری معاون اول رئیس جمهوری، آقای دکتر منصور غلامی وزیر علوم، تحقیقات و فناوری و خانم دکتر معصومه ابتکار معاون امور زنان و خانواده ریاست جمهوری در دانشگاه شهید بهشتی برگزار شد.

در این مراسم برگزیدگان جشنواره زن و علم (جایزه مریم میرزاخانی) معرفی شدند. همچنین امسال برای اولین بار جایزه‌ای تحت عنوان «دکتر پروانه فرزانه» به یکی از برگزیدگان دانشگاهی اعطا شد. در سومین دوره جایزه مریم میرزاخانی، خانم دکتر سیمین ناصری رئیس شاخه بین گروهی محیط زیست فرهنگستان علوم و استاد پژوهشکده محیط زیست دانشگاه علوم پزشکی تهران به عنوان یکی از سرآمدان معرفی و تجلیل شد. خانم‌ها دکتر مینو محرز استاد دانشگاه علوم پزشکی تهران و دکتر بهجت قاسمی استاد دانشکده مهندسی هسته‌ای دانشگاه شهید بهشتی و همسر شهید شهریار از دیگر برگزیدگان بخش تجلیل از سرآمدان بودند.

در این دوره، جایزه پروانه فرزانه در حوزه زیست پزشکی نیز به خانم دکتر الهه الهی استاد دانشگاه تهران اعطا شد. خانم دکتر الهی عضو شورای زنان در علم و فناوری فرهنگستان علوم نیز هست. دکتر پروانه فرزانه که چندی پیش مرحوم شد، در ایجاد بانک زن و دسترسی به اطلاعات مورد نیاز ژنتیک نقش بسیار مهمی داشت و امسال جایزه‌ای به نام وی در نظر گرفته شد.

دکتر سیمین ناصری در فهرست یک درصد دانشمندان برتر پر استناد جهان

بر مبنای نتایج رتبه‌بندی اخیر پایگاه بین‌المللی ESI (Essential Science Indicators) و بر اساس میزان استناد به مقاله‌های مجلات منتخب، خانم دکتر سیمین ناصری عضو وابسته و رئیس شاخه بین گروهی محیط زیست فرهنگستان علوم، به عنوان یک درصد دانشمندان برتر پر استناد جهان در ماه می ۲۰۲۰ انتخاب شد. دکتر سیمین ناصری در حال حاضر معاون پژوهشی و استاد گروه مهندسی بهداشت محیط دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی تهران است.

برگزیدگان کتاب سال معرفی و تقدیر شدند

دکتر رسول جعفریان و دکتر سیدمصطفی محقق داماد در میان برگزیدگان

مراسم پایانی و معرفی آثار برگزیده و شایسته تقدیر سی‌وهشتمین دوره جایزه کتاب سال جمهوری اسلامی ایران و بیست و هشتمین دوره جایزه جهانی کتاب سال روز شنبه دوم اسفند ۱۳۹۹ با حضور حجت‌الاسلام والمسلمین آقای دکتر حسن روحانی رئیس محترم جمهوری در مجموعه سعدآباد برگزار شد.

در این مراسم، جایزه ویژه سی‌وهشتمین دوره جایزه کتاب سال جمهوری اسلامی ایران به پاس شناسایی و شناساندن ابعاد تمدن اسلامی و ایرانی، تسهیل دسترسی محققان و پژوهشگران به میراث اسلامی و ایرانی، معرفی و بازشناسی ابعاد تاریخی و تمدنی و فرهنگی تشیع و پیشوایان (علیهم السلام)، نگارش و تدوین مقاله‌ها و آثار بسیاری در چهره‌نمایی از جریان علم و علم‌اندیشی در تمدن اسلامی

اخبار و گزارش

و ایرانی به حجت الاسلام والمسلمین آقای دکتر رسول جعفریان عضو پیوسته فرهنگستان علوم و استاد تاریخ دانشگاه تهران اهداء شد. همچنین در این دوره کتاب «نظریه عمومی نفی دشواری در حقوق اسلامی»، تألیف آیت الله آقای دکتر سیدمصطفی محقق داماد عضو پیوسته فرهنگستان علوم و استاد حقوق دانشگاه شهید بهشتی به عنوان کتاب شایسته تقدیر سال در بخش حقوق معرفی و از ایشان تجلیل به عمل آمد.

دکتر علیرضا کوچکی

اولین استاد ممتاز دانشگاه فردوسی مشهد

آقای دکتر علیرضا کوچکی استاد پیشکسوت دانشکده کشاورزی دانشگاه فردوسی مشهد و عضو پیوسته فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران به عنوان اولین استاد ممتاز دانشگاه فردوسی مشهد برگزیده شد و حکم استاد ممتازی این دانشگاه به ایشان اعطا شد.

مراسم اهدای حکم استاد ممتازی آقای دکتر علیرضا کوچکی روز ۱۷ اردیبهشت ۱۳۹۹ در ساعت ۱۶ به صورت مجازی و در حاشیه مراسم بزرگداشت هفته معلم برگزار شد. در این جلسه که با حضور هیئت رئیسه دانشگاه برگزار شد، آقای دکتر محمد کافی رئیس دانشگاه فردوسی مشهد ضمن تقدیر از کوشش‌های فراوان آقای دکتر کوچکی در طول دهه‌های مختلف و اظهار خوشنودی از انتخاب نخستین استاد ممتاز دانشگاه فردوسی مشهد، حکم استاد ممتازی دکتر کوچکی را به ایشان اعطا کرد. گفتنی است این مراسم قرار بود طی برنامه‌ای باشکوه در دانشگاه و با حضور مسئولان وزارت علوم، تحقیقات و فناوری که مقدمات آن نیز فراهم شده بود، برگزار شود که متأسفانه به دلیل شیوع کرونا به آینده موکول شد.

نکوداشت دکتر علی حائریان اردکانی

عضو وابسته گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم

آیین نکوداشت مقام شامخ علمی و پژوهشی آقای دکتر علی حائریان اردکانی عضو وابسته گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم و استاد پیشکسوت مهندسی مواد و متالورژی دانشگاه فردوسی مشهد روز چهارشنبه ۱۷ دی ۱۳۹۹ با حضور و سخنرانی قائم مقام وزیر علوم، تحقیقات و فناوری، رئیس دانشگاه تهران، رئیس دانشگاه فردوسی مشهد و تعدادی از استادان و اعضای هیئت علمی دانشگاه و اعضای فرهنگستان علوم در تالار خوارزمی دانشکده مهندسی دانشگاه فردوسی مشهد به صورت حضوری و مجازی برگزار شد.

در این مراسم از ویژه‌نامه دکتر علی حائریان اردکانی، یادمان و درخت مزین به نام این استاد فرهیخته رونمایی شد. همچنین یکی از تالارهای

دانشکده مهندسی دانشگاه فردوسی مشهد که به نام دکتر علی حائریان اردکانی نامگذاری شده است، افتتاح شد. در ارج نامه منتشر شده برای ادای احترام به آقای دکتر علی حائریان، یادداشت‌هایی از آقایان دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم، دکتر پرویز جبه‌دار مارالانی، دکتر پرویز دوامی و دکتر سعید سهراب‌پور اعضای پیوسته گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم، دکتر علیرضا کوچکی عضو پیوسته گروه علوم کشاورزی و دکتر امین علیزاده عضو وابسته گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم، و دکتر جلال حجازی رئیس شاخه مهندسی مواد و معدن و دکتر علی اکبر رمضان‌پور رئیس شاخه مهندسی عمران فرهنگستان علوم منتشر شده است.

اخلاقی و به خاطر فعالیت فراتر از فضای پژوهشی و دانشگاهی و در راستای شناخت بیشتر عموم مردم با علم زلزله‌شناسی به ایشان تعلق گرفت.

دکتر مهدی زارع زلزله‌شناس ایرانی، از پراستندترین دانشمندان ایرانی در حوزه پژوهشی خود به‌شمار می‌رود و حدود دو سال پیش موفق به دریافت معتبرترین درجه علمی اروپا از کشور فرانسه یعنی «هابیلیتاسیون» شده است.

گفتنی است کمیته جایزه ترویج علم ایران با هدف قدردانی از کوشش‌های مروجان علم و تشویق عموم به فعالیت و زمینه‌سازی برای ارتقای بینش و تفکر علمی در جامعه، هر سال در پایان هفته ترویج علم مراسم جایزه ترویج علم را برگزار و از افراد یا سازمان‌هایی که بهترین و مؤثرترین فعالیت‌ها را برای همگانی کردن علم، گسترش اندیشه و فرهنگ علمی در ایران و کاربرد علم در هریک از سطوح زندگی اجتماعی انجام داده‌اند، تقدیر می‌کند. به خاطر شیوع ویروس کرونا این مراسم امسال دیرتر برگزار شد.

دکتر مهدی زارع برنده جایزه ترویج علم

مراسم بیست و یکمین دوره اعطای جایزه ترویج علم ایران روز پنجشنبه ۳۰ بهمن ۱۳۹۹ برگزار شد.

جایزه ترویج علم این دوره به آقای دکتر مهدی زارع عضو وابسته و رئیس شاخه زمین‌شناسی فرهنگستان علوم و استاد پژوهشگاه بین‌المللی زلزله‌شناسی و مهندسی زلزله، به پاس فعالیت‌ها و تلاش‌های بی‌وقفه، مسئولانه، هدفمند و همه‌جانبه انسانی و

انتشار نقشه پهنه‌بندی خطر زلزله دنیا

دکتر مهدی زارع عضو تیم تهیه این نقشه

نقشه پهنه‌بندی خطر زلزله دنیا منتشر شد. در تهیه این نقشه متخصصان حدود هفتاد کشور دنیا مشارکت داشته‌اند. از ایران نیز آقای دکتر مهدی زارع رئیس شاخه زمین‌شناسی فرهنگستان علوم و استاد پژوهشگاه بین‌المللی زلزله‌شناسی و مهندسی زلزله، عضو اصلی تیم تهیه‌کننده مدل این نقشه در سال ۲۰۱۸ بوده است. نقشه جهانی خطر زلزله که اخیراً به عنوان نتیجه پروژه بین‌المللی مدل زمین‌لرزه جهان Global Earthquake model-GEM منتشر شده است، جایگاه منطقه و کشور ما را به خوبی از نظر خطر و ریسک زلزله در دنیا نشان می‌دهد. دکتر مهدی زارع در تهیه مدل خطر زلزله در منطقه خاورمیانه از مؤلفان اصلی و مسئول کارگروه کاتالوگ زلزله بوده است.

در این نقشه کشور ما گرچه در لرزه‌خیزترین ناحیه جهان (ناحیه پیرامون اقیانوس آرام) قرار نگرفته، ولی خاورمیانه به طور کلی و ایران به طور خاص از نظر آسیب‌پذیری و ریسک زلزله، یکی از خطرناک‌ترین نواحی جهان در دهه دوم قرن بیست و یکم برآورد شده است.

اخبار و گزارش

انتصاب دکتر محمدرضا مخبر دزفولی

به عضویت در هیئت امنای مؤسسه رازی

آقای دکتر حسن روحانی رئیس محترم جمهوری، بنا به پیشنهاد وزیر جهاد کشاورزی، با صدور احکامی جداگانه، آقایان دکتر مسعود پزشکیان و دکتر محمدرضا مخبر دزفولی را برای مدت ۴ سال به عنوان «عضو هیئت امنای مؤسسه تحقیقات واکسن و سرم سازی رازی» منصوب کرد.

متن حکم رئیس جمهور بدین شرح است:

«بسم الله الرحمن الرحيم

جناب آقای دکتر مسعود پزشکیان جناب آقای دکتر محمدرضا مخبر دزفولی

در اجرای بند (۸) و تبصره ماده (۴) اساسنامه مؤسسه تحقیقات واکسن و سرم سازی رازی مصوب ۱۳۸۱/۰۲/۳۰ شورای گسترش دانشگاه های علوم پزشکی، بنا بر پیشنهاد وزیر محترم جهاد کشاورزی و با عنایت به تخصص و تجربیات مفید جنابعالی، به

حمایت دکتر حسن ابراهیم زاده برای

تجهیز آزمایشگاه فیزیولوژی دانشگاه تهران

آقای دکتر حسن ابراهیم زاده عضو پیوسته فرهنگستان علوم، چهره ماندگار کشور و استاد پیشکسوت زیست شناسی دانشگاه تهران، در اقدامی خیرخواهانه و در راستای حمایت از دانشجویان برای تولید و ارتقای علم و دانش، تجهیز آزمایشگاه فیزیولوژی گیاهی دانشکده زیست شناسی پردیس علوم دانشگاه تهران را تقبل کرد.

دکتر حسن ابراهیم زاده معبود، در سال ۱۳۱۴ در گیلان (لنگرود) متولد شد. تحصیلات کارشناسی را در دانشگاه تهران به پایان رساند و سپس در سال های ۱۳۴۵ و ۱۳۴۸ مدرک کارشناسی ارشد و دکتری دولتی رشته زیست شناسی را از دانشگاه پاریس اخذ کرد. دکتر ابراهیم زاده در کنار تدریس و تحقیق، سابقه دو دوره ریاست دانشکده علوم دانشگاه تهران، معاونت آموزشی و قائم مقامی دانشگاه تهران و

موجب این حکم برای مدت چهار سال به عنوان «عضو هیئت امنای مؤسسه تحقیقات واکسن و سرم سازی رازی» منصوب می شوید. توفیق شما و سایر اعضای محترم را در انجام شایسته وظایف محوله با رعایت اصول قانون مداری، اعتدال گرایی و منشور اخلاقی دولت تدبیر و امید از خداوند متعال مسألت می نمایم. حسن روحانی رئیس جمهوری اسلامی ایران».

آقای دکتر محمدرضا مخبر دزفولی عضو پیوسته فرهنگستان علوم و استاد دانشکده دامپزشکی دانشگاه تهران و از چهره های ماندگار کشور در زمینه دانش دامپزشکی است.

ریاست شاخه زیست شناسی گروه علوم پایه فرهنگستان علوم را در کارنامه دارد. از جمله افتخارات دکتر حسن ابراهیم زاده می توان به عضویت پیوسته در فرهنگستان علوم و معرفی به عنوان چهره ماندگار کشور در اولین دوره همایش چهره های ماندگار (سال ۱۳۸۰) اشاره کرد. ایشان همچنین برای نگارش کتاب فیزیولوژی گیاهی (بیوشیمی ترکیبات اولیه) برگزیده اولین دوره کتاب سال جمهوری اسلامی ایران شده است. استاد ابراهیم زاده، تاکنون بیش از ۲۲۰ مقاله علمی و ۹ کتاب تألیف کرده است.

گرامیداشت یکصدمین سال تولد استاد احمد سمیعی (گیلانی)

فرهنگستان زبان و ادب فارسی به مناسبت صدمین سال تولد استاد احمد سمیعی (گیلانی) عضو پیوسته این فرهنگستان، روز شنبه ۱۳۹۹/۱۱/۱۱ در مراسمی تولد یکصد سالگی ایشان را جشن گرفت.

در این مراسم آقایان دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم، دکتر غلامعلی حداد عادل رئیس فرهنگستان زبان و ادب فارسی، دکتر حسین معصومی همدانی عضو پیوسته فرهنگستان زبان و ادب فارسی، دکتر ذبیحی رئیس سازمان سمت و استاد سمیعی گیلانی سخنرانی ایراد کردند.

مشروح سخنان آقای دکتر داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم بدین شرح است: «از فرهنگستان زبان و ادب فارسی که به مناسبت آغاز صد و یکمین سال زندگی درس آموز استاد احمد سمیعی گیلانی در شرایط دشوار همه گیری کووید ۱۹ چنین مجلسی را ترتیب داده است تشکر می کنم و سالروز ولادت استاد سمیعی را به خودمان و به اهل فرهنگ به طور کلی و مخصوصاً دوستان فرهنگ ایران و زبان فارسی تبریک می گویم و امیدوارم ایشان همچنان راه و کار بزرگ خود را ادامه دهند. اجازه بفرمایید مقدمه کوتاهی بگویم و بر اساس آن احترام قلبی ام به استاد سمیعی را بیان کنم. آدمی عجیب ترین عجایب است. پرسش انسان چیست را فقط فیلسوفان به میان نیاورده اند. انسان در دین و فرهنگ و تاریخ و شعر و فلسفه یک معماست. او می تواند سراسر مراتب وجود را از اعلیٰ علین تا اسفل سافلین ببیند. آنچه به او آرامش و ثبات می بخشد فرهنگ است. سوفوکل در پایان ادیپ در کولونوس آورده است: «هرگز از مادر نژادن از

هر چه به پندار و گفتار در آید بهتر است اما اگر آدمی را دیده بر جهان افتاد بهتر است هر چه زودتر به دیاری که از آن آمده است باز گردد». آنگاه شاعر یونانی از زبان ته سه ثوس بنیانگذار آتن نقل می کند: «آنچه آدمیان را از پیر و برنا به تحمل بار زندگی توانا می کند همانا زیستن در پلیس (مدینه) است یعنی فضایی برای کردار و گفتار که جلال زندگی است» (هانا آرنه، انقلاب، ترجمه عزت الله فولادوند، ص ۳۹۸). ظاهراً سوفوکل می خواهد بگوید که شاعران و متفکران و صاحب نظران و محققان و سیاستمداران بزرگ علاوه بر تأثیر آشکاری که در زمان و در تربیت مردمان دارند با گفتار و کردار خود از دشواری تحمل بار زندگی نیز می کاهند و ما چه بدانیم و چه ندانیم در زندگی خویش مدیون آنانیم. اما صاحبان این گفتارها و کردارها کیانند؟ کسانی که از دور فراخوانده شده اند که فضای تیره زندگی آدمی را روشن کنند. مردمان همه برای گذران زندگی باید کار کنند اما کار بزرگان فرهنگ برای گذران زندگی نیست بلکه پاسخ به کششی برای یافتن و دانستن و گفتن و نوشتن است که به درستی نمی دانیم از کجاست اما نتیجه اش روشن شدن فضا و حفظ سلامت زندگی است. مردمان چنان که به هوا برای تنفس نیاز دارند نیازمند فرهنگند. به این جهت قدردانی از اهل فرهنگ حرمت به انسان و زندگی انسانی است. حضرت استاد سمیعی همه زندگیش را بی مزد و منت و بی سودای سود و زیان در خدمت ادب و فرهنگ صرف کرده است و ادای احترام به او وظیفه همه کسانی است که تعلق به فرهنگ دارند. می گویند علم ارتباط مستقیم با اخلاق ندارد. درست است علم و اخلاق با هم ارتباط منطقی ندارند اما کسی که دل در گرو دانایی و فرهنگ دارد زندگیش یکسره نیکویی است و از آن نیکویی بار می آید. استاد سمیعی خوب زندگی کرده یا زندگی خوبی برای خود برگزیده است. طول عمرش هم کم و بیش به تعلق خاطر به دانایی بازمی گردد. مرد با فرهنگی که فارغ از سودا و غم مال و جاه است و در فضای شعر و ادب و دانایی به سر می برد کمتر دچار آسیب های دهر می شود و سالم تر از دیگران زندگی می کند و عمرش طولانی می شود. امیدوارم همچنان زندگی پرثمر استاد سمیعی دوام داشته باشد و ما بتوانیم از او بیشتر بیاموزیم. استاد سمیعی اسوه اهل ادب و فرهنگ ایران است. عمر پر برکتش پر دوام باد».

نامگذاری دو خیابان در تهران به نام «استاد دکتر شریعتمداری» و «استاد دکتر احمدی»

اعضای شورای اسلامی شهر تهران معابری از پایتخت را به نام مرحوم «استاد دکتر علی شریعتمداری» و مرحوم «استاد دکتر احمد احمدی» نام گذاری کردند.

در جلسه علنی ۲۶۵ شورای شهر اسلامی شهر تهران، به اتفاق آرا با تغییر نام معابری به نام استاد دکتر علی شریعتمداری و استاد دکتر احمد احمدی موافقت شد. در این جلسه بر اساس موافقت اعضا، کوچه شمشاد در منطقه شش شهر تهران واقع در خیابان فلسطین، روبروی دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی به نام دکتر علی شریعتمداری تغییر نام خواهد یافت. مرحوم آقای دکتر علی شریعتمداری از ابتدای شکل گیری شورای عالی انقلاب فرهنگی، در سال ۱۳۵۹، به فرمان حضرت امام خمینی (ره) به عنوان یکی از هفت نفر عضو ستاد انقلاب فرهنگی منصوب شد.

ایشان از سال ۱۳۶۳ تا پایان عمر، عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی بود. دکتر شریعتمداری استاد برجسته تعلیم و تربیت کشور، اولین وزیر فرهنگ و آموزش عالی و اولین رئیس فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران بود.

عضویت پیوسته در فرهنگستان علوم، دریافت نشان درجه یک تعلیم و تربیت و انتخاب به عنوان چهره ماندگار علمی کشور از جمله افتخارات ایشان است.

شادروان دکتر علی شریعتمداری ۲۲ عنوان کتاب ترجمه و تألیف

کرده که از جمله مهمترین آثار استاد فقید می توان به کتاب های آموزش در حوزه و دانشگاه، روشنفکر کیست، تعلیم و تربیت اسلامی، جایگاه علوم انسانی در تولید علم، نقد آراء برخی از دانشمندان معاصر سیاست و خردمندی اشاره کرد.

همچنین در ادامه دویست و شصت و پنجمین جلسه شورای اسلامی شهر تهران، تغییر نام معبری در فرعی بزرگراه جلال آل احمد رو به روی دانشگاه تربیت مدرس، به نام دکتر احمد احمدی به تصویب رسید.

مرحوم آقای دکتر احمد احمدی از مؤسسان دانشگاه تربیت مدرس بود. دکتر احمد احمدی جزو هسته اولیه هفت نفره ای بود که برای تشکیل ستاد انقلاب فرهنگی از سوی امام خمینی (ره) معرفی شد. ایشان تا پایان عمر پربار خود از اعضای فعال شورای عالی انقلاب فرهنگی بود. وی استاد برجسته فلسفه دانشگاه تهران، مؤسس و رئیس سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها (سمت)، عضو وابسته گروه مطالعات اسلامی فرهنگستان علوم و چهره ماندگار علمی کشور بود.

از جمله آثار وی، می توان به تألیف و ترجمه کتاب های «بن لایه های شناخت»، «مختارات من نصوص الفلسفة الاسلامیه»، «نقد تفکر فلسفی غرب»، «تأملات در فلسفه اولی» و «تأسیس مابعدالطبیعه اخلاق» اشاره کرد.

نکوداشت یکصدمین سال تولد مرحوم دکتر آرنوش طریان

دکتر تومانیان، با تأکید بر اینکه ایشان این گفته را ثابت کرد، به فعالیت‌های علمی دکتر طریان اشاره کرد و یادآور شد: دکتر طریان پس از اخذ لیسانس و در پی نتیجه نگرفتن برای متقاعد کردن مدیر گروه دانشگاه و مخصوصاً با شنیدن این جمله که تا این اندازه برای یک خانم بس است و نیازی به تحصیل بالاتر نیست، با هزینه شخصی با تشویق پدر در سال ۱۳۲۸ عازم فرانسه شد.

رئیس شاخه ریاضی فرهنگستان علوم با تأکید بر اینکه دکتر طریان در فرانسه در رشته فیزیک اتمسفر مشغول به تحصیل شد و دکتری دولتی را از دانشگاه علوم پاریس در سال ۱۹۵۶ میلادی (۱۳۳۵ خورشیدی) دریافت کرد.

دکتر تومانیان افزود: از خاطرات شاد ایشان در دوران تحصیل کار کردن با دخترماری کوری در آزمایشگاه بوده است.

همچنین در این مراسم از کتاب «تأثر نوین ایران و خانواده طریان» رونمایی شد.

در این مراسم از آقای پروفسور کارو لوکس پدر ریاضیات و هوش مصنوعی یاد شد. همچنین از آقای ماطاوس خان ملکیان نویسنده اولین کتاب درسی، برای درس فارسی دبستان یادی به میان آمد. در این مراسم همچنین از خدمات شایسته در علوم و صنعت، موسیقی و عکاسی ایرانیان ارمنی یاد شد که تعداد آنان عبارتند از: ۵۹ نفر در علوم پزشکی؛ ۵۸ نفر در علوم انسانی؛ ۳۷ نفر در هنر و موسیقی و سینما و عکاسی؛ ۳۵ نفر در صنعت و علوم مهندسی؛ ۲۲ نفر در علوم پایه؛ ۱۴ نفر در کشاورزی؛ بخصوص خدمات علمی ۷ نفر از استادانی که در تأسیس و تدریس دارالفنون شرکت داشتند، یاد شد.

همزمان با روز جهانی علم در خدمت صلح و توسعه، در تاریخ ۱۸ آبان ۱۳۹۹، همایش ملی مجازی نکوداشت یکصدمین سال تولد استاد فقید خانم دکتر آرنوش طریان مادر ستاره‌شناسی ایران و نخستین زن فیزیکدان کشور برگزار شد.

در این همایش ملی، آقای دکتر علی خاکی صدیق معاون آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، خانم دکتر اشرف بروجردی رئیس سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران، آقای دکتر مگردیچ تومانیان رئیس شاخه ریاضی فرهنگستان علوم، آقای دکتر محمدتقی توسلی استاد فیزیک دانشگاه تهران، نماینده آرامنه در مجلس شورای اسلامی، و رئیس انجمن دانشگاهیان آرامنه تهران سخنرانی ایراد کردند.

آقای دکتر مگردیچ تومانیان رئیس شاخه ریاضی فرهنگستان علوم یکی از سخنرانان این همایش ملی بود. ایشان با اشاره به ایجاد تغییرات اساسی نظام آموزشی در دانشگاه‌های کشور از نظام فرانسوی به نظام آمریکایی در سال ۱۳۴۳، گفت: در آن سال‌ها به دنبال انتخاب درس واحد اختیاری بودم که به نام دکتر آرنوش طریان برخورد کردم و وارد کلاس ایشان شدم.

وی ادامه داد: دکتر طریان به پدرش گفته بود که اینکه گفته می‌شود دختران نمی‌توانند ریاضیات بخوانند من را آزرده است و می‌خواهم کاری را انجام دهم که از عهده کمتر کسی برمی‌آید و می‌خواهم ثابت کنم که میان دختران و پسران تفاوتی وجود ندارد و اگر انسان پشتکار داشته باشد، از عهده هر کاری برمی‌آید.

آلنوش طریان در تهران و در تاریخ سه‌شنبه ۹ نوامبر ۱۹۲۰ (۱۸ آبان ۱۲۹۹) از پدر و مادری تحصیل کرده از ارمنی‌های ایران زاده شد. پدر طریان در جلفای اصفهان و مادرش در تهران چشم به جهان گشودند. پدر طریان پاره‌هایی از شاهنامه را به زبان ارمنی بازگردانی کرده بود.

مادر طریان نیز دانش‌آموخته رشته ادبیات از سوئیس بود. آلنوش پس از طی تحصیلات مقدماتی به دانشگاه تهران رفت و در خرداد سال ۱۳۲۶ با درجه لیسانس فیزیک از دانشکده علوم دانشگاه تهران فارغ‌التحصیل شد.

وی در مهرماه همان سال به عنوان کارمند آزمایشگاه فیزیک دانشکده علوم استخدام و یک سال بعد به عنوان متصدی عملیات آزمایشگاهی در دانشکده علوم منصوب شد.

طریان مدتی بعد با هزینه شخصی به بخش فیزیک اتمسفر دانشگاه پاریس رفت و دانشنامه دکتری دولتی‌اش را از دانشگاه علوم پاریس در سال ۱۹۵۶ میلادی (۱۳۳۵ خورشیدی) دریافت کرد.

طریان به رغم امکان تدریس در دانشگاه سوربن به ایران بازگشت و با رتبه دانشیاری در رشته ترمودینامیک در گروه فیزیک مشغول به کار شد.

در سال ۱۳۳۸ دولت فدرال آلمان غربی بورس مطالعه رصدخانه فیزیک خورشیدی را در اختیار دانشگاه تهران قرار داد که وی برای این بورس انتخاب شد و از فروردین سال ۱۳۴۰ به مدت ۴ ماه به آلمان رفت و پس از انجام مطالعات به ایران بازگشت.

دکتر طریان ۳ سال بعد در تاریخ ۳ خرداد ۱۳۴۳ به مقام استادی ارتقا پیدا کرد و اولین فیزیکدان زنی شد که در ایران به مقام استادی رسیده است.

وی در آبان ماه سال ۴۵ به عضویت کمیته ژئوفیزیک دانشگاه تهران درآمد و در سال ۴۸ به ریاست گروه تحقیقات فیزیک خورشیدی موسسه ژئوفیزیک دانشگاه تهران منصوب شد و در رصدخانه فیزیک خورشیدی که خود وی در بنیانگذاری آن نقش عمده‌ای داشت، فعالیت خود را آغاز کرد.

دکتر طریان در سال ۱۳۵۸ تقاضای بازنشستگی داد و به افتخار بازنشستگی نائل شد. اما علاقه او به علم و دانش سبب شد تا

وصیت‌نامه‌ای تنظیم کند و منزل مسکونی خود را پس از مرگ به ارامنه جلفا و دانشجویانی که محل اسکان مناسبی ندارند، ببخشد. او در سال‌های جوانی به مردی علاقه‌مند بوده است، اما مرگ او سبب شد تا دکتر طریان تصمیم بگیرد برای همیشه مجرد باقی بماند و پس از گذشت سالیان دراز از آن روزها، زندگی بدون وارث را در کنج آسایشگاهی در قلب پایتخت (آسایشگاه سالمندان توحید) تجربه کند.

اولین بانوی استاد فیزیک ایران در مراسم تقدیر از زنان نمونه که به همت مرکز امور زنان و خانواده به مناسبت سالروز ولادت حضرت زهرا (س) و بزرگداشت مقام زن در تاریخ ۲۶ تیرماه سال ۱۳۸۵ برگزار شده بود، مورد تقدیر قرار گرفت.

در سال ۸۲ از زندگی وی فیلمی با عنوان «سوی خورشید» ساخته می‌شود و در آن زندگی این نخستین بانوی استاد کرسی فیزیک ستاره در دانشگاه تهران به تصویر کشیده می‌شود.

این فیلم مستندی یکی از مجموعه برنامه‌های «فرزندگان ایران» بود که به سفارش شبکه اول سیمای جمهوری اسلامی ایران تهیه شده بود که به زندگی و فعالیت‌های علمی دکتر آلنوش طریان می‌پرداخت.

«پایه‌گذاری نخستین رصدخانه فیزیک خورشیدی»، «پایه‌گذاری نخستین تلسکوپ خورشیدی»، «ارائه دروس فیزیک خورشیدی و اختر فیزیک برای نخستین بار در کشور» و «وقف منزل خویش به دانشجویان برای گسترش دانش و بهره‌گیری دانشجویان ارمنی» از جمله خدمات علمی این بانوی فقید محسوب می‌شود.

استاد طریان، مادر نجوم ایران، توانست دانشجویان فراوانی را از نزدیک با مباحث مربوط به فیزیک آشنا کند و تجربه کار با تلسکوپ و دیگر ابزار رصدخانه‌ای را برای آنها امکان‌پذیر کند.

دکتر طریان ۱۱۱۶ جلد کتاب، ۹۰۲ مجله، ۱۶۲ مورد مطلب علمی و کتاب چاپ سنگی خود را به سازمان اسناد و کتابخانه ملی اهداء کرد.

وی سرانجام در روز شنبه ۱۴ اسفند ۱۳۸۹ بر اثر کهنسختی در سن ۹۰ سالگی درگذشت. پیکروی در روز ۱۶ اسفند ۱۳۸۹ از کلیسای مریم مقدس تشییع و در گورستان ارامنه تهران به خاک سپرده شد.

درگذشت استاد دکتر غلامعباس توسلی عضو پیوسته فرهنگستان علوم

آقای دکتر غلامعباس توسلی عضو پیوسته فرهنگستان علوم و استاد برجسته جامعه‌شناسی کشور دارفانی را وداع گفت. غلامعباس توسلی اول خرداد ۱۳۱۴ در رشت‌خوار متولد شد. از سن شش سالگی وارد مکتب‌خانه شد و آموختن قرآن و فارسی را تا فراگیری آثار سعدی، حافظ، عربی را در حد نصاب، جامع‌المقدمات، صمدیه ادامه داد.

پس از فوت پدر وارد مدارس جدید شد و مستقیماً در کلاس چهارم ابتدایی دبستان طغرای رشت‌خوار پذیرفته شد و بعد نیز در دبیرستان قطب‌الدین حیدر در تربت حیدریه تحصیلات خود را ادامه داد. توسلی با گذراندن امتحان ورودی وارد دانشسرای تهران شد. او هم‌زمان در سه رشته زبان فرانسه، ادبیات و فلسفه قبول شد.

اما چون در کنکور زبان و ادبیات فرانسه اول شده بود بالاجبار در آن رشته مشغول تحصیل شد. هم‌زمان با ورود او به این رشته، جایگاه زبان فرانسه متزلزل شد و او نیز مطالعه انگلیسی را در کنار فرانسه آغاز کرد. در دوره کارشناسی دانشسرای عالی نیز حائز رتبه اول شد و علاوه بر دریافت مدال فرهنگ با پایه دبیری به استخدام همان مؤسسه درآمد.

توسلی با استفاده از امتیاز شاگردان رتبه اول و پس از یک سال تدریس در دانشسرای عالی تهران به اروپا اعزام شد و تحصیلات خود را در دانشگاه پاریس ادامه داد و در آنجا تصمیم گرفت جامعه‌شناسی

بخواند. در آن زمان در فرانسه جامعه‌شناسی به تازگی از فلسفه جدا شده بود و استادان بنامی در دانشگاه‌های آنجا مشغول تحصیل بودند.

عنوان رساله اصلی او «جامعه سنتی ایران از دید اروپائیان: مقایسه دیدگاه انگلیسی‌ها و فرانسویان» و رساله فرعی «صنایع دستی ایران و جنبه‌های روان‌شناسی اجتماعی آن» بود. رساله اصلی با کمک مالی مرکز تحقیقات علمی فرانسه قبل از دفاع به چاپ رسید. دکتر توسلی در تابستان ۱۳۴۵ به ایران بازگشت و تدریس خود را با سمت استادیاری از سر گرفت. وی علاوه بر تدریس در دانشسرا از همان آغاز ورود، در بخش مطالعات شهری مؤسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی دانشگاه تهران نیز به تحقیق پرداخت و در مطالعات اقتصادی و جامعه‌شناختی و طرح‌های جامع شهری از جمله طرح جامع تهران که از سوی سازمان برنامه به مؤسسه واگذار شده بود و طرح جامع شیراز که با همکاری دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران انجام می‌پذیرفت و همچنین طرح‌های جامع اراک و همدان و چند شهر دیگر شرکت داشت و به صورت مستقل آنها را سرپرستی و تدوین می‌کرد.

وی در آن دوره همچنین سرپرستی طرح ارزشیابی سواد توأم با حرفه را که در اصفهان و دزفول به‌طور آزمایشی از سوی یونسکو و سازمان برنامه وارد تجربه عمل شده بود، برای ارزیابی و بازسازی در مؤسسه به عهده داشت. نتیجه این تحقیقات و مطالعات علاوه بر گزارش‌های علمی، پیشنهادهایی عملی برای چگونگی توسعه و رشد شهرها در آینده بود.

دکتر غلامعباس توسلی سپس به درخواست دانشگاه ملی ایران، رشته جامعه‌شناسی را در دانشکده ادبیات آن دانشگاه پایه‌گذاری و برنامه‌ریزی کرد و به تدریس برخی دروس در آنجا پرداخت. در سال ۱۳۵۰ از دانشسرای عالی به دانشگاه تهران منتقل شد و یک سال بعد به دانشیاری و پس از آن به مرتبه استادی ارتقا یافت. وی در سال ۱۳۵۱ به سمت مدیر گروه جامعه‌شناسی انتخاب شد. در سال ۱۳۶۴ مجدداً به عنوان مدیر گروه جامعه‌شناسی دانشگاه تهران انتخاب شد و یک سال بعد نیز به سمت ریاست دانشکده منصوب گردید. دکتر غلامعباس توسلی از مؤسسان و اولین رئیس انجمن

جامعه‌شناسی ایران بود و نقش تعیین‌کننده‌ای در ایجاد و تثبیت جایگاه انجمن ایفا کرد.

او همچنین در ایجاد دوره دکتری در دانشگاه‌های تهران، تربیت مدرس و دانشگاه آزاد اسلامی نقش بسزایی بر عهده داشت. دکتر توسلی همچنین اولین رئیس دانشگاه اصفهان بعد از پیروزی انقلاب اسلامی بود.

این استاد نمونه و پژوهشگر برجسته دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران، تألیفات و ترجمه‌های زیادی داشت. وی اولین کسی بود که کتاب جامعه‌شناسی کلاسیک را ترجمه کرد؛ او زمانی که علوم اجتماعی مورد تهاجم و سوءظن قرار داشت به تأسیس انجمن جامعه‌شناسی ایران همت گمارد. بسیاری از جامعه‌شناسان معاصر وی را تاریخ جامعه‌شناسی پس از انقلاب میدانند.

از دکتر غلامعباس توسلی بیست جلد کتاب به یادگار مانده است که برخی از آنها مانند نظریه‌های جامعه‌شناسی، جامعه‌شناسی کار و شغل، جامعه‌شناسی دین و ... به چاپ‌های مکرر رسیده‌اند. وی همچنین در حدود شصت مقاله علمی پژوهشی در مجلات معتبر داخلی و بین‌المللی منتشر کرد.

ریاست دانشگاه اصفهان، مدیریت گروه جامعه‌شناسی و ریاست دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران، عضو هیئت مؤسس و اولین رئیس انجمن جامعه‌شناسی ایران و عضویت در شورای عالی انقلاب فرهنگی از جمله سوابق مدیریتی استاد توسلی بوده است.

استاد دکتر غلامعباس توسلی عضو پیوسته فرهنگستان علوم بود. او علاوه بر چند دوره ریاست شاخه جامعه‌شناسی گروه علوم انسانی فرهنگستان علوم و عضویت در شورای آینده‌نگری فرهنگستان، در سایر برنامه‌های علمی و پژوهشی فرهنگستان نیز مشارکت مؤثر داشت.

دکتر غلامعباس توسلی ظهر روز جمعه ۲۵ مهر ۱۳۹۹ پس از تحمل سال‌ها بیماری بر اثر ایست قلبی در سن ۸۵ سالگی دارفانی را وداع گفت.

در پی درگذشت شادروان آقای دکتر غلامعباس توسلی، رئیس فرهنگستان و چند تن از مسئولان گروه‌ها و استادان عضو فرهنگستان پیام‌های تسلیت جداگانه‌ای به شرح ذیل صادر کردند:

■ پیام تسلیت رئیس فرهنگستان علوم

«هوالباقی؛ دریغا که استاد دکتر غلامعباس توسلی نیز درگذشت. مرگ چنین خواجه نه کاریست خرد. دکتر توسلی از پیشگامان پژوهش در مسائل اجتماعی و تألیف کتاب‌های اساسی در جامعه‌شناسی بود. با درگذشت او فرهنگستان علوم عضو گرانمایه دیگری را از دست داد. دکتر توسلی با اینکه در سال‌های آخر عمر با درد و بیماری سر می‌کرد در جلسات حاضر می‌شد. این ضایعه را به خانواده گرمی و به خصوص به فرزند شایسته‌شان خانم دکتر افسانه توسلی و به استادان علوم اجتماعی و اعضاء فرهنگستان علوم تسلیت عرض می‌کنم. رحمت خدا بر او باد که همه عمر در راه علم و مخصوصاً توسعه علوم اجتماعی کوشید و آزاد و اخلاقی زندگی کرد.

رضا داوری اردکانی

۲۶ مهر ۱۳۹۹».

■ پیام تسلیت دکتر فرامرز رفیع‌پور عضو پیوسته فرهنگستان

علوم و استاد جامعه‌شناسی و علوم اجتماعی:

«انا لله و انا الیه راجعون؛ خبر فوت جناب آقای دکتر غلامعباس توسلی استاد کامل جامعه‌شناسی و همکار و هم‌زمان عزیزمان بسیار باعث تأسف و تأثر شد.

این ضایعه را به خانواده محترم ایشان، به جامعه علمی ایران، بالخصوص دانشمندان علوم انسانی و علوم اجتماعی تسلیت می‌گویم و از خالق متعال می‌خواهم که او را قرین رحمت خود فرماید. راهی است که به جز رفتن آن راه نباشد. و ما نیز به زودی به او خواهیم پیوست.

دربزم دوریک دو قدح درکش و برو

یعنی طمع مدار وصال دوام را

فرامرز رفیع‌پور».

■ پیام تسلیت دکتر محمدرضا عارف عضو پیوسته فرهنگستان

علوم و عضو مجمع تشخیص مصلحت نظام:

«باسمه‌تعالی؛ با اندوه و تأثر فراوان با خبر شدم جناب آقای دکتر غلامعباس توسلی عضو پیوسته فرهنگستان علوم و استاد

پیشکسوت و برجسته دانشگاه پس از یک عمر تلاش خستگی‌ناپذیر در راه توسعه علم جامعه‌شناسی رخ در نقاب خاک کشید. دکتر توسلی در فعالیت سیاسی همواره روش و منش مسالمت‌جو، اخلاقی و اصلاح‌گرایانه را در پیش گرفته بود. ایشان که از چهره‌های ماندگار کشورمان محسوب می‌شوند، آثار فاخر و گران‌بهایی در زمینه دانش جامعه‌شناسی از خود به یادگار گذاشتند که تا سال‌ها مورد استفاده دانشجویان و محققان خواهد بود.

اینجانب ضمن تسلیت درگذشت این استاد برجسته دانشگاه به خانواده محترم ایشان، اعضای محترم فرهنگستان علوم و جامعه دانشگاهی کشورمان، از خداوند منان می‌خواهم که پاداش خیرخواهی‌ها و تلاش‌های او را با رحمت گسترده خود بهشت جاودان قرار دهد. از پروردگار متعال برای آن فقید سعید آمرزش و رحمت و برای بازماندگان محترم صبر و اجر و سلامتی مسألت دارم. محمدرضا عارف».

■ پیام تسلیت دکتر علی اکبر صالحی رئیس سازمان انرژی اتمی ایران و عضو گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم:

«با نهایت تألم و تأسف، خبر درگذشت یکی از برجسته‌ترین استادان و مروجان علم جامعه‌شناسی در کشورمان و عضو پیوسته فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران، زنده‌یاد دکتر غلامعباس توسلی را دریافت نمودم.

آن استاد معظم که در خانواده‌ای اهل دیانت و تقوی، پرورش یافته بود، تحصیلات تکمیلی خود را در یکی از معتبرترین دانشگاه‌های جهان به پایان رساند و همزمان با پیگیری فعالیت‌های علمی و پژوهشی به جمع فعالان و کنشگران نهضت عظیم اسلامی پیوست. بدون تردید، خدمات ماندگار آن فقید سعید به اسلام و ایران در دیوان عدل الهی، ثبت و ضبط شده و بر حسنات کارنامه آن پژوهشگر ژرفکاو خواهد افزود.

اینجانب ضمن عرض تسلیت به دوستان، همکاران و همفکران آن مرحوم مغفور و ابراز همدردی عمیق با خاندان معزز و مکرم توسلی، از درگاه ایزد منان برای ایشان، علو درجات و همنشینی با ابرار و نیکان مسألت می‌نمایم.

■ پیام تسلیت دکتر حسین نمازی رئیس گروه علوم انسانی و دبیر فرهنگستان علوم:

«کُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ؛ درگذشت دانشمند ارجمند و همکار عزیز جناب آقای دکتر غلامعباس توسلی عضو پیوسته فرهنگستان علوم را به خانواده محترم ایشان و دوستان عزیزشان تسلیت عرض می‌کنم. از خداوند متعال رحمت و واسعه و غلو درجات برایشان مسئلت دارم و برای خانواده ارجمندشان صبر و سلامت آرزو می‌کنم. حسین نمازی».

■ پیام تسلیت دکتر عباس شریفی تهرانی رئیس گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم:

«هوالباقی؛ استاد ارجمند جناب آقای دکتر داوری اردکانی رئیس محترم فرهنگستان علوم با عرض سلام و احترام، درگذشت استاد بزرگوار جناب آقای دکتر توسلی را از طرف خود و اعضای گروه علوم کشاورزی تسلیت عرض می‌کنم.

کارنامه درخشان زندگی آن مرحوم بیانگر فعالیت‌ها و تلاش و کوششی است که در راه اعتلای علوم به ویژه علوم اجتماعی مصروف داشته است.

این استاد فقید در طول زندگی، علوم را با آموزه‌های دینی و اخلاق درآمیخته و در این راه مجاهدت فراوان مبذول داشته است. خداوند روح ایشان را قرین رحمت فرماید و بر علو درجاتش بیفزاید. عباس شریفی تهرانی».

■ پیام تسلیت گروه علوم پایه فرهنگستان علوم:

گروه علوم پایه فرهنگستان درگذشت استاد فرهیخته، اندیشور بی‌بدیل و استاد برجسته جامعه‌شناسی کشور شادروان دکتر غلامعباس توسلی عضو پیوسته فرهنگستان علوم را به جامعه علمی کشور تسلیت عرض کرده و از درگاه خداوند منان برای آن فقید رحمت و مغفرت الهی و برای بازماندگان صبر و شکیبایی مسئلت دارد».

درگذشت استاد دکتر داود فیرحی همکار مدعو گروه مطالعات اسلامی فرهنگستان علوم

از آثار استاد فیرحی می‌توان به تألیف ۱۰ کتاب و ۶۰ مقاله در مجلات و کنفرانس‌های علمی در حیطه اندیشه سیاسی اسلام اشاره کرد. دکتر فیرحی در سال ۱۳۹۸ در سلسله نشست‌هایی در گروه مطالعات اسلامی فرهنگستان علوم به ارائه نظرها و دیدگاه‌های خود پیرامون آثار جدیدش پرداخت. دکتر فیرحی در ۲۱ آبان ۱۳۹۹ در سن ۵۶ سالگی بر اثر بیماری کرونا در بیمارستان لاله تهران درگذشت.

■ پیام تسلیت رئیس فرهنگستان علوم:

رئیس فرهنگستان علوم در پی درگذشت حجت‌الاسلام والمسلمین آقای دکتر داود فیرحی پیام تسلیتی به شرح ذیل صادر کرد: «هوالباقی؛ درگذشت استاد گرانمایه و محقق فرزانه آقای دکتر داود فیرحی ضایعه‌ای بزرگ برای اهل دانش و دانشگاه و به خصوص دانش سیاسی و تاریخ معاصر ایران است. او که در مدتی قریب به ۲۰ سال، آثار تحقیقی خوب نوشت، در این سال‌ها به اوج پختگی فکری و علمی رسیده بود و شاگردان و همکاران و خوانندگان آثارش چشم به راه نوشته‌های تازه‌اش بودند، اما تیربی‌رحم اجل بی‌هنگام او را نشانه گرفت و فضای دانش را از برکت وجودش محروم کرد. رحمت خدا بر او باد که فضائل علمی و عملی را جمع کرده بود و به همین جهت نام و یادش ماندگار خواهد شد.

این ضایعه را به خانواده و بازماندگان گرامی‌اش و به همه دانشگاهیان و اهل فضل و کتاب به خصوص به همکاران عزیزم در فرهنگستان علوم تسلیت عرض می‌کنم.

رضا داوری اردکانی».

حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر داود فیرحی استاد گروه علوم سیاسی دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران و همکار مدعو گروه مطالعات اسلامی فرهنگستان علوم دارفانی را وداع گفت.

مرحوم آقای دکتر فیرحی دروس حوزوی را بین سال‌های ۱۳۶۰ تا ۱۳۶۵ در حوزه علمیه ولیعصر شهرستان زنجان گذراند. پس از آن مقاطع سطح و دروس خارج را از ۱۳۶۶ تا ۱۳۸۰ در حوزه علمیه قم تا سطح عالی ادامه داد.

از سال ۱۳۶۶ تا ۱۳۷۸ وی به تحصیل در مقطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری علوم سیاسی در دانشگاه تهران پرداخت. گرایش دکتری وی اندیشه سیاسی بود. رساله کارشناسی ارشد فیرحی با عنوان «اندیشه سیاسی شیعه در دوره قاجاریه» بود که در آن به اندیشه سیاسی فقیهان مشهور شیعه دوره قاجار و مکاتب مهم فقهی-سیاسی‌ای که در دوره قاجاریه بسط یافته و در تحولاتی چون نهضت مشروطه و انقلاب اسلامی تأثیرگذار بودند پرداخته است. رساله دکتری وی هم «دانش، قدرت و مشروعیت در اسلام» نام داشت که با الهام از روش‌شناسی فوکو و هرمنوتیک گادامر تنظیم شد.

دکتر داود فیرحی نظریه‌پرداز و پژوهشگر علوم سیاسی و اندیشه سیاسی اسلام بود. وی علاوه بر استادی دانشگاه تهران، استاد مدعو دانشگاه مفید قم نیز بود و درس‌گفتارهایی هم در مؤسسه مطالعات سیاسی-اقتصادی پرسش ارائه می‌کرد. او همچنین عضو شورای مرکزی مجمع مدرسین و محققین حوزه علمیه قم بود.

■ پیام تسلیت رئیس گروه مطالعات اسلامی فرهنگستان علوم:

آقای دکتر سیدمصطفی محقق داماد رئیس گروه مطالعات اسلامی فرهنگستان علوم نیز به مناسبت درگذشت دکتر فیرحی پیام تسلیت صادر کرد. متن پیام ایشان بدین شرح است:

«فصبر جمیل؛ با قلبی آکنده از اندوه رحلت اسفناک مفضل ارجمند حضرت حجت الاسلام والمسلمین دکتر داود فیرحی استاد دانشگاه تهران و همکار مدعو گروه مطالعات اسلامی فرهنگستان علوم را به اطلاع می‌رساند. فقدان این پژوهشگر صلح‌دوست که هرگز چهره

مهربانش از خاطر دوستان زایل‌شدنی نیست برای ارباب فضیلت ثلمه‌ای جبران‌ناپذیر است. این فاجعه مولمه را خدمت بازماندگان داغدار و بستگان سوگوار و همه جامعه فضیلت‌گستر کشور تسلیت عرض می‌کنم.

برای روان آن عزیز رضوان واسعه حق متعال و برای عموم دانشجویان از ملت ایران عزت و سربلندی و برای به سوگ‌نشستگان این مصیبت صبر جمیل و اجر جزیل مسألت دارم. سیدمصطفی محقق داماد».

درگذشت استاد دکتر جواد بهبودیان عضو وابسته گروه علوم پایه فرهنگستان علوم

به پایان رسانید و در سال ۱۳۴۳ موفق به کسب درجه دکتری آمار ریاضی در همان دانشگاه شد.

آقای دکتر جواد بهبودیان فعالیت آموزشی خود را در سال ۱۳۴۳ با مرتبه استادیاری در بخش ریاضی دانشگاه شیراز آغاز کرد و در سال ۱۳۴۷ به مرتبه دانشیاری ارتقاء یافت و با کسب امتیازهای پژوهشی و آموزشی لازم در سال ۱۳۵۱ به درجه استادی دانشگاه شیراز نائل آمد و تمام مدت در دانشگاه شیراز در مقاطع کارشناسی و تحصیلات تکمیلی به آموزش و پژوهش مشغول بود. گفتنی است که استاد دکتر جواد بهبودیان در سال ۱۳۵۰ دانشیار مدعو دانشگاه کرولینای شمالی آمریکا، در سال ۱۳۵۵ استاد مدعو دانشگاه استنفورد آمریکا و در سال ۱۳۶۷ استاد مدعو دانشگاه لون بلژیک بود.

استاد بهبودیان دروس آمار، احتمال و ریاضی را در مقاطع مختلف تحصیلی تدریس کرد و دارای مقاله‌هایی در مجله‌های خارجی و ایرانی در زمینه آمار ریاضی، آموزش ریاضی به زبان‌های انگلیسی و

آقای دکتر جواد بهبودیان استاد برجسته ریاضی و آمار کشور و عضو وابسته گروه علوم پایه فرهنگستان علوم در سن ۸۹ سالگی دارفانی را وداع گفت.

استاد جواد بهبودیان در دوم فروردین ۱۳۱۰ در شیراز متولد شد و تحصیلات ابتدایی و دبیرستان را در مدارس ابن‌سینای شیراز، سلطانی شیراز و دارالفنون تهران به اتمام رسانید. ایشان تحصیلات دانشگاهی خود را در رشته ریاضی آغاز و در سال ۱۳۳۳ لیسانس ریاضی را از دانشکده علوم دانشگاه تهران و در همین سال لیسانس آموزش ریاضی را از دانشسرای عالی دانشگاه تهران اخذ کرد و در فاصله سال‌های ۱۳۳۷-۱۳۳۳ در دبیرستان‌های شیراز به عنوان دبیر ریاضی مشغول به خدمت شد.

دکتر بهبودیان برای ادامه تحصیل در دوره‌های بالاتر در سال ۱۳۳۷ به عنوان بورس تحصیلی راهی کشور آمریکا شد و دوره کارشناسی ارشد آمار ریاضی را در دانشگاه میشیگان در سال ۱۳۴۰ با موفقیت

فارسی است. دکتر بهبودیان علاوه بر فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی و خلق آثار و مقالات ارزشمند و پرورش شاگردان ممتاز و برجسته که در دانشگاه‌های ایران و خارج کشور مشغول به خدمتند، به تألیف کتاب نیز توجه خاصی داشت. عناوین کتابهای ایشان عبارتند از:

- آمار ناپارامتری، چاپ پنجم با تجدید نظر کلی ۱۳۸۷، دانشگاه شیراز
- آمار و احتمال مقدماتی، چاپ سی و چهارم با تجدید نظر کلی

۱۳۸۸، آستان قدس

- آمار ریاضی، چاپ چهارم ۱۳۸۸، انتشارات امیرکبیر

- تصمیم آماری ۱۳۷۴، دانشگاه شیراز

- رگرسیون، چاپ پنجم با تجدید نظر کلی ۱۳۸۴، دانشگاه پیام نور

- روش‌های ناپارامتری آمار ۱۳۷۷، دانشگاه پیام نور

- مثلث خیام- پاسکال (تألیف بهبودیان، بیات، تیموری) ۱۳۸۴،

دانشگاه صنعتی شریف

دکتر جواد بهبودیان در هیأت تحریریه مجله‌های اندیشه آماری انجمن آمار ایران، بولتن انجمن ریاضی ایران و گلچین ریاضی دانشگاه شیراز همکاری داشت و عضو هیأت تحریریه مجله علوم و فنون ایران، مجله پژوهشی انجمن آمار ایران، مجله علوم دانشگاه شهید چمران اهواز، مجله گستره ریاضی دانشگاه آزاد اسلامی شیراز بود.

از مسئولیت‌های اجرایی ایشان می‌توان به ریاست بخش ریاضی در سال‌های ۱۳۴۹-۱۳۴۶، ریاست بخش ریاضی و آمار در سال‌های ۱۳۵۰-۱۳۵۳، ریاست دانشکده ادبیات و علوم سابق در سال‌های ۱۳۵۳-۱۳۵۴ و ریاست بخش آمار دانشگاه شیراز در سال‌های ۱۳۷۴-۱۳۷۷ اشاره کرد.

استاد دکتر جواد بهبودیان عضو انجمن ریاضی ایران، عضو انجمن آمار ایران و از پایه‌گذاران این دو انجمن است. وی در سال‌های ۷۴-۷۵ دبیر انجمن آمار ایران نیز بوده است. ایشان همچنین عضو وابسته فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران، عضو انجمن ریاضی آمریکا، عضو مجمع ریاضی آمریکا، عضو انجمن آمار آمریکا، عضو مؤسسه آمار ریاضی آمریکا و همچنین عضو انجمن آمار کشورهای اسلامی بود. وی دبیر نخستین کنفرانس ریاضی ایران در دانشگاه شیراز در فروردین ۱۳۴۹، دبیر علمی نخستین کنفرانس آمار ایران در

دانشگاه صنعتی اصفهان در ۱۳۷۰ و دبیر علمی کنگره حاتم نیریز در ۱۳۷۸ در نیریز بود.

استاد بهبودیان در مهرماه ۱۳۸۲ با درخواست خود، بازنشسته شد ولی همچنان در دوره‌های تحصیلات تکمیلی دانشگاه شیراز و دانشگاه علوم پزشکی شیراز و دانشگاه آزاد اسلامی شیراز همکاری داشت.

گفتنی است، دکتر جواد بهبودیان، استاد پیشکسوت دانشگاه شیراز و عضو وابسته فرهنگستان علوم ایران، در زمره معدود استادان شاخص علم آمار در کشور بود که نزدیک به نیم قرن، صبورانه در راه اعتلای جامعی آماری و ریاضی، ترویج و گسترش علم آمار در دانشگاه‌ها و تربیت آماردانان، تلاش مجدانه داشت و به منظور تجلیل از مقام علمی و به پاس خدمات ارزندی این استاد و نیز تشویق پژوهش‌های اصیل آماری در بین جوانان زیر ۴۰ سال کشور، انجمن آمار ایران جایزه‌ای با عنوان «جایزه دکتر جواد بهبودیان» را هر دو سال یکبار در کنفرانس آمار ایران به برترین نویسندگان مقالات از میان محققان جوان زیر ۴۰ سال اهدا می‌کند.

■ پیام تسلیت رئیس فرهنگستان علوم:

«هوالباقی؛ با نهایت تأسف مطلع شدم که جناب آقای دکتر جواد بهبودیان ریاضیدان برجسته کشور و عضو وابسته گروه علوم پایه فرهنگستان علوم دعوت حق را لبیک گفته است.

شادروان دکتر بهبودیان از استادان پیشکسوت دانشگاه شیراز و همکاران دیرین شاخه ریاضی فرهنگستان علوم بود که سهم برجسته‌ای در اعتلای دانش ریاضیات و به خصوص آمار داشت.

فقدان این دانشمند برجسته را به خانواده محترم و به اعضای فرهنگستان علوم بخصوص همکاران گروه علوم پایه و شاخه ریاضی فرهنگستان و به جامعه علمی و دانشگاهی کشور مخصوصاً دانشگاه شیراز و به همکاران و شاگردان و دوستداران آن استاد فقید تسلیت می‌گویم.

روانش شاد و برخوردار از رحمت پروردگار باد.

رضا داوری اردکانی

رئیس فرهنگستان علوم

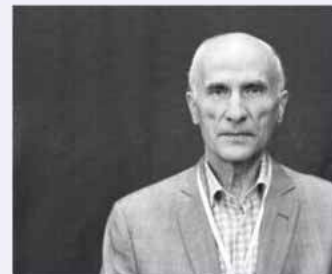
۱۴ فروردین ۱۳۹۹»

■ پیام تسلیت دکتر یوسف ثبوتی عضو پیوسته فرهنگستان علوم:

«دکتر جواد بهبودیان رحمت خدا بر او باد. در سال ۱۳۴۴ به عنوان یک آمار-ریاضیدان به دانشگاه پهلوی شیراز پیوست. جوان باریک اندام و آرام و آداب دانی بود. همسن و سال بودیم و خیلی زود با هم دوست شدیم. سال بعد در عروسی اش پایکوبی و دست افشانی کردیم. رفت و آمدهایمان بیشتر شد و صورت خانوادگی پیدا کرد. بچه هایمان با هم دیگر بزرگ شدند. دکتر بهبودیان بنیانگذار آمار ریاضی در کشور است. سهم بزرگی در گسترش دانشگاه شیراز دارد.

فقدانش را به همسر گرامی اش خانم ناهید، و فرزندانش، خانم دکتر گل آرا و علی از طرف خود و همسرم تسلیت می گویم.
یوسف ثبوتی».

درگذشت استاد دکتر محمدرضا سعیدی عضو وابسته گروه علوم پایه فرهنگستان علوم

عنوان در دانشگاه صنعتی اصفهان ادامه داد. پس از آن در سال ۱۳۶۸ مجدداً به دانشگاه شریف بازگشت و از همان سال تا زمان بازنشستگی در دانشگاه صنعتی شریف با مرتبه استاد تمامی به خدمت خود ادامه داد. وی در سال ۱۳۹۴ به افتخار بازنشستگی نایل شد.

در کارنامه علمی و پژوهشی شادروان دکتر محمدرضا سعیدی علاوه بر پرورش دانشجویان برجسته، تألیف و ترجمه ده ها کتاب و چاپ بیش از ۱۳۰ مقاله در نشریات معتبر بین المللی مشاهده می شود. دکتر سعیدی در فروردین ماه سال ۹۱ با تعداد ۷۰ مقاله در گرایش شیمی با کسب رتبه ۵۵۱۲ در جمع برترین دانشمندان جهان قرار گرفت.

عضویت وابسته در فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران، استاد برگزیده آموزشی و پژوهشی دانشگاه صنعتی شریف، استاد برگزیده نمونه کشوری در سال ۱۳۷۶، دریافت جایزه خوارزمی در سال ۱۳۷۸، برگزیده جشنواره پژوهشی معاونت پژوهشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در ۱۳۸۵، انتخاب ترجمه کتاب شناسایی ترکیبات آلی به روش طیف سنجی ایشان به عنوان کتاب فصل توسط وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در سال ۱۳۸۸ و قرار گرفتن در جمع برترین دانشمندان

آقای دکتر محمدرضا سعیدی عضو وابسته گروه علوم پایه فرهنگستان علوم و استاد برجسته شیمی دانشگاه صنعتی شریف و جزو دانشمندان یک درصد پر استناد شیمی دنیا در سن ۷۶ سالگی دار فانی را وداع گفت.

دکتر محمدرضا سعیدی در سال ۱۳۲۳ در تهران متولد شد. ایشان دیپلم ریاضی را در سال ۱۳۴۲ از دارالفنون دریافت کرد و پس از آن مدرک کارشناسی را در رشته شیمی در سال ۱۳۴۵ از دانشگاه تهران اخذ نمود.

ایشان همچنین موفق به اخذ دو مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد در رشته شیمی از دانشگاه تهران و رشته شیمی (آلی) از دانشگاه ماساچوست آمریکا شد.

دکتر سعیدی تحصیلات خود را در دانشگاه ماساچوست در رشته شیمی (آلی) در مقطع دکتری ادامه داد و در سال ۱۳۵۳ موفق به اخذ درجه دکتری تخصصی از آن دانشگاه شد.

این استاد فقید در سال های ۱۳۵۴ تا ۱۳۵۶ عضو هیات علمی دانشگاه صنعتی شریف بود و از سال ۱۳۵۶ تا ۱۳۶۸ به خدمت خود با همین

جهان از جمله سوابق استاد فقید دکتر محمدرضا سعیدی است. فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران درگذشت این دانشمند برجسته شیمی کشور را به خانواده ایشان، اعضای فرهنگستان و جامعه علمی و دانشگاهی کشور بخصوص دانشگاه صنعتی شریف تسلیت می‌گوید و برای ایشان علو درجات در درگاه باری تعالی مسئلت دارد.

■ پیام تسلیت رئیس فرهنگستان علوم:

«هوالباقی؛ با نهایت تأسف مطلع شدم که آقای دکتر محمدرضا سعیدی عضو وابسته گروه علوم پایه فرهنگستان علوم و استاد پیشکسوت شیمی دانشگاه صنعتی شریف پس از عمری تلاش و

خدمت صادقانه در راه توسعه علم و دانش دعوت حق را لبیک گفته و به دیدار معبود شتافته است.

مصیبت درگذشت این دانشمند برجسته شیمی کشور را به خانواده گرامی ایشان، اعضای محترم فرهنگستان علوم بخصوص گروه علوم پایه و شاخه شیمی و به جامعه علمی و دانشگاهی کشور بالاخص دوستان و همکاران و شاگردان ایشان در دانشگاه صنعتی شریف تسلیت می‌گویم و برای استاد فقید رحمت واسعه الهی و علو درجات مسئلت دارم.

رضا داوری اردکانی

۱۳۹۹/۰۴/۲۴.

پیام تسلیت گروه علوم پایه

به مناسبت درگذشت اخت‌فیزیکدان برجسته کشور

گروه علوم پایه فرهنگستان علوم درگذشت دانشمند فقید آقای دکتر جلال صمیمی اخت‌فیزیکدان برجسته کشور و استاد دانشگاه صنعتی شریف را تسلیت گفت. در این پیام که با امضای آقای دکتر فرید مررئیس گروه علوم پایه فرهنگستان علوم منتشر شده، ضایعه درگذشت دانشمند ارجمند مرحوم دکتر جلال صمیمی به جامعه علوم پایه کشور و دانشگاه‌ها تسلیت گفته شده است.

شادروان آقای دکتر جلال صمیمی اخت‌فیزیکدان ایرانی و عضو هیئت علمی دانشگاه صنعتی شریف در تاریخ ۲۲ خرداد ۱۳۹۹ دارفانی را وداع گفت. ایشان از پایه‌گذاران فیزیک تجربی در گرایش پرتوهای کیهانی و فیزیک ذرات بنیادی در ایران بود. جلال صمیمی در سال ۱۳۱۹ در شهر زابل متولد شد و در سال ۱۳۴۰ پس از اخذ مدرک مهندسی برق خود از دانشگاه آبادان، برای ادامه تحصیلات خود به آمریکا رفت و مدرک دکتری خود را در زمینه ذرات بنیادی از دانشگاه اوکلاهاما دریافت کرد. دکتر صمیمی عضو برجسته رصدخانه ملی ایران، رئیس و بنیانگذار رصدخانه پرتوهای کیهانی البرز بود. بنا بر آنچه در وبسایت گنجینه دانشگاه صنعتی شریف آمده است، آنچه دکتر جلال صمیمی را در بین دانشمندان پرتوهای کیهانی جهان سرشناس و ممتاز کرد؛ تحقیقات ۲۰ ساله او درباره کپکشان راه شیری و آزمایش در مورد تابش اشعه گاما و کشف پنج چشمه کیهانی در فضای بیکران نادیدنی است. وی پس از مطالعات و تحقیقات گسترده، آزمایش‌های مکرر خود را در زمینه امولوسیون هسته‌ای انجام داد و سرانجام موفق به این کشف مهم شد. تحقیق دیگر ایشان در مورد GX 4-339 یک احتمال برای سیاه‌چاله بود. این احتمال سیاه‌چاله با بررسی تابش‌های ایکس ساطع شده از آن توسط دکتر جلال صمیمی اخت‌فیزیکدان ایرانی در مقاله‌ای در مجله نیچر به عنوان احتمال سیاه‌چاله معرفی شده است. تحقیقات نشان داده است که تابش‌های ایکس این منبع کپکشانی شباهت زیادی به تابش‌های ماکیان ایکس یک، یک احتمال سیاه‌چاله دیگر دارد.

درگذشت دکتر رامز وقار

مهندس برجسته

منتخب فرهنگستان علوم در سال ۱۳۹۴

استاد برجسته مهندسی مواد و متالورژی کشور برگزیده فرهنگستان علوم در سال ۱۳۹۴ آقای دکتر رامز وقار دارفانی را وداع گفت.

ایشان از استادان برجسته و پیشکسوت دانشکده فنی دانشگاه تهران و پدر علم متالورژی ایران بود. دکتر رامز وقار در سال ۱۳۱۰ متولد شد. ایشان دارای درجه دکتری تخصصی مهندسی متالورژی از دانشگاه بروکسل بلژیک بود. دکتر وقار سابقه بیش از نیم قرن تدریس در مقاطع مختلف کارشناسی و کارشناسی ارشد و دکتری در زمینه‌های متالورژی غیر آهنی، متالورژی آهنی، مواد نسوز، بیوتکنولوژی، حفاظت محیط زیست و هیدرومتالورژی را داشت.

گواهینامه‌های تخصصی در متالورژی آهن، متالورژی فلزات غیر آهنی، شناسایی مواد فلزی، الکترو شیمی، الکترومتالورژی و فرآوری مواد معدنی از دانشگاه بروکسل (۱۹۵۷)، دیپلم علوم تجربی در رشته متالورژی از دانشگاه بروکسل (۱۹۶۰)، طی دوره کوتاه مدت شش ماهه عیار کردن مواد معدنی در دانشگاه پاریس (۱۹۶۷) و طی دوره کوتاه مدت شش ماهه متالورژی اورانیوم و مواد رادیواکتیو از مرکز انرژی اتمی فرانسه ۱۹۶۹ از دیگر مدارج علمی تخصصی استاد وقار است.

از جمله آثار علمی آقای دکتر وقار می‌توان به تألیف کتاب تهیه مواد

معدنی (انتشارات دانشگاه تهران ۱۳۴۷)، ترجمه کتاب متالورژی عمومی، جلد اول و دوم با همکاری دو تن دیگر از صاحب‌نظران (انتشارات دانشگاه تهران ۱۳۵۲ و ۱۳۵۳)، تألیف کتاب متالورژی مس با همکاری دکتر رضوی زاده (۱۳۷۲) و برنده کتاب سال جمهوری اسلامی ایران، تألیف کتاب کوره‌های ذوب آهن با همکاری دکتر توحیدی (۱۳۷۶) - کتاب سال دانشگاه تهران - تألیف کتاب هیدرومتالورژی (۱۳۷۶) - کتاب سال دانشگاه تهران - تألیف کتاب فن‌آوری میکروبی در متالورژی با همکاری دکتر اولیاء زاده و دکتر محمدرضا وقار (۱۳۷۹) - کتاب سال دانشگاه تهران - ارائه تحقیقات صنعتی مربوط به صنایع معدنی، فرآوری مواد معدنی و متالورژی در قالب بالغ بر ۵۰ پروژه، انتشار ۳۵ مقاله در مجلات داخلی و خارجی، شرکت در سمینارهای مختلف داخلی و خارجی و ارائه نتایج تحقیقات، راهنمایی پروژه و پایان نامه‌های کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری در گروه مهندسی متالورژی و مواد دانشکده فنی دانشگاه تهران اشاره کرد.

از جمله خدمات ارزنده پژوهشی آقای دکتر رامز وقار می‌توان پایه گذاری صنعت متالورژی، تأسیس رشته متالورژی در دانشکده فنی دانشگاه تهران و تأسیس آزمایشگاه‌های هیدرومتالورژی را نام برد.

رئیس اداره ساختمان دانشگاه تهران (۱۳۴۵ تا ۱۳۴۷)، مدیر گروه متالورژی دانشکده فنی (سال‌های ۱۳۴۹ تا ۱۳۵۵)، مشاور عالی شرکت ملی ذوب آهن ایران (سال‌های ۱۳۵۵ تا ۱۳۵۸)، عضویت در هیئت مدیره گروه صنایع فلزی سازمان گسترش و نوسازی (سال‌های ۱۳۵۸ تا ۱۳۶۰)، مدیر عامل ماشین‌سازی اراک (۱۳۵۹ تا ۱۳۶۱)، مشاور عالی مرکز تحقیقات مس (سال‌های ۱۳۷۲ تا ۱۳۷۸) و سه دوره عضویت در کمیسیون شورای عالی پژوهش کشور از جمله سوابق علمی اجرایی دکتر رامز وقار بود.

فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران درگذشت این استاد برجسته مهندسی کشور را به خانواده ایشان، اعضای فرهنگستان بخصوص گروه علوم مهندسی و شاخه مهندسی مواد و متالورژی، جامعه علمی و دانشگاهی، جامعه صنعتی و مهندسی کشور بخصوص متالورژی تسلیت می‌گوید و برای شادروان دکتر رامز وقار علو درجات در درگاه باری تعالی مسئلت دارد.

درگذشت دکتر سیدامیر بدخشان

همکار مدعو گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم

دکتر بدخشان در اوایل انقلاب بازنشسته شد و چند ماه بعد، با دریافت اجازه رسمی از وزارت دارایی و امور اقتصادی به خارج رفت و سرگرم تحقیقات علمی شد.

چند ماهی در دانشگاه بیرمنگام فعال بود و بعد به دعوت و با هزینه دانشگاه کالگری کانادا، خود و خانواده‌اش به آن کشور رفتند و در دانشگاه مذکور به عنوان استاد مشغول شد و تا سن بازنشستگی به کار ادامه داد.

آخرین سمت وی در دانشگاه کالگری، معاون تحقیقاتی مجموعه مهندسی دانشگاه کالگری و استاد دانشکده مهندسی نفت و شیمی بود. او علاوه بر دانشگاه نفت، در دانشگاه صنعتی شریف نیز به تدریس پرداخت.

وی حدود ۷۰ استاد مشاور و همکار مشاور با مدرک دکتری و فوق لیسانس از کشورهای کانادا، ایران و آمریکای لاتین به جامعه تحویل داده است.

این استاد فقید دانشگاه، طی چندین دهه خدمت در سمت‌های مختلفی از جمله عضو هیأت مدیره شرکت ملی نفت، رئیس آزمایشگاه مهندسی نفت و رئیس پژوهشگاه صنعت نفت فعالیت داشته و سال‌ها در دانشگاه‌های داخل و خارج از کشور در رشته مهندسی نفت به تدریس اشتغال داشت.

شادروان دکتر امیر بدخشان سال‌ها به عنوان همکار مدعو با گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم همکاری داشت.

فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران درگذشت این استاد فقید را به خانواده ایشان، اعضای فرهنگستان علوم بخصوص گروه علوم مهندسی و به جامعه علمی و مهندسی کشور تسلیت می‌گوید و برای آن مرحوم علو درجات در درگاه باری تعالی مسئلت دارد.

آقای دکتر سیدامیر بدخشان همکار مدعو گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم در سن ۹۴ سالگی دارفانی را وداع گفت.

دکتر بدخشان عضو آکادمی علوم نیویورک و کانادا و بازنشسته صنعت نفت و دانشگاه کالگری کانادا در طول ۳۵ سال تدریس وظیفه هدایت ۱۰ هزار دانشجوی از قاره را بر عهده داشت. وی در سال ۱۳۰۵ در محلات به دنیا آمد و در آستانه ۱۸ سالگی از طریق آزمون وارد دانشکده نفت آبادان شد و از آنجا برای ادامه تحصیل به دانشگاه بیرمنگام انگلیس رفت و تحصیلاتش را تا دریافت مدرک دکتری مهندسی شیمی ادامه داد. در سال ۱۳۳۶ به وطن بازگشت و در یک آزمایشگاه در شرکت «ایران نفت» که در زمینه فعالیت‌های نفتی در ناحیه البرز تحقیق می‌کرد سرگرم کار شد. این آزمایشگاه بعدها به شرکت ملی نفت پیوست و توسعه یافت.

در بازگشت به ایران، به مرور مدارج دیگر را طی کرد و پس از مدتی، ریاست پژوهشگاه صنعت نفت که در آن زمان با عنوان مرکز پژوهش‌های نفت تشکیل شده بود، به وی سپرده شد و در همان زمان هم، آزمایشگاه تحقیقاتی یاد شده، به پژوهشگاه پیوست.

آخرین سمتی که پیش از انقلاب در صنعت نفت داشت، عضویت در هیأت مدیره شرکت ملی نفت ایران، ریاست هیأت مدیره شرکت نفت ایران نیپون و ریاست مرکز پژوهش‌های نفت بود.

تأسیس آزمایشگاه مهندسی نفت در ری، تولید و صادرات مواد گل و سیمان حفاری، نقش مؤثری در اصلاح فرمول قیمت‌گذاری نفت در اوپک، تحولاتی که در کسوت ریاست دانشکده فنی دانشگاه تهران ایجاد کرد، دگرگونی‌های ارزشمندی که به همت و ابتکار او در مرکز پژوهش شرکت ملی نفت پدید آمد، از جمله فعالیت‌های چشمگیر این شخصیت فهیم و فرهیخته است.

درگذشت دکتر مجید صادق آذر

مهندس برجسته منتخب فرهنگستان علوم در سال ۱۳۹۰

آقای دکتر مجید صادق آذر، مهندس برجسته منتخب فرهنگستان علوم در زمینه مهندسی عمران، همکار مدعو گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم، استاد پیشکسوت دانشکده فنی دانشگاه تهران و «پدر سازه‌های فولادی ایران»، پس از تحمل یک دوره بیماری دار فانی را وداع گفت.

دکتر مجید صادق آذر، متولد سال ۱۳۲۴ در تبریز، عضو هیئت علمی و استاد دانشکده فنی دانشگاه تهران و مهندس راه و ساختمان بود که دکترای سازه را در سال ۱۳۵۳ از دانشگاه آخن آلمان دریافت کرده بود. ایشان بیش از ۴۰ سال به طور مستمر به تدریس و پژوهش در دانشگاه پرداخت.

وی در سال ۱۹۷۶ برنده لوح علمی BROCHER PLAKETTE از دانشگاه آخن آلمان شد. در سال ۱۳۸۵ برنده کتاب برگزیده سال ایران شد. او مفتخر به دریافت لوح تقدیر طرح برگزیده اولین جشنواره مهندسی ساختمان و لوح‌ها و جوایز دیگری از جشنواره‌های علمی شده بود.

تألیف ۳ کتاب به زبان فارسی و ۲ کتاب به زبان آلمانی و انتشار بیش از ۳۰ مقاله و گزارش علمی در زمینه مهندسی سازه و زلزله در نشریات معتبر علمی و بین‌المللی از جمله آثار علمی دکتر صادق آذر است. ایشان همچنین طراحی و مشاوره تعداد زیادی از پل‌های با اسکلت فولادی ایران را به عهده داشته است.

دکتر صادق آذر مسئول راه‌اندازی دوره دکتری در دانشکده فنی بود.

از دیگر مسئولیت‌های وی می‌توان به عضویت تخصصی در کمیته‌های تدوین آیین‌نامه و استانداردهای ملی در بخش پل‌سازی و سازه‌های فولادی و صنعت اشاره کرد.

استاد دکتر مجید صادق آذر در سال ۱۳۹۰ به عنوان یکی از مهندسان برجسته کشور منتخب فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران معرفی و از ایشان تجلیل شد. ایشان همچنین سال‌ها به عنوان همکار مدعو با شاخه مهندسی عمران و گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم همکاری داشت.

این مهندس برجسته منتخب فرهنگستان علوم نزدیک به ۵۰ سال تجربه در زمینه محاسبات و طراحی انواع پل‌های بزرگ و معمولی بتن مسلح، بتن پیش‌تنیده، پل‌های فولادی، پل‌های مرکب و ساختمان‌های بلند فولادی و بتونی داشت. عضویت در هیئت‌های داور متعددی برای انتخاب طرح‌های برگزیده ساختمانی، سازه‌ای، کتاب سال، کتاب فصل و غیره از جمله فعالیت‌های حرفه‌ای دکتر صادق آذر بود. از جمله فعالیت‌های مهندسی برجسته وی می‌توان به طراحی و محاسبه سازه‌های گنبدخانه، ایوان خانه، شبستان نماز جمعه و گلدسته‌های مصلی تهران اشاره کرد.

همچنین محاسبه و طراحی پوشش فولادی ایمنی راکتور و محاسبه و طراحی پوشش بتنی ایمنی راکتور از دیگر فعالیت‌های مهندسی دکتر صادق آذر به شمار می‌رود.

دکتر صادق آذر، سال ۱۳۹۳ در مراسم بزرگداشت هشتادمین سال تأسیس دانشکده فنی که همراه با جشن سالانه کانون برگزار شد، به سبب پیشرو بودن در طراحی سازه‌های ویژه در پروژه‌های ملی، از سوی کانون به عنوان عضو برگزیده خانواده فنی معرفی شد. دانشکده مهندسی عمران با کمک و همکاری کانون، دی ماه ۱۳۹۶ در آستانه بازنشستگی ایشان، طی مراسمی از مقام علمی و حرفه‌ای این استاد پیشکسوت تجلیل کرد.

فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران ضایعه درگذشت شادروان دکتر مجید صادق آذر را به خانواده ایشان، اعضای فرهنگستان، جامعه علمی و مهندسی کشور، دوستان و همکاران و دانشجویانشان تسلیت می‌گوید و برای این استاد فقید علو درجات در درگاه باری تعالی مسئلت دارد.

درگذشت استاد دکتر اسدالله توسلی عضو وابسته گروه علوم دامپزشکی

آقای دکتر اسدالله توسلی عضو وابسته گروه علوم دامپزشکی فرهنگستان علوم و استاد پیشکسوت مؤسسه تحقیقات واکسن و سرم‌سازی رازی دارفانی را وداع گفت. دکتر اسدالله توسلی در سال ۱۳۱۵ در شهرستان زرنند ساوه متولد شد. پس از گذراندن دوره دبیرستان در مدرسه رازی و دوره دکتری در دانشکده دامپزشکی دانشگاه تهران، وارد مؤسسه رازی شد و پس از آن به کشورهای فرانسه و آمریکا رفت و دکتری تخصصی خود را در رشته‌های بیماری‌های طیور، ویروس‌شناسی انسانی، ایمونولوژی و واکسینولوژی از دانشگاه کلود برنارد لیون فرانسه، انستیتو پاستور پاریس و دانشگاه دیویس کالیفرنیا دریافت کرد. ایشان زیر نظر استادانی چون دکتر مرتضی کاوه، دکتر ولی‌الله سهراب، دکتر منوچهر بهارصفت، دکتر عزیز رفیعی، دکتر رضا حسینی، دکتر حسین میرشمسی و دکتر حمزه رامیار در مؤسسه رازی، پروفیسور لپین، پروفیسور شارل مریو و پروفیسور فونتن در فرانسه، پروفیسور بنکوفسکی، پروفیسور آدلر و پروفیسور یاماموتو در آمریکا تحت تعلیم قرار گرفت. این استاد پیشکسوت از سال ۱۳۴۳ تا ۱۳۷۹ در مؤسسه رازی مشغول به فعالیت بود و در دوره‌ای نیز قائم مقامی این مؤسسه را به عهده داشت. دکتر توسلی در این مدت بیش از ۵۰ مقاله و کتاب به زبان‌های فارسی، فرانسه و انگلیسی چاپ کرد. وی که

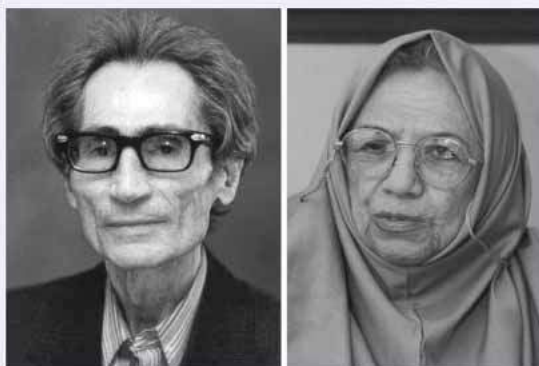
صاحب مدال علمی، تحقیقاتی و فرهنگی پالم آکادمیک کشور فرانسه است، از بنیانگذاران بخش تحقیق و تشخیص بیماری‌های طیور مؤسسه رازی بود و واکسن‌های پاستورلوز طیور و لازنگو تراکیت برای نخستین بار در ایران و در مؤسسه رازی توسط ایشان ساخته شد. دکتر اسدالله توسلی عضو وابسته گروه علوم دامپزشکی فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران و از بنیانگذاران بنیاد مریورازی بود. رئیس فرهنگستان علوم در پی درگذشت استاد دکتر اسدالله توسلی این ضایعه را به خانواده ایشان، اعضای فرهنگستان، جامعه دامپزشکی کشور، و دوستان و همکاران و شاگردان ایشان تسلیت گفت و برای آن استاد فقید علو درجات در درگاه باری تعالی مسألت کرد. گروه علوم دامپزشکی فرهنگستان علوم نیز در پیامی ضایعه دردناک درگذشت مرحوم آقای دکتر اسدالله توسلی را به جامعه دامپزشکی کشور و اعضای محترم گروه علوم دامپزشکی فرهنگستان علوم تسلیت و تعزیت گفت.

درگذشت دو عضو پیوسته فرهنگستان زبان و ادب فارسی

در سال ۱۳۹۹، دو عضو پیوسته فرهنگستان زبان و ادب فارسی دارفانی را وداع گفتند.

■ خانم دکتر بدرالزمان قریب، که تنها زن عضو پیوسته فرهنگستان زبان و ادب فارسی بود، در ۷ مرداد ۱۳۹۹ در سن ۹۱ سالگی درگذشت. دکتر بدرالزمان قریب دارای مدرک دکتری تخصصی از دانشگاه کالیفرنیا (برکلی) بود که پس از اخذ دکتری، ابتدا در دانشگاه شیراز با سمت استادیاری مشغول به خدمت شد و پس از آن با دریافت فرصت مطالعاتی به آمریکا رفت و همزمان با پژوهش، مدتی را به عنوان استاد مدعو در دانشگاه یوتا زبان فارسی تدریس کرد و یک ترم نیز به عنوان پژوهشگر در دانشگاه هاروارد پژوهش کرد و بار دیگر به دانشگاه شیراز بازگشت. دکتر قریب در سال ۱۳۵۰ به دانشگاه تهران منتقل شد و استاد زبان‌های باستانی دانشگاه تهران بود. استاد بدرالزمان قریب در سال ۱۳۷۸ به عضویت پیوسته

فرهنگستان زبان و ادب فارسی نائل شد و در طول این سال‌ها سرپرست گروه گویش‌شناسی و مدیر گروه زبان‌های ایرانی آن فرهنگستان بود. ایشان همچنین بیش از دو دهه عضو شورای علمی مرکز دایرةالمعارف بزرگ اسلامی بود. کسب عنوان چهره ماندگار کشور، برنده دو دوره جایزه کتاب سال جمهوری اسلامی ایران برای کتاب‌های «زبان‌های خاموش» و «فرهنگ زبان سغدی»، تجلیل در انجمن آثار و مفاخر فرهنگی و دریافت جایزه ادبی تاریخی بنیاد موقوفات افشاری‌زیدی از افتخارات خانم دکتر قریب است. از مرحوم دکتر قریب ده‌ها عنوان کتاب و مقاله به یادگار مانده است.

در پی درگذشت شادروان خانم دکتر بدرالزمان قریب، آقای دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم پیام تسلیتی به شرح ذیل صادر کرد: «هوالغفار؛ با نهایت تأسف درگذشت خانم دکتر بدرالزمان قریب استاد زبان‌های باستانی دانشگاه تهران و عضو پیوسته فرهنگستان زبان و ادب فارسی را به بازماندگان و اعضای خاندان بزرگ قریب و به همه دانشگاهیان و دانشمندان کشور به‌خصوص استادان زبان‌شناسی و زبان‌های باستانی و اعضای فرهنگستان زبان و ادب فارسی تسلیت می‌گویم. خداوند ایشان را در پناه رحمت و غفران خویش قرار دهد».

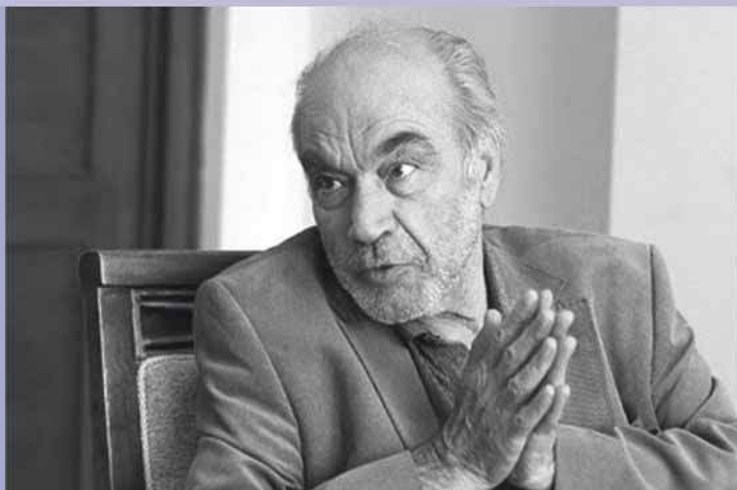
■ استاد اسماعیل سعادت زبان‌شناس، نویسنده و مترجم برجسته کشور، دیگر عضو پیوسته فرهنگستان زبان و ادب فارسی بود که در ۱۲ شهریور ۱۳۹۹، در سن ۹۵ سالگی درگذشت. ایشان مدیر گروه دانشنامه زبان و ادب فارسی فرهنگستان زبان و ادب فارسی بود. استاد سعادت علاوه بر سرپرستی دانشنامه زبان و ادب فارسی، ۲۷ عنوان کتاب ترجمه و تألیف کرده است. وی برای ترجمه کتاب «در آسمان» برنده نوزدهمین دوره جایزه کتاب سال ایران شده است. دریافت نشان درجه یک دانش از رئیس جمهوری به عنوان برگزیده فرهنگستان زبان و ادب فارسی، برنده جایزه بهترین ترجمه برای ترجمه کتاب «زندگی میکِل آنژ» و دریافت جایزه ممتاز مجله سخن از دیگر افتخارات مرحوم استاد اسماعیل سعادت است.

در پی درگذشت شادروان آقای اسماعیل سعادت، آقای دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم در پیامی درگذشت ایشان را تسلیت گفت. متن پیام بدین شرح است:

«باسمه‌تعالی؛ ادیب فرزانه و مترجم و محقق گرانمایه آقای اسماعیل سعادت عضو پیوسته فرهنگستان زبان و ادب فارسی رخت از این جهان به سرای باقی کشید. رحمت خدا بر او باد که همه عمر پرپرکت خود را در کار تحقیق و تألیف و ترجمه گذراند و آثار گران‌بهای پدید آورد که همه در حدّ خود ممتازند.

این مصیبت بزرگ را به خانواده گرامی ایشان و به همه اهل ادب و فرهنگ کشور و به‌خصوص به جناب آقای دکتر حداد عادل رئیس محترم فرهنگستان زبان و ادب فارسی و اعضای عزیز و گرامی آن فرهنگستان تسلیت عرض می‌کنم و از خداوند برای ایشان رحمت و مغفرت و برای بازماندگان صبر و سلامت مسألت دارم».

فرهنگستان در باب وضع علم و شرایط توسعه و ارتقای آن تأمل می کند گفتگو با رئیس فرهنگستان علوم^۱

لحن خاصی که من آن را خوش ندارم از فرهنگستان زبان و ادب و علوم گفتید. وقتی با این لحن از فرهنگستان ادب سخن می گوئید نظراتان درباره فرهنگستان علوم هم معلوم است. شما درباره فرهنگستان علوم و شخص من می توانید هر نظری داشته باشید ولی از یاد ببرید که فرهنگستان زبان و ادب و فرهنگستان علوم مجمع ادیبان و محققان و مفاخر معاصر و دانشمندان بزرگ و ممتاز کشور است که حریم حرمت شان را همه باید حفظ کنند. شما هم که می خواهید همه مسائل کشور را با توسل به علم و گفت دانشمندان حل کنید؛ مسلماً این حرمت را رعایت می کنید. من هم مفتخرم که مدتی بیش از ۲۰ سال مورد لطف و تأیید اعضای فرهنگستان که در زمره دانشمندان ممتاز کشورند، بوده ام. شما که با رأی و نظر دانشمندان مخالف نیستید! البته درست گفتید که مردم نمی دانند فرهنگستان علوم چه می کند، ولی کاش می دانستیم که هر گروهی از

متن زیر مشروح گفتگوی آقای هومان دوراندیش خبرنگار روزنامه اعتماد با آقای دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم است. توضیح اینکه آقای دوراندیش به همراه تعدادی از نویسندگان برای دیداری دوستانه به دفتر فرهنگستان آمده بودند که ناگهان سؤالاتی را مطرح می کنند و آقای دکتر داوری به سؤالات پاسخ می دهند.

جناب داوری، فرهنگستان زبان در جامعه ایران کارهایی انجام می دهد که بیشتر در خدمت جوكسازي مردم است ولی مردم نمی دانند فرهنگستان علوم كارش چیست. لطفاً ابتدا بفرمایید فرهنگستان علوم دقیقاً چه کار می کند؟

از دوست گرامی ام آقای میرفتاح سردبیر محترم روزنامه گرامی اعتماد و آقای آزموده و آقای جدیدی و از جنابعالی متشکرم که تشریف آورده اید. خیلی خوش آمدید. مشتاق دیدارتان بودم. در آغاز سخن با

۱- این گفتگو در تاریخ ۱۳۹۹/۰۴/۲۵ در روزنامه اعتماد چاپ شده است.

مردم چه باید بدانند و به دانستن چه چیزها نیاز ندارند. فرهنگستان مسئله مردم نیست. نکند در زبان شما هم «مردم نمی‌دانند» به معنی «من مخالفم» است. به نظر نمی‌رسد که مردم نیاز و رغبتی به دانستن کم و کیف کار فرهنگستان علوم داشته باشند. مردم چندان گرفتاری دارند که نمی‌توانند مثل من و شما نگران تقصیرها و قصورهای فرهنگستان باشند. پرسیده‌اید فرهنگستان علوم دقیقاً چه می‌کند. اما بهتر نبود به جای دقیقاً چه می‌کند صاف و ساده می‌پرسیدید فرهنگستان چه وظیفه‌ای دارد و تاکنون چه کرده است؟ من هم قدری درد دل می‌کردم. اما وقتی دقیقاً باید به شما جواب بدهم فکر می‌کنم که در موضع اتهام قرار گرفته‌ام و باید پاسخگو باشم. مع‌هذا در پاسخ «دقیقاً» عرض می‌کنم که فرهنگستان علوم تشکیل شده است تا در باب وضع علم و شرایط توسعه و ارتقای آن تأمل کند و نظر خود را به دولت و متصدیان امر علم و پژوهش و دانشگاه بگوید. ما در وهله اول باید بدانیم علم در کشور چه وضعی دارد و در چه مرحله‌ای از علم است و چه راهی را باید پیش گیرد. اما این مسائل برای کشور و حتی برای بسیاری از دانشگاه‌ها و مراکز علمی به درستی مطرح نبوده است و هنوز هم نیست. البته اعضای فرهنگستان از ابتدا به وظیفه‌ای که در اساسنامه فرهنگستان علوم برای‌شان مقرر شده است، آگاه بوده‌اند. در دهه‌های اخیر یکی از مشکل‌های ما خلاصه شدن سیاست اعلام نشده و غیررسمی علم در اهتمام به مقاله‌نویسی و افزایش تعداد مقالات و درج آنها در نشریات معین بوده است. طبق این سیاست برای توسعه علم باید مقاله علمی نوشت و همین برای پیشرفت علم کافی است. فرهنگستان علوم برای این تشکیل شد که راه پیشرفت علم در کشور را بیابد. جاهای دیگری هم بود که وظیفه‌شان تدوین سیاست علم بود ولی متأسفانه تاکنون سیاست مشخصی برای علم و پژوهش تدوین نشده است. فرهنگستان هر چه توانست کرد. من هم در حد بضاعت کوشیدم کاری بکنم. چندین هزار صفحه درباره علم نوشتم. نمی‌دانم آیا متصدیان کار علم کشور تا چه اندازه به آن اعتنا کرده‌اند. اکنون دیگر پیر و ناتوان و خسته‌ام و مثل شما از طولانی شدن مدت ریاستم در فرهنگستان هم ناخشنودم و بارها استعفا کرده‌ام و اکنون هم خود را مستعفی می‌دانم. البته این ناخشنودی من و شما از حیث

منشا و معنی متفاوت است. به هر حال کار فرهنگستان شناخت راه آینده علم کشور بوده است و این شناخت آسان به دست نمی‌آید. اکنون فرهنگستان مستعد قرار گرفتن در مسیر اصلی خویش شده است. یکی از گرفتاری‌ها این است که گاهی بدون اینکه به وجود سازمان‌ها نیازی باشد آنها را به وجود می‌آورند و بعد از آنکه به وجود آوردند باید ببینند چه وظایفی را می‌توان به عهده‌اش گذاشت. چنان‌که هنوز هم جایگاه فرهنگستان علوم چنان‌که باید معلوم نیست و بسیاری نمی‌دانند که وظیفه و مقام فرهنگستان علوم چیست. شما تنها نیستید که از من گزارش دقیق وظایف و کار و بار فرهنگستان را می‌خواهید. سازمان‌های رسمی کشور هم مثل شما سؤال می‌کنند و گزارش می‌خواهند. این مشکل از آنجا ناشی می‌شود که ما سازمان‌های مان را به پیروی از جهان توسعه‌یافته ترتیب داده‌ایم. جهان متجدد رشد طبیعی و ارگانیک داشته و در آنجا کم و بیش معلوم است که هر سازمانی چرا و برای ادای چه وظیفه‌ای و برآوردن چه نیازی تشکیل شده است. ما فرهنگستان علوم را تأسیس کردیم که سیاست علم کشور را معین و تدوین کند و راه پیشرفت علم را نشان دهد. این کار مخصوصاً از آن جهت دشوار بود که اولاً کشور احساس نیاز به سیاست علم نمی‌کرد. ثانیاً سیاست علم کشور باید در تناسب با سیاست کلی کشور باشد. در کشوری مثل کشور ما، از فرهنگستان یا دانشمندان نباید توقع داشت که به تنهایی سیاست علم کشور را معین کنند. زیرا سیاست علم جزئی یا شأنی از سیاست کشور است. کاری که ما می‌توانستیم بکنیم این بود که حاصل نظر و تحقیق فرهنگستان را گزارش کنیم. اگر به توضیح بیشتری در این باب نیاز دارید استدعای می‌کنم به نشریات فرهنگستان رجوع کنید.

یعنی تأسیس فرهنگستان علوم در ۳۰ سال قبل، زود هنگام بوده؟

نه، تأسیس فرهنگستان علوم اصلاً زود نبود. کشور برای اینکه در راه توسعه قرار گیرد زودتر از آن به سیاست و برنامه علم نیاز داشت ولی ما به این نیاز آگاهی نداشتیم و بی‌اعتنا بودیم. هنوز هم برای همه روشن نیست که فرهنگستان برای چیست و چه باید بکند. یکی از کارهای عمده ما پاسخ دادن به سازمان‌ها و اشخاص است که مثل شما از ما گزارش «دقیق» می‌خواهند ولی فرهنگستان برای گزارش دادن به سازمان‌های گوناگون تأسیس نشده بود. وظیفه ما تحقیق

در شرایط پیشرفت علم و نشان دادن راه آن بود. وقتی مراکز علمی و آموزشی به شرایط پیشرفت علم چندان کاری ندارند از سازمان‌های نظارتی چه توقعی می‌توان داشت. برای درک و دریافت این شرایط و تدوین سیاست علم باید تأمل و تحقیق و تبادل نظر بسیار کرد. در این راهیابی هر قدم که برداریم اندکی از دشواری کار کم می‌شود و برداشتن قدم بعدی بالنسبه آسان می‌شود، ولی اگر قدم اول برداشته نشود قدم دوم را نمی‌توان برداشت. این هم هست که تا کشور برنامه توسعه نداشته باشد به سیاست و نظام علم هم نیاز ندارد.

فرهنگستان علوم یک کارگاه تولیدی یا اداره‌ای برای پاسخگویی به حوائج روزمره ارباب رجوع نیست. ما هیچ چیز تولید نمی‌کنیم بلکه فقط مطالعه می‌کنیم و به مسائل علم کشور و به توسعه علم می‌اندیشیم. اگر فکر می‌کنید که ما داریم نان از دسترنج دیگران می‌خوریم و جای کسانی را تنگ کرده‌ایم، بدانید در فرهنگستان علوم بیش از ۲۰۰ دانشمند با معدل سن نزدیک به ۷۰ سال همکاری می‌کنند و بعضی از آنان یک ریال هم از فرهنگستان نمی‌گیرند. اعضای پیوسته هم معدل سن‌شان بالاتر از ۷۵ سال است. در فرهنگستان علوم پیران دانش کشور بیشتر به حکم علاقه و تعلق خاطری که به علم دارند با هم بحث و تبادل نظر می‌کنند اما اینکه بحث‌ها و گفتگوها به کجا می‌رسد و از آن چه حاصل می‌شود، از پیش معین نیست. اگر علم و سیاست با هم ارتباط و بده بستان طبیعی و معقول داشته باشند، گفته‌ها و نوشته‌های اهل علم جایگاهش را پیدا می‌کند و در نتیجه هم وضع سیاست بهتر می‌شود هم وضع علم. امیدوارم بعد از ۳۰ سال فرهنگستان کم‌کم جایگاهش را پیدا کرده باشد.

غیر از مقالاتی که نوشته‌اید، چه کاری در فرهنگستان انجام می‌دهید؟ گزارش‌های دیگران را می‌خوانید یا چیز دیگری؟ در واقع سؤال این است که کار رئیس فرهنگستان علوم دقیقاً چیست؟

مهمترین و اساسی‌ترین جزو پرسش شما همین لفظ «دقیقاً» است. من هم محض رعایت ادب و احترام دقیقاً عرض می‌کنم که کار رئیس فرهنگستان سیاسی نیست. مقامش هم صرفاً علمی است و منتخب اعضای فرهنگستان بوده است نه نماینده سیاست. البته رئیس فرهنگستان علاوه بر وظایف علمی، وظایف اداری هم دارد. او نماینده فرهنگستان نزد دولت و سازمان‌هاست، یعنی بر همه امور

فرهنگستان اعم از علمی و اداری نظارت می‌کند. حق نصب و عزل مدیران علمی و اداری و پیشنهاد عضویت اعضای جدید نیز به عهده اوست. فرهنگستان شورای علمی و مجمع عمومی و ۶ گروه علمی دارد. در شورا که جلساتش زود به زود هم تشکیل می‌شود مسائل فرهنگستان مورد بحث قرار می‌گیرد. اما تصویب آیین‌نامه‌های داخلی و تأیید عضویت اعضای جدید برعهده مجمع عمومی (مرکب از اعضای پیوسته) است. کاش شما که این همه به پرسش از دانشمندان و دخالت آنها در اداره امور اهمیت می‌دهید یک‌بار می‌رفتید از بعضی اعضای فرهنگستان که از دانشمندان ممتاز کشورند، در باب وضع فرهنگستان و کارنامه و مدیریت آن می‌پرسیدید. آنها بهتر از من به شما می‌گفتند که کار رئیس فرهنگستان دقیقاً چیست.

می‌فرمایید کسی از اعضای فرهنگستان مشورتی نمی‌خواهد و ابتدا هم گفتید سیاست علم کشور در واقع سیاست کشور است. سؤال این است که آیا در کشور ما مدیریت علمی حاکم است یا مدیریت فقهی؟ و کلاً مدیریت علمی از نظر شما چه معنایی دارد؟

استدعا می‌کنم اندکی به آنچه می‌گویم توجه بفرمایید. سیاست علم با سیاست کشور تفاوت دارد و سیاست کشور را فرهنگستان علوم معین نمی‌کند. اتخاذ تصمیم در امور سیاسی و اقتصادی کشور به عهده حکومت و دولت است ولی شما ظاهراً کلیدی سراغ دارید که با آن همه درها باز می‌شود و آن مدیریت علمی است که در مقابل سیاست فقهی قرار دارد. بیا بیا در این تقابل و تقسیم‌بندی اندکی فکر کنیم. مدیریت و سیاست گرچه به هم پیوسته‌اند یک چیز نیستند. مدیریت در سایه سیاست قرار دارد و باید از سیاست مدد بگیرد. سیاست هم نباید نظراً از مدیریت بردارد و اگر مدیریت ناتوان و آشفته و ناکارآمد باشد سیاست مسئول است. مدیریت مجری سیاست‌های کشور با رعایت قوانین و مقررات است که البته نگاهی هم به علم مدیریت دارد. علم مدیریت یکی از علوم اجتماعی است که نباید با مدیریت علمی اشتباه شود. ما سازمان اداری و بروکراسی را از اروپا و غرب گرفته‌ایم. بروکراسی یک نظم عقلی دارد. نمی‌توان بروکراسی داشت و از نظم عقلی‌اش دور و بی‌خبر بود. بعضی استادان علوم اداری هم در فرهنگستان عضویت دارند. سازمان‌های اداری

به‌خصوص در جهان توسعه‌نیافته ممکن است پیریشان و تنبل و کم‌کار و مقررات‌باز باشند اما به هر حال نظم بروکراتیک در اصل یک نظم عقلانی است. مدیریت علمی هم اگر معنایی داشته باشد همان رعایت نظم بروکراسی است. اصلاً لازمه بروکراسی نوعی عقلانیت است. شاید شما هم منظورتان از مدیریت علمی پیروی از راسیونالیته بروکراسی و رعایت شرایط و لوازم آن است. چنانکه اشاره شد علم مدیریت هم هست، سازمان امور اداری ما هم کارشناسانی دارد که اهل مدیریت و آشنا به فنون مدیریتند. قانونگذاران هم کم‌وبیش باید با خرد بروکراتیک آشنا باشند.

اما مدیریت علمی که می‌فرمایید معنی روشن ندارد و ظاهراً سیاست و حکومت و مدیریت را با هم یکی گرفته‌اید. وقتی گفتم وظیفه فرهنگستان تدوین سیاست علم است این سیاست با سیاستی که شما در نظر دارید مشترک لفظی است. سیاست علم صرفاً راه علم کشور و شرایط پیشرفت آن را معین می‌کند اما من چیزی به نام سیاست علمی نمی‌شناسم زیرا سیاست، عمل است. البته علم سیاست هم هست اما علم سیاست غیر از عمل سیاسی است. هرچند که اینها همه به هم مربوطند. سیاست و علم در همه جا با هم نسبت‌های پنهان و آشکار دارند. نسبت پنهان‌شان در وحدت و هماهنگی جامعه و ثبات آن است و نسبت آشکارشان آنجاست که علم می‌تواند شرایط تصمیم‌گیری و عمل را برای سیاست روشن سازد. سیاست، اتخاذ تصمیم و اراده به اجرای آن است ولی علم پژوهش می‌کند. به عبارت دیگر سیاستمدار در تصمیم‌گیری‌هایش از علم مدد می‌گیرد اما علم به او دستور نمی‌دهد که چه تصمیمی بگیرد. علم سیاست هم به سیاستمدار نسخه نمی‌دهد و همراه سیاستمدار نمی‌رود که هر جا لازم شد به او بگوید چه تصمیم بگیرد. حتی تصمیم‌های اقتصادی حکومت‌ها و دولت‌ها را هم علم نمی‌توان خواند، زیرا تصمیم علمی معنی ندارد و در علم کسی تصمیم نمی‌گیرد. علم مقام ضرورت است. شما اگر می‌خواهید بگویید سیاست درست باید داشت و کارها را به کاردان باید سپرد و قبل از تصمیم، مطالعه باید کرد حرف درستی می‌زنید. سیاست فقهی هم ظاهراً با این حرف مخالفتی ندارد. مدیریت علمی و سیاست فقهی در برابر هم قرار ندارند.

شما می‌فرمایید حکومت از فرهنگستان علوم سؤال نمی‌کند. استادان دانشگاه تهران هم معمولاً کله می‌کنند که حکومت از آنها سؤال نمی‌کند که «چه باید کرد؟» پس مدیریت علمی در کجای کشور وجود دارد؟

نمی‌دانم چه خلجانی دارید که یک پرسش را به صورت‌های کم و بیش متفاوت تکرار می‌کنید. اگر می‌خواهید بگویید که دولت و حکومت از دانایان و دانشگاهیان و اهل درک و خرد بپرسند که چه باید کرد، به نظر نمی‌رسد که کسی مخالف آن باشد اما کار سیاست را سهل نباید انگاشت. مسائل سیاسی و اجتماعی برخلاف آنچه معمولاً می‌پندارند پیچیده و به هم بسته است و با درک و تدبیر و خرد عملی و نظر جامع حل آنها میسر می‌شود. مشکل این است که ما مسئله‌ای نداریم که حل آن را از دانشمند بخواهیم. شما بنا را بر این گذاشته‌اید که هم مسائل معلوم است و هم راه حل‌ها و کسانی هستند که مسئله دارند و کسان دیگر راه حل مسائل را می‌دانند ولی دولت و حکومت به سخن دانایان گوش نمی‌دهند. مشکل در فرض شما و تلقی انتزاعی از جامعه و سیاست است. با این فرض مسائل اساسی سیاست و جامعه پوشیده می‌ماند و گروه‌های سیاسی به جای اینکه به نیاز کشور بیندیشند گرفتار بحث‌های انتزاعی می‌شوند. از این دو قضیه به هم پیوسته، یکی درست است و آن اینکه حکومت و دولت نیازی به مشورت و پرسش ندارند. اما آن بخش دیگر که راه حل‌ها معلوم و معین است، سخنی اندیشیده به نظر نمی‌آید. مسائل سیاست در جهان کنونی و به‌خصوص در بخش در حال توسعه و توسعه‌نیافته‌اش بسیار پیچیده و گاهی لاینحل است. در شرایطی که سیاست به‌طور کلی چندان کارساز نیست به نظر نمی‌رسد با کلید ساده موهوم موسوم به مدیریت علمی که نمی‌دانم آن را از کجا پیدا کرده‌اید مشکلات انباشته شده طی ۲۰۰ سال و شاید بیشتر بدون توجه به شرایط و امکان‌های روحی و اخلاقی و مادی کشور و وضع پیچیده سیاسی بتوان به آسانی رفع کرد. اگر می‌گویید دردهای کشور را با مدد علم باید درمان کرد، حرف خوبی می‌زنید اما بدانید که علم نسخه آماده ندارد. دانشمندان باید مسائل کشور را با دقت طرح کنند و با همکاری یکدیگر شرایط کشور و امکان رفع مشکل‌ها را بیابند. با الفاظ و شعارها مشکلی گشوده نمی‌شود. همه سازمان‌های اداری طبق

قوانین و مقررات و با نظم بروکراتیک کار می‌کنند. البته حکومت هم سیاست‌های خود را اعمال می‌کند. اگر نظم اداری کشور و راهبرد سیاسی و مقررات و قوانینش عیب دارند باید آنها را نقد کرد و در اصلاح‌شان کوشید. مع‌هذا مدیریت را با سیاست کشور که هرچه باشد مخالف و موافق دارد خلط نباید کرد، زیرا سیاست خوب یا بد، قوی یا ضعیف، دینی یا غیردینی، دموکرات یا مستبد و ... علمی نمی‌شود. سیاست هرگز در هیچ جا علمی نبوده است و نیست و این را عیب سیاست نباید دانست. علم و سیاست دو طبیعت متفاوت دارند. بحث ما هم در سیاست علم بود. پس خوب توجه بفرمایید که من نگفتم دولت از ما بپرسد که چه سیاستی داشته باشد. گفتم سیاست علم را از ما بخواهد و سیاست علم غیر از سیاست به معنی عام لفظ است.

بله، کسانی هم که از فقدان مدیریت علمی انتقاد داشتند، حرف‌شان این بود که کشور را فقها اداره می‌کنند نه اهالی علوم جدید. یعنی به نظرات ساینتیست‌ها توجهی نمی‌شود.

ظاهراً شما هم مثل همه اهل سیاست در جهان توسعه‌نیافته انتقاد را به معنی گله و شکایت و مخالفت گرفته‌اید. کسانی که از فقدان مدیریت علمی انتقاد دارند و می‌خواهند که کشور را اهالی علوم جدید اداره کنند خوب است اندکی در حرف و خواست خود تأمل کنند شاید دریابند که خلط میان علم و خرد و مدیریت و سیاست کاری خلاف علم است و اگر تأمل نکنند، گله و شکایت و مخالفت‌شان هم به جایی نمی‌رسد. کشور را در همه جا حکومت‌ها و دولت‌ها اداره می‌کنند که بعضی از آنها به علم هم چندان وقتی نمی‌گذارند ولی در جایی هم که حکومت حکومت شایسته‌ای باشد و به اهل علم احترام بگذارد و از دانش آنها بهره‌مند شود اختیار و قدرت و مسئولیت خود را به آنها نمی‌سپارد. علم و حکومت باید در هماهنگی با یکدیگر کار کنند و حکومت مخصوصاً باید اگر دانشمندان سخن و نظری دارند حرف آنها را بشنود و اگر نشنود به خود ظلم کرده است. دانشمندان هم معمولاً حدود را می‌شناسند و از مرزهای علمی که دارند پابرون نمی‌گذارند. یک بار دیگر یادآوری کنم که سیاست هیچ کشوری علمی نیست و علمی نمی‌شود. مگر اینکه منظورتان رعایت قواعد خرد و دقت در اتخاذ تدابیر بجا و مناسب باشد. سیاست در امریکا و چین و روسیه و

دانمارک و در هیچ جا علمی نیست. سیاست با علم نسبت دارد اما در کار و بارش مستقل از علم است و چون مستقل است سیاست‌های دینی و غیردینی، نئولیبرال و لیبرال دموکرات و سوسیال دموکرات و سوسیالیست و جمهوری و مشروطه و استبدادی پیدا می‌شود. سیاست، علم عملی است و برای اینکه کار کشور را سامان بخشد باید از خرد عملی و فضیلت عقلی برخوردار باشد. این سودای علمی کردن سیاست را در هیچ اثری از آثار فیلسوفان سیاست و نویسندگان سیاسی مطلع نمی‌توان یافت و ظاهراً به جهان توسعه‌نیافته تعلق دارد. برتراند راسل که از حامیان انقلاب بلشویکی بود، وقتی از آخرین سفارش به شوروی برگشت نظام بلشویکی را جهنم علمی خواند و مقصودش این بود که بلشویک‌ها با توهم مدیریت علمی از کشورشان دوزخ ساخته‌اند (و من وقتی رمان «زلیخا چشم باز کرد» را خواندم، آنجا را چیزی زشت‌تر و مخوف‌تر از دوزخ یافتم) شما هم بدانید که علم نه می‌تواند جای سیاست را بگیرد و نه اگر از آن ایدئولوژی بسازد راه به آزادی می‌برد. البته علم و سیاست همبستگی و پیوستگی درونی با هم دارند اما سیاست را نمی‌توان تابع فیزیک یا مکانیک و حتی جامعه‌شناسی کرد. سیاست «تصمیم» است. علم که تصمیم ندارد. علم پژوهش است. سیاست که پژوهش نیست. علم مقام ضرورت است و سیاست مجال اتخاذ تصمیم و اعمال اراده. خوب یا بد، بجا و نابجایش را نمی‌دانم. شما اگر با حکومتی موافق نیستید کار و رفتار و آثار سیاستش را نقد کنید. نقد، گله‌گزاری و مخالفت و دشمنی نیست بلکه فهم حدود و جایگاه چیزها و امکان کارها با نظر به آثار آنهاست ولی شما و دوستان تان خود را راحت کرده‌اید و به جای کار دقیق و پرحمت نقد و درک ضرورت‌ها و امکان‌های سیاسی، گله و مخالفت و عتاب و خطاب می‌کنید و می‌پندارید که غلغله در گنبد افلاک انداخته‌اید. شما اگر با سیاستی مخالفید و از سیاستی دفاع می‌کنید باید به شرایط تحقق سیاستی که آن را می‌شناسید و ممکن می‌دانید و چگونگی فراهم آمدن آن شرایط بیندیشید. این تأکید و اصراری که اینجا بر سوءتفاهم در معنی نقد می‌شود از آن روست که این سوءتفاهم و تغییر معنی، دلالت بر فقدان نقد دارد و توجیهی است برای پرداختن به نزاع‌ها و اختلاف‌های بیهوده و رواج و عادی شدن خشم و خشونت. نبود نقد می‌تواند نشانه محدودیت فهم باشد و

فلسفه که مرتبه والای درک و فهم است همواره نگران نقد و نقادی است زیرا بدون نقد مسائل به درستی مطرح نمی‌شود و مراتب و نسبت‌ها و تناسب‌ها از نظر دور می‌ماند و حرف و لفظ جای فکر را می‌گیرد و فرهنگ و اقتصاد و سیاست و قانون بی‌سامان می‌شوند.

ولی سیاست را تابع علوم انسانی که می‌توان کرد.

سیاست را تابع هیچ علمی نمی‌توان کرد زیرا با علم تناظر و تناسب دارد و امور متناظر و متلازم تابع یکدیگر نمی‌شوند. سیاست را خرد عملی راه می‌برد و با راهنمایی خرد است که از علم می‌توان بهره برد. خرد و علم را با هم اشتباه نباید کرد سیاست زمان ما چنان‌که اشاره شد با علم نسبت دارد اما هیچ سیاستی تابع هیچ علمی نمی‌شود. چنان‌که علم هم به حکم سیاست گردن نمی‌گذارد. سیاست هرچه باشد علمی نیست. علم هم سیاسی نیست و آن را هم نباید سیاسی کرد. نسبت خرد با سیاست و علم شبیه نسبت میان سیاست و مدیریت است. زمانی بعضی از گروه‌های مارکسیست سیاست خود را علمی می‌دانستند. اما سیاست‌شان شکست خورد. در هیچ جای دیگر سیاست داعیه و دعوی علمی بودن ندارد.

سیاست چپ و راست و دموکرات و مستبد و سوسیالیست و سوسیال دموکرات و لیبرال دموکرات و نئولیبرال و... است اما هیچ یک از این سیاست‌ها علمی نیستند زیرا عملند. سیاست، عمل است و سیاستمدار همواره باید شرایط امکان عمل را در نظر آورد. علوم انسانی می‌توانند به سیاست در این راه کمک کنند. ولی این پیروی از علم نیست بلکه نظر داشتن به آن و بهره‌گیری از آن و همراهی و هم‌قدمی با آن است. پیداست که سیاست زمان ما بدون استمداد از علم و به خصوص علوم انسانی نمی‌تواند موفق باشد اما کار سیاست تصمیم‌گیری است. توجه بفرمایید که بزرگ‌ترین تصمیم‌ها را سیاستمدارانی نگرفته‌اند و نمی‌گیرند که معلومات علمی‌شان از همه بیشتر بوده است. اسکندر و ژول سزار و بناپارت سه سیاستمداری که به نظر هگل تصمیم‌های بزرگ و دگرگون‌ساز گرفته‌اند دانشمندترین سیاستمداران نبوده‌اند هرچند که از شم سیاسی و نظامی بهره داشته‌اند. سیاست، فهم و شم خاص می‌خواهد و این فهم و شم خاص باید در خدمت اراده درآید. در زمان ما سیاست گرچه در ظاهر همه جا را گرفته است دامنه نیرومندی و کارسازی‌اش محدود است.

سیاست اگر می‌خواهد سیاست باشد باید از سودهای ایدئولوژیک و از شعارها و الفاظ و مفاهیم قالبی و مبهم آزاد شود و بکوشد وضع و شرایط زمان و امکان‌های عمل و اصلاح در قلمرو آموزش و علم و مدیریت و اقتصاد و صنعت و کشاورزی و بهداشت را دریابد و با درک شرایط تصمیم بگیرد. اگر این را پیروی از علم و علوم انسانی می‌دانید با شما موافقم.

می‌خواهید واژه «مدیریت» را کنار بگذاریم تا موضوع روشن‌تر شود. وقتی شما به عنوان حاکم یک کشور می‌خواهید تصمیمات کلان اتخاذ کنید، مگر نباید به نظر دانشمندان توجه کنید؟

چرا. حکومت باید نظر دانشمندان را بشنود. هر سیاستمداری هم اگر حقیقتاً سیاستمدار باشد به شرایط امکان امور و نظر صاحب‌نظران و دانشمندان توجه می‌کند ولی کمتر اتفاق می‌افتد که دانشمندان در مسأله‌ای از مسائل سیاست اتفاق نظر داشته باشند و حکم قطعی بدهند. سیاست‌ها هم هر چه باشند به اقتضای غایاتی که دارند از دانش و دانشمند استفاده می‌کنند. چیزی که کمتر به آن توجه می‌شود این است که حکومت‌ها معمولاً مسأله ندارند. وقتی مسأله نیست از دانشمند چه پرسند؟ در چنین شرایطی دانشمندان و صاحب‌نظران باید به طرح مسائل و نقد و تحلیل وضع کشور بپردازند. یافتن مسائل و طرح و درک آنها را هم بی‌اهمیت ندانیم. این مهم کار صاحبان خرد عملی و سیاسی است. مسائل سیاست را هم صاحبان خرد عملی درمی‌یابند و اگر نیاز داشته باشند در حل آنها از دانشمند مدد می‌خواهند. چنان‌که گفته شد دانشمندان هم وقتی به سیاست نظر می‌کنند مشکل‌ها را یکسان نمی‌بینند و راه حل و رفع آنها در نظرشان یکی نیست. دانشمندان به خصوص در علوم انسانی و اجتماعی باهم اختلاف‌ها دارند و همه یک سیاست را پیشنهاد نمی‌کنند. حتی اقتصاددان‌ها که علم‌شان دقیق‌ترین علم اجتماعی است در سیاست اقتصادی نظر واحد ندارند. تا جایی که یکی کمونیست می‌شود و یکی دیگر نئولیبرال. آنها هم گاهی مثل من و شما زبان یکدیگر را نمی‌فهمند. مع‌هذا چنان‌که گفتم اگر منظور رعایت شرایط و امکان‌های عمل است گمان نمی‌کنم کسی با آن مخالف باشد.

وقتی خودتان می‌گویید حکومت از فرهنگستان علوم سؤال

نمی‌کند، بالاخره منتقد این وضع هستید یا موافق آن؟

توقع داشتم وقتی می‌خواستید به فرهنگستان تشریف بیاورید که درباره کار و بار آن با هم گفت‌وگویی داشته باشیم نظری اجمالی به کارنامه فرهنگستان می‌انداختید. من از ۳۰ سال پیش که عضو فرهنگستانم به سیاست علم یا به فقدان آن اندیشیده‌ام و وضع علم در کشور را نقد کرده‌ام ولی نقد را ضرورتاً مخالفت نمی‌دانم. کانت علم و عقل را نقد کرد اما با آنها مخالف نبود. شما بهتر است به جای نقد همان لفظ مخالفت را بگویید که موجب سوء تفاهم نشود. اشتباه میان نقد و مخالفت هر دو را تهی می‌کند و از اثر می‌اندازد. به این جهت بعضی از مخالفانی که مخالفت خود با حکومت را نقد آن می‌دانند، حتی اگر بی‌پروا در ناسزاگویی باشند، مخالفان بی‌آزار یا کم‌آزاری برای هر حکومتی هستند و هر حکومتی باید بخواهد و آرزو کند که چنین منتقدان و مخالفانی داشته باشد. مخالفت بیشتر مخالفت با اشخاص و آراء است. اما نقد، نقد وضع اخلاق و فرهنگ و علم و مدیریت و آموزش و پژوهش و سیاست کشور است من هم از ده‌ها سال پیش همواره وضع موجود را نقد می‌کرده‌ام. چهل و چند سال پیش رساله‌ای تحت عنوان «وضع کنونی تفکر در ایران» نوشتم. آن رساله نقد وضع زمان بود. بعد از آن هم هر چه نوشتم در تفصیل مطالب آن رساله و در نقد اوضاع زمان بود. در کار نقد باید حدود چیزها و کارها و شرایط و امکان پدید آمدن و اثرگذاری آنها را دریافت و مخصوصاً دید که آیا چیزهای موجود در جای خود هستند و کاری را که باید انجام می‌دهند. شما می‌خواهید من يك شعار دستم بگیرم و همه چیز را با میزان آن بسنجم و موافقت یا مخالفت کنم یعنی کار علم و فلسفه و نقد را بگذارم و به يك رأی مخالف یا موافق تبدیل شوم. من رأی نیستم بلکه دانشجوی فلسفه‌ام. فلسفه هم نقد است اما نقد چنانکه گفته شد ضرورتاً مخالفت نیست. نمی‌دانم چرا در کشور ما نه فقط اهل خشونت بلکه لیبرال دموکرات‌هایش هم از انتقاد، مخالفت می‌فهمند و گاهی هم انتقاد در نظرشان دشمنی است یا باید دشمنی باشد (و کسی می‌گفت چرا لیبرال‌های محترمان را در برابر خشونت می‌گذارید. آنها که گاهی از اینها خشن‌ترند وانگهی خشن‌ها از خشونت حرف نمی‌زنند اما لیبرال خشن‌ها در ذم و زشتی خشونت داد سخن می‌دهند تا با همه چیز و از جمله با خشونت هم خشونت

کرده باشند. البته گاهی مقاله‌ای در اخلاق می‌نویسند تا این خشونتشان را تدارک کرده باشند و هم ارز اصحاب خشونت باشند) شاید با این اشتباه است که لیبرال‌ها برای همه کس حق نقد (یعنی مخالفت) قائل نیستند و تا صلاحیت اشخاص محرز نشود به او حق اظهار نظر نمی‌دهند. چنانکه من هم که گاهی در مسائلی اظهار نظر کرده‌ام فاقد حق و صلاحیت دانسته‌اند اما در پاسخ به پرسش تکراری تان عرض کنم که توقع نداریم دولت یا حکومت از ما بپرسد که کی وزیر باشد و فلان وزارتخانه چگونه اداره شود. ما در فرهنگستان علوم نشستیم تا بگوییم علم در چه وضع است و به کجا می‌رود. ما مأمور شده‌ایم که در باب علم کشور تحقیق و تامل کنیم و نیاز داریم که بدانیم علم کشور در چه شرایطی است زیرا برای تدوین سیاست علم و برنامه توسعه، دانستن این شرایط ضرورت دارد. حکومت اگر می‌خواهد سیاست علم مؤثر داشته باشد باید از مراجعی مثل فرهنگستان بپرسد. وظیفه فرهنگستان در همین حد است و مرز توقع آن هم تا همین جاست. وظیفه فرهنگستان این نیست که تکلیف سیاست کشور را معین کند. حتی جامعه‌شناسان و عالمان علم سیاست هم نمی‌توانند اجرای سیاست معینی را به دولت تکلیف کنند. آنها می‌توانند و باید به حکومت تذکر دهند و بگویند جامعه در چه وضعی است و چه نیازها و امکان‌ها دارد و حداکثر اینکه چه‌ها می‌توان کرد و چه‌ها نباید کرد. نکته تکراری دیگر (چه کنم که وقتی پرسش تکرار می‌شود ناگزیر پاسخ هم تکراری است) این است که سیاست علم چیزی متفاوت با سیاست در معنای متداول آن است. شما ظاهراً به سیاست علم کاری ندارید و بیشتر به سیاست در صورت موافقت و مخالفت سیاسی نظر دارید. کار احزاب و گروه‌های سیاسی ما هم چیزی جز موافقت و مخالفت با حکومت و دولت نیست. ولی رییس فرهنگستان علوم وظیفه ندارد با این یا آن سیاست و حکومت موافقت یا مخالفت کند. او می‌تواند به عنوان يك دانشگاهی منتقد وضع موجود باشد. قصد من هم از نقد مخالفت و موافقت با این سیاست و آن سیاست نیست. امور را هم با ملاک‌ها و موازین موهوم و الفاظ و مفاهیم مبهم نمی‌سنجم بلکه می‌گویم چه هست و چه می‌تواند یا نمی‌تواند باشد.

فرض کنیم پرسیدند دانشگاه خوب چگونه دانشگاهی است.

فیزیکدان به این سؤال جوابی می‌دهد و عالم دینی جواب دیگری می‌دهد. اینجا حرف کدام يك باید به کرسی بنشیند؟

پرسش به صورتی طرح شده است که پاسخش معلوم است. فیزیکدان سال‌ها در دانشگاه درس خوانده و دانشگاه را می‌شناسد ولی کسی که در دانشگاه نبوده است چگونه آن را بشناسد. مگر آنکه در باب آن مطالعه کرده باشد. پس اگر خوب دقت کنیم، می‌بینیم که پرسش درست طرح نشده و پرسش‌کننده کار خوبی نمی‌کند که از فیزیکدان و عالم دینی می‌پرسد دانشگاه خوب چگونه دانشگاهی است. هر پرسشی را باید از اهلش پرسید. از فیزیکدان و عالم دینی باید مسائل فیزیک و دین پرسید نه اینکه بپرسید دانشگاه خوب چگونه دانشگاهی است. فیزیکدان و عالم دینی اگر ندانند که دانشگاه خوب چه اوصافی دارد بر آنان بآسی نیست. به خصوص که در زمان ما دانشگاه وضع و مقام پیچیده‌ای پیدا کرده است. مع‌هذا دانشگاه‌شناسی يك تخصص نیست و استادان دانشگاه‌ها و از جمله آنها فیزیکدانان در صف مقدم دانشگاه‌شناسی هستند. در کشور ما هم فیزیکدانان به شناخت علم و دانشگاه مدد‌دها رسانده‌اند. در جهان هم فیزیکدانانی بوده‌اند و هستند که علم و سیاست علم را خوب درک می‌کنند. آنها صاحب فضل و اهل فرهنگند و گاهی راه به فلسفه می‌برند و مگر نه اینکه بعضی از فیزیکدانان بزرگ معاصر فیلسوف‌اند. در زمان ژنرال دوگل در فرانسه برنامه آموزش دبستانی و دبیرستانی فرانسه زیر نظر يك فیزیکدان بزرگ تدوین شد. صورت کلی قضیه این است کسانی که مأمور تدوین سیاست علم می‌شوند، ناگزیر باید به تحقیق در شرایط امکان پژوهش و علم بپردازند. فیزیکدان می‌تواند به آنها بگوید فیزیک در چه وضعی است و برای پیشرفت آن به چه چیزها نیاز است. ولی در تدوین برنامه و سیاست علم بیشترین دخالت را فیلسوفان و مورخان علم و فرهنگ‌شناسان و دانشمندان علوم اجتماعی و تعلیم و تربیت دارند که البته باید کار خود را با مشورت دانشمندان علوم مختلف و پزشکان و مهندسان انجام دهند. در مورد خوب بودن یا خوب نبودن دانشگاه هم نه از هر فیزیکدان می‌توان پرسید و نه از هر فقیه. ممکن است فقیه یا فیزیکدانی باشد که دانشگاه را خوب بشناسد ولی وظیفه هیچ يك از آنها شناخت دانشگاه نیست و چنین توقعی از آنها به خصوص از فقیه

بی‌وجه است.

فرض کنیم راه علم مشخص شد. آیا بعدش باید سیاستگذاری‌های کلی کشور بر این اساس صورت گیرد؟

نه. سیاست در هیچ جا مبتنی بر سیاست علم نیست. شما از چه راه و چگونه به این فرض یا اصل رسیدید که سیاست کشور بر اساس سیاست علم بنا می‌شود. آنچه من گفتم این بود که اگر راه علم مشخص شود (که باید با همکاری سیاست صورت گیرد) آموزش و پژوهش تا حدودی در جای خود قرار می‌گیرد و این امر می‌تواند در سیاست کلی کشور اثر بگذارد اما سیاستگذاری‌های کلی کشور بر اساس سیاست علم صورت نمی‌گیرد. سیاست علم، راه علم و پژوهش را معین می‌کند نه اینکه مبنایی برای سیاست کشور باشد ولی وقتی راه و برنامه علم معین شود به احتمال قوی کشور به سوی هماهنگی و تعادل می‌رود و می‌توان امید داشت که کارها به سامان برسد. به عبارت دیگر هر چند که حساب سیاست کشور از سیاست علم جداست و متصدیان این دو سیاست دو گروه متفاوتند این دو در عمل و در واقع با هم ارتباط دارند و در کار یکدیگر اثر می‌گذارند. حکومت هم باید شأن علم و سیاست آن را به دیده بگیرد.

حالا سؤال این است که آیا در این ۴۰ سال سیاست علم را به دیده گرفته است یا نه؟

از مشروطه تا کنون همه می‌خواستند علم را به دیده بگیرند ولی در هیچ زمانی از عهده برنیامدند. مثلاً دکتر مصدق کوشید وزرایش را حتی‌المقدور از میان دانشگاهیان انتخاب کند. در ۴۰ سال اخیر قضیه قدری پیچیده شده است. سیاست سعی کرده است علم را مدیریت کند. به نظر من به دیده گرفتن علم، قرار دادنش در جایگاه شایسته و داشتن نسبت و رابطه مناسب با آن است. ما پیشرفت علم را با افزایش تعداد مقالات یکی گرفته‌ایم. سیاست هم به همین که آمار مقالات هر سال بیشتر می‌شود، راضی شده است. سیاست وقتی علم را به حساب می‌آورد که به آن احساس نیاز کند و علم در صورتی می‌داند کشور نیازمند چه پژوهش‌هایی است که نظام علم و برنامه‌ریزی توسعه در کار باشد. اکنون در تکنولوژی و مدیریت کشور جز در موارد نادر نیازی به علم احساس نمی‌شود و تا نیاز به علم پدید نیاید سیاست علم جایگاه پیدا نمی‌کند. ما برای توسعه دانش و برای

حل همه مسائل نیازمند نیاز به دانش و دانایی‌ایم. ما به نیاز، نیاز داریم و این نیاز را نداریم. چنانکه در سیاست هم به فهم سیاست نیازمندیم ولی چه کنیم که همه، راه حل همه مسائل و رفع همه مشکل‌ها را در اختیار دارند و با یک لفظ یا جمله مثل مدیریت علمی همه مسائل را حل می‌کنند و متوقع‌اند که دیگران هم از آنها یاد بگیرند ولی وقتی همه همین توقع را دارند چگونه از یکدیگر یاد بگیرند. وقتی همه یقین دارند که راهشان درست است چه نیازی به پرسیدن از دیگران دارند. حکومت در درستی راه خود تردید ندارد و به این جهت به نقد توجه نمی‌کند. شما هم که از نقد می‌گویید مرادتان مخالفت است وگرنه به نقد به معنی درک شرایط و امکان‌های علم و عمل کاری ندارید. من ده‌ها سال است که وضع کشور را نقد کرده‌ام اما مدعیان نقادی نه خود نقد کرده‌اند و نه به نقدها توجهی داشته‌اند. فقط مخالف بوده‌اند و الفاظ گفته‌اند و حکم به صلاحیت و عدم صلاحیت حقوقی و اخلاقی اشخاص برای نقد و اظهارنظر داده‌اند این مخالفت‌های تفننی در سیاست اثری ندارد. برای اینکه کارهایمان به سامان شود به اندکی تواضع نیاز داریم و باید بتوانیم پندارها را کنار بگذاریم و با مسائل و دردها و ابتلاهای کشور آشنا شویم. اما هنوز مسائل به درستی و چنانکه باید مطرح نشده‌اند. بنابراین سیاست در همان راهی که هست می‌رود و دانش هم جز در موارد نادر بیشتر مایه حیثیت و زینت و فخر است. سیاست باید بیشتر چشم و گوش باز کند و زشتی‌ها و مفاسد و سهل‌انگاری‌ها و بیهوده‌کاری‌ها را ببیند و ناله دردمندان را بشنود و به دام‌ها و خطرهایی که در راه کشور وجود دارد، بیندیشد. علم هم که به مقاله شماری و مایه زینت و فخر و وسیله بالا بردن آمار و رتبه در رتبه‌بندی کشورها مبدل شده است به کشور و زندگی مردم رو کند و جایگاهش را در نظام توسعه کشور بیابد.

در کتاب «درباره علم» گفته‌اید که مقاله‌نویسی نشانه نشاط و پیشرفت علم نیست. الان بسیار تأکید می‌شود که علم در ایران رشد شتابانی دارد. آیا الان واقعاً علم در کشور ما شتابان در حال پیشروی است یا این ادعا مبتنی بر تعداد مقالات علمی منتشر شده در مجلات گوناگون است؟

بسته به این است که از پیشرفت علم چه مراد کنیم. اگر افزایش تعداد

فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها و کثرت پژوهندگان و مقاله‌نویسان ملاک پیشرفت علم باشد، پیشرفت کرده است. ولی ممکن است تلقی دیگری از پیشرفت داشته باشند و پیشرفت در علم را مثلاً با میزان بهره‌مندی از آن بسنجند. در این صورت باید بپرسیم ما از علم چه بهره‌ای برده‌ایم؟ ما که این همه دانشگاه و دانشمند داریم، علممان چه اثری در بهبود وضع زندگی مردم داشته است؟ در این زمینه هم می‌توانید به آمار رجوع کنید. اما باید بتوانید آمار را تفسیر کنید.

البته که علم پیشرفت کرده است. وقتی قبلاً دو یا سه دانشگاه در کشور بوده ولی حالا صدها دانشگاه داریم، وقتی قبلاً سالی پنج نفر از دانشگاه‌های کشور درجه دکتری می‌گرفتند اما اکنون ده‌ها هزار دانشجوی دکتری داریم، این را هم می‌توان نوعی پیشرفت علم دانست. ولی کاش از این همه فارغ‌التحصیل که داریم لااقل نیمی از آنان برای دانش درس خوانده بودند و کشور هم به دانش و تخصص آنان نیاز داشت و فارغ‌التحصیلان می‌توانستند شغل مناسب پیدا کنند و بعضی از ممتازترین فارغ‌التحصیل‌های دانشگاه‌های معتبر به خارج مهاجرت نمی‌کردند و خرید و فروش مقاله و رساله صورت علنی و رسمی پیدا نمی‌کرد. ما به علم سامان درست نداده‌ایم و بیشتر کارخانه تولید مدرک تحصیلی درست کرده‌ایم. راستی شما و دوستان‌تان چرا وضع و هیچ وضع دیگری را نقد نمی‌کنید و فقط مخالفید و به طرح پیشنهاد فرمول‌هایی برای اصلاح اکتفا می‌کنید. شاید هم حق دارید زیرا نقد، مشکل است اما مخالفت هیچ زحمتی ندارد. با این رویه هیچ گشایشی در طریق علم و آزادی پدید نمی‌آید. علم و آزادی نه بر اثر میل و هوس بلکه طی قوام عالم خاص‌شان پدید می‌آیند. علم شأنی از توسعه است که باید همراه و متناسب با شؤون دیگر پیشرفت کند اما اگر گسترش آموزش علم و رسم پژوهش در برنامه جامع توسعه صورت نگیرد، علم کارساز پدید نمی‌آید و چنانکه دیده‌ایم ممکن است عوارض نامطلوبی هم داشته باشد.

ولی بسیاری معتقدند این همه دانشگاه و دکتر نه نشانه پیشرفت علم بلکه مصداق لوث شدن علم است.

من که عرض کردم توسعه علم با حساب و کتاب و از روی برنامه نبوده اما به هر حال ما اکنون استادان و دانشمندانی داریم که آماده کارهای مهم علمی‌اند. در مورد نقص‌ها هم بهتر است دنبال مقصر نگردیم.

همه ما مسوول همه مسائل کشوریم، ولی از فحوای بحث و طرح سوال‌های جناب‌عالی و اصرارتان در تکرار پرسش چنین برمی‌آید که رییس فرهنگستان علوم مسوول نبود مدیریت علمی و قرار نگرفتن زمام کارها در دست دانشمندان و وجود مشکل‌ها در راه پیشرفت علم و کشور است. این چه توهمی است که کسی را در عین حال به نادانی و ناتوانی و اثرگذاری در همه امور و حتی در بستن راه علم و آزادی منسوب کنند. من همراه با اعضای فرهنگستان به قدر توانایی اندک خود در روشن کردن وضع علم و شرایط پیشرفت آن در کشور کوشیده‌ام. خوشبختانه نقد دانشگاه هم در سال‌های اخیر - البته نه از سوی مدعیان نقد و نقادی - رونقی پیدا کرده و مقالات و کتاب‌های خوبی در باب دانشگاه و آموزش عالی نوشته شده است و کم‌کم علم در کشور ما دارد به مسئله تبدیل می‌شود. مثلاً قدر کارهای پژوهش‌کننده مطالعات فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم را که از سال‌ها پیش این راه را گشوده و در سال‌های اخیر همت بیشتری به خرج داده است باید دانست. خوشوقتیم که شما هم توجهی به این مسئله دارید.

چون مسئله شده، آن سؤال را مطرح کردم.

وضع موجود علم و دانشگاه را باید با نظر تحقیقی نقد کرد. اکنون این امید پدید آمده است که لااقل جامعه علمی بهتر و دقیق‌تر بداند که دارد چه می‌کند و چه آثاری بر کار علمی او مترتب می‌شود و راه آینده علم از کدام سو است؟ فساد مقاله‌سازی و مقاله‌فروشی هم جز از طریق تدوین برنامه علم و سامان بخشی آموزش عالی و تجدیدنظر در ضوابط آموزش و پژوهش و حفظ حرمت دانش و دانشگاه و جلوگیری از اطلاق نام دانشگاه بر هر کارگاه تولید مدرک رفع نمی‌شود.

من متوجه نشدم که نظر شما درباره پیشرفت علم در ایران دقیقاً چیست.

من نظرم را به صراحت گفتم. دیگر نمی‌دانم چه باید بکنم که شما متوجه شوید. شاید سخن را به گوش رضا نمی‌شنوید و می‌خواهید هر عیبی را به فرهنگستان نسبت دهید ولی معلم و روزنامه‌نویس باید به حرف یکدیگر گوش کنند. شما هم يك سوال را ده بار به عبارات مختلف تکرار نکنید. به احترام شما تکرار می‌کنم که علم در زندگی و جامعه جدید جایگاه و شأن و کارکرد خاص دارد و به صرف آموختن و

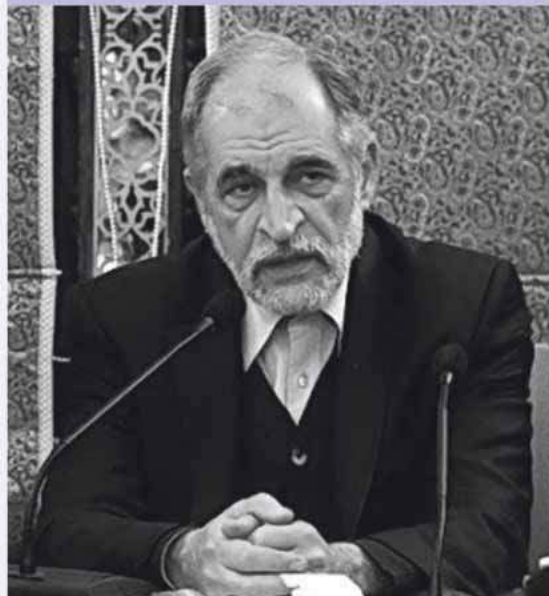
مقاله نوشتن و افزایش تعداد دانشجو و دانشگاه پیشرفت نمی‌کند. پیشرفت علم با توسعه اجتماعی، اقتصادی و سیاسی و فرهنگی ملازمت و مناسبت دارد و این شئون همه با هم توسعه می‌یابند ولی یادمان نرود که اهتمام به آموزش و پژوهش در کشور را ناچیز شماریم. ایران دانشمند کم ندارد. ما در داخل و خارج کشور دانشمندان بزرگ و ممتاز داریم که نباید هنگام بحث از مسائل علم رعایت احترام آنها را فراموش کنیم. اگر از دانش آنها چنانکه باید فایده نمی‌بریم گناه آنان نیست. بسیار خوشحالم که سال‌های پایانی عمر را در صحبت دانشمندان علوم مختلف گذراندم و بسیار چیزها در فرهنگستان علوم آموختم و اکنون احترامم به دانش و دانشمندان بیشتر شده است. شما هم به دانشمندان کشور احترام بگذارید و البته نقد هم در جای خود باید باشد.

برخی معتقدند شیوع کرونا در ایران، به تقویت مرجعیت علم در ایران کمک کرد. به نظر شما علم در ایران امروز چقدر مرجعیت دارد؟ مثلاً تفاوت موضع‌گیری ترامپ و آنگلا مرکل نشان داد که علم برای مرکل مرجعیت دارد و برای ترامپ نه.

جهان کنونی جهان علم است. سیاستمداران غرب هر کدام کم و بیش موضع شخصی خودشان را انتخاب کردند. رادیکال‌ترین موضع را مکرون انتخاب کرد و بی‌پروا ترین موضع را جانسون و ترامپ در ابتدا برگزیدند. اینها تا حدودی به سلیقه‌های شخصی و امکانات پزشکی بهداشتی کشورها نیز مربوط است. البته سیر حوادث ترامپ و جانسون را هم وادار کرد همان راهی را بروند که کشورهای اروپایی رفتند. موضوع این است که آلمان امکان‌های بیشتری برای جلوگیری از شیوع کرونا و درمان بیماران داشت. نتولیرالیسم که سیاست زمان و سیاست پست‌مدرن است، علاقه‌ای به حمایت از تأمین اجتماعی ندارد. در انگلستان، بعد از جنگ جهانی دوم که حزب کارگر در انتخابات به پیروزی رسید، یکی از اقدامات دولت کارگری ملی کردن درمان و بهداشت بود. البته حزب محافظه‌کار مخالف بود و سال‌ها بعد که تاجر روی کار آمد گرچه نتوانست درمان و بهداشت را به وضع زمان جنگ و قبل از آن بازگرداند در مدت طولانی نخست‌وزیری‌اش برای توسعه امکان‌های بهداشتی و درمانی و تأمین اجتماعی چندان کوشش نکرد. ریگان و تاجر شخصیت‌های بزرگ سیاسی نبودند بلکه

شهرت و اهمیت‌شان به پیروی از سیاست نئولیبرال و حمایت‌شان از آن بازمی‌گردد. شما به سلیقه دو مقام سیاسی اشاره کردید. اولاً آمریکا در ابتدای شیوع بیماری امکانات بهداشتی درمانی آلمان را نداشت. ثانیاً مرکل هر چه باشد رهبر حزب دموکرات مسیحی است و با ترامپ بی‌بند و بار نباید مقایسه شود. جانسون هم وقتی بیمار شد فهمید که چه اشتباهی کرده است. اما مرجعیت علم به رؤسای کشورها ربطی ندارد. مهم این است که آنها به نظر مردم چه وقعی می‌گذارند و در سازماندهی کشور از علم چه بهره‌ای می‌برند. یکی از فرزندان من که زبان‌شناس است سخنرانی‌های بعضی سیاستمداران (جانسون، مرکل و آردن نخست‌وزیر نیوزیلند) درباره کرونا را تحلیل کرده و کوشیده است دریابد یا روشن کند که اینها تا چه اندازه در مواجهه با کووید ۱۹ به همکاری با مردم در رفع مشکل فکر می‌کنند. جهان در برابر کرونا دو وضع دارد؛ یکی اینکه برنامه‌های متصدیان نظام بهداشت و درمان را اجرا کند که رعایت آنها آسان نیست و نمی‌تواند دوام چندانی داشته باشد و مثلاً دوام قرنطینه‌نشینی برای آمریکا بسیار دشوار است. قرنطینه برای آمریکا کشنده است. طی همین دو، سه ماه هم تعداد بیکاران در آمریکا بسیار افزایش یافته است. جامعه آمریکا تحمل این بیکاری را ندارد. ما تحمل‌مان در این زمینه بیشتر است، بنابراین اگر کرونا زحمت را کم نکند، باید با او بسازیم یعنی به افزایش تلفات کرونا عادت کنیم و آمار آن را در کنار آمار تلفات بیماری‌های قلبی، سرطان و... قرار دهیم و کم‌کم با آن کنار آییم. اما در مورد مرجعیت علم و شدت و ضعف آن هم نکته‌ای بگویم. آنچه من می‌دانم این است که نظم بهداشتی و پزشکی شدن جامعه‌ها در همه جهان و از جمله در کشور ما قوت می‌گیرد. ممکن است کسی این قوت را به مرجعیت علم بازگرداند. نکته مهم‌ترین است که اکنون مرجعیت اصلی در همه جا از آن تکنولوژی مخابرات و اطلاعات است. در پیشامد هجوم کرونا توسل به این تکنولوژی و خو کردن به فضای مجازی شدت پیدا کرد. سفر به فضای مجازی سفر بی‌بازگشت است، زیرا در این فضا آزادی و اختیار وجود ندارد. فضای مجازی جهان توهم و توهمز و توهم‌پرور است و چون به اقتضای طبع خود عمل می‌کند و از هیچ جا و هیچ مرجعی فرمان نمی‌برد مسافران آنجا هم باید تابع ضوابط و قواعدش باشند. پس مسافران فضای مجازی بعد

از کرونا هم همانجا که رفته‌اند، می‌مانند. شاید اینها وجهی از علمی‌تر شدن زندگی باشد من هم این تکنیکی‌تر شدن و پزشکی‌تر شدن و علمی‌تر شدن را گرچه در شرایط بحرانی مفید و ضروری می‌دانم در موافقت با بعضی صاحب‌نظران معاصر مایه کمال انسان و نزدیک شدن او به آزادی نمی‌دانم بلکه فکر می‌کنم این پیشامد مقتضای تبدیل انسان به موجود مصرف‌کننده و پدید آمدن و قوت گرفتن قید و بندی است که دست و پای آدمی را بیشتر می‌بندد و انضباط‌های تازه‌ای را تحمیل می‌کند و به درک و فهم جهت خاص می‌دهد ولی باکی نیست. ارنست رنان به رومن رولان نویسنده جوان که به او گفته بود کتاب «آینده علم» شما امید و علایق آدمی را نادیده گرفته است با تلخی پاسخ داده بود، امید و علایق مردمان به درک! علم باید پیشرفت کند (با اینکه می‌دانم نزد متولیان آزادی اندیشه و بیان که تعیین صلاحیت اشخاص برای اظهارنظر با آنان است، صلاحیت و حق هیچ درخواست و اظهارنظری ندارم جسارت می‌کنم و مایوسانه تقاضا دارم نام رومن رولان را به جرم پرسشی که از رنان کرده است در فهرست علم‌ستیزها و ممنوع‌البیان‌ها قرار ندهند. او با اینکه دوستدار ویوکاناندا و گاندی بود چندان علم‌ستیز و غرب‌ستیز نبود که خواندن ژان کریستفش برای دفاع از حریم علم و آزادی ممنوع شود. قسم می‌خورم که هیدگری هم نبود. نویسنده بزرگ و صلح‌دوست بود. امیدوارم نقل سخن او را ننشیده انگارند و این جسارت و گناه را بر او نگیرند) و سخن آخر اینکه امیدوارم علم پزشکی که آن را علمی خاص و ممتاز و بالذات اخلاقی می‌دانم بتواند بر بلای کووید ۱۹ فائق آید. در آن صورت مسلماً علم و به‌خصوص پزشکی در خودآگاهی اشخاص هم اعتبار بیشتری پیدا می‌کند. اهل نظر باید به انضباطی شدن جامعه بیندیشند اما دردهای مردم را هم باید درک کرد. جامعه با همدردی قوام می‌یابد، نباید با پناه بردن به مطالب صوری و حرف‌های انتزاعی آن دردها را بیوشانیم و به پستوی غفلت بسپاریم و مخصوصاً مواظب باشیم که مسائل و مشکلات جامعه با توجه و تعلق خاطر و همدردی حل و رفع می‌شوند و دستورالعمل از پیش تعیین شده‌ای برای اصلاح امور وجود ندارد و متأسفانه نمی‌توان با یک فرمول همه مسائل را حل کرد. ممنونم و اگر در مواردی بیش از اندازه صریح و در جایی مجمل‌گوی بودم، عذر می‌خواهم.

خلاصه مدیریتی طرح پژوهشی خاتمه‌یافته:

بررسی رساله‌های دکتری معماری دفاع‌شده در دانشگاه‌های برتر جهان

مجری: دکتر هادی ندیمی

از تلقی از معماری به مثابه عملی انسانی تا رشته‌ای دانشگاهی و قابل آموزش در جهان مدرن راه زیادی طی شده است، راهی که حرفه‌ای را که انجام عملی معماری هدف اصلی‌اش بود به رشته‌ای تبدیل کرده است که آموزش برای طراحی معماری را، به مثابه حرفه، در کانون توجهش قرار داده است. علاوه بر آن در قرن بیستم، حوزه‌ای عالی‌تر در آموزش دانش معماری ظهور کرده است، دکتری معماری، که «در خدمت آموزش و پژوهش است؛ نه حرفه» و ربط مستقیمی به حرفه

گزارش نهایی طرح پژوهشی «بررسی رساله‌های دکتری معماری دفاع‌شده در دانشگاه‌های برتر جهان» در جلسه شورای علمی پانصدم فرهنگستان علوم مورخ ۱۳۹۹/۰۴/۱۵ به تصویب رسید و طرح مزبور خاتمه‌یافته تلقی شد. مجری این طرح آقای دکتر هادی ندیمی عضو پیوسته و رئیس شاخه معماری و هنر گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم است. خلاصه مدیریتی طرح به شرح ذیل است:

ندارد و از این رو ماهیت و ویژگی‌های بنیادی‌اش محل بحث و گفت‌ووست.^۲

در جلساتی که در گروه هنر و معماری، شاخه مهندسی در فرهنگستان علوم تشکیل می‌شد و هدف از آن بررسی ماهیت دوره‌های دکتری معماری و ویژگی‌های آن بود، دسته‌بندی موضوع‌های تحقیق از مباحث مهم مطرح بود که با رویکردی متفاوت با دسته‌بندی‌های موجود دنبال می‌شد. در این جلسات موضوع‌های تحقیق از دو حیث بررسی می‌شدند: زمینه تحقیق، نوع تحقیق. در دسته اول تقسیم‌بندی تحقیقات براساس نسبت موضوع تحقیق با حوزه‌های معرفت بود. در دسته دوم «دسته‌بندی به اعتبار ماهیت تحقیق یا چگونگی نسبت تحقیق با پرسش‌های آغازین و اصلی تحقیق یا محتوا و مفاد تحقیق بود».^۳

دسته‌بندی براساس انواع تحقیق، رویکرد تازه‌ای برای دسته‌بندی موضوعات تحقیق است که با دسته‌بندی‌های معمول در این حوزه متفاوت است. نو و بدیع بودن این شیوه تقرب به دسته‌بندی موضوعات تحقیق انگیزه ارائه پیشنهادی به فرهنگستان علوم برای تحقیقی تفصیلی در این باره بود که از اسفند ۱۳۹۶ آغاز و در طول دو سال گذشته انجام شد.

گزارش حاضر خلاصه این تحقیق است که با عنوان «بررسی رساله‌های دکتری معماری در دانشگاه‌های برتر جهان - از حیث نوع تحقیق» انجام شده است تا فهمی مبسوط‌تر از انواع دسته‌های معرفی شده در سند راهبردی برحسب نوع تحقیق فراهم سازد.

چندوجهی بودن معماری مطالعه و تحقیق درباره آن را با حوزه‌های گوناگون معرفت انسان پیوند می‌زند. چنین خصوصیتی سبب شده است که در چند دهه گذشته، در تحقیقاتی که در حوزه‌ای میان معماری و حوزه دیگری از معرفت به انجام رسیده است، روش‌های تحقیق در آن حوزه را به کار گیرند و در ترکیبی چندرشته‌ای^۴ دانش تولید شود. با توجه به اینکه موضوع معماری به خلق مکان برای انسان مربوط است، در سال‌های اخیر به روش‌های تحقیقی که شناسایی شیوه فهم و عمل انسان و چگونگی روابط وی با دیگران را جست‌وجو می‌کند، یعنی رویکردهای تحقیقات علوم اجتماعی، توجه ویژه شده و این رویکردها در انواعی از مطالعات و تحقیقات

معماری به کار گرفته شده‌اند. هرچند از روش‌های تحقیق دیگر مثل روش‌های علوم فیزیکی و طبیعی نیز در برخی مطالعات معماری استفاده شده است. این رویکردها اغلب وقتی به صورتی میان‌رشته‌ای^۵ یا حتی فرارشته‌ای^۶ به کار گرفته شده‌اند نتایج انتقادی و مهمی در حوزه معماری به بار آورده‌اند. در حالی که محدود کتاب‌های روش تحقیق که برای معماران نوشته شده‌اند در توضیح روش‌ها و رویکردهای تحقیق فقط به ذکر رویکردها و روش‌ها (چنان‌که از حوزه‌های دیگر معرفت اخذ شده‌اند) می‌پردازند و چگونگی کاربرد چندرشته‌ای، میان‌رشته‌ای و یا فرارشته‌ای آن در حوزه پیوند میان یک معرفت با معماری بررسی جدی نشده است.

دانش چگونگی تحقیق کردن در معماری با استنباط و استنتاج از تحقیقات و نظر کردن به فرایندها، روش‌شناسی و راهبردهای اتخاذشده در تحقیقات پیشین تولید می‌شود. تحقیقاتی که به‌ویژه در قالب رساله‌های دکتری معماری در دانشگاه‌های مختلف به انجام می‌رسد با اتخاذ رویکردهای میان رشته‌ای، چندرشته‌ای یا فرارشته‌ای دنبال می‌شود. دانش چگونگی کاربرد روش‌ها و رویکردهای اتخاذشده در این رساله‌ها مستتر است و دانش ضمنی این حوزه را تشکیل می‌دهد.

جوان بودن موضوع روش تحقیق در معماری و پیشینه کم توجه به تحقیقات این حوزه، از منظری میان‌رشته‌ای، سبب شده که راهبردها و روش‌های مطرح در این حوزه تعاریف و مفاهیم و چارچوب‌های روشی نداشته باشد و بنا بر این، امکان استفاده نظام‌مند از آن برای تحقیقات جدید میسر نباشد. این در حالی است که تولید دانش جدید از طریق مفهوم‌سازی دانش ضمنی موجود و تبدیل آن به دانش نظام‌مند صورت می‌گیرد تا بتوان آن را در تحقیقات جدید به کار برد. چنین فرایندی با بررسی تحقیقات موجود از منظرهای مختلف امکان‌پذیر است.

هدف از تحقیقی که انجام شد بررسی و شناسایی شیوه‌های مواجهه با موضوع تحقیق یا به عبارتی نسبت تحقیق با پرسش‌های آغازین و اصلی تحقیق و چگونگی پیشبرد تحقیق در چارچوب هر شیوه خاص و حوزه‌های معمول کاربرد هر شیوه مواجهه با موضوع تحقیق در طیف تحقیقات معماری بود. در این بررسی، ۱۰۴ رساله از رساله‌های

۲- همان‌جا.

۳- اعضای شاخه هنر و معماری گروه علوم مهندسی، «سند راهبردی آموزش معماری: دوره دکتری»، ص ۴۵.

4-Multidisciplinary
5-Interdisciplinary
6-Trans-disciplinary

دکتری معماری دفاع‌شده در بیست دانشگاه منتخب از میان دانشگاه‌های برتر دنیا را انتخاب کردیم و تلاش کردیم نسبت تحقیق با پرسش آغازین و چگونگی پیشبرد تحقیق در چارچوب هر شیوه خاص را توضیح دهیم.

این تحقیق بر مبنای ارزیابی چکیده‌های رساله‌های دکتری معماری صورت گرفته است. محتوای چکیده‌ها را چنان که منتشر شده‌اند، بررسی و بر حسب نوع پرسش از موضوع تحقیق تحلیل و طبقه‌بندی کردیم. فرض بر این بوده که چکیده رساله بیان‌کننده کیفیت مواجهه با پرسش تحقیق است و از طریق بررسی چکیده‌ها می‌توان فرایند مواجهه با پرسش تحقیق و به این طریق نوع تحقیق را دریافت و آن را طبقه‌بندی کرد. برای طبقه‌بندی انواع تحقیقات از چارچوب «سند راهبردی آموزش معماری: دوره دکتری» استفاده کردیم؛ اما به آن بسنده نشد و در طول تحقیق انواع دیگر مواجهه با موضوع تحقیق را شناسایی و به دسته‌بندی موجود افزودیم. به این ترتیب، راهبردی که برای این تحقیق دنبال کردیم راهبرد طبقه‌بندی است و اساس این طبقه‌بندی نیز «سند راهبردی آموزش معماری: دوره دکتری» است.

گزارش نهایی تحقیق شامل مقدمه و سه فصل است. در فصل اول چارچوب طبقه‌بندی و دلایل پیشنهاد آن در مقایسه با انواع طبقه‌بندی‌های موجود را بیان و درباره آن بحث کردیم. شیوه انتخاب دانشگاه‌ها و گزینش چکیده‌های رساله‌ها را در همین فصل توضیح دادیم.

در فصل دوم، با راهنما قرار دادن چارچوب سند راهبردی، انواع رساله‌ها را دسته‌بندی کردیم و در هر دسته ضمن ایضاح مباحث سند در ذیل آن دسته، فرایند تحقیق را در نمونه‌های مختلف توضیح دادیم. یافته‌های حاصل از این دسته‌بندی، و بحث و بررسی درباره نتایج آن در فصل سوم آمده است. دویوست در انتهای گزارش آمده است. پیوست نخست شامل مشخصات، چکیده و ترجمه چکیده رساله‌های منتخب است و پیوست دوم شامل معرفی دوره دکتری دانشگاه‌ها، رساله‌های دکتری در دسترس، نحوه دستیابی به آنها و چگونگی ارزیابی و انتخاب رساله‌های منتخب از میان آنهاست و در بخش آخر نیز فهرستی از رساله‌های در دسترس به تفکیک برای هر

دانشگاه آمده است.

در فصل اول انواع چارچوب‌های تحقیق در معماری بررسی شد و چارچوبی تازه برای دسته‌بندی انواع تحقیق در معماری ارائه شد. این چارچوب مبتنی بر تعریف فرایند تحقیق علمی بود که اولین بار در «سند راهبردی آموزش معماری: دوره دکتری» مطرح شد و فرایند انجام تحقیق را که با نحوه تقرب محقق به موضوع آغاز می‌شود، اساس تقسیم‌بندی تحقیقات قرار داد. این دسته‌بندی شامل چهار دسته است: کاوش مدار، پرسش مدار، نظریه‌مدار، مسئله‌مدار^۷ که بر حسب فرایند انجام و نسبت آن با پرسش اصلی تحقیق از هم تفکیک شده‌اند.

چهار نوع تحقیق معرفی شده در سند مبنای ابتدایی بررسی چکیده‌های رساله‌های منتخب دکتری معماری در دانشگاه‌های منتخب قرار گرفت هرچند در جریان تحقیق تغییراتی کرد و بسط یافت. در فرایند شناسایی و تفکیک انواع این رساله‌ها، نمونه‌های بسیاری دیدیم که در چارچوب یک فرایند خاص از جست‌وجوی داده و رسیدن به محصول تحقیق قرار نمی‌گرفتند و حاکی از اختلاط فرایندهای تحقیق، به صورت هم‌زمان یا با توالی بودند. این یافته سبب شد که انواع جدیدی از تحقیق از نظر فرایند انجام تحقیق و نسبت آن با پرسش اصلی تحقیق شناسایی شود.

وجود تحقیقاتی که با اختلاط فرایندهای مختلف پیش می‌رود و ناممکن بودن قرار دادن آنها در طیف خطی به ایجاد چارچوب جدیدی برای دسته‌بندی انواع تحقیق منجر شد. این چارچوب ماتریسی است که در هر دو بعد آن چهار گونه از انواع تحقیق بر حسب چگونگی تقرب محقق به پرسش اصلی تحقیق شامل تحقیقات کاوش مدار، پرسش مدار، نظریه‌مدار، مسئله‌مدار قرار گرفته‌اند. تلاقی هر نوع تحقیق در هر ردیفی از هر بعد این ماتریس با هر نوع تحقیق در هر ردیف دیگر، خانه‌ای ترکیبی ایجاد کرده که نشان‌دهنده فرایندهای مختلط تحقیق است.

چنین ماتریسی که بر مبنای فرایند تحقیق تعریف شده، حوزه‌های مختلفی از معرفت را در کنار هم نشانده که فرایندهای مشابهی را در جست‌وجوی داده و استفاده از آن برای خلق دانش دنبال می‌کند؛ خصوصیتی که با سرشت میان‌رشته‌ای تحقیق معماری هم‌مناسبت

۷- اعضای شاخه هنر و معماری گروه علوم مهندسی، «سند راهبردی آموزش معماری: دوره دکتری»، ص ۵۶.

دارد و نیز تحقیقات کاوش مدار را در مبنای تقسیم انواع تحقیق دخالت داده است. حضور تحقیقات کاوش مدار در این دسته بندی تازه اهمیت دارد؛ چراکه در حوزه علوم انسانی و اجتماعی به مثابه نوعی از تحقیق تعریف شده ولی در همه چارچوب های پیشین نادیده مانده بود.

با احتساب انواع ترکیبی تحقیق، انواع تحقیق که در این پژوهش توضیحشان می دهیم، اینهايند: کاوش مدار، پرسش مدار، نظریه مدار، مسئله مدار و انواع ترکیبی کاوش مدار-پرسش مدار، کاوش مدار-نظریه مدار، کاوش مدار-مسئله مدار، پرسش مدار-نظریه مدار، نظریه مدار-مسئله مدار و نوع ترکیبی نظریه مدار-پرسش مدار - مسئله مدار. در فصل دوم به تفصیل این انواع را معرفی کردیم.

در فصل دوم با مبنا قرار دادن دسته بندی بدست آمده چکیده ۱۰۴ رساله منتخب را بررسی کردیم و تلاش کردیم نوع تحقیق را مبتنی بر چکیده ها تشخیص دهیم. به این ترتیب انواع تحقیقات کاوش مدار، پرسش مدار، نظریه مدار، مسئله مدار، و انواع تحقیقات ترکیبی کاوش مدار - پرسش مدار، کاوش مدار - نظریه مدار، کاوش مدار-مسئله مدار، پرسش مدار-نظریه مدار، نظریه مدار-مسئله مدار و نوع ترکیبی نظریه مدار-پرسش مدار-مسئله مدار بررسی شد. در این بررسی ضمن تعریف مشخصات هر نوع از تحقیق با توجه به دانش موجود و نتایج حاصل از بررسی چکیده ها، فرایند و نتیجه تحقیق در هریک از انواع فوق بحث و بررسی شد.

در فصل سوم نتایج بررسی چکیده ها مورد بحث قرار گرفت و نتیجه گیری شد. بررسی چکیده ها نشان از تنوعی چشمگیر در موضوعات رساله ها و نحوه پیشبرد آنها داشت. تنوع موضوعات تحقیق رساله های دکتری تأییدی بر وضعیت میان رشته ای تحقیق معماری است. در بین موضوعات بررسی شده مجموعه گسترده ای از موضوعات، از موضوعات کاملاً فنی تا موضوعات ذوقی و موضوعات نظری را دیدیم.

وضعیت میان رشته ای در تحقیقات معماری، اخذ فرایندها و روش های تحقیق از حوزه های مختلف معرفت را برای پیشبرد تحقیق درباره معماری موجه می سازد و این روندی است که به ویژه در چهل سال گذشته در راستای تدوین مبانی تحقیق در معماری جریان

داشته است. تحقیقات مربوط به انرژی و نقش مصالح ساختمانی، با استفاده از روش های آزمایشگاهی انجام می شود که در حوزه علوم فیزیکی و طبیعی پرداخته شده است. تحقیقات مربوط به نحوه رفتار انسان ها در محیط های مصنوع با استفاده از مفاهیم و روش های علوم رفتاری دنبال می شود. تحقیقات مربوط به بررسی شیوه ادراک انسان ها از مکان زیستشان می تواند با استفاده از رویکردهای کیفی به انجام رسد.

بنا بر این، بر حسب پرسشی که تحقیق معماری پاسخ آن را جست و جو می کند، رویکردها و راهبردها و روش ها و شگردهایی را از حوزه های معرفتی مرتبط با آن پرسش به کار می گیرد تا به پاسخ مناسب دست یابد.

با وجود تنوع تحقیقات، مبانی کلی تحقیق در رشته های مختلف یکسان است. تعریف عام تحقیق به فرایند نظام یافته جست و جوی داده ها، تحلیل و تفسیر آنها به منظور بسط دانش در همه حوزه های معرفت پذیرفته است. چنین تعریفی حاکی از آن است که بسیاری از مفاهیم پایه و راهبردها در تحقیق از محدوده های رشته های خاص آکادمیک فراتر می روند.^۸ تعریف آلیری^۹ از تحقیق فقط شامل خصوصیات بالا نیست؛ بلکه بروجه فرایندی تحقیق به منزله عمل راهبردی و خلاقانه انسانی تأکید می کند. به نظری «تحقیق خوب بازی اندیشیدن فردی است. فرایندی خلاقانه و راهبردی است که مستلزم سنجش، سنجش دوباره و تصمیم گیری درباره بهترین وسائط ممکن برای کسب اطلاعات ارزشمند، انجام تحلیل های مناسب و رسیدن به نتایج باورپذیر است»^{۱۰} به این ترتیب و با توجه به اهداف مختلفی که در تحقیقات دنبال می شود، مهمترین وجه مشترک بین تحقیقات در حوزه های مختلف معرفت را باید در وجه فرایندی آن جست؛ هرچند کیفیت پیشبرد فرایند در حوزه های مختلف با هم متفاوت است.

در فرایند تحقیق و در راستای پاسخ به سوال اصلی تحقیق با سه وضعیت داشتن فرضیه و/یا پرسش مواجه ایم. داشتن فرضیه یکی از مشخصه های تحقیقات در حوزه هایی از علوم است که رویکرد علوم فیزیکی و طبیعی را دنبال می کنند و چنین رویکردی را علمی می شمارند.^{۱۱} چنین رویکردی آزمون فرضیه را با بسط طرح تحقیقی

8. Leedy and Ormord, Practical Research: Planning and Design, p. IV; Nicholas Walliman, Research Methods: The Basics, p.1.
9. O'leary
10. Zina O'leary, The Essential Guide to Doing Research, p.1.
11. Martyn Hammersley, What is Qualitative Research, p.10; Burke and Soffa, The Elements of Inquiry: Research and Methods for a Quality Dissertation, p.6.

روشن در همان آغاز تحقیق دنبال می‌کند.^{۱۲} این رویکرد اغلب معادل با رویکردهای کمی در حوزه علوم اجتماعی است. هر چند برخی از انواع تحقیقات با رویکرد کیفی در حوزه‌های علوم اجتماعی و انسانی نیز با طرح فرضیه آغاز می‌شود. فرضیه‌ها گاه به شیوه‌ای استقرائی و با مشاهده پدیده‌ها و روابط میان آنها شکل می‌گیرد و در حین تحقیق صحت آنها بررسی می‌شود و گاه به شیوه‌ای قیاسی و بر اساس نظریه‌های موجود. به این ترتیب، آن گروه از تحقیقات معماری که با این حوزه‌ها پیوند می‌یابد نیز فرایند مشابهی را طی می‌کند.

در آن دسته از تحقیقات معماری که با حوزه‌های علوم اجتماعی و انسانی پیوند می‌یابد و رویکرد کیفی را دنبال می‌کند، همیشه طرح فرضیه یا نظریه و بررسی صحت آن مطرح نیست. محققان کیفی بیشتر بر تولید و بسط توصیفات و تبیین‌ها تأکید می‌کنند تا بر آزمون فرضیه‌های از پیش تعیین شده.^{۱۳} در نتیجه در این تحقیقات به جای طرح تصورات منطقی از روابط بین پدیده/پدیده‌ها (فرضیه‌پردازی)، تحقیق با پرسش از پدیده معاصر کالبدی اجتماعی آغاز می‌شود.

شیوه‌ای که در پرسش از شرایط گذشته که محقق از آنها درک و آگاهی روشنی ندارد، نیز دنبال می‌شود و برای مواجهه با حوزه‌های ناشناخته یا سامان نیافته دانش نیز موجه است.

در چند دهه گذشته محققان به دنبال انسجام بخشی به تحقیق خود در انطباق با یکپارچگی جهان واقع بوده‌اند و از این رو، رویکردها و راهبردها و روش‌هایی را از حوزه‌های مختلف دانش و سنت‌های مختلف تحقیق در کنار هم به کار برده‌اند تا به پاسخ پرسش‌های خود دست یابند.

روش‌های مختلط^{۱۴} اصطلاحی است که در حوزه‌های علوم اجتماعی و انسانی به چنین فرایندهایی اطلاق می‌شود و گروت و ونگ با عنوان راهبرد ترکیبی^{۱۵} درباره آن سخن گفته‌اند.^{۱۶} داشتن فرایند ترکیبی به معنای این است که در یک موضوع تحقیق هم برای بخشی از سؤال تحقیق، تصویری از موضوع و/یا روابط بین اجزای موضوع وجود دارد که محقق را قادر می‌سازد فرضیه‌ای طرح کند یا روابط بین اجزای موضوعی را منطبق با نظریه یا چارچوبی نظری قابل

پیشبرد می‌بیند و در عین حال، در بخش‌هایی از تحقیق با موضوعاتی پیچیده، در گذشته یا حال، سروکار پیدا می‌کند که تصویری از پاسخ آن ندارد و با پرسشگری تحقیق را هدایت می‌کند و در نهایت، داشتن نتایج این دو بخش با هم پاسخ به پرسش تحقیق را ممکن می‌سازد. در نتیجه، در چنین تحقیقاتی، محقق برای پیشبرد تحقیق خود هم پرسش و هم فرضیه مطرح می‌کند.

فرایندهای مطرح در این گزارش نیز با وضعیت‌های تقرب به تحقیق ذکر شده منطبق‌اند. تحقیقات کاوش مدار و پرسش‌مدار هر دو با طرح پرسش از وضعیت ناشناخته پیش می‌روند، در حالی که محققان تحقیقات نظریه‌مدار و مسئله‌مدار را با فرضیه یا نظریه آغاز می‌کنند و در جهت تأیید یا کنار گذاشتن فرضیه پیش می‌روند. در کنار این چهار نوع اصلی، در رساله‌های بررسی شده هفت نوع دیگر شناسایی شد که نشان‌دهنده ترکیبات مختلف انواع اصلی بود. در این انواع دیگر پرسش یا فرضیه یا ترکیبی از هر دو برای پیشبرد تحقیق به کار رفته‌اند.

بررسی رساله‌های دکتری معماری که در چارچوب دوره‌های دکتری معماری در دانشگاه‌های معتبر جهان دفاع شده‌اند و دسته‌بندی آنها بر اساس فرایندهای تحقیق چند نتیجه را آشکار کرد:

- خصوصیت عمومی هر تحقیق علمی داشتن فرایندی نظام‌یافته، با برنامه و هدفمند است. این خصوصیت صرف‌نظر از حوزه معرفت یا حوزه‌های معرفتی که تحقیق به آنها تعلق دارد، در هر تحقیق دانشگاهی قابل شناسایی است. چه در تحقیق‌هایی با رویکردهای حوزه‌های علوم فیزیکی و طبیعی و چه در تحقیق با رویکردهای کیفی و تاریخی در حوزه علوم انسانی این نظام‌یافتگی را می‌توان مشاهده کرد.

- رساله‌های دکتری را می‌توان بر اساس فرایندهای تحقیق در آنها دسته‌بندی کرد. این فرایندها در اساس منطبق با فرایندهای عمومی تحقیق علمی است.

- در رشته معماری به مثابه موضوع تحقیق میان‌رشته‌ای، از حوزه‌های مختلفی از معرفت برای فهم مسائل مربوط به معماری استفاده می‌شود. این حوزه‌ها از حوزه‌های مرتبط با فیزیک ساختمان تا مسائل روان‌شناختی محیط مصنوع تا ابعاد معنوی و

13. Martyn Hammersley, What is Qualitative Research, p.12. 13

14. Mixed Methods

15. Combined Strategies

16. Groat and Wang, Architectural Research Methods, 2nd ed, p.443.

مباحث ذوقی معماری را در بر می گیرد. تحقیق در این حوزه های مختلف و متنوع در قالب رساله دکتری معماری در دانشگاه ها پذیرفته است.

- حوزه های مختلف معرفت و رشته های مختلف علمی رویکردها، راهبردها و روش های تحقیق خاص خود را دارند. ماهیت میان رشته ای تحقیق در معماری به مفهوم استفاده از این رویکردها، راهبردها و روش های متنوع و مختلف در بررسی موضوعات معماری است که با این حوزه ها و رشته ها پیوند می یابند. برای هر تحقیقی در قالب رساله دکتری باید رویکرد، راهبرد و روش خاص خود را آموخت و به کار بست.

- توجه به انواع فرایندهای تحقیق و قرار دادن آن به منزله مبنای دسته بندی انواع تحقیق دکتری معماری، با در نظر گرفتن خصوصیت میان رشته ای تحقیق در معماری، امکان گنجاندن مجموعه گسترده تری از تحقیقات را در زمره تحقیقات دکتری معماری فراهم می کند.

- دسته بندی تحقیق در معماری بر اساس فرایند آن به چهار فرایند اصلی؛ کاوش مدار، پرسش مدار، نظریه مدار، مسئله مدار ممکن است. در حالی که تحقیقات کاوش مدار و پرسش مدار فقط در موضوعات میان رشته معماری با حوزه های علوم اجتماعی و انسانی معمول است، تحقیقات نظریه مدار و مسئله مدار در موضوعاتی میان رشته معماری با اقسام حوزه های معرفت به انجام می رسد.

- در رساله های دکتری معماری، علاوه بر چهار فرایند ذکر شده در سند، پژوهش با فرایندهای مختلط یا ترکیبی نیز معمول است. این روند به ویژه در تحقیقات در سال های اخیر بیشتر شده و نشان از توجه به پیچیدگی های واقعیت های عالم دارد که فقط با رویکردها و روش های یک حوزه معرفت و فرایندهای تحقیق در آن فهمیدنی نیست و اختلاط یا ترکیبی از رویکردها و فرایندها را در تقرب محقق به موضوع تحقیق می طلبد.

- فرایندهای ترکیبی کاوش مدار - مسئله مدار، پرسش مدار - مسئله مدار، نظریه مدار - مسئله مدار در نتیجه تحقیق به دنبال راه حلی در وجوه فنی، طراحی و مدیریتی اند. هر چند پیچیدگی های موضوع تحقیق ترکیب فرایند حل مسئله را با نظریه یا پرسش یا کاوش

در جریان تحقیق ضروری می سازد.

- بیشترین نمونه در این بررسی ترکیب فرایند پرسش مدار و نظریه مدار بود و این وضعیت از دو گرایش حکایت می کند:

۱- توجه به پیچیدگی های موضوعات معماری و لزوم توجه به حوزه های مختلف دانش برای درک این پیچیدگی؛

۲- لزوم ترکیب راهبردهای مختلف برای انسجام بخشی به فهم و تبیین جوانب مختلف رابطه معماری، انسان و محیط زیستش و نظریه پردازی برای آن.

- تحقیقات کاوش مدار به طور کلی در دانشگاه های بررسی شده کم بود و از همین رو کمترین تعداد در نمونه های بررسی شده نیز به این نوع تعلق دارد. دلیل آن را هم باید، چنان که در سند راهبردی دوره دکتری آمده، در دشواری انجام این نوع تحقیق جست و هم، چنان که به طور کلی در حوزه تحقیقات علوم اجتماعی طرح می شود، در دشواری پذیرش این نوع تحقیق برای رساله دکتری. هر چند چنان که نمونه ها نشان می دهد زمانی که چنین تحقیقی برای مستند کردن حوزه یا وضعیتی ناشناخته در معماری یا مجموعه ای گمنام از بناهای معماری یا معماران ضروری باشد، در قالب رساله دکتری به انجام می رسد.

- ترکیب بارز تحقیقی کاوش مدار با انواع دیگر تحقیق نیز در نمونه ها کم بود. چنان که می دانیم تحقیقات اکتشافی اغلب بخشی از تحقیقات حوزه علوم اجتماعی و انسانی اند، اما تأکید بر آن به عنوان بخشی از تحقیق آن را واجد اهمیت خاصی می کند که با فرایند معمول متفاوت است. چنین تأکیدی در تحقیقاتی مطرح است که محقق با موضوعات پیچیده و میان رشته ای سروکار دارد که اغلب ترکیبی از راهبردها، روش ها و رویکردها هم برای پیشبرد تحقیق ضروری است. چنین تحقیقاتی در رساله های دکتری بررسی شده کم بودند.

دلایل آن را هم می توان به دشواری چنین تحقیقاتی نسبت داد که مستلزم مهارت محقق در حوزه های مختلفی از دانش و تسلط وی بر راهبردها و روش های گوناگون است و هم می توان مثل تحقیقات کاوش مدار به دشواری پذیرش این نوع تحقیقات در قالب رساله دکتری نسبت داد، یا دلایل دیگر که فهم آنها مستلزم تحقیقات

عمیق‌تر و بیشتر در این باره است.

- فرایند پرسش‌مدار در انواعی از رویه‌ها و به شیوه‌های مختلف با فرایند نظریه‌مدار همراه می‌شود و محقق بسته به پرسش اصلی تحقیق و طرح تحقیقی که برای رسیدن به پاسخ در نظر دارد، راهبردهای مختلف کمی و/یا کیفی را با هم همراه می‌سازد تا به پاسخ دست یابد.

- در تحقیقات نظریه‌مدار با انواع گوناگونی از نظریه و شیوه‌های مختلف کاربرد نظریه در فرایند تحقیق مواجه‌ایم. تعمق در مفهوم نظریه و انواع آن با توجه به تعاریف مختلف آن در حوزه‌های معرفت می‌تواند به افزایش فهم از نسبت نظریه با انواع تحقیقات معماری بینجامد.

- وجود فرایندهای مختلف تحقیق که حاکی از تنوع رویکردها و روش‌های اخذشده از حوزه‌های مختلف معرفت است، توجه به چگونگی هر فرایند و الزامات آن را ضروری می‌سازد. به این ترتیب، مثلاً طلب داشتن متغیر در تحقیق کاوش‌مدار، خواسته نامناسبی است؛ درحالی‌که در تحقیقات مسئله‌مدار که اغلب رویکردی کمی دنبال می‌کنند، وجود متغیر لازمه تحقیق است؛ یا در اغلب تحقیقات پرسش‌مدار که رویکردی کیفی دارند نباید توقع داشت محقق در نهایت به تبیین روابط علی دست یابد.

درحالی‌که در تحقیقات مسئله‌مدار که موضوعشان حل مسئله‌ای فنی است، یافتن روابط علی بین متغیرهای تحقیق بخش ضروری فرایند پژوهش است. در تحقیقات نظریه‌مدار، با توجه به گستردگی مفهوم نظریه و انواع نظریه‌ها، با فرایندهای مختلفی مواجه‌ایم که برحسب نوع نظریه و تعلق آن به حوزه معرفتی که تحقیق میان آن حوزه و معماری جریان دارد، تفاوت می‌کند. بررسی فرایندهای پژوهش‌های دکتری در این تحقیق و بررسی شیوه پیشبرد هر پژوهش نیز مؤید این مطلب است.

- در این تحقیق فقط بخشی از فرایند که براساس چکیده‌ها قابل ارزیابی بود، بررسی شد. اما چگونگی تفکر منطقی (قیاسی، استقرایی، استنباطی، حدسی)، که در حوزه‌های مختلف معرفت و راهبردهای مختلف تحقیق می‌تواند به صورت‌های متفاوتی پیش برده شود، در این تحقیق بررسی نشد.^{۱۷} بررسی آن می‌تواند به فهم بهتر فرایندهای

مختلف تحقیق کمک شایانی کند.

- در انتخاب راهبرد و طرح تحقیق هر رساله دکتری معماری توجه به حوزه‌های معرفتی که موضوع تحقیق با آنها پیوند می‌یابد و الزامات مربوط به فرایندها، رویکردها، راهبردها و روش‌های آن حوزه معرفت ضروری است. از آنجاکه فرایندهای متفاوتی در رساله‌های دکتری معماری مشاهده کردیم، می‌توانیم انتظار داشته باشیم که شیوه برخورد دانشگاه‌ها با پیشنهادها و دستاوردهای این رساله‌ها، و نیز کیفیت ارزیابی محتوای آنها نیز متفاوت باشد. نمی‌توان همه رساله‌های دکتری را با سنجش‌های یکسان ارزیابی کرد و تدوین الگوی واحد برای پیشنهاد، ارزیابی کفایت علمی رساله و سنجش کیفیت محتوای تمام رساله‌های دکتری معماری به نتیجه مطلوبی نمی‌انجامد.

- تنوع رساله‌های دکتری منتخب نشان می‌دهد مرزبندی میان گرایش‌های معماری سیال است و نمی‌توان خط قاطعی میان گرایش‌های معماری ترسیم کرد.

رساله‌های منتخب در این تحقیق رساله‌هایی است که در گروه معماری دفاع شده‌اند، اما دانشکده‌های معماری و شهرسازی، که برخی دیگر به این نام خوانده نمی‌شوند، ساختارهای متفاوت و گروه‌های مختلفی دارند.^{۱۸} گروه‌هایی مانند آنچه در دانشکده معماری و محیط مصنوع دلفت^{۱۹} یا مدرسه معماری و برنامه‌ریزی دانشگاه ام‌آی‌تی^{۲۰} وجود دارد، حاصل انباشت پژوهش‌های علمی در آن حوزه است که پیش‌تر در قالب پژوهش‌هایی در ساختار گروه معماری به‌انجام رسیده است.

- پیروی نظاممند از فرایند تحقیق لازمه رسیدن به نتیجه مناسب است. توجه به الزامات هر فرایند در محصول تحقیق بازتاب می‌یابد و چکیده، فشرده این محصول است. رساله‌های دکتری بررسی شده نشان داد که در اکثر نمونه‌ها فرایند تحقیق با ادبیات و واژگان مناسب در چکیده منعکس شده است.

- بررسی نتایج رساله‌های دکتری (آن مقدار که در چکیده منعکس است) نشان می‌دهد بسیاری از رساله‌ها صرفاً در پی توسعه و تعمیق فهم معماری‌اند و بهره‌عملی در طراحی یا آموزش همواره مد نظر نیست.

۱۷- انجام این کار نیاز به بررسی متن رساله‌ها داشت که خارج از محدوده این تحقیق بود.
۱۸- در پیوست ب دانشکده‌ها به تفکیک معرفی شده‌اند.

19. Faculty of Architecture and the Built Environment
20. School of Architecture and Planning (SA+P)

خلاصه مدیریتی طرح پژوهشی خاتمه یافته:

آینده‌نگری وضعیت کشاورزی و منابع طبیعی با توجه به تغییرات جهانی و روند رو به رشد فناوری‌ها

فاز اول: بررسی وضعیت موجود تولیدهای زراعی، باغبانی، دامی و منابع طبیعی به روش مطالعات اسنادی و تنظیم گزارش
مجری: دکتر عباس شریفی تهرانی

مدعو گروه علوم کشاورزی همکاران ایشان در اجرای طرح هستند. خلاصه مدیریتی این طرح به شرح ذیل است:

در گزارش نهایی طرح «بررسی وضعیت موجود تولیدهای زراعی، باغبانی، دامی و منابع طبیعی به روش مطالعات اسنادی و تنظیم گزارش» که مدت یک سال و نیم، در ۵ مرحله با مدیریت اجرایی دکتر عباس شریفی تهرانی (رئیس گروه علوم کشاورزی) و با همکاری ۷۱ نفر از اعضای گروه علوم کشاورزی اجرا شد، علاوه بر شرح نتایج اهداف

گزارش نهایی فاز اول طرح پژوهشی «آینده‌نگری وضعیت کشاورزی و منابع طبیعی با توجه به تغییرات جهانی و روند رو به رشد فناوری‌ها» با عنوان «بررسی وضعیت موجود تولیدهای زراعی، باغبانی، دامی و منابع طبیعی به روش مطالعات اسنادی و تنظیم گزارش» در جلسه شورای علمی پانصدم فرهنگستان علوم مورخ ۱۳۹۹/۰۴/۱۵ به تصویب رسید و طرح مزبور خاتمه یافته تلقی شد. مجری طرح آقای دکتر عباس شریفی تهرانی رئیس گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم است و استادان عضو پیوسته و وابسته و

تعیین شده در طرح، موارد مهمی مانند آسیب‌شناسی و مقایسه وضعیت شماری از بخش‌های کشاورزی با دیگر کشورهای جهان نیز آمده است.

بخش کشاورزی از ارکان مهم تولیدی و اقتصادی کشور محسوب می‌شود و با تولید سالانه ۱۱۸ میلیون تن محصولات کشاورزی نقش مهمی در تأمین نیاز غذایی جامعه دارد.

این بخش همچنین ۱۶٪ تولید ناخالص ملی، ۲۲٪ اشتغال کشور و ۲۵٪ صادرات کالاهای غیرنفتی را تأمین می‌کند. بررسی روند تغییرات در ۴۰ سال گذشته نشان می‌دهد تولید محصولات کشاورزی کشور از ۲۱ میلیون تن در سال ۱۳۵۷ به ۱۱۸ میلیون تن در سال ۱۳۹۷ رسیده که حاکی از رشد ۵/۶ برابری است.

مقدار کل تولیدات زراعی کشور در سال ۱۳۹۷ بالغ بر ۸۱ میلیون تن بود؛ از مجموع تولیدات زراعی ایران در این سال سهم غلات ۲۳/۷ درصد، حبوبات یک درصد، گیاهان صنعتی ۱۵/۳ درصد، محصولات جالیزی ۱۰/۱ درصد و گیاهان علوفه‌ای ۲۶ درصد بود. در همین زمان، سطح باغ‌های بارور کشور ۲/۴ میلیون هکتار و تولیدات باغی کشور بالغ بر ۲۱ میلیون تن بود.

سهم سطح بارور اختصاص یافته به میوه‌های دانه‌دار ۱۰/۲٪، میوه‌های هسته‌دار ۹/۶٪، میوه‌های دانه‌ریز ۱۲/۴٪، میوه‌های خشک ۲۸/۱٪، میوه‌های سردسیری ۰/۸٪، میوه‌های نیمه‌گرمسیری ۲۸/۲٪، میوه‌های گرمسیری ۰/۴٪، میوه‌های گلخانه‌ای ۰/۴٪ و سایر محصولات باغبانی ۹/۹٪ بود. در بین محصولات یاد شده بیشترین سطح بارور مربوط به پسته با ۱۵/۷٪، انگور ۱۲٪، سیب ۹/۱٪، خرما ۹٪، پرتقال ۶/۶٪، بادام ۶/۳٪ و گردو ۵٪ بود. به دیگر سخن، نزدیک به ۶۳/۷٪ از سطح بارور باغ‌های کشور متعلق به ۷ محصول یادشده تعلق داشت.

میزان تولید مواد پروتئینی (شامل شیر، گوشت قرمز، گوشت مرغ و تخم‌مرغ) در سال ۱۳۹۵ به ۱۳/۵ میلیون تن افزایش یافت، تولید تخم‌مرغ با ۳۴/۳ درصد افزایش بیشترین و گوشت قرمز با ۱۱/۱ درصد افزایش، کمترین نرخ رشد را داشتند.

گوشت مرغ با رشدی معادل ۱۰/۶ درصد از ۱۸۷۱/۰ هزار تن در سال ۱۳۹۱ به ۲۰۶۹/۴ هزار تن در سال ۱۳۹۵ رسید.

تولید شیر نیز در همین سال به ۹/۶ میلیون تن رسید.

به‌طور کلی، سهم این فرآورده‌ها در تولیدات سال ۱۳۹۵ به ترتیب ۶/۰۶ درصد، ۷۱/۱۵ درصد، ۱۵/۲۵ درصد و ۶/۹۳ درصد برای گوشت قرمز، شیر، گوشت مرغ و تخم مرغ بود.

این بدان معنی است که نقش گوشت قرمز در تأمین پروتئین کاهش و نقش گوشت مرغ و به‌ویژه تخم‌مرغ افزایش یافته بود.

میزان تولید ماهی و میگو در ایران نیز ۱/۲ میلیون تن در سال بود که از این مقدار، ۴۰ درصد با پرورش آبزیان و ۶۰ درصد با صید آبزیان به دست آمده بود. گفتنی است که تولید آبزیان در ایران ۶۳٪ درصد از تولید جهانی را تشکیل می‌دهد.

در حوزه آب و خاک، میانگین راندمان کاربرد آب آبیاری در روش‌های آبیاری بارانی حدود ۶۲/۱ و در روش‌های آبیاری قطره‌ای ۷۱/۱ درصد است.

راندمان کل آبیاری در دو دهه ۷۱-۸۰ و ۸۱-۹۰ و نیم‌دهه ۹۱-۹۴ به ترتیب ۳۴/۸، ۴۰/۰ و ۴۳/۶ درصد برآورد می‌شود.

بهره‌وری آب آبیاری در کشور از ۰/۸۷ در سال ۱۳۸۴ به ۱/۳۲ کیلوگرم بر مترمکعب در سال ۱۳۹۴ رسیده است.

متوسط بهره‌وری آب آبیاری در سال‌های ۱۳۹۲-۱۳۹۴ معادل ۱/۲۴ کیلوگرم بر متر مکعب است که در برنامه چشم‌انداز ۲۰ ساله ۱/۶ کیلوگرم بر مترمکعب هدف‌گذاری شده است.

ارزیابی‌های این پژوهش نشان داد منابع آب قابل دسترس در بخش کشاورزی در سال‌های آینده (۱۴۲۵ خورشیدی) فقط برای تأمین غذای ۵۵ میلیون نفر کفایت می‌کند، مگر این‌که بهره‌وری آب کشاورزی به حدی افزایش یابد که بتواند برای جمعیت رو به رشد آینده کافی باشد.

در غیر این صورت بخشی از نیاز غذایی باید از طریق کاهش ضایعات تولیدات کشاورزی، تغییر الگوی مصرف، شیرین کردن آب شور، جمع‌آوری رواناب باران و یا واردات آب مجازی تأمین شود.

آمارها نشان داد مجموع فرسایش بادی و آبی خاک در ایران در حدود ۲/۳ میلیارد تن در سال است. با این ارقام در مجموع مقدار متوسط تخریب خاک در اثر فرسایش آبی و بادی در ایران برابر با ۱۳/۸ تن در هکتار در سال برآورد شد.

نظر به این که مقدار فرسایش قابل جبران در اقلیم‌ها و پوشش‌های مختلف در حدود یک تا ۱۰ تن در هکتار در سال تغییر می‌کند و در شرایط ایران شرایط خاک‌سازی به طور متوسط در حد ۰/۷۵ تا ۱ تن در هکتار در سال برآورد می‌شود، باید نتیجه گرفت که بخش اعظم کشور (بیش از ۵۰٪) دارای فرسایش خاک بیشتر از حد ظرفیت تحمل آن است.

الگوی مصرف ناصحیح غذایی در کشور موجب شده است بیماری‌های غیر واگیر تحت تأثیر تغذیه نامطلوب رو به افزایش باشد و اثرات بسیار بد بر سلامت جامعه داشته باشد. افزایش بیماری‌های چاقی، دیابت و قلبی عروقی و خیلی از بیماری‌های مشابه تحت تأثیر شدید الگوی مصرف است.

الگوی مصرف غذایی کشور دارای مشکلات اساسی است که هم موجب زیاد مصرف کردن مواد غذایی زیانبار برای سلامت انسان شده است و هم بار زیادی بر سامانه‌های دارو و درمان کشور وارد و هم ایران را به خارج وابسته کرده است. بر این اساس، نتایج پژوهش حاضر بر تدوین الگوی مصرف غذای بهینه با توجه به نیازهای افراد جامعه و حفظ سلامت آنها و چگونگی تامین آن با توجه به شرایط بومی کشور و منابع تولیدی کشور تاکید دارد تا به دنبال آن الگوی مناسب تولید نیز با توجه به شرایط اقلیمی و ترجیح مردم برنامه‌ریزی و تدوین شود.

موضوع تغییر اقلیم و گرمایش جهانی در رابطه با بخش کشاورزی بسیار جدی است و ضرورت برنامه‌ریزی جامع برای مقابله با آن کاملاً مشهود است. مستنداتی که در این پژوهش بررسی شد نشان داد روند بارندگی کشور رو به کاهش است و با افزایش درجه حرارت، آب قابل دسترس گیاه در خاک نیز کاهش خواهد یافت. الگوی بارش‌ها در سطح کشور در حال تغییر است و در همه موارد مناطق آسیب‌پذیر با مشکلات بیشتری روبرو خواهد شد.

مساحت دیم‌زارهای کشور رو به کاهش خواهد رفت و زمین‌های زیرکشت محصولات آبی نیز کاهش خواهد یافت. به طور کلی، در رابطه با اثر تغییر اقلیم بر کشاورزی کشور پیش‌بینی‌های علمی حاکی از کاهش تولید خواهد بود.

مهمترین چالش‌های فراروی کشاورزی و منابع طبیعی ایران شامل عدم کفایت سرمایه‌گذاری زیربنایی، ضایعات و تلفات زیاد محصول،

عدم توجه کافی به پژوهش‌های کشاورزی و ضعف برنامه‌ریزی پژوهشی، عدم ارتباط و هماهنگی لازم بین بخش‌های اجرایی و پژوهشی، پایین بودن سطح کارایی منابع انسانی، ناهماهنگی و تعدد مراکز تصمیم‌گیری در امر تولید، نگهداری، توزیع، واردات و مصرف، ضعف اشتغال‌زایی و توسعه اشتغال و عدم امکان رقابت بخش کشاورزی با سایر بخش‌های اقتصادی اشاره کرد.

برای رفع این تنگناها جز با اتکاء به مبانی علمی و بومی‌سازی فناوری‌ها و برنامه‌ریزی جامع و پرهیز از الگوبرداری‌های نامناسب از فناوری‌های بیگانه‌ای که با معیارهای محیطی، اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی کشور مناسب نیست میسر نخواهد بود و این امر مهم جز با ورود نیروهای متخصص و دانش‌آموخته دانشگاهی به عرصه‌های پژوهش و توسعه و تولید محقق نخواهد شد.

جمعیت ایران در حال حاضر حدود ۸۴ میلیون نفر است و طبق برآورد یونسکو با نرخ متعادل در سال‌های آتی به حدود یکصد میلیون رسیده و سپس سیر ثابت یا نزولی پیدا خواهد کرد. می‌توان چنین تخمین زد که امکان تأمین مواد غذایی برای این جمعیت در صورت برنامه‌ریزی صحیح و پایدار نسبت به منابع طبیعی و توان تولیدی کشاورزی وجود دارد.

ضرورت دارد هم برای تولید و هم برای مصرف الگوهای مناسب و اقتصادی برای نقاط مختلف کشور طراحی و ارائه گردد، به نحوی که تعادل جمعیت در نقاط مختلف با توجه به توان بوم‌شناختی وجود داشته باشد و از امکانات هر منطقه بهره‌برداری پایدار صورت پذیرد. تلاش برای کاهش تلفات و امور پس از برداشت و جلوگیری از اسراف موجب استفاده بهینه از تولیدات کشاورزی خواهد شد. ?بیدیهی است برای ارزیابی دقیق توان کشاورزی و منابع طبیعی کشور با توجه به نیازهای جامعه مطالعه بیشتر و دقیق‌تر باید صورت گیرد.

در خاتمه لازم است توضیح داده شود که این طرح بخش اول از طرح کلان «آینده‌نگری وضعیت کشاورزی و منابع طبیعی با توجه به تغییرات جهانی و روند رشد فناوری‌ها» می‌باشد. امید است امکانات مالی فرهنگستان اجازه دهد که در آینده سایر بخش‌های این طرح کلان نیز که برای کشاورزی و منابع طبیعی کشور حائز اهمیت است، به اجراء درآید.

سامانه‌های نوین آبی‌پروری: چالش‌ها و راهکارها

همایش «سامانه‌های نوین آبی‌پروری: چالش‌ها و راهکارها» در تاریخ ۱۳۹۸/۰۸/۲۲ به همت شاخه شیلات گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم، در تالار اجتماعات فرهنگستان علوم برگزار شد.

در این جلسه چهار سخنران پیرامون موضوع به ایراد سخنرانی پرداختند. پس از سخنرانی‌ها، جلسه هم‌اندیشی با حضور سخنرانان، شماری از اعضای فرهنگستان علوم، جمعی از استادان دانشگاه‌ها، صاحب‌نظران و پژوهشگران آبی‌پروری و منابع طبیعی، مسئولان بخش شیلات برگزار شد.

اعضای حاضر در همایش ضمن تأکید بر آبی‌پروری مسئولانه و رعایت بیشتر و بهتر مبانی توسعه پایدار مبتنی بر دانش روز پیشنهادهای خود را جهت ارائه به فعالان، ذینفعان، متصدیان، مسئولان و تمامی دست‌اندرکاران حوزه شیلات در جلسه بیان کردند. جمع‌بندی نظرهای ارائه شده در سخنرانی‌ها و میزگرد در قالب این بیانیه و در ۱۷ بند به شرح زیر آمده است:

۱- استفاده از خرد جمعی و نگرش سیستمی جامع در توسعه پایدار فعالیت‌های شیلاتی به ویژه آبی‌پروری

۲- لزوم بهره‌گیری از روش‌های نوین آبی‌پروری مانند اتوماسیون و مکانیزاسیون با رویکرد ملاحظات زیست‌محیطی در آبی‌پروری

۳- لزوم بازنگری در دستور کار و روش‌های جدید آبی‌پروری مانند پرورش ماهی در قفس‌های شناور (دریائی و آب شیرین) با رعایت توان بوم‌شناختی اکوسیستم‌های آبی و ملاحظات زیست‌محیطی و بهداشتی، با رویکرد پیشگیری از بیماری‌ها

۴- تأکید بر استفاده از گونه‌های بومی در کنار گونه‌های غیر بومی در برنامه توسعه آبی‌پروری کشور

۵- تأکید بر مشارکت جوامع بهره‌بردار در نظام تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری برای نقش آفرینی مؤثرتر در عرصه‌های ملی و جهانی در زمینه شیلات

۶- لزوم بازنگری ادواری در سر فصل‌های درسی رشته شیلات متناسب با نیازهای روز مانند اصلاح نژاد و بیماری‌های مشترک انسان و آبیان و روش‌های نوین آبی‌پروری

۷- توجه به تغییرهای اقلیمی و چالش‌های پیشرو در توسعه پرورش ماهی بدون ایجاد محدودیت برای سایر تولیدهای کشاورزی

۸- لزوم ورود دانشگاه‌های صنعتی به حوزه آبی‌پروری جهت توسعه صنایع شیلاتی به همراه آموزش‌های مهارتی لازم

۹- ضرورت جامع‌نگری در برنامه‌ریزی فعالیت‌های پرورش ماهی در قفس با تأکید بر پیشگیری از آلودگی‌های زیست‌محیطی مانند بار مواد آلی، شکوفایی جلبکی و اثرات بد بر گونه‌های بومی

۱۰- لزوم مدل‌سازی و پیش‌بینی اثرهای زیست‌محیطی پرورش ماهی به‌ویژه در حوضه‌های دریایی

۱۱- توجه به آثار اجتماعی و اقتصادی توسعه پرورش ماهی در کنار اثرهای زیست‌محیطی آن

۱۲- لزوم برگزاری دوره‌های آموزشی برای کارکنان و تکنسین‌های آبی‌پروری و ضرورت به‌کارگیری مسئول فنی و بهداشتی در این سازمان‌ها

۱۳- لزوم برنامه‌ریزی هماهنگ بین دستگاه‌ها و سازمان‌های مربوط به منظور برنامه‌ریزی توسعه در حوزه شیلات

۱۴- کاربرد مواد محرک شاخص‌های ایمنی و پروبیوتیک‌های سازگار با محیط‌زیست در پیشگیری از تلفات و بروز بیماری‌های آبیان و محدود کردن کاربرد آنتی‌بیوتیک‌ها به منظور جلوگیری از مقاومت دارویی و اثرات بد آن بر بهداشت انسانی

۱۵- ضرورت استمرار سمینارهای تخصصی درباره سامانه‌های نوین آبی‌پروری

۱۶- بهره‌برداری کنترل شده از منابع آبیان خلیج فارس و بحر عمان مانند صدف‌های مرواریدساز، میگو، فانوس ماهیان و سایر گونه‌های

خاص بومی با انتقال تکنولوژی‌های پیشرفته و خودداری از در اختیار قرار دادن بدون ضابطه این منابع به کشورهای بیگانه
۱۷- تشویق و تقویت برنامه‌های پژوهشی در دانشگاه‌ها و

مؤسسه‌های پژوهشی در جهت جلوگیری از آلودگی‌های زیست‌محیطی آبی‌پروری باتوجه به اقلیم خشک و نیمه خشک اغلب مناطق ایران و حیاتی بودن منابع آب شیرین

ناسازنمایی کشاورزی فاریاب و محدودیت منابع آب

منابع بسیار محدود آب و خاک اساسی‌ترین دارایی‌های هر سرزمین است که اگر بهره‌برداری از آنها در تعامل با شرایط اقلیمی و محیط زیست نباشد، منتج به صدماتی می‌شود که اگر نتوان گفت جبران‌ناپذیر است، ترمیم خسارات ناشی از آنها پرهزینه بوده و نیاز به صرف زمان بسیار زیادی خواهد داشت. این در حالی است که منابع یاد شده که در سال‌های اخیر تا حدی در عمل رو به زوال هستند، مورد هجوم قرار گرفته‌اند. در حال حاضر دو نهاد وزارت نیرو و وزارت جهاد کشاورزی که متولیان نگهداشت و نگهداری از این منابع می‌باشند، نه تنها در انجام وظایف خود به‌طور شایسته موفق نبوده‌اند که خود نیز با اجرای سیاست‌های غیرعلمی در تشدید تخریب آنها نقش داشته‌اند.

هرچند آمارهای ارائه شده توسط این وزارتخانه‌ها متفاوت و مغایر با یکدیگر می‌باشند، اما شواهد عینی نشان‌دهنده این است که موجودی آب کشور با مصرف آب، به ویژه در بخش کشاورزی فاریاب، هم‌خوانی نداشته و بین مصرف و تأمین آب، حدود ۲۱ میلیارد متر مکعب در سال تفاوت وجود دارد. چنانچه شرایط اقلیمی کشور را در سال‌های اخیر، که با کاهش بارندگی‌ها نیز همراه بوده است، در نظر بگیریم، لازم می‌شود که آب تخصیصی به بخش کشاورزی را به ۵۳ میلیارد متر مکعب کاهش دهیم. با این فرض، اضافه برداشت کنونی از منابع آب کشور از ۳۰ میلیارد متر مکعب در سال هم متجاوز می‌شود و چنانچه کشور بخواهد اصول علمی در تعامل با محیط‌زیست از نظر مصرف آب قابل تجدید و اساس مصرف ۴۰٪ از آن را، رعایت نماید، در این صورت آب قابل برنامه‌ریزی برای مصارف کشاورزی ۴۲ میلیارد خواهد بود که در این حالت مقدار اضافه برداشت کنونی معادل رقم ۴۱ میلیارد متر مکعب در سال خواهد شد.

باید توجه کرد که در حال حاضر این اضافه برداشت‌های سالانه از ذخایر پایه (که غیر قابل تجدید می‌باشند) برداشت می‌شود. حتی

پاره‌ای از متخصصان، مقدار اضافه برداشت از منابع آب را به مراتب بیشتر از آنچه گفته شد می‌دانند که این امر ناشی از نبود آمار و داده‌های درست و شفاف از منابع و مصارف آب در بخش‌های مختلف است. برای مثال، برای مجموع سطوح زمین‌های فاریاب، ارقامی بین ۵/۵ تا ۸ میلیون هکتار گفته می‌شود که به درستی معلوم نیست آیا کم آبیاری یا پراپیاری دارند. استفاده از منابع خاک و زمین‌های مرتعی و جنگلی نیز وضعیتی مشابه با منابع آب دارد. مجموعه این شرایط، دغدغه‌ها و چالش‌هایی است که بیشتر متخصصان آب و خاک و محیط‌زیست کشور امروزه با آن‌ها مواجه‌اند.

در این راستا، گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران بر آن شد تا در یک نشست هم‌اندیشی این موضوعات به بحث و تبادل نظر گذاشته شود. بنابراین از حدود ۵۰ نفر از استادان دانشگاه‌ها، مدیران و متولیان آب و خاک و محیط‌زیست کشور دعوت به عمل آمد تا در هم‌اندیشی، که در ۲۶ تیرماه ۱۳۹۸ در محل فرهنگستان تشکیل شد، حضور یابند. در ابتدای جلسه با انجام یک سخنرانی توسط آقای دکتر کامران داوری، استاد دانشگاه فردوسی مشهد با عنوان «ناسازنمایی کشاورزی فاریاب و منابع آب» مشکلات موجود مطرح شد و سپس اعضای حاضر در جلسه به بیان نظرات خود پرداختند. جمع بندی زیر حاصل این هم‌اندیشی در راستای تنظیم و تطبیق آب کشاورزی با منابع آب موجود، می‌باشد.

۱- دسترسی آسان به داده‌ها و اطلاعات موثق و کافی از منابع و مصارف آب مقدمه هرگونه اصلاح رفتار و تصمیم‌گیری است. بنابراین دستگاه‌های متولی در کوتاه‌ترین زمان بایستی این بستر را فراهم آورند.

۲- پیاده‌سازی مدیریت پایدار منابع و مصارف آب و استقرار نظریه (پارادیم) جدید مدیریت آب (مدیریت یکپارچه) ضرورتی است که

مجال درنگ در آن نیست.

۳- برقراری نظام پایش مبتنی بر نشانگرهای پایداری منابع پایه و شاخص‌های سلامت محیط‌زیست و گزارش مستمر یافته‌ها به گرداران و جوامع محلی کمک شایسته‌ای به جلب اعتماد و مشارکت ایشان در رفع مشکل کنونی خواهد نمود و بنابراین برقراری چنین نظامی توصیه اکید می‌شود.

۴- تعریف معیارهایی منطبق بر اهداف مدیریت پایدار آب و خاک و تدوین شاخص‌های کمی برای ارزیابی سالانه موفقیت‌های متولیان آب و خاک و کشاورزی کشور الزامی است

۵- لزوم اهتمام دانشگاه‌های کشور به بازخوانی الگوهای محلی و توسعه دانش بومی در دانشگاه‌ها با توجه به ویژگی‌های اجتماعی و فرهنگی ایران ضروری است

۶- ضرورت ایجاد سازمانی فراقوه‌ای در حوضه‌های آبریز کشور و

سپردن اقتصاد آب و کشاورزی به آن با تکیه بر مشارکت گرداران همان حوضه با عنوان «مدیریت فرانهادی آب و خاک» در جایگاه نهاد حکمرانی آب مورد تأکید قرار گرفت.

۷- تفکیک حوزه‌های پژوهش و مطالعات اجرایی امری ضروری است.

۸- برهمکنش سازنده و پویای حوزه‌های علمی و اجرایی می‌تواند در زمینه‌های پایداری منابع پایه کشور و امنیت غذایی نتایج شگرفی به بار آورد. نبود چنین تعاملی، از یک سو منابع و توجه بخش پژوهش را مصروف مسائلی کرده که در اولویت کشور نبوده و از سوی دیگر سیاستگذاران را از تصمیم‌گیری علمی دور ساخته است. برای نهادینه شدن این تعامل، پیشنهاد می‌گردد در ساختار «نظام اجرایی کشور» جایگاهی برای بخش علمی (دانشگاه‌ها، انجمن‌های علمی و غیره) تعریف شود. در پایان شرکت کنندگان از مسئولان فرهنگستان علوم جهت برگزاری این نشست تشکر و قدردانی کردند.

چالش‌های گیاه‌پزشکی در ارتباط با توسعه کشت گلخانه‌ای

جلسه سخنرانی «چالش‌های گیاه‌پزشکی در ارتباط با توسعه کشت گلخانه‌ای» در تاریخ ۱۳۹۸/۰۶/۲۷ به همت شاخه گیاه‌پزشکی گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم، با شرکت استادان، پژوهشگران، اعضای فرهنگستان علوم و کارشناسان در تالار اجتماعات فرهنگستان علوم برگزار شد.

به دلیل شرایط اقلیمی و اجتماعی به وجود آمده در سال‌های اخیر از یک سو و افزایش تقاضای ناشی از رشد جمعیت از سوی دیگر، کشت گلخانه‌ای در سال‌های اخیر توسعه قابل توجهی یافته و پیش‌بینی می‌شود در طی برنامه ششم توسعه، به چند برابر سطح کنونی توسعه یابد. توسعه کشت گلخانه‌ای در عین داشتن جنبه‌های مثبت از لحاظ بهره‌وری آب و زمین، افزایش تولید در واحد سطح و افزایش اشتغال و درآمد کشاورزان، چالش‌های گوناگونی نیز به همراه دارد که یکی از انواع آنها، چالش‌های گیاه‌پزشکی است. این جلسه به منظور واکاوی چالش‌های اخیر تشکیل شد. در این جلسه ابتدا آقای دکتر عباس شریفی تهرانی رئیس گروه علوم کشاورزی فرهنگستان، ضمن خیر مقدم به حاضرین، جلسه را افتتاح کرد و سپس آقای دکتر

شاهدی مشاور ریاست فرهنگستان علوم در امور پژوهشی، نکاتی را در مورد کشت‌های گلخانه و تأکید بر مسئله سلامت محصولات مطرح کرد. آنگاه آقای دکتر کرامت‌اله ایزدپناه دبیر علمی همایش به عنوان مقدمه، مطالبی درباره ضرورت‌ها و چالش‌های کشت گلخانه‌ای ایراد کرد و آمارهایی در این خصوص ارائه داد. سپس سخنرانان اصلی این همایش، آقایان دکتر ضیاءالدین بنی‌هاشمی از دانشگاه شیراز و دکتر منوچهر رضاییگی از مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی صفی‌آباد (دزفول) به ترتیب در مورد چالش‌های بیماری‌شناسی گیاهی و آفات گلخانه‌ای مطالب مبسوطی ارائه دادند و راهکارهای مقابله با چالش‌ها را برشمردند. پس از پایان سخنرانی‌ها، سؤال‌ها و اظهارنظرهای حاضران مطرح و موضوع‌های مختلف مورد بحث قرار گرفت. بیانیه حاضر جمع‌بندی نظرهای مطرح شده در سخنرانی‌ها و بحث‌های متعاقب آن است:

۱- با توجه به افزایش جمعیت کشور و تغییرات در الگوی مصرف از یک سو و محدودیت منابع اصلی تولید به ویژه آب از سوی دیگر، اقدام به توسعه کشت گلخانه‌ای اجتناب‌ناپذیر است.

۲- توسعه کشت گلخانه‌ای می‌تواند در صورت رعایت موازین تخصصی، در بهبود قابل توجه بهره‌وری آب و زمین، افزایش اشتغال، افزایش درآمد کشاورزان، کمک به صادرات غیر نفتی و آسان‌سازی مدیریت آفت‌ها و بیماری‌های گیاهی مؤثر واقع شود.

۳- توسعه کشت گلخانه‌ای در عین حال با چالش‌های گوناگون اقتصادی، اجتماعی، فنی و مدیریتی روبرو است که می‌بایست در برنامه‌ریزی توسعه، مدنظر قرار گیرد. تغییرات زیست‌محیطی و اختلال در توسعه روستایی که ممکن است بر اثر توسعه کشت گلخانه‌ای پدید آید باید پیش‌بینی و برای برخورد با آنها آینده‌نگری شود.

۴- از دیدگاه گیاه‌پزشکی، عمده‌ترین چالش‌های تولید گلخانه‌ای سبزی و صیفی عبارتند از:

الف- فراهم شدن شرایط مساعد به ویژه از لحاظ دما و رطوبت در گلخانه‌ها برای زنده‌مانی، تغذیه و تولید مثل سریع آفت‌ها و بیمارگرهای گیاهی و ایجاد آلودگی و خسارت.

ب- نبود برنامه سلامت غذا در تولید و عدم توجه به سلامت محصولات تولیدی که بخشی به دلیل آشنایی اندک برخی از تولیدکنندگان با دانش گیاه‌پزشکی و مدیریت گلخانه و بخشی دیگر به دلیل کافی نبودن ویژگی‌های اخلاقی است.

پ- نبود گلخانه‌های استاندارد با قابلیت تنظیم دما، رطوبت، نور و تهویه در طول سال که نتیجه آن، از بین رفتن دشمنان طبیعی آفت‌ها و ناکارآمدی مبارزه بیولوژیک است.

ت- وجود انواع آفت‌کش‌های خطرناک و اغلب کم خاصیت در بازار و سهولت تهیه و مصرف آنها از یک سو و کمبود یا نبود ترکیبات کم خطر و عوامل کنترل بیولوژیک در کشور از سوی دیگر و در نتیجه سمپاشی با ترکیبات خطرناک که به دلیل محدود بودن فضای گلخانه‌ها با هزینه کم اما به طور مکرر و بی‌رویه انجام می‌گیرد و پیامد آن علاوه بر ناسالم شدن محصولات، موجب ایجاد مقاومت در آفت‌ها و بیمارگرها می‌شود.

ث- عدم نظارت جدی توسط سازمان‌های دولتی بر سلامت محصولات تولیدی برای مصرف‌کنندگان.

۵- راهکارهای فنی برخورد با چالش‌های گیاه‌پزشکی عبارتند از:

الف- ضد عفونی زمین گلخانه با روش‌هایی نظیر آفتاب‌دهی پیش از

احداث گلخانه، ضد عفونی محوطه گلخانه پیش از هر کشت به شیوه‌های مناسب.

ب- رعایت بهداشت گلخانه با اقداماتی مانند محدودسازی ورود و خروج، استفاده از لباس مخصوص و ضد عفونی کفش پیش از ورود به گلخانه، جمع‌آوری و از بین بردن تمام مواد گیاهی پس از برداشت محصول، استفاده از پلاستیک برای کف گلخانه، پوشاندن پنجره‌ها با توری ضد حشره، رعایت بهداشت آب آبیاری و مانند اینها.

پ- استفاده از روش کنترل بیولوژیک که به دلیل محدود بودن فضای گلخانه می‌تواند از کارایی بالایی برخوردار باشد. در این مورد لازم است تسهیلات لازم برای تولید یا وارد کردن عوامل کنترل بیولوژیک فراهم شود.

ت- استفاده از ترکیبات کم خطر به ویژه با منشاء گیاهی برای کنترل آفت‌ها و بیمارگرها.

ث- استفاده از ارقام مقاوم به آفت‌ها و بیمارگرهای مهم و رایج در صورت وجود.

ج- حذف فوری بوته‌های آلوده به بیمارگر در گلخانه برای جلوگیری از انتشار.

۶- راهکارهای مدیریتی برخورد با چالش‌های گیاه‌پزشکی عبارتند از:

الف- آموزش و آشنا کردن گلخانه‌داران با مسائل گیاه‌پزشکی به شیوه‌های مختلف و در نظر گرفتن مسئول فنی گیاه‌پزشکی برای هر گلخانه.

ب- جلوگیری از فروش و مصرف سم بدون مجوز سازمان یا اداره‌های حفظ نباتات کشور.

پ- تهیه و اجرای برنامه سلامت غذا در هنگام احداث گلخانه

ت- تشویق تولیدکنندگان محصولات سالم و برخورد قانونی با تولیدکنندگان محصولات ناسالم.

ث- تشکیل کمیته نظارت بر محصولات و اعمال جدی قانون برای فراهم آوردن شرایط تولید محصولات گلخانه‌ای بر مبنای برنامه تولید غذای سالم و جلوگیری از ورود محصولات آلوده به سم به بازار یا بسته‌بندی شده برای صادرات.

ج- تسهیل مراودات بین‌المللی برای وارد کردن عوامل کنترل بیولوژیک از خارج و کمک به تولید انبوه این عوامل در داخل کشور.

تخریب اراضی در ایران و راهکارهای مهار آن

جلسه سخنرانی «تخریب اراضی در ایران و راهکارهای مهار آن» در تاریخ ۱۳۹۸/۰۷/۲۴ به همت شاخه مرتع و آبخیزداری گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم و توسط آقایان دکتر علی اکبر طهماسبی بیرگانی مشاور رئیس سازمان حفاظت محیط زیست و دکتر محمود عرب خدري معاون پژوهشی پژوهشکده حفاظت خاک و آبخیزداری و با حضور آقای دکتر شاهی مشاور ریاست فرهنگستان علوم، آقای دکتر عباس شریفی تهرانی رئیس گروه علوم کشاورزی و آقای دکتر حسن احمدی رئیس شاخه مرتع و آبخیزداری و دبیر جلسه و بیش از ۴۰ نفر از استادان و پژوهشگران از دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی در تالار اجتماعات فرهنگستان علوم برگزار شد.

با توجه به گستردگی پهنه اقلیمی و جغرافیایی کشور ایران، تخریب سرزمین توسط طیف متنوعی از فرایندها همچون: سیل، فرونشست، تحلیل کیفیت خاک، بیابان‌زایی و دیگر موارد انجام می‌شود. فرایندهای فرسایش آبی و بادی به عنوان مهمترین فرایندها شناخته می‌شوند که در عرصه نزدیک به ۱۴۵ میلیون هکتار از سطح کشور با شدت کم تا زیاد فعال هستند.

خاک به عنوان مهمترین جزء هر اکوسیستم است که تمامی کارکردهای اکوسیستمی از آن ناشی می‌شود. به دلیل شرایط ژئومورفولوژی ایران (حاکم بودن اقلیم خشک و نیمه خشک و ناهمواری‌های زمین‌شناسی جوان همراه با گسترش تشکیلات زمین شناسی حساس به فرسایش) به طور طبیعی پتانسیل فرسایش و تخریب خاک در ایران زیاد است.

ولی طی چند دهه گذشته توسعه ناموزون و منطبق نبودن برنامه‌ریزی‌های منطقه‌ای بر پتانسیل‌های طبیعی هر منطقه، همراه با نوسان‌های اقلیمی و خشکسالی‌های پی در پی، زمینه‌ساز رخداد بحران‌های مختلفی همچون طوفان‌های گرد و غبار، سیلاب و

حرکت‌های توده‌ای بوده‌ایم.

نتیجه این فرایندها در تخریب سرزمین و نابودی خاک در مناطق منشاء از یک سو، و مشکل‌های ناشی از رسوبگذاری در محل‌های دیگر در مجموع موجب کاهش حاصلخیزی سرزمینی شده است. در این راستا حدود ۴۳٪ کل کربن آلی و بیش از ۹۰٪ از کل عناصر نادر و مغذی از قبیل فسفر، نیکل، منگنز، آهن و روی از دسترس خارج می‌شود. علی‌رغم بروز و رخداد پدیده‌های تخریب تاکنون وحدت رویه‌ای در زمینه برآورد میزان تخریب سرزمین وجود ندارد. یکی از مهمترین محورهای این نشست علمی بر بررسی و واکاوی وضعیت کمی تخریب در ایران و راهکارهای کلی مهار آن بود.

در زمینه فرسایش آبی اعداد و ارقام بسیار متنوعی در زمینه تخریب و فرسایش خاک گزارش شده است. در این زمینه تخمین‌های انجام شده توسط محققان عددی‌هایی بین ۱ تا ۲/۵ میلیارد تن فرسایش خاک در سال نشان داده است (برای نمونه احمدی: ۲/۵ میلیارد تن در سال؛ روزی‌طلب: بیش از یک میلیارد تن در سال؛ عرب‌خدري: یک میلیارد تن در سال).

به‌طوری‌که بر پایه برخی از آنها رتبه ایران در دنیا اول است و هر یک میلیارد تن فرسایش خاک، تقریباً معادل متوسط ۶ تن در هکتار در سال در سطح کشور می‌باشد.

آنچه مسلم است تا رسیدن به اعداد و برآوردهای دقیق‌تر راه طولانی وجود دارد. همچنین با توجه به عدم همگنی حوضه‌های آبریز و ماهیت فرایند فرسایش و تولید رسوب باید به جای استفاده از اعداد میانگین از میانه اعداد استفاده کرد. بر اساس پایش بار معلق و ایستگاه‌های موجود در ایران میانه رسوب‌دهی ویژه در سطح حوضه‌های آبریز (حدود ۷۰ میلیون هکتار از کشور) برابر با ۳۳۶ تن بر هکتار است و سالانه ۲۵۰ میلیون تن رسوب در دریاچه‌های سدها

ته‌نشست می‌شود. به طوری که سالانه ۵۶ درصد از حجم مفید مخازن سدهای کشور با رسوب پرمی‌شود.

وجود سازندهای مارنی حساس به فرسایش و فعال بودن فرسایش خندقی در سطح ۲ میلیون هکتار از اراضی کم شیب، همراه با فعال بودن حرکت‌های توده‌ای به دلیل تغییر اراضی مبین شدت تخریب خاک در ایران است.

فارغ از اینکه مقدار کمی فرسایش خاک در ایران چقدر باشد. حتی با در نظر گرفتن برآوردهای اندک، وقتی مقدار تلفات خاک و توان خاک‌سازی در ایران مورد مقایسه قرار می‌گیرد به طور میانگین مقدار فرسایش بیش از ۳ برابر توان خاک‌سازی طبیعی است.

در زمینه فرسایش بادی و طوفان‌های گرد و غبار ۶ مسیر اصلی کشور ایران و غرب آسیا را تحت تاثیر قرار می‌دهد و حدود ۴۰ میلیون هکتار از سطح ایران به عنوان کانون‌های اصلی و حتی نوظهور ایجاد فرسایش بادی و گرد و غبار هستند.

برآوردها حاکی از آن است که فرسایش بادی و توفان گرد و غبار در حدود ۳۰۰ میلیون تن رسوب در سطح کشور در سال جابجایی می‌کنند. هم‌خوانی و هم‌نوایی بین پدیده تخریب سرزمین و فقر موجب شده است تا بیشترین شرایط تخریب سرزمین و فقر در محدوده جنوب و جنوب شرق و جنوب ایران حاکم باشد.

نتایج حاصل از گفت و شنود اعضاء به شرح زیر خلاصه می‌شود:

۱- تغییر کاربری/پوشش اراضی و مدیریت کاربری اراضی به عنوان مهمترین ابزار و راهکار کنترل تخریب خاک در ایران پیشنهاد شده است.

۲- بیشترین شرایط تخریب خاک توسط فرسایش آبی، در مناطق کوهستانی وجود دارد و نرخ حمل رسوب توسط رودخانه‌ها کمتر می‌شود.

۳- از طرف دیگر توسعه عمرانی و به ویژه جاده‌سازی‌ها و فعالیت‌های توسعه‌ای با تغییر کاربری/پوشش اراضی به عنوان مهمترین عوامل تشدید تخریب اراضی در ایران به حساب می‌آیند. به طوریکه از دهه ۱۳۷۰ به بعد نقش عوامل انسانی بسیار بیشتر از عوامل طبیعی جلوتر شده است. بنابراین باید با اتخاذ رویکرد پیشگیرانه به جای مدیریت بحران به دنبال مدیریت ریسک و پیشگیری بود.

۴- در پروژه‌های آبخیزداری احیاء پوشش گیاهی باید نقش محوری داشته باشد و ایجاد سازه در موارد ضروری انجام شود.

۵- رابطه دام و مرتع مورد توجه قرار گیرد که خود از عوامل تخریب پوشش گیاهی و تخریب خاک است.

۶- لازم است تا در برنامه‌های مدیریت کاربری اراضی و آمایش سرزمین و کشاورزی حفاظتی، تخریب سرزمین و فرسایش خاک به طور جدی‌تری مورد توجه کارشناسان قرار گیرد.

۷- تا کنون سطح اندکی از کل کشور (یک پنجم) تحت تیمار برنامه‌های آبخیزداری قرار گرفته‌اند. با توجه به عملکرد این برنامه‌ها با تکمیل و مرتفع کردن نارسایی‌های موجود در زمینه عملیات سازه‌ای، لازم است تا استفاده از دیگر روش‌ها همچون زیست‌مهندسی (بیولوژیک)، روش‌های استحصال آب و بهره‌گیری از روان آب‌های فصلی و موقت مورد توجه بیشتری قرار گیرند.

۸- روش‌های سنتی و بومی بسیار زیاد در اقصای نقاط ایران (همچون بندسار، گوراب، خوشاب، ذخیره نزولات) می‌تواند پشتوانه‌ای برای الگوهای مشارکتی توانمند حفاظت خاک و آب و تولیدات گیاهی در سطح کشور به حساب آید.

جمع‌بندی حاصل از گفت و شنود اعضای جلسه مبین این بود که در مسئله تخریب خاک و سرزمین فرایندهای متعدد دیگری علاوه بر تغییر کاربری همچون سیل، فرونشست زمین، حرکت‌های توده‌ای، فرسایش خندقی و فرسایش بادی در تخریب خاک اثرگذار است. رخ دادن این فرایندها تحت شرایط محیطی هر کشوری متفاوت است. بنابراین لازم است تا ضمن برگزاری نشست‌های متعدد این مسئله بیشتر مورد واکاوی تخصصی قرار گیرد.

با توجه به اهمیت و نقش تخریب سرزمین بر امنیت غذایی و اجتماعی باید در قالب قوانین بالادستی مسئله، مدیریت کلان منابع طبیعی و کشت اراضی شیب‌دار به همراه مسائلی همچون واگذاری معادن به عنوان نمونه‌های اندکی از تغییر پوشش/کاربری اراضی مورد توجه مدیران و سیاستگذاران قرار گیرد. از طرف دیگر حمایت از مراکز پژوهشی مربوط به حفاظت خاک و آبخیزداری، فرایند تخریب سرزمین و به ویژه فرسایش خاک مبتنی بر پژوهش‌های بنیادی و کاربردی بین‌رشته‌ای مرتبط با تولید کشاورزی مورد توجه واقع شود.

آمایش سرزمین در ایران، چالش‌ها و راهکارها

جلسه سخنرانی «آمایش سرزمین در ایران، چالش‌ها و راهکارها» در تاریخ ۱۳۹۸/۱۱/۱۶ به همت شاخه جنگل و محیط‌زیست گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم، با شرکت استادان، پژوهشگران، اعضای فرهنگستان علوم و کارشناسان در تالار اجتماعات فرهنگستان علوم برگزار شد.

در این جلسه ابتدا آقای دکتر عباس شریفی تهرانی رئیس گروه علوم کشاورزی فرهنگستان، ضمن خیرمقدم به حاضران، جلسه را افتتاح کرد و آقای دکتر زبیری رئیس شاخه جنگل و محیط‌زیست و دبیر علمی همایش نیز ضمن عرض تسلیت درگذشت شادروان دکتر محمدرضا مروی مهاجر عضو وابسته شاخه، به حاضران، به قسمتی از فعالیت‌های ارزشمند ایشان اشاره کرد. سپس به عنوان مقدمه، مطالبی را در موضوع جلسه ارائه داد.

بعد از آن سخنران اصلی این جلسه، خانم دکتر نغمه میرفقی‌دینان همکار مدعو گروه علوم کشاورزی و دانشیار پژوهشکده علوم محیطی دانشگاه شهید بهشتی، سخنرانی خود را ایراد کرد.

پس از پایان سخنرانی، سؤال‌ها و اظهارنظرهای حاضران مطرح و موضوع‌های مختلف مورد بحث قرار گرفت. بیانیه حاضر جمع‌بندی نظرهای مطرح شده در سخنرانی و بحث‌های متعاقب آن است:

آمایش سرزمین به مفهوم تنظیم رابطه میان انسان، سرزمین و فعالیت‌های انسان در سرزمین، در جهت بهبود وضعیت مادی و معنوی اجتماع در طول زمان می‌باشد و برنامه‌ریزی آمایشی به دنبال بهره‌برداری خردمندانه از امکانات، منابع و استعدادهای مناطق مختلف سرزمین است. به عبارت دیگر برنامه‌ریزی آمایشی در تلاش است تا توازن لازم میان تقاضای توسعه، ضرورت حفظ محیط‌زیست و اهداف اقتصادی، اجتماعی را در ساختار فضایی ایجاد کند.

کشور ایران از سال ۱۳۵۴ تجربه آمایش سرزمین را آغاز کرد و در طول این سال‌ها چهار تجربه پرفراز و نشیب آمایشی را پشت سر گذاشته است که شوربختانه نبود توازن آشکار در سرزمین از یک سو و تصویب و اجرای طرح‌ها و پروژه‌های نامتناسب با ساختار طبیعی سرزمین، از

احداث سد و انتقال نابجای آب گرفته تا توسعه صنایع آب بردر نواحی خشک را در بر می‌گیرد. از سوی دیگر، همگی این دشواری‌ها نشانگر تحقق نیافتن اهداف آمایش سرزمین در کشور است.

صاحب‌نظران مهمترین دلایل این ناکامی در دستیابی اهداف آمایشی را در آسیب‌پذیری بالای کشور از تأثیرات فرا ملی و منطقه‌ای، نبود قوانین الزام‌آور برای آمایش سرزمین، نبود نظام یکپارچه برنامه‌ریزی در کشور، نبود هم‌خوانی میان جایگاه نهادی آمایش با اختیارات و مسئولیت‌ها، متأثر شدن از مدیریت‌های کوتاه‌مدت و تصمیمات مقطعی و ضعف در بهره‌مندی از مشارکت مردمی در فرایند آمایش می‌دانند.

از سوی دیگر ضعف در ساز و کار پایش و نظارت بر برنامه‌های آمایشی و ضعف در وجود و امکان بهره‌مندی از اطلاعات به روز مکانی و همچنین پیشی گرفتن طرح‌های موازی و جایگزین از برنامه‌های آمایشی، از دیگر عوامل این ناکامی است. البته لازم است به همه موارد پیش گفته فشارهای سیاسی جهت تصویب و اجرای پروژه‌های بدون توجه فنی و اقتصادی و آمایشی رانیز افزود.

بدین ترتیب بر لزوم دستیابی به موارد زیر به منظور ساماندهی فرایند آمایش سرزمین در کشور تأکید می‌شود:

- استقرار نظام یکپارچه برنامه‌ریزی و مدیریت سرزمین.
- ایجاد یک نهاد ملی متولی آمایش سرزمین با حوزه اختیارات متناسب با مسئولیت‌ها.
- تسریع در تهیه طرح ملی آمایش سرزمین به منظور تعیین تکلیف مأموریت هراستان.
- پشتیبانی از ایجاد مراکز پژوهشی، هسته‌ها و قطب‌های پژوهشی در زمینه آمایش سرزمین با ماهیت میان رشته‌ای.
- لزوم بازنگری در شرح خدمات آمایش استانی.
- طراحی نظام پایش آمایش کشور.
- لزوم مطابقت کلیه فعالیت‌های تاثیرگذار بر ساختار فضایی کشور با مطالعات آمایش ملی.

گوشه نشینی نخبگان مانع رشد جامعه است

دکتر محمدرضا عارف

را در طبق اخلاص گذاشته است و باید قدردان پزشکان و کادر درمانی کشور بود و بهترین راه قدرانی از این عزیزان رعایت دستورالعمل‌های بهداشتی است.

عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی در ادامه با اشاره به فعالیت کانون صنفی استادان دانشگاهی گفت: تجربه تشکل‌های مردمی در دنیا تجربه موفقی بوده است و عموماً پیشرفته‌ترین کشورها آنها را بودند که تشکل‌های مردمی و نخبگان آن کشور در تصمیم‌سازی و مشارکت آنها نقش مؤثری داشته است.

عضو پیوسته فرهنگستان علوم بر ضرورت میدان دادن به نخبگان در کشور تأکید کرد و گفت: منظور از میدان دادن به نخبگان به معنای دادن پست و مقام به آنها نیست چون عموماً نخبگان دانشگاهی از پذیرفتن سمت‌های مدیریتی اجتناب می‌کنند اما باید از نخبگان به عنوان بازوان مشورتی در نهادهای تصمیم‌ساز و راهبردی کشور استفاده شود.

دکتر عارف در همین زمینه ادامه داد: متأسفانه در کشور ما نخبگان در جایگاه اصلی خود قرار ندارند و نشست‌هایی که مسئولان با نخبگان دانشگاهی برگزار می‌کنند بعضی تشریفاتی و برای رفع تکلیف است و اینگونه برخورد با نخبگان باعث سرخوردگی و بی‌انگیزگی آنها می‌شود و جامعه‌ای که نخبگان آن بی‌انگیزه و گوشه‌نشین شوند

آقای دکتر محمدرضا عارف عضو پیوسته فرهنگستان علوم و استاد دانشگاه صنعتی شریف با هشدار نسبت به تبعات گوشه‌نشین شدن نخبگان در کشور تأکید کرد: متأسفانه در کشور ما نخبگان در جایگاه اصلی خود قرار ندارند و نشست‌هایی که مسئولان با نخبگان دانشگاهی برگزار می‌کنند بعضی تشریفاتی و برای رفع تکلیف است و اینگونه برخورد با نخبگان باعث سرخوردگی و بی‌انگیزگی آنها می‌شود و جامعه‌ای که نخبگان آن بی‌انگیزه و گوشه‌نشین شوند، جامعه رو به رشدی نخواهد بود.

دکتر محمدرضا عارف در گردهمایی واحدهای کانون صنفی استادان دانشگاهی ایران که در تاریخ ۱۳۹۹/۰۶/۰۱ به صورت حضوری و مجازی برگزار شد با تسلیت ایام سوگواری حضرت اباعبدالله‌الحسین (ع) و گرامیداشت دهه اول ماه محرم اظهار امیدواری کرد که مردم ایران و صاحبان هیئت‌های مذهبی با رعایت دستورالعمل‌های بهداشتی از این ماه بهره لازم را ببرند و فرهنگ حسینی به معنای واقعی در کشور حاکم شود.

دکتر عارف همچنین به فرا رسیدن روز پزشک اشاره کرد و با تبریک این روز به همه پزشکان گفت: امسال روز پزشک در کشور ما معنا و مفهوم دیگری دارد. این عزیزان امروز جهاد عظیمی را انجام می‌دهند و در راه مقابله با ویروس کرونا، جامعه پزشکی مجاهدانه جان خود

جامعه رو به رشدی نخواهد بود.

ایشان بر ضرورت تعامل نخبگان جهان با یکدیگر برای گسترش صلح در دنیا تأکید کرد و گفت: در دنیای آشوب زده امروز وقت آن فرا رسیده است که نخبگان دنیا دست در دست هم با خشونت و ناامنی و جنگ و درگیری مقابله کنند. نخبگان باید برای صلح در دنیا تلاش کنند و زمینه های جنگ را از بین ببرند.

عضو مجمع تشخیص مصلحت نظام به تحریم های ظالمانه آمریکا علیه ملت ایران اشاره کرد و گفت: ملت و دولت ایران اکنون در برابر یک جنگ تمام عیار اقتصادی قرار دارند و رئیس جمهور آمریکا به زعم خود می خواهد فشارها را بر مردم ایران با اعمال تحریم های بیشتر افزایش دهد هر چند تاکنون در این راه شکست خورده است اما از نخبگان جامعه جهانی در تعجبم که در برابر این بی عدالتی سکوت کرده اند.

رئیس کانون صنفی استادان دانشگاهی ایران در ادامه سخنان خود تصریح کرد: در طی هشت سال گذشته احساس می شد باید انسجامی بین استادان ایجاد شود تا بتوانیم جایگاه اول منطقه و مرجعیت علمی را داشته باشیم لذا باید به این سؤال پاسخ دهیم که با توجه به سازوکارهای موجود در دانشگاه ها آیا می توانیم به این جایگاه برسیم.

دکتر محمدرضا عارف خاطر نشان کرد: نمی توانیم با انحصار دولتی در بخش مدیریت علمی کشور کار را به پیش ببریم. استادان باید به میدان آیند. ما نظام تشکیلات می خواهیم و قطعاً این نظام تشکیلاتی سیاسی نیست.

دکتر عارف با بیان اینکه هنوز عده ای به دانشگاه اعتماد نمی کنند گفت: ما باید کمک کنیم که از طریق این کانون ها مسائل حل شود زیرا اصلاح ذهنیت ها نسبت به دانشگاه می تواند خیلی مؤثر باشد.

ایشان با مرور اساسنامه کانون صنفی استادان دانشگاهی ایران به دو رویکرد اساسنامه یعنی رویکرد صنفی و ملی اشاره کرد و گفت: یکی از وظایف اصلی کانون پرداختن به مسائل و چالش های علمی-پژوهشی و مدیریتی دانشگاه ها و چاره اندیشی برای کاهش یا حل این گونه مشکلات است.

رئیس کانون صنفی استادان دانشگاهی ایران با اشاره به عضویت برجسته ترین قشر جامعه یعنی استادان و پژوهشگران در این کانون، تصریح کرد: انتظار است کانون صنفی استادان دانشگاهی ایران در ارائه راهکارها برای حل مشکلات کشور پیشگام شود.

دکتر عارف همچنین خواستار تعامل و ارتباط نزدیک تر کانون صنفی استادان دانشگاهی ایران با مردم، نهادهای مدنی، مدیریت دانشگاه ها، استادان و دانشجویان و نهادهای دولتی شد.

استیلاي غاصبانه و احكام فقهی مترتب بر آن

آیت الله دکتر سید مصطفی محقق داماد^۱

نظر به اینکه مفضل ارجمند و نویسنده توانا جناب آقای قاسم زاده دام عزه در سرمقاله روز ۲۸ مرداد ۹۹ روزنامه اطلاعات اینجانب را شرمنده ساخته و از من خواسته بودند که در خصوص غصب به سؤالی پاسخ گویم، ضمن سپاسگزاری از حسن ظنشان یادداشت زیر تقدیم حضورشان می شود:

«گفتار اول - تعریف غصب در فقه اسلامی، تعاریف مختلفی از غصب ارائه شده که در این زمینه به برخی تعاریف مطرح شده در مذاهب اسلامی اشاره می شود:

۱- محقق حلی، صاحب شرایع، در تعریف غصب گفته است: «هو الاستقلال باثبات الید علی مال الغیر عدواناً»^۲؛ یعنی غصب عبارت است از دست گذاشتن بر مال دیگری، به طور مستقل و از روی عدوان. بر این اساس، مادامی که غاصب اثبات ید بر مال غیر نکند، غصب محقق نمی شود و صرف رفع ید از مالک نسبت به مالش برای تحقق غصب کفایت نمی کند؛ بنابراین اگر شخص، دیگری را از گرفتن حیوان فراری خود منع کند و آن حیوان تلف شود، شخص مانع، به ضمان غصب ضامن نیست؛ اما اگر بر بساط و فرش او بنشیند یا سوار

۱- عضو پیوسته و رئیس گروه مطالعات اسلامی فرهنگستان علوم، استاد فقه و حقوق و الهیات دانشگاه شهیدبهشتی

۲- محقق حلی، شرایع الاسلام، ج۱، ص ۲۳۸

بر حیوان او شود، ضامن به ضمان غصب است. این مطلب مربوط می‌شود به حکم وضعی؛ ولی ناگفته پیداست که ممانعت از حق مطلقاً حرام و در حقوق موضوعه جرم نیز می‌باشد.

۲- شهید ثانی همین تعریف را در کتاب مسالک الافهام آورده و سپس اضافه کرده که این تعریف از غصب، تعریفی است که به مفهوم شرعی آن صورت گرفته است و مراد از استقلال، استبداد بر مال دیگری بدون مشارکت غیر است؛ بنابراین تعریف ایشان، حالتی را که دو نفر مالی را غصب کنند، به طوری که هر کدام به تنهایی از غصب آن مال عاجز باشد در بر نمی‌گیرد، چه استیلائی غیرمجاز همراه با مالک باشد، یا غاصب با غاصب دیگری مرتکب آن شوند.^۳

ایشان تعریف فوق را در کتاب الروضه البهیة مورد مناقشه قرار داده و پس از ذکر تعریف گفته است: چنانچه کلمی استقلال را به استیلاء تبدیل کنیم شامل مواردی هم می‌گردد که دو نفر یا بیشتر مالی را به طور مشترک غصب کنند، زیرا با مشارکت هم استیلاء صادق است.^۴ شهید ثانی در مسالک، بر نظر کسانی که قید «بغیر حق» را به جای قید «عدوان» در تعریف آورده‌اند، ایراد گرفته و وجود قید عدوان را که دلالت بر ظلم دارد، در تعریف ضروری دانسته و تعریف جامع را برای غصب، «استیلاء بر حق غیر به نحو عدوان» بیان می‌نماید.^۵

۳- صاحب جواهر و برخی دیگر با تبدیل کلمی استقلال به استیلاء، تعریف مشابهی آورده است.^۶

۴- علاءالدین کاسانی، نظر ابوحنیفه و ابویوسف را در تعریف غصب چنین آورده است: «ان الغصب ازالة يد المالك عن ماله المتقوم علی سبیل المجاهرة و المغالبة بفعل فی المال»: غصب، ازاله يد مالک است از مال ارزشدار وی به صورت علنی و آشکارا با انجام فعل و عملی در مال.^۷

ظاهراً مراد از فعل یا عمل آن است که شخص غاصب کسی را گویند که با فعل مثبتی روی مال سلطه مالک را نسبت به مالش زائل ساخته باشد؛ بنابراین چنانچه مالی از اموال دیگری بدون هرگونه عمل مثبت بر روی مال در محدوده تصرف شخصی قرار گیرد و یا منعی برای مالک نسبت به تصرف در اموالش نباشد، غصب صدق نمی‌کند. لیکن محمد بن حسن شیبانی انجام فعل مثبت بر مال را

شرط غصب نمی‌داند.^۸

۵- رملی از فقه‌های مذهب شافعی می‌گوید: «غصب استیلاء بر حق غیر است به نحو عدوان» و ملاک استیلاء، به تشخیص عرف است؛ بنابراین منع کردن مالک از آبیاری زمین خویش یا منع مالک از دوشیدن حیواناتش، استیلاء نیست.^۹

۶- نقد و بررسی

ظاهراً مهمترین ایرادی که بر تعریف محقق حلی و مشابیهین آن، یعنی «استقلال باثبات الید علی مال الغير عدواناً» وارد می‌شود، آوردن قید استقلال است؛ زیرا باعث می‌شود که اولاً اگر شخصی، بخشی از منزل دیگری را تصرف و بخشی دیگر همچنان در ید مالک باشد، غصب صدق نکند. و ثانیاً اگر دو یا چند نفر، به طور مشترک مال دیگری را تصرف کنند غصب صدق نکند. گویی موارد نقض مذکور برای معترضین کاملاً نسبت به صدق غصب مسلم بوده است؛ لذا اگر این قید را از تعریف محقق حلی برداریم، تعریف با ایراد چندانی

۷- کاسانی، بدایع الصنایع، ج۱، ص ۱۴۳.

۸- همان

۹- رملی، ج۱، ص ۱۴۳

۳- شهید ثانی، مسالک الافهام، ج ۱۲، ص ۱۴۵ - ۱۴۶.

۴- شرح لمعه، ج۱، ص ۱۷

۵- شهید ثانی، مسالک الافهام، همانجا

۶- نجفی، جواهر الکلام، ج ۳۷، ص ۱۰

مواجه نخواهد بود؛ ولی با توجه به قید عدوان مواردی مثل آنجا که مستودع و یا مستاجر از تحویل عین مستودعه و مستاجر امتناع می‌کنند و یا در مورد مقبوض به عقد فاسد ممکن است مشمول عنصر عدوان نشود؛ ولی به هر حال گفته می‌شود این موارد در حکم غصب است، یعنی مشمول احکام غصب می‌شوند.

واقعیت این است که همان‌طور که در کلام صاحب جواهر اشاره شده، غصب را باید عرف تعریف کند و فقها نیز اغلب این تعاریف را از اهل لغت فراگرفته‌اند.^{۱۰}

به دیگر سخن، کلمه غصب مانند برخی الفاظ عبادات نیست که شرع در آن حقیقت شرعیه داشته باشد. دقیقاً معنا و مفهومش همان است که در عرف وجود دارد، همان‌طور که برای واژه بیع، اجاره و سایر معاملات نیز چنین است.

آوردن کلمه مال در تعریف به خاطر مترتب ساختن احکام ضمانات قهریه در حقوق خصوصی است. شیئی مغضوب مادام که مال نباشد موجب ضمان نمی‌باشد؛ ولی به نظر می‌رسد غصب دارای معنا و مفهومی اعم است، هرچند ممکن است احکام ضمانات قهریه بر دایره محدودتری مترتب باشد.

لذا اگر در تعریف غصب به جای کلمه مال «حق غیر» گذاشته شود، دقیق‌تر است و حتی حقوق معنوی و نیز هر شیئی که ملک باشد و به گونه‌ای مورد تعلق حق غیر باشد، هرچند مال بر آن صدق نکند نیز مشمول این نهاد خواهد شد.

جالب آن است که در قرآن مجید فرموده است: «ولا تبخسوا الناس اشیانهم». شیء بسیار مفهوم اعمی دارد و هر چه در دایره وجود قرار گیرد، شیء بر آن اطلاق می‌گردد. ظاهراً تغییری که در متن برخی فقهیان دیده می‌شود، به همین منظور صورت گرفته است: «الغصب، هو الاستيلاء على مال للغير من مال أو حق عدوانا».^{۱۱} کلمه «ما» در این متن موصوله و لام جاره به معنای تعلق است و آنچه متعلق به دیگری است، مراد می‌باشد.

گفتار دوم - تعریف غصب در قانون مدنی ایران

قانون مدنی ایران غصب را به شرح زیر تعریف کرده است: «ماده ۳۰۸ غصب، استیلاء بر حق غیر است به نحو عدوان. اثبات ید بر مال غیر

بدون مجوز هم در حکم غصب است»؛ لذا با توجه به نظام قانون مدون، در حقوق مدنی نباید از آن عبور کنیم، هرچند می‌توانیم در بیان مفاهیم و کلمات به کار رفته در تعریف به سراغ عرف برویم.

عناصر لازم برای تحقق غصب

به موجب تعاریف فوق عناصر لازم برای تحقق غصب به شرح ذیل است:

۱- عنصر مادی غصب عبارت است از استیلاء بر آنچه متعلق به غیر است. معیار تحقق استیلاء نظر عرف می‌باشد؛ چنانکه شخص نسبت به اتومبیلی که در اختیار اوست، یا خانه‌ای که در آن سکونت دارد، متصرف و مستولی شناخته می‌شود؛ بنابراین چنانچه تصرف مادی به نحو استیلاء انجام نگیرد، هرچند شخص انتفاعی از مال یا حق دیگری ببرد، مشمول غصب نمی‌باشد؛ مثلاً شخصی که از نور چراغ دیگری برای مطالعه استفاده کند و یا در گرمای تابستان از سایه دیوار خانه دیگری بهره برد، عمل او به دلیل آنکه تصرف در ملک دیگری به شمار نمی‌آید حرام نخواهد بود.^{۱۲}

بعضی از فقها، علت مجاز بودن تصرف را در این گونه موارد، انصراف ادله غصب می‌دانند. این عقیده به نظر قابل نقد می‌رسد؛ زیرا چنانکه گذشت، در موارد یاد شده در واقع تصرفی انجام نگرفته است، تا صدق غصب آن را شامل شود. شهید می‌گوید: «فلو منعه من سکنی داره ولم یثبت المانع یده علیها أو منعه من إمساك دابته المرسلة کذلک فلیس بغاصب لهما».^{۱۳}

در متن فوق عمل غصب به علت فقدان عنصر استیلاء منتفی شده و آثار غصب بر آن مترتب نمی‌باشد، هرچند ممکن است واجد عنوان جرمی دیگر و نیز موضوع آثار وضعی ضمان از جهت قواعدی دیگر باشد؛ ولی جای این سؤال وجود دارد که آیا تصرفات حقوقی مشمول استیلاء می‌باشد یا خیر؟ یعنی فروش مال غیر بدون هر گونه استیلاء مادی از مصادیق غصب است یا خیر؟ به نظر می‌رسد که صرف انشاء معامله مشمول استیلاء نمی‌باشد؛ زیرا استیلاء ظهور در استیلاء مادی دارد و تصرفات حقوقی هرچند ممکن است به دلایل دیگر حرام باشد، ولی مشمول استیلاء نیست.

۲- عنصر معنوی، استیلاء باید از روی تعدی و عدوان باشد؛ بنابراین

۱۰- هو الاستقلال بإثبات البد علی مال الغير ظلماً و عدواناً، يقال غصبه من باب ضرب فهو غاصب، و الجمع غصاب (مجمع البحرين)

۱۱- امام خمینی، تحریر الوسیله

۱۲- «و يجوز الاستيلاء بشجر الغير و جداره و الاستيلاء بناره بغیر إذن اربابها ما لم يستلزم شیء من ذلك التصرف فی مال الغير بغیر اذنه و الإثم بغصبه».

مقانی، شیخ عبدالله مناهج المتقین، ص ۳۰۵.

۱۳- شرح لمعه، ج ۱، ص ۱۹.

چنانکه شخصی مالی را از دست دیگری بستاند که به صاحبش رد کند غصب نیست. همان طور که اگر با رضایت او باشد به یقین غصب نخواهد بود.

۳- استیلاء می تواند بر مال خود باشد، ولی بر حق غیر باشد، باز هم داخل در مفهوم غصب قرار می گیرد.

گفتار سوم - شرائط مغضوب

گفتیم که هر چند در تعبیر فقها کلمه مال آمده، ولی علی الظاهر در غصب موضوع حکم تکلیفی حرمت، ملک و یا حق غیر منظور است و ملک و یا حق اعم از مال است؛ مثلاً یک حبه گندم و یا یک چوب کبریت ملک است و شخص بر آن حق عینی دارد در حالی که این گونه اشیاء چیزی نیستند که عرف در قبال آنها پولی پرداخت کند؛ زیرا ارزش اقتصادی ندارند. مصادیق دیگری از حقوق نیز وجود دارد که در قلمرو غصب قرار می گیرد، در حالی که از مصادیق حقوق عینی نیستند، مانند حق اولویت ها در اماکن عمومی.

گفتار چهارم - اقسام مغضوب

همان طور که گفتیم، در این قاعده به جای واژه مال، اصطلاح حق را به کار بردیم، و ممنوعیت استیلاء را به مال دیگری محدود نکنیم، و چیزهای دیگری را نیز که عرفاً به آن مال گفته نمی شود شامل شود؛ مانند حق مرتهن نسبت به رهن یا حق نسبت به یک قوطی کبریت خالی. بنابراین حق در اینجا در معنای اعم به کار رفته است و عین، منفعت و حق به معنای خاص را شامل می شود. بدین ترتیب تصرف نامشروع، به اعتبار حق مورد تصرف ممکن است به یکی از صورت های ذیل تحقق یابد:

اول - عین همراه با منفعت: در صورتی که مالکیت عین و منفعت از یکدیگر تفکیک نشده و هر دو متعلق به یک نفر باشد، کسی که در مال تصرف می کند تنها در مال یک نفر تصرف کرده است. ولی چنانچه مالک منافع کس دیگری باشد مثل آنکه کسی خانه خود را به دیگری اجاره داده باشد، تصرف در مال موجر و مستأجر هر دو انجام گرفته است.

دوم - منفعت: چنان که موجر در مدت اجاره مستأجر را از خانه بیرون کند و خود در آن تصرف نماید، در این صورت هر چند موجر مالک عین می باشد، ولی چون تصرف در منافع خانه بدون اذن مالک آن

یعنی مستأجر انجام گرفته، غصب و حرام می باشد.

سوم - عین: مانند آنکه مستأجر باغی را که اجاره نموده مورد تعدی و تفریط قرار دهد، که در این صورت تصرف او تنها نسبت به عین، تصرف غاصبانه است.

چهارم - حق مالی: مثلاً هرگاه کسی در زمین مواتی که دیگری تحجیر نموده تصرف کند، نسبت به حق تحجیر تصرف در حق دیگری کرده است.

حق مالی خود اقسامی دارد:

اول - حقوق مالی عینی (مانند حق التحجیر و حق الشفعه و امثال آنها)،

دوم - حقوق مالی غیر عینی (مانند حق خیارسفخ)،

سوم - حقوق غیر مالی (مانند حق تقدم در مساجد برای نماز و یا در خوابگاه های مدارس و دانشگاه ها). اقدام غاصب نسبت به غصب هر کدام از اقسام اموال اعم از عین، منفعت و حقوق به دو گونه ممکن است صورت گیرد:

- غصب اموال خصوصی؛ مانند غصب اتومبیل، لباس و یا هر شیئی متعلق به دیگری و یا استیلاء غیر مجاز بر ملک دیگری و یا غصب حق انتفاع شخصی نسبت به چیزی و نیز چنانچه شخصی در مسجدی برای نماز جا گرفته باشد و دیگری آن را تصرف کند، از مصادیق غصب است، هر چند بر مالی از اموال و املاک وی استیلاء نیافته است. فقها کسی که چنین کند و در آن محل نماز بگذارد، به علت آنکه نماز خود را در محل مغضوب گزارده باطل دانسته اند.

در کتاب تبصره المتعلمین علامه حلی آمده است: «تَبْطُلُ [الصلوة] فِي الْمَغْضُوبِ»^{۱۴} نماز در مکان مغضوب باطل است. علامه نگفته است که مکان غصبی شامل چه مواردی می گردد؛ اما سید محمد کاظم طباطبائی یزدی در حاشیه ای که بر این کتاب شریف دارند، آورده است: «عیناً و منفعة او حقا حتی حق السبق»؛ یعنی مال غصب شده اعم است از عین و یا منفعت و یا حق، حتی حق سبق [حق تقدم]؛ بنابراین چنانچه شخصی اتاق خوابگاه دانشجویی که فرد دیگری بر او مقدم در تصرف بوده بدون رضایت او تصرف کند، غاصب محسوب و نمازش در آن اتاق باطل است.

شیخ محمد حسین کاشف الغطاء که بر کلام استادش یعنی

۱۴- تبصرة المتعلمين مع حاشية العلمين، الطباطبائي البزدي و الشيخ محمد حسين كاشف الغطاء، به اهتمام سيد مصطفی محقق داماد، مركز نشر علوم اسلامي، انتشارات سخن، ص ۶۹، ۱۳۹۸، تهران

طباطبائی یزدی حاشیه زده، آورده‌اند: «الاقوی عدم البطلان فی مثل حق السبق کالوقف العام و نحوها الا اذا کان له مالیه عرفا وان کان بالغصب فعل محرما»؛^{۱۵}

اقوی آن است که مواردی مانند حق سبق و یا وقف‌های عام و امثال آن نماز باطل نمی‌باشد، مگر آنکه این‌گونه حقوق مالیت عرفی داشته باشند. البته غصب صادق است و عمل شخص متصرف حرام است.

به نظر می‌رسد:

اولاً تشخیص مالیت داشتن عرفی امری نسبی و می‌تواند حسب مورد متفاوت باشد.

ثانیاً اگر صدق غصب مسلم باشد، در بطلان نماز تردیدی نخواهد بود؛ زیرا مقتضای ادله شرائط مکان نمازگزار غصبی نبودن است.

یغصب اموال و حقوق عمومی؛ مانند آنکه کسی بر مسجد محله و یا کتابخانه و یا پارک عمومی استیلاء یابد و نگذارد دیگران استفاده کنند. چنانچه به اعیان آنها تجاوز کند، غصب اموال عمومی عینی و چنانچه فقط مانع بهره‌برداری عامه گردد، غصب حقوق عمومی مرتکب شده است.

گفتار پنجم - غصب سرزمین از نظر حقوق اسلامی

تصرف فلسطین، سرزمین مسلمانان مظلوم، به دست صهیونیست‌ها به وسیله زور و تجاوز و کشتار داستان مفصلی دارد که در این مختصر نمی‌گنجد؛ اما مایلیم در این نوشتار از نظر صدق «غصب» و شمول ادله آن بر اشغال و تصرف سرزمین از نظر فقهی به نحو مختصر بحث کنیم.

برای تحلیل این موضوع بایست رابطه ساکنان یک ناحیه با «سرزمین» را از نظر فقهی بررسی کنیم. به نظر می‌رسد بهترین بیان علمی در این بحث، همان است که مرحوم آیت‌الله دکتر مهدی حائری یزدی (ره) در کتاب حکمت و حکومت آورده‌اند که قطعه‌ای از آن در ذیل آورده می‌شود: «تعلق و اختصاصی که انسان مانند همجنسان خود در مرحله نخستین زیست به مکان طبیعی خود پیدا می‌کند و همچنین تعلق و اختصاصی که هم‌او در مرحله بعد به محیط پهن‌ور زیست خود به دست می‌آورد، هر دو داخل در تعلق مالکیت شخصی است، ولیکن یکی «مالکیت شخصی انحصاری» و

دیگری «مالکیت شخصی مشاع» است.^{۱۶}

بنا به مراتب عمومات قاعده تسلط همان‌طور که شامل حقوق خصوصی است، حق بر سرزمین را نیز فرا می‌گیرد و از مصادیق غصب مالکیت مشاع می‌باشد. مؤید این مطلب، آن است که قرآن مجید در دو آیه اخراج ملتی از «دیار» خودشان را و نیز همدستی گروهی و جمعی در این امر را از مهمترین خیانت‌ها و عوامل عداوت‌ها و ممنوعیت امکان برقراری آشتی دانسته و دوستی این‌گونه افراد را از مظاهر ستم محسوب داشته که موجب غضب الهی است: «لا ینهاکم الله عن الذین لم یقاتلوا فی الدین و لم یخرجوا من دیارکم ان تبرؤهم و تقسطوا الیهم ان الله یحب المقسطین». انما ینهاکم الله عن الذین قاتلوا فی الدین و اخرجوا من دیارکم و ظاهروا علی اخرجکم ان تولوهم و من یتولهم فأولئک هم الظالمون: خدا شما را از کسانی که در [کار] دین با شما نجنگیده و شما را از دیارتان بیرون نکرده‌اند، باز نمی‌دارد که با آنان نیکی کنید و با ایشان عدالت ورزید؛ زیرا خدا دادگران را دوست می‌دارد. خداوند تنها شما را از دوستی با کسانی باز می‌دارد که با شما در کار دین جنگ کردند و شما را از سرزمینتان بیرون راندند و در بیرون راندنتان همدستی کردند، و کسانی که با آنان رابطه دوستانه برقرار سازند، ستمگرند.» (ممتحنه، ۸-۹).

واژه «دیار» در اصطلاح ادب عربی جمع کثرت از دار است و در قرآن در کنار «ارض»^{۱۷} به کار رفته و به معنای سرزمین لحاظ شده و با توجه به اضافه شدن به واژه «کم» یعنی شما نه صرفاً یک خانه که مورد مالکیت شخصی است، بلکه گویی قرآن مجید برای همه متوطنان و شهروندان یک سرزمین، حقی جمعی و مشاعی شناخته که غصب آن سرزمین نمی‌تواند با رضایت یک فرد و دو فرد صورت گیرد. فراغت ذمه سرزمین مغضوب، منوط به رضایت و طیب خاطر جمع است. اخراج از ارض و یا دیار به معنای سلطه بر یک منطقه مسکونی یک ملت از روی قهر و غلبه است.

گاهی اخراج به نحو مادی تحقق خارجی می‌یابد و گاه با ایجاد ضیق و فشار که ساکنین ناچار به ترک دیار می‌گردند. مسلمان در دوره اول اسلام به خاطر آزارها و شکنجه‌های مشرکین ناچار به مهاجرت و ترک دیار و سرزمینشان شدند؛ سرزمینی که بسیار مورد علاقه آنان بود.

۱۵- همان

۱۶- مهدی حائری یزدی، حکمت و حکومت، ص ۱۲۹.

۱۷- رک: احزاب، ۲۷.

سلطه غاصبانه و با قهر و غلبه گاه به وسیله یک قدرت خارجی صورت می‌گیرد و گاه به وسیله یک گروه داخلی که تسلطشان موجب جلای وطن یک قوم به نحو وسیع می‌شوند. این‌گونه غصب‌ها که جنبه گروهی و جمعی دارد، از مصادیق غصب و تجاوز به حقوق عمومی است.

احکام و آثار مترتب بر غصب

بر غصب، هم حکم تکلیفی یعنی حرمت مترتب است و هم حکم وضعی ضمان. به اصطلاح حقوق عرفی: هم جرم است و شخص مرتکب مستوجب مجازات است و هم مسئولیت مدنی نسبت مورد غصب شده تحت تصرف و خسارات وارده بر آن دارد که باید جبران کند. ما در جای خود مستوفی در این زمینه نوشته‌ایم.^{۱۸} فقط مایلیم استنباط شخصی خود را از آیات قرآن مجید در خصوص احکام مترتب بر غصب سرزمین بیان کنیم.

همان‌طور که گفته شد، حکم تکلیفی غصب اموال شخصی از نظر شرعی حرام است و از نظر وضعی شخص غاصب مکلف است چنانچه عین مال مغضوبه باقی است، به موجب قاعده فقهی «علی الید ما احدث حتی تودیة»^{۱۹} همان را باید به صاحبش برگرداند و نسبت به منافع مستوفات و غیر مستوفات جبران خسارت نماید. و چنانچه

توسط غاصب و یا به هر علت دیگری تلف شده، با پرداخت مثل و یا قیمت مال مغضوب افرام ذمه نماید.

ولی مستفاد از قرآن مجید آن است که بر خصوص غصب سرزمین اثری خاص مترتب است که در موارد دیگر این اثر دیده نمی‌شود و آن این است که مادام که سلطه غاصب بر سرزمین باقی است، هر گونه دوستی و آشتی و ایجاد روابط دوستانه ممنوع و از موجبات خشم الهی است!

بار دیگر به آیات شریفه فوق نظر می‌افکنیم، می‌بینیم، دو حالت را به نحو منطقی تقسیم فرموده است: حالتی که غصب سرزمین و اخراج شهروندان آن باقی است و حالت دیگر مقابل آن یعنی سلطه و استیلاء بر سرزمین و اخراج متوطنان آن منتفی شده است. در حالت اول مطلقاً انسان‌های مظلوم مجاز به ایجاد و برقراری آشتی نمی‌باشند و حالت دوم درست عکس آن است. حالت دوم مذکور در آیه هر چند ظهور در دسته‌ای دارد که هرگز مرتکب غصب سرزمین نشده‌اند، ولی با توجه به اینکه غاصب وقتی از دست غصبش بردارد و جبران خسارت نماید با دسته نخستین تفاوتی ندارد؛ لذا قابل برداشت عموم خواهد بود؛ لذا می‌توان چنین برداشت کرد که در این حالت تنها و تنها آشتی مجاز است و نه غیر آن.

روش‌های نوین «هنر یونولوژی برای یونولوژی هنر» در فضای 4π یونی

دستگاه پلاسمای کانونی: پلی بین هنر، علم و فناوری

دکتر مهدی سهرابی^۱

مقاله‌ای تحت عنوان:

روش‌های نوین «هنر یونولوژی برای یونولوژی هنر» در فضای 4π یونی دستگاه پلاسمای کانونی: پلی بین هنر، علم و فناوری
(Sohrabi, M; Zarinshad, A. Novel "Ionology Art for Art Ionology Methods" in 4 π plasma focus device space: Bridging art, science and technology. Journal of Cultural Heritage. 43: 219-226, 2020)

توسط مهدی سهرابی و عارفه زرین شاد در تیر ماه سال ۱۳۹۹ در

«مجله میراث فرهنگی» (Journal of Cultural Heritag) ناشر الزویر (Q1, IF 2) به چاپ رسیده است.

۱۸- رک: نظریه عمومی استیلاء بر حق دیگران، در حقوق اسلامی، مجموعه نظریه‌پردازی‌های فقهی، در دست انتشار.

۱۹- برای مطالعه بیشتر رک: محقق داماد، سیدمصطفی، قواعد فقه، بخش مدنی، مرکز نشر علوم اسلامی، تهران.

۱- عضو وابسته گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم، استاد دانشکده مهندسی انرژی و فیزیک دانشگاه صنعتی امیرکبیر

خلاصه این مقاله به شرح زیر است:

«روش‌های نوین هنر یونولوژی برای یونولوژی هنر در فضای 4π یونی دستگاه پلاسمای کانونی» برای اولین بار در جهان توسط مهدی سهرابی و عارفه زرین شاد اختراع و ارائه شده است. این اختراع در واقع پلی بین هنر، علم و فناوری برای تولید «یونوگرام‌های هنری» یا «شدوگرام‌های یونی هنر» با استفاده از یون‌های تولیدشده در فضای 4π دستگاه پلاسمای کانونی است. اخیراً سهرابی نظریه پخش متقارن 4π یون‌ها در فضای دستگاه پلاسمای کانونی را بر خلاف اعتقاد سایر دانشمندان جهان که معتقد بودند یون‌ها از سر آند به طرف بالا در یک زاویه فضایی کوچک پخش می‌شوند را ارائه و با اختراع و به کارگیری فناوری نوین آشکارسازی پانورامای مگاسایز یون‌ها با روش خورش الکتروشیمی آن نظریه را با رویت چشم غیر مسلح اثبات و در مجله Nature Scientific Report به چاپ رسانده است. برای اثبات بیشتر این نظریه و اشاعه گسترده کاربرد یون‌ها با زاویه فضایی 4π دستگاه پلاسمای کانونی این فضای یونی برای اولین بار برای تولید «یونوگرام‌های هنری» با استفاده از آشکارسازهای مگاسایز پلی‌کربنات یونی مورد استفاده قرار گرفته است. در این روش ابتدا یک «نقش یا تصویر هنری» مورد نظر با برنامه کامپیوتری به یک ورقه واینیل دیکات انتقال داده شده و «نقش هنری» مورد نظر بطور خودکار با دستگاه مخصوص برش کامپیوتری شده و سپس روی یک آشکارساز تصویر یونی پلی‌کربنات مگاسایز چسبانده می‌شود. برحسب نیاز تولید «یونوگرام مثبت و یا یونوگرام منفی یک تصویر هنری»، برش‌های روی نقش ورقه واینیل دیکات از روی پلی‌کربنات برداشته شده به‌طوری که نقش هنری مورد نظر به وضوح بر روی این ورقه دیده می‌شود. این آشکارساز در این شرایط تصویر نقش تحت بمباران یون‌هایی مثل هیدروژن، دوتریم، هلیوم و غیره قرار گرفته و نقش مورد نظر روی آشکارساز (در یونولوژی مثبت) و یا زمینه اطراف نقش (در یونولوژی منفی) تحت بمباران یونی فضای 4π دستگاه پلاسمای کانونی قرار می‌گیرد. پس از بمباران یونی و برداشتن بریده‌های واینیل دیکات، نقش‌های بریده شده بصورت «نقش مخفی» در روی آشکارساز می‌ماند بدون اینکه اثری بر روی آن آشکارساز دیده شود. این آشکارساز با «نقش

هنری مخفی» برای آشکارسازی نقش هنری در یک دستگاه خورش الکتروشیمی پانورامای مگاسایز قرار گرفته و عملیات خورش با رویت با چشم غیر مسلح تا پیدایش تصویر کامل یونی ادامه پیدا می‌کند. «یونوگرام هنری» از نقش‌های هنری تخت، تصویر صورت نگارنده این مقاله، اشعار بزرگ مردان تاریخ ایران مثل حضرت مولانا و غیره از جمله یونوگرام «فرهنگستان علوم ایران» که در چند قطعه گالری هنر به عنوان مثال در این چکیده اضافه شده است (شکل زیر) به صورت یک مجموعه گالری هنری در این مقاله منتشر شده است. در این مقاله با ارائه «روش‌های نوین هنر یونولوژی برای یونولوژی هنر» به وضوح نشان داده شده است که یون‌های منتشر شده در فضای 4π فضایی 4π دستگاه پلاسمای کانونی چطور برای یک کاربرد یونی پانوراما استفاده شده است بر خلاف یافته‌های قبلی که یون‌ها را فقط در یک فضای زاویه‌ای محدود اطراف محور Z می‌دیدند. از طرف دیگر، امید است که این اختراع نوین با قطعه‌های هنری یونی تولید شده در این نوآوری و آنهایی که در دست تولیدند را بتواند به عنوان یک «گالری قطعه‌های هنری بمباران یونی» به عنوان میراث فرهنگی جهانی با پلی بین هنر، علم و فناوری به نام ایران قرار گیرد.

چند قطعه تولیدشده از «هنر یونولوژی برای یونولوژی هنر»

انرژی زمین گرمایی و فرصت آینده برای ایران^۱

دکتر مهدی زارع^۲

که بیشتر کشورهای اروپای مرکزی و غربی برای مطالعه و بهره‌برداری از انرژی‌های نو (به‌ویژه انرژی زمین گرمایی) سرمایه‌گذاری‌های وسیعی را آغاز کرده‌اند. جالب است که نیروگاه زمین گرمایی شولتز سو فوره (Soultz-sous-Forêts) در شمال استان آژاس فرانسه (نزدیک مرز آلمان) پس از یک سرمایه‌گذاری ۲۳ ساله در ژوئیه ۲۰۱۰ به بهره‌برداری رسید و از پاییز ۲۰۱۰ (۱۳۸۹) با تولید ۱۵ مگاوات برق برای استفاده در شهر شولتز سو فوره در شبکه تولید برق فرانسه قرار گرفته است.

در ایران پتانسیل‌های استفاده از انرژی زمین گرمایی در ۱۸ ناحیه کشور تاکنون پیدا و مطالعه اولیه در این زمینه انجام شده است. از میان این ۱۸ پهنه، هفت محدوده دماوند، سهند، سبلان، خوی، تفتان و بزمان به سامانه‌های آتشفشانی مربوطند. استفاده از این پتانسیل‌ها با سرمایه‌گذاری ویژه می‌تواند به بهره‌مندی نسل‌های بعدی از یک منبع انرژی مطمئن و پاک در کشورمان منجر شود.

سرمایه‌گذاری‌های اولیه و زیرساختی در این زمینه‌ها معمولاً پرهزینه است، ولی وقتی به درستی پتانسیل مربوط یافت شد و تسلط به فناوری‌های لازم براساس همین سرمایه‌گذاری‌ها فراهم شد، کاربرد چنین علم و فناوری در نواحی دیگر بسیار کم‌هزینه‌تر خواهد بود.

به عنوان مثال پروژه شولتز سو فوره در آژاس فرانسه با سرمایه‌گذاری ۸۰ میلیون یورویی ایجاد شده است که ۳۵ میلیون یورو از سوی اتحادیه اروپا، دولت‌های فرانسه و آلمان هریک ۱۵ میلیون یورو و ۱۵ میلیون یورو هم از سوی شرکای صنعتی (بیشتر آلمانی و فرانسوی) صرف شده است. بنابراین اگر کل این هزینه‌ها را با هدف ۱۵ مگاوات برق تولیدی این نیروگاه در نظر بگیریم، عملاً کاری بیهوده است که البته چنین نیست. این سرمایه‌گذاری سنگین برای بهره‌برداری و توسعه علم و فناوری مرتبط با نیروگاه‌های انرژی زمین گرمایی انجام شده که در آینده تمام اروپا و جهان و کشور ما ایران از آن بهره‌مند خواهد شد. در ایران سرمایه‌گذاری اولیه در زمینه انرژی زمین گرمایی در محدوده آتشفشان دماوند و آتشفشان سبلان انجام شده است، ولی هنوز این برنامه‌ها به صورت جدی دنبال نشده تا به بهره‌برداری انرژی الکتریکی بینجامد.

انرژی زمین گرمایی یکی از منابع مهم انرژی‌های تجدیدپذیر است و یک درصد کل انرژی دنیا را تأمین می‌کند. این کار در کشورهای دیگر هم انجام شده و مثلاً در استرالیا و مرز آلمان و فرانسه نیروگاه‌های زمین گرمایی به همین شکل ایجاد شده است. وجود آتشفشان‌های فعال در ایران به عنوان منابع مهم انرژی زمین گرمایی بررسی شده است. آتشفشان دماوند مهمترین آتشفشان ایران است. زندگی یک چهارم جمعیت کشور کنار دماوند، به عنوان مهمترین منبع انرژی زمین گرمایی ایران، بر اهمیت آن می‌افزاید. حدود ۲۲ میلیون نفر نزدیک و تا شعاع ۱۰۰ کیلومتری این قله که مهمترین آتشفشان کشور است، زندگی می‌کنند. دماوند (در ناحیه البرز)، سبلان، سهند (در آذربایجان)، تفتان و بزمان (در سیستان و بلوچستان) معروفترین سامانه‌های آتشفشان‌های ایران هستند. این آتشفشان‌ها عمدتاً از نوع چینه‌ای stratovolcan هستند.

تظاهراتی از نوع آب گرم و خروج گازهای فومرولی و چشمه‌های سولفوری و همچنین وجود چشمه‌های تراورتنی در پیرامون بیشتر آنها دیده می‌شود و از این دیدگاه می‌توان آنها را در گروه آتشفشان‌های فعال یعنی آتشفشان‌هایی که اکنون تظاهرات انفجاری در آنها دیده نمی‌شود، دسته‌بندی کرد. آخرین انفجار مهم در دماوند به حدود هفت هزار سال قبل برمی‌گردد. این انفجار به شکل گیری قله دماوند مرتفع‌ترین قله ایران با ارتفاع ۵۶۷۱ متر منجر شده است. تیپ سنگ‌شناختی گذاره‌های (lava) آتشفشان‌های ایران بیشتر از نوع بینابین فلسیک تا مافیک (از نظر مقدار سیلیس، در حدود بین ۴۸ درصد تا ۶۸ درصد سیلیس) قرار می‌گیرد. دمای اندازه‌گیری شده در محدوده آتشفشان‌های ایران بین ۶۰ تا ۲۰۰ درجه سانتیگراد گزارش شده است.

در ۱۱۰ سال اخیر استفاده از انرژی زمین‌گرایی (ژئوترمال) در جهان برای تولید انرژی رایج بوده است. به علت بروز خرابی در نیروگاه‌های هسته‌ای و نوسانات شدید قیمت نفت و همچنین انفجار در نیروگاه هسته‌ای فوکوشیما در زلزله و سونامی بیستم اسفند ۱۳۹۰ در ژاپن، در دنیای کنونی به انرژی زمین گرمایی توجه خاصی می‌شود. به گونه‌ای

۱- خلاصه سخنرانی ایرادشده در اولین وینار توانمندی‌های زمین‌شناسی ایران، برگزارشده توسط شاخه زمین‌شناسی فرهنگستان علوم، ۱۳۹۹/۱۲/۰۵

۲- رئیس شاخه زمین‌شناسی فرهنگستان علوم، استاد پژوهشگاه بین‌المللی زلزله‌شناسی و مهندسی زلزله

اهمیت شهاب سنگ‌های ایران^۱

دکتر علی درویش زاده^۲

شهاب سنگ‌ها از طلا هم گران تر هستند. در حقیقت یک گرم آن از ۸۰۰ تا ۴۰۰۰ دلار ارزش دارد. اما متأسفانه در کشورمان توجهی به این ثروت فضایی نمی شود. باورها درباره شهاب سنگ‌ها هنوز آمیخته با خرافات است.

شهاب سنگ یک قطعه جامد از بقایای یک جسم مانند یک دنباله دار، سیارک یا شهاب سنگ است که از فضای خارج منشاء می گیرد و از عبور خود از جو برای رسیدن به سطح یک سیاره یا ماه زنده می ماند. وقتی جسم اصلی وارد اتمسفر می شود، عوامل مختلفی مانند اصطکاک، فشار و فعل و انفعالات شیمیایی با گازهای جوی باعث گرم شدن و تابش انرژی می شود. پس از آن به یک شهاب سنگ تبدیل می شود و یک گلوله آتشین را تشکیل می دهد که گاه به عنوان یک ستاره تیرانداز یا یک ستاره در حال سقوط شناخته می شود. هر ساله سیاره زمین مقصد نهایی بسیاری از شهاب سنگ‌ها از مبداء خود یعنی کمر بند سیارکی و سیارات خاکی منظومه شمسی از جمله ماه و مریخ است. شهاب سنگ‌ها از ریز و درشت ارزش‌های متفاوتی دارند؛ اما همواره تمامی آنها مورد توجه دانشمندان و زمین شناسان در سراسر دنیا قرار گرفته اند. اهمیت این آثار فرازمینی و قیمت و ارزش بالای آن در جهان امروز مشخص است. هر گرم آن بر حسب ظاهر، نوع، شکل و اندازه متفاوت است. به همین دلیل گروهی از سرمایه گذاران و کلکسیونرها با صرف هزینه های زیاد افراد کارکشته خود را به مناطقی اعزام می کنند که پیدا کردن شهاب سنگ در آنجا کم خرج تر و آسان تر است.

متأسفانه در گذشته و به علت بی اطلاعی یا خرافات، مردم کشور ما اگر شاهد سقوط شهاب سنگی بوده اند توجهی به آن نداشته اند، ولی رؤیت سقوط شهاب سنگ‌ها که با نوری خیره کننده و به صورت شهاب مشخص می شود، گهگاه در اشعار شاعران بزرگ گذشته به صورتی تشریح شده است. بیش از یک قرن از سقوط شهاب سنگ بزرگ آهنی در اشتهارد کرج می گذرد. به نظر می رسد از آن زمان ترس از اوهام و خرافات از رؤیت شهاب و پیدا کردن شهاب سنگ از بین رفته و در عوض کنجکاوی مردم بیشتر شده است. اردیبهشت سال ۱۳۹۵ برای مراسمی برای یادبود دکتر افضل یور، پایه گذار دانشگاه شهید باهنر کرمان، به

دانشگاه کرمان دعوت شدم. آن روز گروهی پژوهشگر ایتالیایی به ایران و به این استان آمده بودند. در همان زمان و بر حسب اتفاق شاهد ورود جستجوگرانی از کشور ایتالیا به بیابان‌های اطراف کرمان بودم که پس از کاوش یک ماهه حدود ۴۷ نمونه شهاب سنگ واقعی را جمع آوری و از کشور خارج کردند. بنابراین این سؤال در ذهنم شکل گرفت که چرا ما ایرانی‌ها در وطنمان که صاحب صحراها و بیابان‌های بسیار وسیع است به دنبال این ثروت نباشیم و به بیگانگان اجازه و امکان چپاول دهیم؟

شهاب سنگ‌ها از طلا هم گران تر هستند. همانطور که گفتیم یک گرم آن از ۸۰۰ تا ۴۰۰۰ دلار ارزش دارد. با توجه به این، عمان سالانه ۵ هزار نمونه شهاب سنگ به دنیا معرفی می کند. این به نوعی ثروت است که متأسفانه از سوی سازمان میراث فرهنگی یا هر سازمان دیگر دولتی ما توجهی به وجود آن نمی شود.

در آخر فصل سوم کتاب «شهاب سنگ‌ها» که در سال ۱۳۹۷ با تألیف اینجانب از سوی انتشارات امیرکبیر منتشر شد، درباره شهاب سنگ‌های ایران و از مهمترین تاریخچه فرودهای مهم آن نوشته ام. آخرین شهاب سنگی که من اطلاع دارم در زنجان پیدا شده است که یک ایرانی از فرانسه آمد و آن شهاب سنگ را خریداری کرد و متأسفانه اطلاع دیگری از آن در دسترس نیست.

اعتقادات آمیخته با خرافات برخی مردم درباره شهاب سنگ‌ها علت اصلی ناچیز شمردن اهمیت علمی و مادی است. اغلب مردم در بخش‌های مختلف ایران اعتقاداتی آمیخته با خرافات دارند. در گذشته و قدیمی‌ترها این سوغات‌های فضایی را نوعی هدیه آسمانی و خدایی فرض می کردند. سرزمین ما بزرگ و پهناور است و پراکندگی گسترده‌ای دارد به همین دلیل نمی توان مکان مشخصی برای فرود شهاب سنگ‌ها تصور کرد. از طرفی مردم هم اطلاعات چندانی از ارزش آن ندارند. به همین دلیل سازمان میراث فرهنگی در بسیاری موارد اصلاً اطلاعی از وجود آنها نمی تواند کسب کند. شهاب سنگی در سال ۱۳۵۳ در شهر نراق افتاد که حدود سه کیلو و نیم وزن داشت اما متأسفانه فقط ۲۰۰ یا ۳۰۰ گرم آن در موزه نگهداری شد و اطلاعی از باقیمانده آن در دسترس نیست که توسط ژاندارمری آن زمان به چه کسی فروخته شد یا در کجا نگهداری شد. در حال حاضر اصلی ترین معضل این است که شهاب سنگ‌ها در ایران سرنوشت نامعلومی دارند و به ندرت در اختیار دانشمندان و دانشگاهیان برای تحقیقات علمی قرار می گیرند.

۱- این سخنرانی در اولین وبینار «توانمندی‌های زمین شناسی ایران»، برگزار شده توسط شاخه زمین شناسی فرهنگستان علوم، مورخ ۱۳۹۹/۱۲/۰۵، ایراد شده است.

۲- عضو پیوسته فرهنگستان علوم، استاد زمین شناسی دانشگاه تهران

آکادمی جوانان جهان^۱

مترجم: شکوفه سینا
ویراستار: محمود علی محمدی

شرح مختصر

آکادمی جوانان جهان به دانشمندان جوان سراسر جهان فرصت ابراز وجود می‌دهد. ما برای تحقق آرمان خود، استعداد های جوان شش قاره را بسیج کرده و میان آنان ارتباط ایجاد می‌کنیم. به علاوه، ما پژوهشگران جوان را قادر می‌سازیم تا گفتگوهای بین‌المللی، میان‌رشته‌ای و میان‌نسلی را با هدف انجام تصمیم‌گیری‌های جهانی فراگیر و مبتنی بر شواهد، رهبری کنند.

آکادمی، محلی را برای گردهمایی دانشمندان برجسته جوان از سراسر دنیا فراهم می‌آورد تا به بررسی موضوعات مهم جهانی بپردازند. در سال ۲۰۱۴ م.، آکادمی به ظرفیت کامل خود یعنی ۲۰۰ عضو دست یافت. این اعضا، دانشمندان جوان ممتازی هستند که معمولاً سه تا ده سال از زمان اخذ مدرک دکترای ایشان گذشته، بین ۳۰ تا ۴۰ سال سن دارند و در مراحل اولیه دوران کاری مستقل و علمی خود می‌باشند. اعضای آکادمی به خاطر برتری علمی و تعهد خدمتشان انتخاب می‌شوند و دوره عضویت آنان پنج سال است. از این جهت، از ماه ژوئن ۲۰۲۰، آکادمی علاوه بر ۲۰۰ عضو خود، ۲۹۸ نفر عضو اسبق را هم در لیست خود گنجانده است که مجموعاً نمایندگان ۸۶ کشور می‌باشند. سرزندگی این سازمان جهانی ناشی از انرژی اعضای آن است که شوق و شور زیادی در ایفای نقش علم در خلق جهانی بهتر دارند.

آکادمی جوانان جهان توسط یک کمیته اجرایی^۲ اداره می‌شود که اعضای آن سالانه انتخاب می‌شوند. در این کمیته، تنوع اعضا مشهود است. یک هیأت مشورتی متشکل از دانشمندان ارشد برجسته و مدیران علمی، کمیته راپشتیبانی می‌کند.

فعالیت‌های ما

فعالیت‌های آکادمی جوانان جهان بر علم و سیاست علمی، محیط پژوهشی، آموزش علوم و خدمات اجتماعی و نیز بر موضوعات منطبق با اهداف توسعه پایدار سازمان ملل متحد و آکادمی، متمرکز

می‌باشند. پروژه‌های بزرگ جاری که با بودجه خارجی انجام می‌شوند عبارتند از: پروژه پژوهشی آفریقا در مورد دولت جهانی دانشمندان جوان آکادمی^۳، همکاری در خصوص برنامه‌های ظرفیت‌سازی رهبری علوم در آفریقا و آسیا^۴ (جامعه کشورهای جنوب شرقی آسیا)، و پروژه جدید عضویت دانشمندان در معرض خطر و پناهنده^۵. آکادمی جوانان جهان از تأسیس و همکاری آکادمی‌های ملی جوانان^۶ در سراسر دنیا نیز حمایت می‌کند. برای مثال آکادمی مزبور به تأسیس آکادمی‌های ملی جوانان در کشورهای مصر، فیلیپین، ژاپن، زیمبابوه، آفریقای جنوبی، نیجریه، و کنیا، باری رسانده است و جلسات منظم منطقه‌ای و جهانی آکادمی‌های ملی جوانان را به‌طور مشترک، سازماندهی کرده است.

برای تقویت بیشتر صدای دانشمندان جوان در سراسر جهان، آکادمی بیانیه‌هایی در مورد سیاست علمی بین‌المللی و محیط پژوهشی برای پژوهشگران مبتدی تا نیمه حرفه‌ای، منتشر می‌کند و ارتباطاتی را با سازمان‌های علمی بین‌المللی برقرار می‌کند. سازمان‌های مذکور عبارتند از: هیأت مشورتی علمی دبیرکل سازمان

1. Global Young Academy (GYA)
2. Executive Committee
3. GYA's Global State of Young Scientists (GloSYS)

4. ASEAN (Association of Southeast Asian Nations)
5. At Risk and Refugee Scholar Membership Initiative
6. National Young Academies (NYAs)

ملل متحد^۷ (تا پایان سال ۲۰۱۶)، سازمان همکاری بین آکادمی‌ها^۸، مرکز پژوهش مشترک اتحادیه اروپا^۹، شورای بین‌المللی علم^{۱۰}، شبکه بین‌المللی مشاوره علوم دولتی^{۱۱}، شورای جهانی پژوهش^{۱۲}، آکادمی، بخاطر تعهدات جهانی خود تلاش می‌کند تا از طریق ایجاد ارتباط میان دانشمندان جوان با پیشینه‌های مختلف، شکاف علمی میان کشورهای با درآمد پایین، متوسط و بالا را کاهش دهد. اعضای آکادمی معتقدند که دانشمندان و پژوهشگران باید علاوه بر یافته‌های پژوهشی خود، در جامعه نقش داشته باشند.

پیشینه

پیدایش آکادمی جوانان جهان از مباحثات میان دانشمندان و پژوهشگران جوان برتر سراسر دنیا، در جلسه سالانه قهرمانان جدید مجمع جهانی اقتصاد (جلسات «تابستانی داووس»)^{۱۴} در سال ۲۰۰۸ و ۲۰۰۹ م. سرچشمه می‌گیرد. این جلسه توسط سازمان همکاری بین آکادمی‌ها تشکیل شده بود. آکادمی رسماً در فوریه سال ۲۰۱۰ م. با حمایت سازمان همکاری بین آکادمی‌ها تأسیس شد. آکادمی جوانان جهان با حمایت آکادمی ملی علوم آلمان، لئوپولدینا^{۱۵}، آکادمی علوم و علوم انسانی برلین-پرنزبرگ^{۱۶} و آکادمی جوانان آلمان^{۱۷}، بودجه راه‌اندازی خود را از بنیاد فولکس واگن^{۱۸} و همچنین حمایت مالی سفر از سازمان‌های دیگر نظیر آکادمی جهانی علوم^{۱۹}، دریافت کرده است.

در سال ۲۰۱۶-۲۰۱۱ م. آکادمی علوم و علوم انسانی برلین-پرنزبرگ، میزبان آکادمی جوانان جهان در برلین بود. از سال ۲۰۱۴ م. وزارت فدرال آموزش و پژوهش آلمان^{۲۰}، بودجه اصلی قابل توجهی را برای آکادمی فراهم نموده است. آکادمی برای تأمین مالی جلسات عمومی سالانه و سایر پروژه‌های توسعه‌یافته نیز از بودجه اهداکنندگان و شرکاء در سراسر جهان بهره‌مند شده است. در سال ۲۰۱۷ م. آکادمی به هاله^{۲۱}، جایی که آکادمی ملی علوم آلمان، لئوپولدینا میزبان آن است، نقل مکان کرد.

اهداف

اهداف آکادمی عبارتند از:

۱- ایجاد فرصت ابراز وجود برای دانشمندان جوان جهان به طرق

ذیل:

- ۱-۱- ایجاد زمینه برای مشارکت فعال اعضای خود در توسعه سیاسی
- ۱-۲- تشویق به تعامل با سازمان‌های رسانه‌ای از طریق کارگاه‌ها، کارآموزی‌ها و مشارکت شغلی
- ۱-۳- صدور بیانیه در مورد موضوعات علمی با اهمیت ملی و جهانی
- ۱-۴- همکاری در ایجاد و ارتقاء آکادمی‌های ملی جوانان
- ۲- ترویج علم به عنوان شغل برای جوانان به شیوه‌های ذیل:
- ۲-۱- تقدیر از دانشمندان جوان استثنایی کلیه کشورها به عنوان

الگو

- ۲-۲- تدوین سیاست‌هایی جهت رفع موانع مشارکت در علوم برای زنان، اقلیت‌های نژادی، قومی و جنسیتی و دیگر گروه‌های کم‌نماینده
- ۲-۳- ارتقای روابط مربیگری با دانشمندان ارشد و سرشناس بین‌المللی
- ۲-۴- شناسایی رهبران علمی آینده
- ۳- کاهش فاصله بین جهان توسعه‌یافته و در حال توسعه از طرق ذیل:

- ۳-۱- ترویج علم به عنوان موتور توسعه اقتصادی
- ۳-۲- ظرفیت‌سازی برای پژوهش‌های علمی در کشورهای در حال توسعه
- ۳-۳- حمایت از بازدهی‌های مبادله‌ای برای دانشمندان جوان. این امر موجب افزایش مجموعه مهارت‌های علمی کشورهای در حال توسعه می‌شود.
- ۴- کمک به توسعه رویکردهای جدید برای مشکلات مهم بین‌المللی از طرق:

- ۴-۱- تقویت همکاری‌های بین‌المللی و میان‌رشته‌ای میان دانشمندان جوان
- ۴-۲- برگزاری کارگاه‌های جهانی، منطقه‌ای و مورد بحث روز
- ۴-۳- تشویق دولت‌ها، بنیادهای پژوهشی و سازمان‌های خیریه جهت تعامل با پژوهشگران جوان
- ۵- حمایت از اهداف دیگری که مربوط به دانشمندان جوان است و

7. UN Secretary General's Scientific Advisory Board
8. InterAcademy Partnership (IAP)
9. EU Joint Research Centre (JRC)
10. International Science Council (ISC)
11. International Network for Government Science Advice (INGSA)
12. Global Research Council
13. New Champions of the World Economic Forum
14. Summer Davos

15. German National Academy of Sciences, Leopoldina
16. Berlin-Brandenburg Academy of Sciences and Humanities (BBAW)
17. German Junge Akademie
18. Volkswagen Foundation
19. The World Academy of Sciences (TWAS)
20. German Federal Ministry of Education and Research
21. Halle (Saale)

مجمع عمومی تصمیم دارد به پیشبرد آنها کمک کند.

عضویت

اعضای آکادمی برای دوره‌های پنج‌ساله انتخاب و پس از آن عضو اسبق محسوب می‌شوند. از تمام اعضا انتظار می‌رود که در اهداف و فعالیت‌های سازمان، مشارکت فعال داشته باشند برای مثال از طریق شرکت در توسعه سیاست‌های علمی بین‌المللی، کمک به تأسیس آکادمی‌های ملی جوانان یا ایجاد هماهنگی در همکاری و مبادله آنها، حمایت از آموزش علوم در سطح بین‌المللی، یا همکاری فعالانه با اعضای آکادمی در موضوعات مختلف. اعضای آکادمی در طول سال به طور مجازی با یکدیگر ارتباط برقرار می‌کنند و حداقل سالی یک بار به صورت حضوری با همکاران خود از سراسر جهان در اجلاس عمومی سالانه ۲۲، ملاقات می‌کنند. جلسات، کارگاه‌ها و کنفرانس‌های بین‌المللی، فرصت‌های دیگری را برای ملاقات و همکاری با همکاران در فراسوی مرزها، فرهنگ‌ها و رشته‌های تحصیلی، در مورد موضوعات بسیار مهم از منظر دانشمندان جوان، ارائه می‌دهند. گروه‌های کاری آکادمی که برای پروژه‌های خود بودجه‌ای از آکادمی دریافت می‌کنند، این همکاری را مرتباً سازماندهی می‌کنند.

آکادمی جوانان جهان بستری فراهم می‌آورد تا بدین وسیله اعضایش از طریق شرکای آکادمی (نظیر سازمان همکاری بین آکادمی‌ها)، با رابط سیاست علمی در ارتباط باشند؛ رهبران برجسته جوامع علمی بین‌المللی را ملاقات کنند؛ و فرصت آن را داشته باشند که در تدوین بیانیه‌های سیاست علمی بین‌المللی و گروه‌های کاری، مشارکت کنند. زمانی که اعضای آکادمی فراتر از مرزهای ملی و رشته‌ای کار می‌کنند، بینش‌ها و تجربیات جدیدی کسب می‌کنند. آنها از پیشگامان جنبش بین‌المللی دانشمندان جوان هستند و از طریق انجام اقدامات بهتر در جهت پیشرفت و آموزش علوم، صدایی قوی تولید می‌کنند تا برای علم و پژوهش مؤثرتر در سراسر دنیا، بر توسعه جهانی تأثیر گذارند.

فراخوان اعضای جدید

متقاضیان از میان دانشمندان جوان و مستقلی انتخاب می‌شوند که بالاترین سطح پژوهش‌ها را با اشتیاق تأثیرگذاری، تلفیق می‌کنند. آکادمی جوانان جهان یک سازمان جهانی است که ارزش زیادی برای

تنوع خود قائل است. آکادمی از درخواست‌های کاندیداهای باصلاحیت، استقبال می‌کند. کلیه متقاضیان مورد توجه قرار می‌گیرند و از نظر نژاد، رنگ، قومیت، مذهب، عقاید، جنسیت، وضعیت تأهل، اصل و نسب، هویت، ناتوانی‌های جسمی یا ذهنی یا سایر موارد، مورد تبعیض قرار نمی‌گیرند. درخواست‌های عضویت زنان؛ گروه‌های اقلیت؛ پژوهشگران علوم اجتماعی، هنر و علوم انسانی؛ و دانشمندان شاغل در بخش‌های دولتی، صنعت و غیردولتی، به ویژه مورد استقبال قرار می‌گیرد.

رشته‌های پژوهشی

این فراخوان برای کلیه دانشمندانی است که در هر رشته پژوهش محور از جمله علوم، پزشکی، مهندسی، علوم اجتماعی، هنر و علوم انسانی فعالیت می‌کنند.

برتری

متقاضیان باید بتوانند ثابت کنند در رشته خود در سطح بالایی قرار دارند. این امر از طریق دستاوردهای علمی مستند ایشان و موفقیت‌های مورد انتظار در آینده، محقق می‌شود. به علاوه متقاضیان باید ثابت کنند که تعهد مشخصی برای ایجاد تغییر در جامعه دارند. دارا بودن مدرک دکترا یا معادل آن برای متقاضیان الزامی است.

تأثیر

آکادمی جوانان جهان متعهد به انجام طیف وسیعی از برنامه‌ها در سراسر دنیا جهت حمایت از دانشمندان جوان، ترویج علم برای طیف وسیعی از مخاطبان، مشارکت در بحث سیاست علمی، و تقویت همکاری‌های بین‌المللی و میان‌رشته‌ای است. متقاضیان باید در یک یا چند مورد از این زمینه‌ها، مدرکی مبنی بر علاقه یا تجربه خود ارائه دهند.

مقطع سنی/شغلی

متقاضیان باید در اوایل تا اواسط سنوات شغلی مستقل خود باشند. اکثر اعضای آکادمی جوانان جهان، ۳۰-۴۰ ساله هستند و دوره معمول اتمام مدرک دکترا یا مدرک مشابه، ۱۰-۳ سال است. از متقاضیانی که خارج از این محدوده‌ها هستند، همچنان دعوت می‌شود که درخواست خود را همراه با توجیه آن، ارسال کنند.

انتظارات

از کلیه اعضای آکادمی جوانان جهان انتظار می‌رود که هر سال در اجلاس عمومی سالانه آکادمی شرکت نموده و نیز در یک یا چند مورد از برنامه‌های سازمان، مشارکت فعال داشته باشند. این برنامه‌ها عبارتند از: مشارکت در توسعه سیاست علمی، ارتقای آکادمی‌های ملی جوانان، حمایت از اطلاع‌رسانی علمی و آموزش در سطوح ملی و بین‌المللی، و برنامه سفیر دانشمند جوان. آکادمی جوانان جهان یک سازمان فعال است و عضویت در آن نیازمند تعهد زمانی هریک از اعضا به سهم خود است. در صورت انتخاب متقاضیان به عنوان اعضای جدید آکادمی، آنان باید بتوانند در اجلاس عمومی سالانه بعدی شرکت کنند.

مشارکت در شبکه پایدار و تسهیل‌کننده جهانی آکادمی جوانان جهان

اجلاس عمومی و کنفرانس سالانه، رویداد اصلی آکادمی می‌باشند، جایی که همه اعضا فرصت دیدار حضوری را دارند. مکان این دیدار از میان کشوری با درآمد کم/متوسط و پردرآمد، به نوبت انتخاب می‌شود. این گردهمایی، اجتماع اعضای آکادمی را بصورت حضوری فراهم می‌کند و مباحثات بین‌المللی و میان‌رشته‌ای پیرامون موضوعات مرتبط با جهان را در یک مرحله مشترک، تسهیل می‌کند. نتایج ملموس مانند طراحی و انتقال ایده‌ها و همکاری‌های نوگرایانه گرفته تا نتایج ناملموسی مانند بهبود ارتباط میان رشته‌های تحصیلی و فرهنگ‌ها و تقویت تعاملات میان اعضا، از جمله ارزش‌های این اجلاس می‌باشند که همگی با اهمیت هستند. آکادمی جوانان جهان تلاش می‌کند تا فرصت‌های برابری را جهت شرکت در این جلسات برای همه اعضای خود در سطح جهان، ارائه دهد.

رؤسای مشترک

- ۱- مجمع عمومی دو عضو را به عنوان رؤسای مشترک انتخاب می‌کند.
- ۲- رؤسای مشترک، ریاست جلسات مجمع عمومی و کمیته اجرایی را با توافق تقسیم وظایف، برعهده دارند.
- ۳- رؤسای مشترک، نماینده آکادمی هستند و بر عملکرد کارمندان

اداری نظارت می‌کنند.

- ۴- در صورت عدم توافق یک موضوع میان رؤسای مشترک، آنان موضوع را به کمیته اجرایی ارجاع می‌دهند.
- ۵- اگر یکی از رؤسای مشترک قبل از پایان دوره خود استعفا دهد یا نتواند به عنوان رئیس مشترک انجام وظیفه کند، کمیته اجرایی یکی از اعضای خود را به عنوان رئیس مشترک موقت تعیین می‌کند تا زمانی که رئیس مشترک اصلی کار خود را از سر بگیرد. در غیر این صورت فرد تعیین‌شده حداکثر تا پایان دوره رئیس مشترک اصلی، در این سمت باقی می‌ماند.

روش‌های انتخاب رؤسای مشترک و کمیته اجرایی

- ۱- انتخاب پست‌های رؤسای مشترک و کمیته اجرایی در طی هر اجلاس عمومی عادی سالانه و از طریق رأی‌گیری مخفی انجام می‌شود. در صورت عدم کسب حدنصاب لازم، انتخابات در یک مجمع عمومی ویژه^{۲۳} برگزار می‌شود.

۲- رؤسای مشترک و دیگر اعضای کمیته اجرایی از بین اعضای آکادمی برای یک دوره تصدی انتخاب می‌شوند. این دوره با پایان انتخاب آنان آغاز می‌شود و با پایان انتخابات بعدی رؤسای مشترک و سایر اعضای کمیته اجرایی، منقضی می‌شود. آنان به وظایف خود تا اتمام دوره تصدی خویش ادامه می‌دهند حتی اگر دوره عضویتشان در آکادمی زودتر به پایان برسد. آنان تا زمانی که از اعضای فعال آکادمی باشند، ممکن است چندین بار مجدداً انتخاب شوند.

۳- مجمع عمومی در دو رأی‌گیری جداگانه، دو عضو را به عنوان رؤسای مشترک انتخاب می‌کند. یکی از آنان بطور معمول مقیم یک کشور در حال توسعه و دیگری معمولاً مقیم یک کشور توسعه‌یافته است. منظور از کشورهای در حال توسعه کشورهایی می‌باشند که توسط سازمان توسعه و همکاری اقتصادی^{۲۴}، به عنوان کشورهای دریافت‌کننده کمک رسمی توسعه^{۲۵} در آخرین روز اجلاس عمومی سالانه قبلی، تعریف شده‌اند.

۴- اولین کاندیدا که در هر یک از رأی‌گیری‌های رؤسای مشترک (کشورهای توسعه‌یافته یا در حال توسعه) بیش از نیمی از آراء را کسب کند، به عنوان رئیس مشترک انتخاب می‌شود مشروط بر آنکه رأی‌های ممتنع در نظر گرفته نشوند. اگر هیچ کاندیدایی بیش از

23. Special General Assembly

24. Organization for Economic Co-operation and Development

25. Official Development Assistance

نیمی از آراء را کسب نکند، دور دوم رأی گیری بین دو کاندیدای متعلق به گروه کشورهای مربوطه که در دور اول رأی گیری، بیشترین رأی را کسب کرده باشند، برگزار می شود.

۵- پس از انتخاب رؤسای مشترک، اعضای کمیته اجرایی انتخاب می شوند. هریک از اعضای شرکت کننده در مجمع عمومی، حداکثر به سه کاندید برای انتخاب در کمیته اجرایی، رأی می دهد.

۶- سه عضو از کشورهای در حال توسعه و سه عضو از کشورهای توسعه یافته که بیشترین آراء را کسب کنند، انتخاب می شوند. پست های فرعی توسط اعضای پیر می شوند که بیشترین تعداد آراء را از میان کاندیداهای باقیمانده کسب می کنند.

۷- در مواردی که دو یا چند کاندید تعداد آرای مساوی دارند و ممکن است تنها یک یا چند نفر از آنان انتخاب شوند، این کاندیداها باید جداگانه برای پست های آزاد انتخاب شوند.

۸- مجمع عمومی میتواند مقررات انتخابات مبسوط تری را تدوین کند.

۹- قبل از تشکیل مجمع عمومی، کمیته اجرایی، رئیس کمیته نامزدها و انتخابات^{۲۶} و دو عضو دیگر را برای همین کمیته منصوب می کند. اعضای مذکور از میان اعضای اسبق آکادمی یا اعضای که مایل به انتخاب یا انتخاب مجدد برای پست رئیس مشترک یا کمیته اجرایی نمی باشند، انتخاب می شوند. رئیس کمیته نامزدها و انتخابات، روند انتخابات و شمارش آراء را با کمک سایر اعضای کمیته مزبور و کارمندان آکادمی، اداره می کند. کمیته نامزدها و انتخابات در مورد اختلافات آیین نامه ای و اختلافات دیگری که از جانب اعضای آکادمی در مورد روند انتخابات و نتایج آن مطرح می شوند، تصمیم گیری می کند.

آکادمی میزبان

از ژانویه ۲۰۱۷ م، آکادمی ملی علوم آلمان، لئوپولدینا، مقر آکادمی جوانان جهان و قانوناً نماینده آن است.

بین سال های ۲۰۱۱ م. و ۲۰۱۶ م، آکادمی علوم و علوم انسانی

برلین - برندنبرگ، مقر آکادمی جوانان جهان بود.

شرکا

آکادمی جوانان جهان با تعدادی از شرکا که حامی آکادمی به عنوان یک مؤسسه می باشند و نیز اعضای خود به طور جداگانه، همکاری می کند.

فهرست رو به رشد شرکا و حامیان آکادمی به شرح ذیل است:

- آکادمی های اروپا^{۲۷}

- سازمان همکاری بین آکادمی ها

- شورای بین المللی علم

- شورای مشورتی علوم آکادمی های اروپا^{۲۸}

- پژوهش اف هزار^{۲۹}

- زمین آینده^{۳۰}

- خدمات تبادل آکادمیک آلمان^{۳۱}

- شورای پژوهش جهانی^{۳۲}

- شبکه بین المللی مشاوره علوم دولتی

- مرکز تحقیقات مشترک کمیسیون اروپا

- آژانس ملی توسعه علوم و فناوری تایلند^{۳۳}

- آکادمی های ملی جوانان

- مؤسسه ملی ارتباطات علوم^{۳۴}

- شبکه آکادمی های علوم آفریقا^{۳۵}

- سازمان زنان در علم برای جهان در حال توسعه^{۳۶}

- آکادمی جهانی علوم

- دانشگاه پرتوریا^{۳۷}

- بنیاد فولکس واگن

- کالج ولفسون^{۳۸}

- اجلاس جهانی بهداشت^{۳۹}

- اجلاس جهانی علم^{۴۰}

منبع: <https://globalyoungacademy.net/gya-in-brief/>

26 . Nominations and Election Committee
27 . The All European Academies (ALLEA)
28 . European Academies Science Advisory Council (EASAC)
29 . F1000 Research
30 . Future Earth
31 . The German Academic Exchange Service (DAAD)
32 . The Global Research Council (GRC)
33 . The National Science and Technology Development Agency (NSTDA) of Thailand

34 . The National Institute for Science Communication (NaWik)
35 . The Network of African Science Academies (NASAC)
36 . The Organization for Women in Science for the Developing World (OWSD)
37 . The University of Pretoria (UP)
38 . Wolfson College
39 . The World Health Summit (WHS)
40 . The World Science Forum (WSF)

معرفی مؤسسه ماکس پلانک برای فیزیک گرانش (مؤسسه آلبرت انشتین) (به همراه گزارش فرصت مطالعاتی به کشور آلمان ۹۹-۹۸) دکتر احمد شیخی^۱

دانشگاه الدنبرگ فاصله داشت. اولدنبورگ شهر ثروتمندی است با حدود ۱۸۰ هزار نفر جمعیت، با آب و هوای مرطوب و طبیعت سرسبز و زیبا و جنگلی، که ۳۰ کیلومتر با دریای شمال^۲ فاصله دارد. اقتصاد اصلی شهر از قدیم بر مبنای گاوداری و کشاورزی بنا شده است. اطراف شهر بیش از ۲۰۰ گاوداری صنعتی و سنتی، بیشتر گاوهای شیرده نژاد هلندی-آلمانی هلشتاین، وجود دارد. اطراف منزل چند دریاچه زیبا و جنگل های بلوط و فندق بود، که اغلب بچه ها را برای تفریح و شنا به کنار دریاچه می بردیم. همچنین در حیاط منزل چند درخت گلابی و سیب بود که با اجازه صاحب خانه از آنها استفاده می کردیم. در اولین روزهای اقامت مان در آلمان بچه ها را در مدرسه آلمانی ثبت نام کردیم. امیر محمد را دبیرستان / هنرستان پایه هشتم ثبت نام کردیم، که با اتوبوس نزدیک ۲۰ دقیقه راه بود. امیرحسین را هم در مدرسه ابتدایی پایه چهارم ثبت نام کردیم، که فاصله اش تا منزل حدود یک کیلومتر بود. معمولاً امیرحسین با دوچرخه ی دست دومی که برایش به مبلغ ۲۰ یورو خریده بودیم، به مدرسه می رفت. لازم به ذکر است که صاحبخانه دو دوچرخه آلمانی بزرگ زنانه و مردانه در اختیار ما قرار داده بودند، که معمولاً از آن ها استفاده می کردیم. چون فاصله نزدیک ترین ایستگاه اتوبوس از منزل اجاره ای مادر حاشیه شهر ۸۵۰ متر بود، وجود دوچرخه برای رفت آمد بسیار سودمند بود.

دانشگاه اولدنبورگ دانشگاهی جامع در غرب شهر اولدنبورگ واقع است. این دانشگاه که در سال ۱۹۷۳ میلادی تأسیس شده، دارای

بعد از شرکت در فراخوان دانشگاه شیراز و بررسی پرونده های متقاضیان استفاده از فرصت مطالعاتی توسط حوزه معاونت پژوهش و فناوری دانشگاه، در اواسط اسفند ماه ۱۳۹۷ به ما اعلام شد، که امتیاز لازم را کسب کرده و می توانید به مدت ۶ ماه از فرصت مطالعاتی خارج از کشور با حمایت مالی دانشگاه استفاده کنید.

با مشورت خانواده از قبل کشور آلمان را برای این منظور در نظر گرفته، و دعوت نامه از یکی از همکاران دانشگاه اولدنبورگ^۳ در شمال غربی آلمان دریافت کرده بودیم. بعد از طی فرآیند اخذ ویزای کشور آلمان، ساعت ۳ بامداد روز جمعه دوم اوت ۲۰۱۹ (۱۱ مرداد ۱۳۹۸) از شیراز به سمت آلمان پرواز کردیم و بعد از ۴ ساعت توقف در استانبول در ساعت ۱۴:۳۰ به هامبورگ رسیدیم. از قبل بلیط قطار اینترنتی از هامبورگ به اولدنبورگ گرفته بودیم و حدود ساعت ۱۸ به اولدنبورگ رسیدیم. در آنجا دوست مان به همراه همسرش برای استقبال به ایستگاه راه آهن اولدنبورگ آمده بودند. چون خانه ای را که اجاره کرده بودیم از تاریخ ۸ اوت تحویل می شد، بنابراین چند روزی را مهمان دوست مان بودیم که بسیار مهمان نواز بودند و با وجودی که سال ها در آلمان اقامت داشتند، برخورد سرد آلمانی ها روی ایشان اثر نگذاشته بود.

روز هشتم اوت منزلی را که از قبل اجاره کرده بودیم، تحویل گرفتیم. طبقه دوم خانه ای در شمال شرق و حاشیه شهر اولدنبورگ در مزرعه ای بسیار سرسبز و زیبا، که با اتوبوس یا دوچرخه نیم ساعت تا

2. Oldenburg
3. North Sea

۱- استاد گروه اخترفیزیک و کیهان شناسی، بخش فیزیک، دانشگاه شیراز، همکار مدعو گروه علوم پایه فرهنگستان علوم

بیش از ۱۴۵۰ عضو هیات علمی و نزدیک به ۱۵ هزار دانشجو است. بودجه سالانه آن بیش از ۲۲۴ میلیون یورو است. دانشگاه از ۶ دانشکده تشکیل شده است که یکی از آنها دانشکده ریاضی و علوم طبیعی است که ساختمان آن به شکل ۴ نعل اسب پشت به پشت هم بوده و در حدود دو کیلومتری پردیس اصلی دانشگاه واقع شده است. این دانشکده دارای بخش‌های زیست‌شناسی، شیمی، ریاضی، فیزیک، بخش شیمی فیزیک دریا و آموزش تکنیکی می‌باشد. من به دعوت پرفسور یوتا کونز^۴ از استادان پیشکسوت بخش فیزیک به آن دانشگاه رفته بودم. یوتا رئیس گروه نظریه میدان بخش فیزیک است و حدود ۶۵ سال سن دارد. یک اتاق بزرگ به همراه کامپیوتر در بخش فیزیک در اختیار من قرار داده بودند. من معمولاً با دو چرخه یا با اتوبوس به دانشگاه می‌رفتم و عصر هم به منزل برمی‌گشتم. همچنین دو کنفرانس یک روزه گروه گرانس با همکاری دانشگاه برمن^۵ در ماه‌های مهر و آبان در بخش فیزیک برگزار شد، که بنده در هر دو سخنرانی داشتم. یکبار هم در کنفرانسی در شهر هانوفر^۶ شرکت کردم. در طول اقامت‌مان در اولدنبورگ سفرهایی یک روزه به شهرهای هامبورگ، هانوفر، بندر برمن و شهر برمن و چند شهر کوچک زیبا در اطراف اولدنبورگ داشتیم. در هامبورگ از باغ وحش بزرگ و زیبایی آن و همچنین شهر مینیاتوری^۷ بازدید کردیم. در بندر برمن هافمن هم از یک زیردریایی قدیمی آلمانی مربوط به جنگ جهانی دوم و یک موزه اقلیم‌های آب و هوایی^۸ دیدن کردیم. به مدت تقریباً ۶ ماه در اولدنبورگ بودیم و در مجموع همه خانواده و هم بنده بسیار راضی بودیم. مخصوصاً بچه‌های که دوستانی پیدا کرده بودند و زبان آلمانی هم کمی یاد گرفته بودند. بچه‌ها به مدرسه آلمانی بسیار علاقمند شده بودند که دلیل اصلی آن جذاب بودن محیط مدرسه و آموزش‌های متنوع و خلاقانه معلمان بود. بعلاوه از تکلیف شب یا کار در منزل خبری نبود و بجای آن بیشتر آموزش در مدرسه و اغلب بصورت عملی، با شرکت در انواع کارگاه‌ها و گردش‌های علمی و غیره انجام می‌گرفت. در مجموع مدرسه آلمانی محیطی بسیار فرح‌بخش و دلنشین با انواع وسایل تفریح و شادی برای دانش‌آموزان فراهم می‌کند، به گونه‌ای که بچه‌ها هر روز با ذوق و شوق خودشان از خواب بیدار شده و در تاریکی صبح و سرمای پاییز و زمستان شب‌های

طولانی آلمان، با اشتیاق وافر به مدرسه می‌رفتند. اما این شغف و شادی بچه‌های زیاد طول نکشید و خیلی زود لحظه جدایی از دوستان جدید و مدرسه جذاب آنها فرا رسید، زیرا ما مجبور شدیم شهر اولدنبورگ را ترک و به شهر پوتسدام نقل مکان نماییم.

با توجه به اینکه هزینه‌ای که دانشگاه شیراز برای فرصت مطالعاتی به ما داده بود، به زحمت می‌توانست مخارج ۶ ماه را تأمین کند، من از همان ابتدا پیگیر بودم یک بورس تحقیقاتی از یکی از موسسات دانشگاهی آلمان بگیرم، تا بتوانم به پژوهش خود در آن کشور برای ۶ ماه دیگر هم ادامه دهم. خوشبختانه پس از ارسال درخواست همراه با بیوگرافی علمی از طریق ایمیل، رئیس موسسه ماکس پلانک برای فیزیک گرانس^۹ (موسسه آلبرت اینشتین) در شهر پوتسدام^{۱۰}، آقای پرفسور هرمان نیکلای^{۱۱} با اعطای بورس تحقیقاتی به مدت ۶ ماه به اینجانب موافقت کرد و ما از اوایل ژانویه ۲۰۲۰ از اولدنبورگ به شهر پوتسدام در ۳۵ کیلومتری جنوب غربی برلین رفتیم.

خوشبختانه موسسه ماکس پلانک برای ما آپارتمانی در همان نزدیکی در نظر گرفته بودند که فاصله اش تا موسسه کمتر از ۳۰۰ متر بود و من به راحتی می‌توانستم حتی برای ناهار خوردن به منزل بیایم. بچه‌ها را هم دوباره در مدرسه آلمانی ثبت نام کردیم.

خوشبختانه چون ایستگاه اتوبوس نزدیک ما بود به راحتی می‌توانستند رفت و آمد کنند. در کنار این مؤسسه ماکس پلانک برای فیزیک گرانس (موسسه آلبرت اینشتین) دو شعبه دیگر ماکس پلانک هم قرار داشت. یکی موسسه ماکس پلانک برای کلویند و رابط‌ها^{۱۲} و دیگری موسسه ماکس پلانک برای فیزیولوژی گیاهی ملکولی^{۱۳}. هر سه این موسسات در حاشیه شهر پوتسدام و در مجاورت روستای سرسبز و زیبای گلم^{۱۴}، در کنار دانشگاه پوتسدام قرار داشتند. کل مجموعه در ناحیه ای که پارک علمی^{۱۵} نامیده می‌شود، قرار دارد. در پارک علمی همچنین شعبه‌ای از موسسه تحقیقاتی فرانیهوفر^{۱۶} قرار دارد که بیشتر شبیه یک پارک علم و فناوری و حلقه ارتباطی دانش و تکنولوژی است. یعنی بسیار هوشمندانه، دانشگاه پوتسدام، سه شعبه موسسه تحقیقاتی ماکس پلانک، و موسسه فناوری فرانیهوفر در یک مجموعه نزدیک هم گردآمده بودند. این امر به افزایش بهره‌وری و صرفه‌جویی در هزینه‌ها و بهینه کردن مصرف انرژی منجر می‌شود.

4. Jutta Kunz
5. Bermen
6. Hanover
7. Miniatur Wunderland
8. Climate House
9. Max Planck Institute for Gravitational Physics
10. Potsdam

11. Hermann Nicolai
12. Max Planck Institute for colloids and interfaces
13. Max Planck Institute for plant molecular physiology
14. Golm
15. Science Park
16. Fraunhofer Institute
17. Brandenburg

مؤسسه تحقیقاتی آلبرت اینشتین در سال ۱۹۹۵ به وسیله جامعه مؤسسات ماکس پلانک با هدف پژوهش در مورد قوانین اساسی گرانش تأسیس شده است. این موسسه امروز بزرگترین مؤسسه پژوهشی در جهان است که به طور اختصاصی درباره نظریه گرانش و نسبیت عام پژوهش می کنند. مؤسسه آلبرت اینشتین دو شعبه دارد که یکی در شهر پوتسدام مرکز ایالت براندنبورگ^{۱۷} واقع است و دیگری در شهر هانوفر در ایالت نیدرساکسن^{۱۸} آلمان قرار دارد. این دو شعبه روی هم رفته بیش از ۴۰۰ پژوهشگر، دانشجوی تحصیلات تکمیلی و کارمند دارد. این موسسه یکی از مراکز برجسته فیزیک گرانشی در جهان است که دانشمندان آن بر تمام جنبه های نظریه نسبیت عام اینشتین تمرکز دارند. مباحث پژوهشی از جنبه های نظری، مشاهده ای و تجربی فیزیک موج گرانشی و اختریفیک گرفته تا وحدت نسبیت عام و مکانیک کوانتوم، تا جنبه های هندسی و تحلیلی نظریه گرانش را در بر می گیرد. شعبه هانوفر مؤسسه آلبرت اینشتین با همکاری دانشگاه هانوفر یک شاخه ای را در سال ۲۰۰۲ ایجاد کردند، که بطور ویژه بر روی آشکارسازی موج گرانشی و تجزیه و تحلیل داده های مربوط به آن پژوهش می کنند. وقتی اولین مقاله مربوط به آشکارسازی موج گرانشی در سال ۲۰۱۵ منتشر شد، ده درصد نویسندگان آن، از موسسه آلبرت اینشتین (مؤسسه ماکس پلانک برای فیزیک گرانش) آلمان بودند. موسسه آلبرت اینشتین در پوتسدام و هانوفر دارای چندین گروه تحقیقاتی اند که به اختصار به معرفی آنها می پردازیم:

الف) بخش اختریفیک و کیهان شناسی نسبیتی (پوتسدام):

پژوهشگران این بخش مدل های دقیق تحلیلی و عددی منابع موج گرانشی را توسعه می دهند و از آنها برای تجزیه و تحلیل داده ها، بهبود توانایی در استخراج اطلاعات منحصر به فرد نجومی و کیهانی از سیگنال های مشاهده شده و آزمایش نظریه نسبیت عام اینشتین استفاده می کنند. سیستم های دوتایی متشکل از سیاهچاله ها یا ستارگان نوترونی، با حرکت مارپیچی به سمت یکدیگر و از دست دادن انرژی به دلیل انتشار امواج گرانشی، مهیج ترین منابع موج گرانشی هستند. با این حال، برای افزایش قابل توجه احتمال شناسایی امواج گرانشی در داده های آشکارساز، جستجو از این منابع نیاز به دانش دقیق سیگنال های مورد انتظار دارد.

در ۱۴ سپتامبر ۲۰۱۵، لایگو (رصدخانه تداخل سنج لیزری موج گرانشی)^{۱۹} برای اولین بار امواج گرانشی ساطع شده در اثر ادغام دو سیاهچاله را آشکارسازی کرد. این نقطه شروع شناخت کیهان به وسیله نجوم موج گرانشی بود. از آن زمان تا کنون، موج گرانشی مربوط به ادغام چندین سیاهچاله دوتایی توسط لایگو آشکارسازی شده است. در اوت ۲۰۱۷ موج گرانشی مربوط به یک دوتایی ستاره نوترونی توسط لایگو شناسایی شد.

محققان این بخش مدل های بسیار دقیقی از امواج گرانشی را شبیه سازی می کنند، که سیاهچاله ها در روند نهایی مدار و برخورد با یکدیگر گسیل می کنند. کشف امواج گرانشی تأثیر بسزایی در اختریفیک، فیزیک بنیادی و کیهان شناسی دارند، درک ما را از پدیده های گرانشی غنی می کنند و دریچه انقلابی جدیدی را برای شناخت کیهان باشکوه بر روی ما می گشایند.

محققان در این بخش بر روی دینامیک گرانشی نظری و تابش، شبیه سازی عددی منابع موج گرانشی، مدل سازی منبع و تجزیه و تحلیل داده ها از ردیاب های موج گرانشی، و اختریفیک سیاهچاله ها و ستاره های نوترونی کار می کنند و با پروژه لایگو در امریکا همکاری نزدیکی دارند. رئیس این بخش خانم پرفسور الساندرایونانو^{۲۰} می باشد که اختریفیکدان شناخته شده ای در زمینه کیهان شناسی رصدی و امواج گرانشی است.

ب) بخش اختریفیک نسبیتی عددی (پوتسدام):

پژوهشگران این بخش به مطالعه ادغام ستاره های دوتایی نوترونی و دوتایی های ترکیبی شامل یک سیاهچاله و یک ستاره نوترونی و همچنین رمبش هسته ستارگانی که سیاهچاله ها را تشکیل می دهند، می پردازند. این بخش همچنین بر مطالعه جنبه های اساسی تری نسبیت عام با استفاده از ابزارهای عددی متمرکز است.

برای درک روند تشکیل سیاهچاله ها و ستاره های نوترونی، و آنچه در هنگام ادغام سیاهچاله ها و ستاره های نوترونی اتفاق می افتد، باید معادله اینشتین و همچنین معادلات حرکت ماده و میدان های الکترومغناطیسی و معادلات انتقال تابش را به طور کامل حل کرد. به طور کلی حل این معادلات دیفرانسیل جزئی و غیرخطی به صورت تحلیلی امکان پذیر نیست و از شبیه سازی های عددی در رایانه های قدرتمند استفاده می شود. همچنین حل دقیق معادلات

18. Niedersachsen

19. Laser Interferometer Gravitational Waves Observatory (LIGO)

20. Alessandra Buonanno

21. Hydrodynamics

هیدرودینامیک / مگنتوهیدرودینامیک^{۲۱} و حل تقریبی معادلات هیدرودینامیک تشعشع برای حمل و نقل نوترینو، با استفاده از روش‌های عددی محاسباتی امکان‌پذیر است. پژوهش‌های این بخش بیشتر بر روی مباحث زیرمتمرکز شده است: ادغام ستاره‌های دوتایی نوترونی و ستاره‌های دوتایی سیاهچاله-نوترونی، تشکیل یک سیاهچاله ابرجرم از طریق فروپاشی یک ستاره ابرجرم، تکامل سیاهچاله‌ها و ستاره‌های نوترونی با تجمع ماده، مطالعه جت‌های خروجی از سیاهچاله‌ها و ستاره‌های نوترونی. این شبیه‌سازی‌های نسبی عددی نقش مهمی در پیش‌بینی شکل موج گرانشی بازی می‌کند. نسبت عددی همچنین برای بررسی سنتز عناصر سنگین و ماهیت غیرخطی نظریه‌های گرانش کاربرد فراوان دارد.

ج) بخش تداخل سنج لیزری و نجوم موج گرانشی (هانوفر):

تمرکز تحقیقاتی این بخش بر توسعه آشکارسازهای موج گرانشی در زمین و همچنین در فضا است. این بخش همچنین شامل طیف کاملی از آزمایشگاه‌های پشتیبانی در زمینه اپتیک کوانتوم و فیزیک لیزر است. با آشکارسازی موج گرانشی در آینده، ما به صدای جهان گوش خواهیم داد. برخی پژوهش‌هایی که در این بخش انجام می‌شود شامل ردیابی شکل‌گیری، رشد و ادغام سیاهچاله‌های عظیم، مطالعه جمعیت و پویایی ستارگان را در هسته کهکشانی، مطالعه فیزیک و کیهان‌شناسی جدید به کمک امواج گرانشی می‌باشد که همه اینها تصویر ما از جهان را کامل‌تر می‌کند.

د) بخش نسبیت رصدی و کیهان‌شناسی (هانوفر):

پژوهشگران این بخش بر پیامدهای مشاهده مستقیم نظریه نسبیت عام، تجزیه و تحلیل داده‌های موج گرانشی، امواج رادیویی، اشعه گاما و موج گرانشی ضعیف ناشی از ستاره‌های نوترونی در حال چرخش متمرکز شده‌اند. مهمترین حوزه تحقیقاتی این بخش شامل توسعه و اجرای الگوریتم‌های تجزیه و تحلیل داده‌ها از منابع مختلف موج گرانشی است. جستجو برای سیگنال‌های موج گرانشی ضعیف محاسبات زیادی می‌طلبد، یکی از فعالیت‌های اصلی این گروه، حفظ و افزایش منابع محاسباتی در دسترس ما است. این گروه خوشه محاسباتی اتلس^{۲۲} را که بزرگترین و قدرتمندترین منبع در جهان است و به جستجوهای موج گرانشی و تجزیه و تحلیل داده اختصاص دارد، اداره می‌کند.

و) بخش گرانش کوانتومی و نظریه وحدت (پوتسدام):

پژوهشگران این بخش به دنبال وحدت نظریه‌های مکانیک کوانتومی و نسبیت عام هستند. علیرغم تلاش‌های فراوان طی سال‌های گذشته، هنوز مشخص نیست که نظریه گرانش کوانتومی چگونه خواهد بود و ویژگی‌های اصلی آن چیست؟ با توجه به این عدم قطعیت‌ها، به نظر می‌رسد بهترین شیوه مواجهه با مسأله، رهیافت متنوعی و میان‌رشته‌ای است. به همین دلیل، محققان این بخش به مطالعه تمام روش‌های عمده فعلی گرانش کوانتوم، به ویژه ابرگرانش و نظریه ریسمان و تحولات نوین آنها و همچنین نظریه گرانش کوانتوم حلقوی می‌پردازند. در دهه گذشته در چارچوب گرانش کوانتومی حلقه^{۲۳}، بینش‌های جدید و مهمی بدست آمده است. این رویکرد، از یک چارچوب مستقل بدون اختلال و زمینه استفاده می‌کند که با توصیف نوسانات هندسه، منجر به ساختاری گسسته در مقیاس پلانک شود. بر این اساس، اکنون می‌توان دینامیک کامل کوانتومی گرانش و خود-فضا-زمان را مطالعه کرد. اخیراً، این مفاهیم با موفقیت در مطالعه تکنیکی‌های کیهان‌شناسی و سیاهچاله‌ها، جایی که نسبیت عام کلاسیک معتبر نیست، استفاده می‌شود. به این ترتیب چشم‌اندازی برای حل مسأله تکنیکی آغازین جهان به کمک رهیافت گرانش کوانتومی دیده می‌شود. ریاست این بخش با پرفسور هرمان نیکلای بود، که همزمان رئیس موسسه شاخه آلبرت اینشتین در پوتسدام هم بودند، اینجانب به دعوت و با حمایت مالی ایشان به این مؤسسه رفته بودم و در واقع به گروه ایشان ملحق شدم.

ایشان در انتهای جولای ۲۰۲۰ و همزمان با پایان اقامت ما در آلمان بازنشسته شدند. در مدت اقامت در موسسه با پژوهشگران مختلف در زمینه‌های گوناگون بحث‌های علمی خوبی داشتیم.

در مؤسسه ۴ نفر پژوهشگر ایرانی هم بودند که دو نفر از انگلیس، یک نفر از دانمارک و یک نفر هم از اصفهان بعنوان پسادکتری در آنجا مشغول پژوهش بودند.

علاوه بر بخش‌های اصلی بالا، چند گروه پژوهشی مستقل هم در مؤسسه آلبرت اینشتین به فعالیت مشغول هستند.

از جمله آنها می‌توان از گروه پژوهشی هندسه و گرانش، گروه پژوهشی جستجو برای موج گرانشی پیوسته، گروه پژوهشی گرانش نظری و کیهان‌شناسی، گروه پژوهشی گرانش-میدان‌های کوانتومی و

22. ATLAS
23. Loop quantum gravity
24. Charles Bridge

اطلاعات، گروه پژوهشی کیهان‌شناسی رصدی و گروه پژوهشی معرفت‌شناسی تاریخی نظریه‌نمایی و گروه پژوهشی مشاهدات ادغام زوج و نسبیت عدد نام برد.

در مجموع مدت ۶ ماه اقامت در مؤسسه آلبرت اینشتین برایم بسیار سودمند بود. تقریباً هر روز یک سخنرانی توسط پژوهشگران مؤسسه یا پژوهشگرانی از سایر دانشگاه‌های جهان در مؤسسه برگزار می‌شد و محیط علمی بسیار پویایی حاکم بود. بنده هم در اوایل اسفند ۱۳۹۸ یک سخنرانی علمی در مؤسسه آلبرت اینشتین ارائه کردم. تقریباً از اواسط ماه مارس ۲۰۲۰ (اواخر اسفند ۹۸) بود که بحران کرونا در آلمان هم بالا گرفت و دانشگاه‌ها و مدارس و فروشگاه‌ها تعطیل و شهر پوتسدام در وضعیت قرنطینه قرار گرفتند. این تعطیلی و قرنطینه حدود ۲ ماه ادامه داشت. در طی این مدت بیشتر وقت خود را در منزل می‌گذرانیدم و کار پژوهشی خود را پیش می‌بردم. سمینارهای مؤسسه هم بصورت آنلاین برگزار می‌شد. بعد از ظهرها همراه با خانواده به پیاده روی در جنگل‌های زیبای اطراف مؤسسه می‌رفتیم. هوای بهاری و جنگل‌ها و مزارع سرسبز اطراف روستای گلم فضایی بسیار جذاب و زیبا را تداعی می‌کرد. روزهای تعطیل هم اغلب با خانواده، بصورت پیاده یا با دوچرخه، به جنگل نوردی و کنار دریاچه‌های زیبای بین جنگل‌های می‌رفتیم. در نواحی شمال آلمان از کوه خبری نیست و در عوض دریاچه‌های بسیاری دارد. یکبار هم با دوچرخه به دیدن خانه تابستانی اینشتین در جنوب غربی شهر پوتسدام رفتیم. مسیر خانه اینشتین، که الان به موزه تبدیل شده است، از میان جنگل‌های زیبا عبور می‌کرد. خانه‌ای زیبا و دو طبقه در میان جنگل‌های سرسبز و بر ساحل دریاچه‌ای بزرگ که اینشتین در مدت اقامت خود در آلمان، تابستان‌ها را اغلب در آنجا به سر می‌برد و در آن دریاچه هم ماهیگیری می‌کرد. گاهی اوقات هم میزبان فیزیکدان‌های دیگری مانند نیلز بور در این خانه ویلایی بود.

برای آنکه بچه‌ها از هم کلاسی‌های ایرانی خود عقب نمانند، از قبل آنها را در مدرسه سفارت ایران در برلین، بصورت غیر حضوری، ثبت نام کرده و کتاب‌های درسی ایشان را از ایران با خود برده بودیم. از ابتدای اقامت در آلمان هم، بچه‌ها در کنار رفتن به مدرسه آلمانی، بعد از ظهرها درس‌های ایرانی خود را می‌خواندند. بحران کرونا و تعطیلی مدارس آلمان فرصت بیشتری فراهم کرد تا بچه‌ها درس‌های مدرسه

ایرانی خود را مرور کنند. تقریباً از ۲۰ خرداد ۱۳۹۹ امتحانات پایان سال بچه‌ها در مدرسه ایرانی شروع شد و ما بچه‌ها را با قطار از پوتسدام به برلین می‌بردیم تا در امتحانات شرکت کنند. خوشبختانه بچه‌ها با موفقیت آزمون‌ها را پشت سر گذاشتند و دو هفته بعد از اتمام امتحانات، کارنامه قبولی خود را دریافت نمودند. دو هفته آخر اقامتمان در آلمان هم یک مسافرت به کشورهای جمهوری چک، اتریش، فرانسه و بلژیک داشتیم و از برخی مکان‌های زیبا و دیدنی این کشورها بازدید کردیم. در پراگ، بازدید از پل زیبای چارلز^{۲۴} بر روی رودخانه ولتاوا^{۲۵} و ساعت نجومی^{۲۶} مربوط به چند قرن پیش (اولین ساعت نجومی جهان) بسیار ارزشمند بود. در وین، موزه صنعت و تکنولوژی و موزه تاریخ هنر فوق‌العاده بودند. در مسیر رسیدن به پاریس، در مونیخ و اشتوتگارت هم چند روزی اقامت داشتیم. در مونیخ از موزه کارخانه بی‌ام‌دبلیو و دهکده المپیک مونیخ و همچنین ورزشگاه اختصاصی باشگاه بایرن مونیخ بنام آلیانز آرنا^{۲۷} دیدن کردیم. در اشتوتگارت هم کارخانه اتومبیل‌سازی پورشه و بنز را از نزدیک بازدید نمودیم.

در پاریس موزه لوور^{۲۸} گنجینه‌ای بی‌نظیر از تاریخ تمدن بشر را فراهم آورده است و یک بخش آن اختصاص به ایران باستان دارد. نمای برج ایفل^{۲۹} مخصوصاً در شب، بسیار دیدنی و چشم‌نواز بود، به گونه‌ای که انسان می‌توانست ساعت‌ها بدون خستگی به آن خیره شده و لذت ببرد. تقریباً در پنج روز اقامت در پاریس هر شب به تماشای نور افشانی برج ایفل می‌رفتیم.

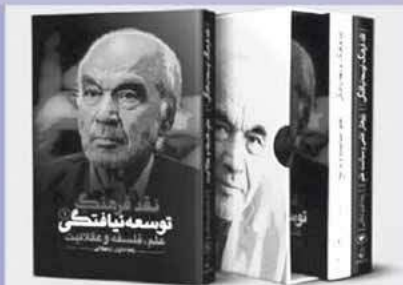
بالاخره در سوم مرداد ۱۳۹۹ بعد از یک سال اقامت در آلمان، به ایران بازگشتیم. البته به دلیل بحران کرونا و لغو پروازها مجبور شدیم چند بار پرواز خود را عقب اندازیم. سرانجام با پرواز ترکیه ای از برلین به استانبول و از آنجا با یک پرواز ایرانی به تهران برگشتیم. دو سه روزی هم در تهران منزل اقوام ماندیم و در نهایت با پرواز دیگری به شیراز برگشتیم.

به این ترتیب یک سال فرصت مطالعاتی اینجانب در کشور آلمان به اتمام رسید. در طی این مدت سعی کردم در کنار پژوهش بر روی گرانش‌های جدید، دانش عمومی خود را نیز گسترش دهم. مخصوصاً فرصتی پیدا کردم تا کتاب‌های مورد علاقه خود را در حوزه‌های گوناگون علم، فلسفه و تاریخ مطالعه کنم.

25. Vltava
26. Astronomical Clock
27. Allianz Arena

28. Museum Louver
29. Eiffel Tower

کتاب

مجموعه سه جلدی «نقد فرهنگ توسعه نیافتگی»

اثر دکتر رضا داوری اردکانی

مجموعه سه جلدی «نقد فرهنگ توسعه نیافتگی» اثر آقای دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم و استاد فلسفه دانشگاه تهران توسط انتشارات نقد فرهنگ منتشر شد. آقای دکتر بیژن عبدالکریمی مدیر انتشارات نقد فرهنگ درخصوص این اثر گفت: آنچه تجربه زیسته ما در دو قرن اخیر نشان داده است، توسعه نیافتگی کماکان مبرم ترین مسأله ما ایرانیان است. مسأله توسعه نیافتگی نقطه کانونی همه دیگر مسائلمان مثل توسعه سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و حقوقی است. به نظر می رسد جامعه ایرانی با یک دور باطل مواجه است. ما با مسائل سیاسی و اجتماعی بسیاری مواجه هستیم که به نحو توأمان هم علت و هم معلول، هم عامل و هم حاصل توسعه نیافتگی است. پاره کردن این دور باطل مهمترین وظیفه کنونی روشنفکران و

اندیشمندان ماست. عقلانیت انتزاعی و غیر تاریخی و عدم درک موقعیتمان به منزله «وضعیت تاریخی» و گم شدن در بیراهه های مناقشات سیاسی و ایدئولوژیک را باید منطق مشترک بسیاری از ایرانیان و به منزله بنیادی ترین مانع درک مقوله توسعه نیافتگی تلقی کرد. شاید در این میان بتوان رضا داوری اردکانی را یک استثنا دانست. وی در این مجموعه سه جلدی می کوشد جامعه ایران را در فهم معضل تاریخی توسعه نیافتگی یاری دهد. وی افزود: عناوین این سه جلد عبارت است از «علم، فلسفه و عقلانیت»، «علم، سیاست و تاریخ» و «پژوهش های علمی و سیاست علم»؛ این مجموعه سه جلدی، شامل تألیف مقالات استاد داوری اردکانی در طول یک دهه است که برای اولین بار منتشر می شود.

مجموعه سه جلدی «نقد فرهنگ و توسعه نیافتگی» نوشته رضا داوری اردکانی با شمارگان ۱۱۰۰ نسخه و قیمت ۲۲۰ هزار تومان توسط انتشارات نقد فرهنگ منتشر شده است.

کرونا، بلایی طبیعی یا تاریخی

اثر دکتر رضا داوری اردکانی

کتاب جدید آقای دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم با عنوان «کرونا بلایی طبیعی یا تاریخی» روانه بازار نشر شد. این کتاب متضمن یادداشت های استاد داوری اردکانی و صورت ویرایش شده و بازنویسی شده سخنرانی های وی در چندماه نخست شیوع بلیه کرونا در ایران است و مقاله ای نیز با عنوان «فلسفه و پزشکی» در بخش پایانی کتاب آمده است. رئیس فرهنگستان علوم در این یادداشت ها به ارتباط کرونا با

تکنولوژی زمان و اثر شیوعش در انضباطی شدن بیشتر جامعه ها و اعتقاد و اعتمادشان به علم بخصوص به علم پزشکی و به وضع کنونی فرهنگ و تلقی فرهنگ از بیماری می پردازد. به نظر دکتر داوری این همه گیری نسبتی خاص با وضع تاریخی جهان دارد. این کتاب علاوه بر درآمد شامل یادداشت ها و سخنرانی ها و مقالات ذیل است: «کرونا، ویروس تکنولوژی است»، «درباره ترس از ویروس کرونا و درسی که می توان از آن آموخت»، «کرونا، آزمونی برای ما و جهان»، «طبیعت، تکنولوژی و انسان»، «کرونا؛ آثار و آفاتش»، «کرونا بلای طبیعی یا تاریخی؟»، «کرونا و جهان پست مدرن»، «بحران ها و فرهنگ ها» و «فلسفه و پزشکی».

این کتاب به شمارگان ۲۰۰۰ نسخه توسط نشر کتاب برتر (شماره پخش: ۰۹۱۲۵۰۳۲۷۴۲) منتشر و روانه بازار شده است.

تجدید چاپ دو کتاب «درباره غرب» و «درباره علم» از آثار دکتر رضا داوری اردکانی

دو کتاب «درباره غرب» و «درباره علم» از آثار آقای دکتر رضا داوری اردکانی عضو پیوسته و رئیس فرهنگستان علوم تجدید چاپ و روانه بازار شدند.

ویراست سوم کتاب «درباره غرب» با نگاهی خاص به معنای غرب سعی می‌کند، اندیشیدن درباره غرب را ممکن سازد. بعد از مطالعه کتاب، همانگونه که انتظار می‌رود، ذهن خواننده به شدت مشغول کندوکاو می‌شود. به گزارش خبرنگار مهر دکتر داوری اردکانی، صاحب قلمی روان

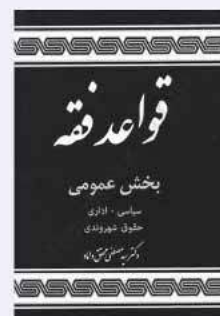
و روشن، فیلسوف شناخته شده معاصر و استاد دانشگاه تهران، از محدود اندیشمندانی است که سخنان خود را کوتاه می‌گویند اما پرمغز که در عصر انفجار اطلاعات نایاب شده‌اند. وی در این کتاب سعی کرده است تا ذهن خواننده را با مفهوم غرب و نسبت ما با آن درگیر سازد. کتاب از مقالات مختلفی تشکیل شده است و از این روی، نقاط اوج بسیاری را در خود دارد که خواننده با رجوع به آن، لذت اندیشیدن را احساس خواهد کرد. به جز دو یا سه مقاله، برای مطالعه احتیاجی به دانسته‌های وسیع فلسفی نیست و این از نقاط برجسته این کتاب محسوب می‌شود. چاپ جدید ویراست سوم این کتاب با شمارگان ۵۵۰ نسخه و قیمت ۷۵ هزار تومان منتشر شده است.

کتاب «درباره علم» دیگر اثر آقای دکتر داوری اردکانی است که ویراست سوم آن توسط هرمس تجدید چاپ شده است. مطالب این رساله، همه درباره علم جدید است. نویسنده به جای اینکه به شیوه مدرسان سال‌های اخیر درس فلسفه علم، بیشتر هم خود را مصروف تمییز علم از غیر علم کند، به این معنی نظر داشته است که آنچه در زمان ما (در زبان رسمی دانشگاهی) علم خوانده می‌شود از کجا و چگونه پدید آمده و چه شأن و مقامی پیدا کرده و در زندگی مردمان چه اثری داشته و اکنون چه وضعی دارد و به کجا می‌رود. این کتاب در دو بخش کلی «علم و تکنولوژی و توسعه» و «تفکر درباره علم» نگاشته شده است. این اثر نیز با شمارگان ۵۵۰ نسخه و قیمت ۷۵ هزار تومان در دسترس علاقمندان است.

قواعد فقه، بخش عمومی (سیاسی-اداری / حقوق شهروندی)

اثر آیت الله دکتر سیدمصطفی محقق داماد

کتاب «قواعد فقه، بخش عمومی (سیاسی-اداری / حقوق شهروندی)» تألیف آیت الله آقای دکتر سیدمصطفی محقق داماد مجتهد، فقیه، حقوقدان و رئیس گروه مطالعات اسلامی فرهنگستان علوم، توسط نشر علوم اسلامی منتشر شد.

در معرفی «کتاب قواعد فقه، بخش عمومی» عنوان شده است: منظور از بخش عمومی فقه مباحثی است از قبیل فقه سیاسی، فقه روابط و حقوق شهروندی و نیز فقه اداری. استاد محقق داماد درباره این کتاب نوشته است: کتاب «قواعد فقه، بخش عمومی» در این مجلد حاوی چند قاعده فقهی است که عبارتند از: قاعده نفی سبیل، قاعده ركون، قاعده الزام، قاعده طل (مسئولیت دولت در مقابل شهروندان)، قاعده وفای به عهد، و قاعده تقاص که این قواعد را فقه عمومی عنوان داده‌ایم. البته قواعد دیگری نیز وجود دارد که در آینده ارائه خواهد شد.

کتاب

تأملی بر نهضت عاشورا

با ویرایش و افزوده‌های جدید

اثر دکتر رسول جعفریان

کتاب تأملی در نهضت عاشورا اثر حجت‌الاسلام والمسلمین آقای دکتر رسول جعفریان عضو پیوسته فرهنگستان علوم و استاد تاریخ دانشگاه تهران با ویرایش و افزوده‌های جدید در ۷۱۹ صفحه توسط نشر علم منتشر شد. دکتر جعفریان کتابچه‌ای را هم که قبلاً درباره ملاآقا در بندی نوشته بود، در داخل همین کتاب منتشر کرده است. تأملی در نهضت عاشورا، کتابی است که نویسنده، در ابتدا منابع تاریخی مربوط به قیام عاشورا را معرفی کرده و سپس با نگاهی تاریخی، زمینه‌های قیام و گزارش قیام از آغاز تا شهادت امام (ع) و پیامدهای اجتماعی سیاسی آن را باز نموده است. در بخش‌های بعدی کتاب، ضمن پرداختن به موضوع اربعین، به تحلیل اهداف قیام پرداخته و آثار قیام حسینی را بررسی می‌کند. دکتر رسول

جعفریان علاوه بر رویکرد توصیفی نسبت به قیام امام حسین (ع)، در بخش‌های پایانی این کتاب رویکرد تحلیلی دارد و به چرایی قیام امام (ع) پرداخته است. در پایان کتاب، نویسنده به بحث تحریفات عاشورا و علل آن پرداخته و کتاب «روضة الشهداء» ملاحسین کاشفی را مورد نقد و بررسی قرار داده است. چاپ اول این اثر در سال ۱۳۸۶ توسط نشر مورخ و چاپ دوم در سال ۱۳۹۱ توسط نشر علم منتشر شده بود.

رونمایی از کتاب نظریه عمومی نفی دشواری در حقوق اسلامی

اثر آیت‌الله دکتر سیدمصطفی محقق داماد

کتاب «نظریه عمومی نفی دشواری در حقوق اسلامی» اثر آیت‌الله آقای دکتر سیدمصطفی محقق داماد رئیس گروه مطالعات اسلامی فرهنگستان علوم و استاد حقوق دانشگاه شهید بهشتی به همت معاونت منابع انسانی دادگستری استان یزد با مشارکت استان‌های تهران، فارس و یزد رونمایی شد. به همت معاونت منابع انسانی دادگستری استان یزد در یک ارتباط ویدئو کنفرانسی در فضای مجازی با مشارکت سه استان تهران، فارس و یزد و با حضور آیت‌الله آقای دکتر سیدمصطفی محقق داماد، مؤلف کتاب نظریه عمومی نفی دشواری در حقوق اسلامی، از این کتاب فاخر در علم حقوق رونمایی شد. معاون منابع انسانی دادگستری استان یزد در این مراسم اظهار داشت: با هدف استفاده از منابع غنی علمی و فقهی در مباحث حقوقی و قضائی، استادان بنام و خبره حقوق شناسایی و ضمن معرفی

آثار قلمی و تحقیقی این استادان قضایی جهت ارتباط دو سویه و قضات دادگستری استان و جمعی از استادان برجسته حقوق و وکلای مهیا می‌شود.

حسین دهقانی فیروزآبادی افزود: با اجازه استاد محقق داماد، از کتاب نظریه عمومی نفی دشواری در حقوق اسلامی رونمایی شد، در این جلسه علاوه بر حاضران که از قضات برجسته دادگستری استان یزد، استادان علم حقوق برخی از دانشگاه‌های یزد و تعدادی از وکلای حاضر بودند، قضات استان به صورت مجازی در این مراسم و کلاس علمی شرکت داشتند و با استفاده از بستر فضای مجازی ضمن استماع مباحث کلاس، سؤالات خود را نیز مطرح کردند که عمده‌ترین سؤالات در مورد تأثیرات بحران کرونا در تعهدات و قراردادهای بود.

دهقانی فیروزآبادی در مورد مؤلف کتاب نفی دشواری در حقوق اسلامی، اظهار داشت: این کتاب توسط دکتر سیدمصطفی محقق داماد به

نگارش درآمده است، استاد محقق داماد دارای تحصیلات حوزوی تا درجه اجتهاد و تحصیلات دانشگاهی تا دکتری رشته حقوق است. دکتر محقق داماد در سال ۱۳۶۰ با پایه ۱۱ قضائی از سوی شورای عالی قضائی وقت به ریاست سازمان بازرسی کل کشور منصوب شده و در سال ۱۳۷۰ از این سمت استعفا داده است. در سال ۱۳۶۵، با پایه ۵ دانشجویی به عضویت هیأت علمی دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی درآمده و در سال ۱۳۷۰ به اتفاق آرای مجمع عمومی فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران به عنوان عضو پیوسته فرهنگستان پذیرفته شده و هم اکنون استاد تمام دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی و رئیس گروه مطالعات اسلامی فرهنگستان علوم است. به علاوه عضویت هیأت امانا و مجامع علمی چندین دانشگاه و مراکز علمی کشور را بر عهده دارد.

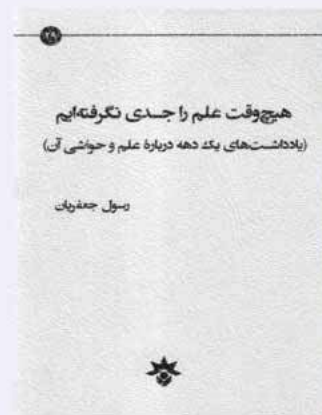
هیچ وقت علم را جدی نگرفته ایم

اثر دکتر رسول جعفریان

یادداشت‌های یک دهه آقای دکتر رسول جعفریان عضو پیوسته فرهنگستان علوم و استاد دانشگاه تهران درباره علم و حواشی آن در قالب کتابی با عنوان «هیچ وقت علم را جدی نگرفته ایم» به همت پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری منتشر شد.

این کتاب که در ۱۱۰۳ صفحه به بهای ۱۶۶ هزار تومان منتشر شده است، دارای ۲۵۵ فهرست است و با تخفیف ۲۵ درصدی ارائه می‌شود. آقای دکتر جعفریان در مقدمه این اثر نوشته است:

«از زمانی که به بحث‌های تمدن اسلامی علاقه مند شدم و آن زمان که تقریباً در یک گفت‌وگو با یک صدساله، به خصوص بین مذهبی‌ها و نیز برخی از سنت‌گرایان غیرمذهبی، از داشته‌هایمان، چشم و گوش بسته دفاع می‌کردم، وقتی به بحث علم و مفهوم آن پرداختم، قدری افکارم تغییر کرد. اندکی بعد، چون این مطالعات را با آنچه سال‌های اول طلبگی درباره اهمیت بحث‌های معرفت‌شناسی در فلسفه غرب خوانده بودم، کنار هم گذاشتم، دریافتم که ضروری است با توجه بیشتری به سرگذشت مفهوم علم در تمدن اسلامی بپردازم. به نظر آمد در این زمینه کمتر کار شده و آثار مستقل به‌ویژه بین پژوهشگران ایرانی، اندک است. بنده این نحوه مطالعه که می‌شود عنوانش را نقد میراث از زاویه مفهوم علم دانست، بیشتر با مطالعه آثار خطی دنبال کردم، آثاری که اوایل صرفاً برای کارهای تاریخی می‌دیدم اما در شرایط تازه، تبدیل به منبعی غنی برای شناخت دایره دید و شناخت مسلمانان در طول این تمدن نسبت به علم شده بود. وقتی یک کتاب نجومی یا طبی یا علوم غریبه یا حتی جغرافی و نیز تاریخی را می‌خواندم، به این فکر می‌کردم که نویسندگان این متون «معرفت و استدلال» را در چه چهارچوبی تعریف می‌کنند. برای مثال، وقتی عجایب المخلوقات طوسی را خواندم، یکجا، تجربه زیادی در این زمینه به دست آوردم، تجربه‌ای که شرح آن را در مقاله‌ای که اوایل کار درباره آن کتاب نوشتم، آورده‌ام. این مطالعات را برای ده سال مداوم ادامه دادم. یافتن موارد تازه درباره رسیدن به یک درک نو و متفاوت از مفهوم علم در جوامع اسلامی مهم بود. می‌دانم که با توجه به میراث عظیم برجای مانده، بنده به اندازه؟ سرسوزنی هم از این تجربه‌ها را مرور نکرده‌ام، اما به هر حال، معیارها و شاخص‌هایی هست که می‌تواند با رعایت اندکی از قواعد تعمیم نسبتاً منطقی، راه را تا حدودی به آدمی نشان دهد، این اندازه که بتواند سربحث را وا کند و دیگران را هم در آن شریک کند. بحث از مفهوم علم را با شناخت مفهوم و جایگاه علم در تمدن اسلامی، همین‌طور با وضع کتاب و کتابخانه که یکی از شغل‌های اصلی‌ام بود، با وضع علم در جامعه خودمان به لحاظ تعلیم و تربیت و نیز با وضع انبوهی از فریبکاری‌ها در این زمینه و نیز داستان‌های عقب‌ماندگی و بدبختی که امروز نصیب مسلمانان شده است، پیوند دادم. به این معنا که سعی کردم، از دل بررسی مفهوم علم، نتایجی هم در آن عرصه‌ها ولو محدود بگیرم. خیلی اوقات، در این باره، هم از لحاظ روش و هم نتیجه

شک داشتیم و دارم، اما مثل همه، در این جامعه مشخص و در این مقطع تاریخی، فکر می‌کنم در این زمینه‌ها باید حرفم را بزنم. این را قبول دارم که «عالم» کسی است که منهای این احساسات، بررسی کند، اما در جامعه‌ای که ما داریم، مگر می‌شود این طور بود، یعنی توصیه نصیحت گرایانه نکرد؟ دقیقاً همین مسئله است که باز ما را به کلی‌گویی وامی‌دارد و درست همین است که علم را آلوده می‌کند اما درباره ناچاریم، و کسی نمی‌تواند به سادگی خود را از آن رها کند، به‌ویژه اگر حوزه دانشی او دقیقاً همین مطالب باشد.

یک نکته دیگر را هم باید بگویم، اندکی بیش از ده سال قبل بود که وقتی، جامعه ما دچار یک بحران فکری-سیاسی شد، احساس کردم چطور از تاریخ، دانشی که من عمری برای آن گذاشته بودم، برداشت‌های سو می‌شود. همان وقت‌ها بود که مقاله‌ای مفصل در این باره نوشتم و ضمن آن این دریافت خود را نوشتم که برداشت‌های بد در یک علم، ناشی از نوع تعریف از آن علم برای کسانی است که براساس آن تحقیق می‌کنند. اکنون نمی‌خواهم آن بحث‌ها را مرور کنم، اما در اینجا، هدفم نشان دادن این نکته است که بگویم چرا مسیر مطالعاتم به این سمت و سو کشیده شد. هرچه، بود در طول این ده سال، ضمن اینکه درباره بسیاری از مسائل مورد علاقه‌ام می‌نوشتم، درباره علم هم، مقاله و کتاب و یادداشت، نوشتم. از حوالی سال ۱۳۹۳ و بعدها به ترتیب سال‌ها، این علاقه بیشتر و بیشتر هم شد و از این رهگذر، مجموعه‌ای از مقالات در قالب دو کتاب «مفهوم علم در تمدن اسلامی»، و «سیر تحول علم در ادبیات اسلامی» و نیز تعدادی مقاله در «مقالات و رسالات تاریخی» و همین طور شماری یادداشت در این زمینه فراهم آمد. آنچه اکنون پیش چشمان خواننده عزیز است، همان یادداشت‌های کوتاه به همراه چند مصاحبه است که همه درباره علم و یا حواشی آن است. بیشتر این یادداشت‌ها در وبلاگم در خبرآنلاین منتشر می‌شد و دیگران از آنجا باز نشر می‌کردند. وقتی تلگرام راه افتاد و کانالی درست کردم، مطالبم را آنجا می‌نوشتم و همزمان در وبلاگ هم می‌گذاشتم. در این مدت و هر از چند سال، مجلدی از «کلک و کتاب» - سه جلد آن تاکنون منتشر شده است - مشتمل بر این یادداشت‌ها و مطالب دیگر منتشر کردم. آنچه در این کتاب آمده، شامل یادداشت‌هایی از سه مجلد منتشر شده و نیز مجلد چهارم است که هنوز منتشر نشده است.

چنانکه گذشت، در این سال‌ها، دو کتاب در این حوزه منتشر کردم. یکی «مفهوم علم در تمدن اسلامی» که شامل مقالات مختلف می‌شد، و دیگری کتاب «سیر تحول مفهوم علم در ادبیات اسلامی» که به طور خاص درباره تاریخ تطور مفهوم بود. جدای از آنها تعداد قابل توجهی مقالات دیگر هم نوشتم که در مجلدات «مقالات و رسالات تاریخی» آمده است و امیدوارم آنها را هم در یک مجلد مستقل منتشر کنم. مسلماً آن کتاب‌ها و مقالات پشتوانه بسیاری از یادداشت‌های کوتاه است که در اینجا ملاحظه می‌فرمایید.

درباره این یادداشت‌ها که شمار آنها ۲۴۴ مورد است، عرض کنم، بنا ندارم اظهار کنم که محتوای آنها مطالب درستی است که شاید باشد یا نباشد، بلکه بیش از آن، هدف از انتشارش این بود که جریان این بحث در حوزه علم را در یک مقطع زمانی در کشورمان نشان دهد. به هر حال، حاصل ده سال عمر برپادرفته را با تمرکز روی یک بحث مشخص در اینجا ملاحظه می‌فرمایید. شاید تنها فایده‌اش همین باشد که آیندگان، در کنار هزار و یک مسئله فرهنگی دیگر، توجه داشته باشند که این مطالب هم زمانی مطرح می‌شده و برای کسانی اهمیت داشته است.»

مبانی عصب‌شناختی فرهنگ سازمانی

اثر دکتر سیدمهدی الوانی

«مبانی عصب‌شناختی فرهنگ سازمانی» نام اثر جدید آقای دکتر سیدمهدی الوانی عضو پیوسته فرهنگستان علوم و استاد مدیریت دانشگاه علامه طباطبائی و آقای علیرضا نوبتی است.

این کتاب نیز تلفیقی است بین دانش فرهنگ سازمانی و علوم اعصاب و نظریه‌های شناخت ذهن. فرهنگ سازمانی که، در دیدگاه سنتی، با نظریات رفتاری توصیف و تبیین می‌شد، اینک به یاری گرفتن از علوم اعصاب و طرح مباحثی در زمینه بازتابندگی، تصورات، و هیجانات

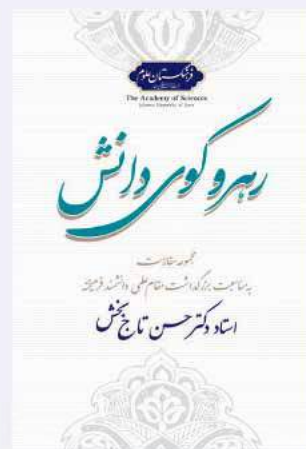

به عنوان فرایندهای ذهن، تصویر کامل تری را از خود به دست داده است. اینک جعبه سیاه محرک پاسخ گشوده و زوایای جدیدی از فرهنگ سازمانی روشن شده که کار آموزش، تحقیق و استفاده از آن را تسهیل کرده است. به این ترتیب، معلمان، محققان، کارورزان، و بهره گیران فرهنگ سازمانی با اتکا به این تلفیق، شناخت موسعی از موضوع پیدا خواهند کرد و در نیل به اهداف خود کامیاب تر از پیش خواهند بود. پیوند این دو دانش، در اثر حاضر، مناظر شگرفی از فرهنگ سازمانی و علوم اعصاب خلق کرده است که انگیزه مطالعه کتاب را افزون می سازد و فهم پیچیدگی های آن را ممکن می کند. نویسندگان کتاب در بخشی از مقدمه خود می نویسند: «دوره روشنگری، آغاز روی برتافتن عالمان از یکدیگر و تقسیم و تقلیل علم به رشته های تخصصی و جزئی بود. فروکاهیدن علم به اجزای کوچک به منظور تعمیق و تدقیق علمی، خسران های بسیاری را در فهم کلی علم به بار آورد و نوعی جدایی و گسستگی را در دانش بشری ایجاد کرد. افراط در تجزیه علوم، نهضت هایی را در جهت یکپارچگی و پیوند علوم با یکدیگر شکل داد و علوم بین رشته ای، چندجسمی، و پیوندی پدیدار شدند. عالمان در فرایند دانش ورزی به این نتیجه رسیدند که علوم به کمک یکدیگر در رسالت خویش اثربخش تر خواهند بود».

کتاب «مبانی عصب شناختی فرهنگ سازمانی» توسط نشر نی در ۴۱۱ صفحه و به قیمت ۷۸۰۰۰ تومان منتشر شده است و علاقمندان می توانند این کتاب را از وب سایت نشر نی و یا وب سایت های فروش کتاب تهیه کنند.

انتشار کتاب «رهرو کوی دانش»، ارج نامه استاد دکتر حسن تاج بخش

مجمع عمومی فرهنگستان علوم در سال ۱۳۹۱ آقای دکتر حسن تاج بخش عضو پیوسته گروه علوم دامپزشکی فرهنگستان علوم و استاد ممتاز دانشگاه تهران را به عنوان دانشمند برگزیده این فرهنگستان برای دریافت نشان درجه یک دانش از رئیس جمهوری انتخاب کرده است که این نشان در مراسم بزرگداشت مشترک فرهنگستان ها، از سوی رئیس جمهور محترم به برگزیدگان چهار فرهنگستان کشور اعطاء خواهد شد. از سال ها پیش به همین مناسبت، فرهنگستان دفتری متضمن مقالات و یادداشت های دوستان و همکاران و شاگردان استاد منتخب فراهم و آن را برای ادای احترام به استاد برگزیده اهداء می کند. کتاب «رهرو کوی دانش» مجموعه مقالاتی است که برای بزرگداشت استاد حسن تاج بخش، زیر نظر رئیس فرهنگستان علوم و توسط دفتر ریاست فرهنگستان تهیه و منتشر شده است.

این کتاب علاوه بر مقدمه، مشتمل بر ۲۵ مقاله از اعضای فرهنگستان، استادان دانشگاه، همکاران و دوستان و شاگردان استاد تاج بخش است که برای ادای احترام به ایشان به چاپ رسیده است. عناوین مقالات عبارتند از:

فلسفه و پزشکی (دکتر رضا داوری اردکانی) / حقوق حیوانات در ادبیات اسلامی (دکتر سید مصطفی محقق داماد) / عدد، حساب، کتاب (دکتر حسین نمازی) / دانش و پژوهش، عوامل مهم توسعه (دکتر بهمن یزدی صمدی) / در تجلیل از مقام علمی استاد دکتر حسن تاج بخش (دکتر محمدقلی نادعلیان) / یادآور رنجوری و سماجت محمد زکریای رازی (دکتر محمدرضا مخبر دزفولی) / در گستره دانش پزشکی و تاریخ ایران (دکتر بهروز برومند) / گهواره تمدن های گوناگون (آن ماری مولن) / به نام آنکه جان را فکرت آموخت (دکتر محمد وجگانی) / در محضر

کتاب

آفتاب (دکتر علیرضا خسروی) / در عرصه ایمنی شناسی معاصر ایران (دکتر محمد ربانی) / پروفسور حسن تاج بخش؛ چهره ماندگار و یار همیشگی همراه دامپزشکی کشور (دکتر عباسعلی مطلبی) / حکیم مانا (دکتر غلامرضا نیکبخت بروجنی) / فواید ادبی کتاب تاریخ دامپزشکی و پزشکی ایران (دکتر علی اکبر احمدی دارانی) / نقد و معرفی کتاب الاغراض الطبیة و المباحث العلائية (دکتر محمدرضا شمس اردکانی) / اسامی بیماری های عفونی نشخوارکنندگان استان تهران در برخی زبان ها و گویش های ایرانی (دکتر علی اسلامی) / بیماری رینوتراکئیت بوقلمون (TRT) Turkey Rhinotracheitis (دکتر محمدحسن بزرگمهری فرد) / بهداشت و سلامت غذا از مزرعه تا سفره، پژوهش های مورد نیاز (دکتر گیتی کریم) / نان های پر فیبر و اهمیت آن برای سلامت انسان (دکتر محمد شاهدی) / آینده نگری وضعیت دامپروری کشور برای دستیابی به توسعه پایدار (دکتر نصراله سفیدبخت) / جایگاه دامپزشکی و ارتباط آن با رشته علوم دامی (آیت بهروزی) / مهندسی معکوس پایگاه پذیرش حیات و روح در موجودات زنده (بخش دوم: کلروپلاست) (دکتر حسن ابراهیم زاده، دکتر مهدیس ابراهیم زاده) / مشق دشوار این خلدون (حامد زارع) / ابوریحان بیرونی؛ یکی از زیباترین چهره های علم و تمدن اسلامی (سیدعلی پزشکی)، در بخش پایانی کتاب «رهرو کوی دانش»، گزیده ای از مقالات و گفتارها و زندگی علمی و اسناد و تصاویری از استاد دکتر حسن تاج بخش منتشر شده است.

این کتاب در زمستان ۱۳۹۸ و در ۳۶۲ صفحه، زیر نظر آقای دکتر رضا داوری اردکانی ریاست فرهنگستان علوم، توسط آقای سیدعلی پزشکی تهیه و تنظیم و ویرایش شده و توسط فرهنگستان علوم منتشر شده است.

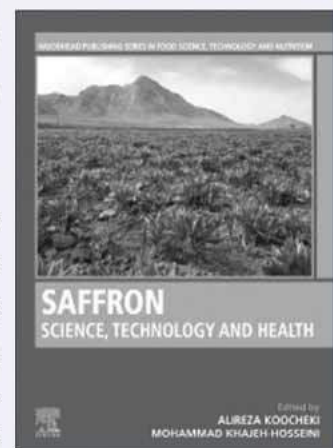
دانش، فناوری و ویژگی های سلامت زعفران

اثر دکتر علیرضا کوچکی^۱

زعفران گیاهی با مجموعه ای از ویژگی های منحصر به فرد بوم شناختی، اجتماعی، اقتصادی و زیست پزشکی است و دارای ترکیبات شیمیایی مفید از جمله کربوهیدرات ها، عناصر معدنی، ویتامین ها، رنگدانه ها، مواد معطره و طعم دهنده است. این گیاه دارای سابقه طولانی در مصارف پزشکی سنتی بوده و طی قرن ها در مداوای برخی بیماری ها کاربرد داشته است و در سال های اخیر مصرف آن در پزشکی نوین به عنوان داروی ضد سرطان، ضد افسردگی و جهت مداوای آلزایمر مورد توجه ویژه ای قرار گرفته است. علاوه بر آن مصرف زعفران در صنایع غذایی جهت تولید فرآورده های جدیدی از انواع دسرها، کره، تنقلات، پودرها، کیک و سوپ روزافزون شده است.

این کتاب که با همکاری طیف گسترده ای از دانشگاهیان و پژوهشگران ایرانی و بین المللی به رشته تحریر در آمده است اولین منبع علمی جامعی است که عمده با اتکاء به تجربیات پژوهشگران ایرانی نوشته شده و کلیه جنبه های علمی، فنی، اجتماعی و اقتصادی و نیز ابعاد مربوط به سلامت در آن در چارچوبی کلی گرا مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و توسط ناشر بین المللی الزویر منتشر شده است. این مجموعه می تواند برای متخصصان کشاورزی، صنایع غذایی و تغذیه، داروسازی و پزشکی و نیز تجارت و بازاریابی و همچنین دانشجویان رشته های مربوط و کشاورزان پیشرو مفید واقع شود. به طور کلی نکات کلیدی مورد بحث در این کتاب عبارتند از:

- شواهد تاریخی و فرهنگی و مصارف زعفران در طی تاریخ توسعه جوامع انسانی

- ویژگی‌های بوم‌شناختی، زراعی و فیزیولوژیکی زعفران
- کاربرد آن در تولید فرآورده‌های نوین در صنایع غذایی و نیز در حوزه‌های سلامت و بهداشت
- جنبه‌های اقتصادی و تجاری در بازارهای جهانی و ارزش اقتصادی آن در جوامع بومی

اصول پرورش و تولید سبزی‌ها از کاشت تا برداشت

تألیف: دکتر مریم حقیقی^۱

چاپ اول: پاییز ۱۳۹۸؛ انتشارات جهاد دانشگاهی واحد صنعتی اصفهان

شرایط امروز جهان از نظر تولید محصولات کشاورزی و تغذیه جمعیت انسانی با توجه به افزایش جمعیت و کاهش اراضی نسبت به گذشته پیچیده‌تر و سخت شده است لذا افزایش کمیت و کیفیت محصولات کشاورزی و از جمله سبزیجات برای جامعه از اهمیت زیادی برخوردار است. در کشور ایران نیز ۹۰۰ هزار هکتار از اراضی کشاورزی به کشت سبزی و صیفی اختصاص یافته که ۲۸ میلیون تن سالانه از آن برداشت می‌شود که این آمار نشان‌دهنده این است که از لحاظ زمین زیر کشت ایران رتبه هفتم و از لحاظ میزان تولید، رتبه پنجم دنیا را به خود اختصاص داده است.

بنابراین با توجه به ضرورت وجود سبزی‌ها در سبد غذایی خانوار تلاش شد به طور مختصر مفاهیم و مبانی اولیه سبزیکاری در این کتاب ارائه شود. در همین راستا کتاب حاضر منبعی بر

گرفته از منابع خارجی و کلیه کتاب‌ها و جزوات تدریس شده در دانشگاه‌های برتر کشور برای دانشجویان، استادان، پژوهشگران، اصلاحگران و تولیدکنندگان علاقمند به آشنایی و پرورش سبزیجات است تا منبع جامع و کاملی برای استفاده به عنوان منبع درسی برای دانشجویان کشاورزی در کلیه گرایش‌ها مخصوصاً باغبانی به عنوان دروس اصلی رشته قرار گیرد.

این کتاب در دوازده فصل گردآوری شده است.

بخش اول شامل اصول و نکات تولید سبزی شامل چهار فصل که فصل اول آن مقدمه‌ای برای شناخت کلی از سبزیجات در بر گرفته است.

فصل دوم به بررسی کاشت و عوامل مؤثر بر رشد سبزی‌ها پرداخته است.

فصل سوم به طور کامل به معرفی روش‌های ازدیاد سبزیجاتی اختصاص داده شده است.

در فصل چهارم داشت سبزیجات مورد بحث قرار گرفته است.

بخش دوم کتاب شامل هشت فصل است که در فصل پنجم به معرفی اختصاصی سبزی‌های برگی، فصل ششم کلم‌ها، فصل هفتم سبزی‌های جالیزی، فصل هشتم سبزیجات میوه‌ای، فصل نهم سبزیجات دانه‌ای، فصل دهم سبزیجات غده‌ای، فصل یازدهم سبزیجات پیازی و در فصل دوازدهم به سبزیجات دائمی پرداخته است.

مؤلف در مقدمه کتاب اظهار امیدواری می‌کند که کتاب در ارتقای سطح دانش و شناخت این خانواده بزرگ گیاهی مؤثر باشد و ادامه می‌دهد: این کتاب ماحصل تلاش تمام استادان و محققان پیشین و نگارنده است که از زحمات این استادان که قدمی در راه اعتلای این علم برداشتند سپاسگزاری می‌شود و البته و بدون تردید این کتاب خالی از اشکال نیست و انعکاس نظرات خوانندگان راه‌گشای ما در بهبود کتاب برای چاپ‌های بعدی خواهد بود.

کتاب

۱- عضو هیئت علمی دانشگاه صنعتی اصفهان، همکار مدعو گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم